

מערכות

- 1 במערכה: ונכה
- 5 הנוכח וערכו הצבאי והאיסטרטגי בימי-קדם ק. אבינוח
- 16 מסיכומי המלחמה: מלחמת החייל מיר ש. רבינוביץ
- 25 גריליה מול צבא-סדיר - עוזה ותודפתה מיר ש. מוח
- 29 מערכות עיר היסטוריות ולקחן (קרבות אזורת 1944-45) ד"ר י. בר
- 35 מחשבת סידרים (סיפור פרסיואני) גנ-מיר פ. ורשיגורה
- 45 המעשים הצבא הבריטי בשנת 44: בעיות החיול / שיפור חומי החיים בצבא / הקץ ל-קצנים ולמים הגייסות הבריטיים על שירותם בא"י 1936-46
- 47 חומי-שירות בא"י 1936 / חיי חייל בריטי בארץ-ישראל ב' 1946 / מכתבו של חייל מ-צרינגור
- 51 הרקסה - ככלי-קרב גנ-מיר פרויפ' ג. א. פוקרובסקי
- 56 הכלב מגלה-המוקשים
- 58 ה-גנ'אדה"ה-שתווה" מהן? י. שן
- 64 למי תהיה רוב? בריג. סטפ' ה. לונגריג
- 67 מדינת השבטים בדרום-פרס
- 73 רשימות גדיניות: הסכסלה המצרית סופר קהיר של "סיימס"
- 75 במתחנות הצבאית: נשק ומקסיקה / אימון / איסון נופני
- 83 המדושי גרע ומכניקה: "רואי-בלויה" בלתי נראים / שריון לרגלים / בנכני האטום / מטוסים ללא-טייס / אניות מלחמה "אטומיות"
- רשימות קצרות:
- הכסים הבריטי - כמורח-התיכון או כמורח-אפריקה? / קפריסין / מרכז ההגנה הבריטית כמורח היס-התיכון? / הצי האמריקאי ביס-התיכון / עור-שלב להאחדה הצבאית הבריטית-האמריקאית / על כוחותיה הצבאיים של איטליה לעתיד לבוא / האיזור הארסי / כבסים צבאי / סניב מלחמת-הגריליה ביאווה / לחידוש פני מערכת-הצבא בבליסטיה
- 86 צרור ידיעות מן המורה התיכון
- 93 סי וסה בחוברת
- 102

הספוח שכתובת

הישועים העברים בנבב - עמ' 2 / הנבב ביחס לקויתתחבורה העולמיים בוסו העתיק - עמ' 6 / "V" האימטרטני בנבב - עמ' 8 / מסע עוזיחו לאילת ומסע אלכסנדר ינאי לנבב - עמ' 10 / "הספר הרומאי" וקויתתהגנה הכיונטיים בנבב - עמ' 13 / אתונה ומרכזה של יוון - עמ' 30 / אתונה - עמ' 32 / שמש "הפשימ" הגדולה" של חטיבת קובפאק במערב-אוקראינה ודרום-בילורוסיה - עמ' 38 / לוב - עמ' 64 / מרס - עמ' 69 / קפריסין - עמ' 88

ירחון
לשאלות
גדיניות
לכליות
בבאיות

מרחשון תשי"ז
1946

ק"י

מלוי

שלשת
הסוגים
המפורסמים

משק זקס

הוצאת „מערכות“ ע”י „קרית ספר“ בע”מ

לקראת חג-החנוכה יופיע

מורשת גבורה

פרקים מתולדות ישראל

ליקט: זרבבל - דברי סבוא: זלמן רובשוב

הספר לנוער ולבית העברי

ומדוריו ארבעה:

הוד קדומים

בין הגויים

ה ח ו ת ה

1939 - 1945

לחותמי „מערכות“ - הנחה

בנק הפועלים

בערבון מוגבל

ת ל - א ב י ב

ת. ד. 27

טלפון 4296-4297

הון המניות הנפרע ורזרבות
450.000 ל"א

מונהל עסקי בנק
לכל ענפיהם

סולל בונה בע"מ

מ ר כ ז ק ב ל נ י

שלהסתדרות הכללית של העובדים העברים בארץ ישראל

ח י פ ה

תבת דאר 563

טלפון 4-4311

**מפעלי מלט פודמלנד
ארץ-ישראל בע"מ
נשר-יגור**

**תבת דאד 1696 ח'פה
טלפונים 4350, 4359, 6032**

**שלמה בן־טוב
שלמה בן־יהודה**

נפלו בהגינם על אדמת ישראל

לב הישוב כולו הלם לבשורת העליה הגדולה באדמות הנגב הצפוני, בליל י"א תשרי. את יכולה של אותה חרישה ראשונה עוד יראה הישוב בעתיד. לעת-עתה מן הראוי להעריך הערכה ראשונה את נקודת-המוצא שנוצרה ע"י מעשה זה.

מקובל בספרי גיאוגרפיה והיסטוריה משובחים לפרסם מפות מורכבות, ערוכות „בשני רבדים“: המפה הפיזית העיקרית — כמו שהנה, ומעליה גליון שקוף הנושא את סימוני הגורמים הכלכליים או הישוביים המיוחדים, התמורות ההיסטוריות-המדיניות או המסעות הצבאיים. וכדאי לנסות לתאר לעצמנו את מפתו של הנגב העברי החדש באורח זה.

עתה מתחילה להיות מובנת משמעותם של שלושת „היתדות“ הראשונים, שנתקעו לפני שלוש שנים: בית-אשל ועסלוג' — במזרח, וגבולות — במערב; והתכנית מתחילה לקרום — אם עדיין לא בשר וגידים ממש — הרי לפחות שרטוטים הנראים לעין. „היתדות“ („מצפות“, בלשון המקובלת לגבי הנגב) מילאו את התפקיד הראשון של רכישת ידיעה על הנגב, על סביבתם הבלתי-אמצעית, על אדמתם ואקלימם הם. עתה באו הנקודות הנוספות והחלו לסמן קוים — אם גם עדיין בלתי-גמורים וטעונים השלמה במקומות לא-מעטים.

ארבעה הם מושגי היסוד לגבי „קוים“ וקטעי-קוים אלה: רציפות השטחים וקרבתם, חיבורם בדרכים, ראותה ההדדית של הנקודות — והמים. הענין הראשון נראה מאליו מתוך מבט על המפה. למפרע אפשר לומר כי לא בכל מקום עתידים להתמלא כליל „הפרצים“ שבין השטחים. הנגב איננו עוד שדה-בור באותה המידה שנודעה לו עוד לפני 8—10 שנים. בשנות המלחמה, עם הקוניונקטורה שנוצרה בשדה-התבואות, ועם קנייתיה המרוכזות של הממשלה, על תנאיהן הנוחים, (והטרקטורים שסיפקה למען ארגון החריש) הגדילו בהרבה את שטחי העיבוד, ולו גם האפסטנסביבי, בצפון-ו של הנגב — אף כי גם כיום מרובה בו עד מאוד השממה לגבי השטחים המעובדים.

קילומטרים). ובמידה שמדובר בקשר שבין הקצה הדרומי הנ"ל של מחרוזת ישובים זו לקבוצת הנקודות האחרת המקיפה את באר־שבע, בלי להזדקק לאותו כביש ראשי העובר דרך העיר הערבית הידועה עזה — הרי שהמסע כולו, על פני עשרות ק"מ רבים, עובר בדרך־לא־דרך, לעתים בתנאים „סהריים” ממש, דרך ואדיות בצורת „קניונים” עמוקים וזקופים ומקוות טבעיים העלולים להתמלא לפתע מים רבים ואדירים בחדשי הגשמים, והמהווים מכשולים טופוגרפיים קשים בכל ימות השנה; נתיב־מסע כזה, היוצא לבסוף אל חלקו המרכזי של כביש עזה—באר־שבע, לאחר ש„נגע” קילומטרים מעטים לפני־כן. בישוב החדש תקומה (בסמארה). נמצא שישוב זה אף הוא (כבארות־יצחק ובארי) נמנה על נקודת ה„פרוזדור” שברצועת כביש עזה—באר־שבע.

המחרוזת השנייה, המזרחית, אף היא „נתלתה” אמנם בכבישים — כביש עזה—באר־שבע ובמידת מה — כביש באר־שבע—חברון—ירושלים — אך לגבי כולה כמעט חלה אותה ההגבלה. גם משמרה־הנגב (ביר־מנסור) ושוכל (ביר־זבלה, או עדיין אילת בפי חבריה), מצפון־מערב לבאר־שבע; „חצרים”, כשמה הזמני, (קלטה) ממערבה; בית־אשל („הישנה”) ו„נבטים” (מדסוס) החדשה שמצפון־מזרח לה — כולן מצריכות נסיעה (שוב, מהן קילומטרים ומהן עשרות ק"מ) ב„דרכים” ללא כביש. נוכח דלילותו (לא רק הגיאוגרפית אלא גם האוכלוסית) של הישוב כעת, ודאי יעבור פרק זמן עד שיותן להקים את רשת הכבישים המחברים, ועובדה זו ודאי שמגבירה את הצורך האובייקטיבי בצפון מקומי רב ומהיר ככל האפשר של הישובים וקבוצות־הישובים.

ענין הראות ההדדית הוא סוגיה בפני עצמה בתנאי הנגב. לעתים המרחקים אינם גדולים כל עיקר, כך, למשל, 5—6 ק"מ בין בארות־יצחק לבארי, ובין בית־אשל ל„נבטים”. אך גם אלה הם מרחקים שבקו־האוויר, והמרחק בדרך־המסע עלול להיות רב יותר — החל בתוספת של 30% ועד ל־80% במקרים מסויימים. המרחק מתקומה, למשל, אל בארות־יצחק, ה„בסיס”, כבר עולה כפלים לפחות על זה של „בארי”, וביחוד רב המרחק של שלוש הנקודות הדרום־מערביות. ואילו תל־צופים (עסלוג') — גם מבחינה זאת, כמשאר הבחינות, — יוצאת־דופן מוחלטת ומשמרה־החלוץ קדומני ביותר. המרחק של קלטה־חצרים, למשל, מן ה„בסיס” הצפון־מזרחי, בית־אשל, אינו עולה אמנם על 9—10 ק"מ, אך הנקודות הללו נמצאות משני עבריה של באר־שבע, ולעתים, יכול להיות מועיל יותר הקשר, זה שבדרך־מסע וזה שבקרה־האוויר, עם משמרה־הנגב („מצודת־בורוכוב” שבעבר) החוצה, מדרום־מזרח לצפון־מערב את כביש עזה—באר־שבע, על אף הריחוק של 18 ק"מ שביניהם בקראאר.

ואולם, אותו ענין של הראות ההדדית לא יוסבר כלל אם לא יובא בחשבון שבמקרים רבים מאוד הנקודות במצבן כיום, ואפילו כשהמרחקים אינם גדולים ביותר, אינן ראות זו את זו בגלל הגבעות המפרידות ביניהן. (בכלל, יצוין כי כמה מהנקודות מונחות בתוך מעין „קלחות” של גבעות, אמנם קלות־מדרון, ואף על פי כן מצרות באופן ממשי את האופק, ונישאות, במרחק־מה, מעל לשטח

החצרות של היום). אולם מרבית הנקודות עלולות להגיע לקשר-ראיה ביניהן משיוקמו מגדלים, או אותם הבניינים המרכזיים, בעלי שתי הקומות, עם מצפה מעליהן, המציינים כבר היום את בית-אשל וגבולות הותיקות. מצב מבטיח הוא, למראית-עין ראשונה, אך עובדה היא, כי כמה מהנקודות שב"רצועת" כביש עזה—באר-שבע, ומהן גם הקרובות לבאר-שבע, אינן יכולות לראות את שכנותיהן, הצפוניות מהן, שב"שרשרת" המוליכה אל רוחמה ודורות. אך ראה-תראינה את גיר-עם, אשר גבעתה, שאינה מוקפת רמות סמוכות, הופכת אף אותה לתל-צופים — אם לא בשמה, הרי למעשה.

ואשר לאותו דבר, המיוחד בחיוניותו וחרירותו לשטחי-הנגב — המים —

הרי יש להבחין כאן בין ההווה לעתיד הקרוב.

בימים אלה נפתרת שאלת המים תוך סידורים זמניים, אף כי מאורגנים היטב. בכל מקום שבסמוך לו קיימים בארות וניתן להשתמש בהם — משתמשים בהם, כמובן, אך לגבי קבוצות-נקודות אשר בהן חסרות בארות, הותקנו "קווי-מים", דהיינו, סידור של אוטומובילים מובילי-מים המספקים מדי יום, ממקור המים הקרוב והמרכזי ביותר, את הכמות ההכרחית, — כרגיל לשתי נקודות שמשני עבריה של הנקודה המספקת ("נבטים" — בית-אשל — "חצרים"; "גירים" — גבולות — אורים). הכנות לקידוחי-נסיון נעשות בכמה מהנקודות.

שונים מאלה לגמרי פני ההכנות לקראת העתיד: ודאי עוד בטרם תבוא שעתה של תכנית ההשקאה הארצית הגדולה ייעשו בדרומו של מישור-החוף, ובנגב הצפוני מעשים רבי-ערך. פיתוח בארות ברצועת-החוף אף הוא היה בו כדי לספק מקורות חשובים לנקודות החדשות וה"ישנות". מבחינה טכנית ותקלאית, אפשר יהיה למשוך קרמים ממישור-החוף שבצפון-מערב אל הנקודות שבדרום-מזרח וקו כזה לאורך שרשרת נקודות אולי יקשור אותן קשר עוד יותר אורגני ומוצק מאשר אפילו שכנות-השטחים, חיבור-דרכים ומגער-רצועות. בזה יהיה אולי הגילוי העיקרי של "קויהת-ישבות" המתהווים וקמים בנגב. עם תוספת כזו, — וע"י ראשית עיבוד אינטנסיבי של השטחים הסמוכים לנקודות, — תתחלבה הנקודות להתלכד לרשת.

רק לאור מה שנעשה הסתיו, והצפוי בשנה הקרובה ניתנת אפשרות מלאה להעריך כראוי את רבי-ערכה של ההליכה הראשונה, היוזמת והחלוצית, אל ה"מצפות" לפני שלוש שנים ורוחמה המחודשת — לפני כשנתיים. לישוב היהודי בארץ-ישראל ניתנה ראשית איוונו הגיאוגרפי על פני הארץ.

אין אִמְצֵי קִשְׁבֵר אֶת לֶחַם יִשְׂרָאֵל בְּאֶרְצוֹ. כִּי הִכְבֵּחַ
הַחַיִּים אֶתוֹ, וְאָמַת הַחַיִּים אֶתוֹ, וְאֵין דָּרָךְ בְּלִמֵּי אִם
לְהַשְׁלִים אֶתוֹ. מ. בילינסקי.

הנגב וערכו הצבאי והאיסטרטגי בימי קדם

.א.

ערכו הצבאי של שטח פלוני מבוסס על אחד משלושת היסודות האלה:

1. ערכו של השטח באוכלוסייה, בתעשיות או בחומרים גלמיים;
2. ערכו למניעת מעבר (מדברות, הרים);
3. ערך קוי התחבורה העוברים בו או על-ידו.

חשיבותו של הנגב — ביסוד השלישי. שטח זה הוא שומם כיום. בימי קדם אמנם היה מיושב בחלקו הצפוני, אולם אפילו בתקופתו הפוריה ביותר של הנגב לא עלה מספר תושביו על מאה אלף. אף אין בנגב אוצרות טבעיים, שאפשר היה לנצלם בתנאי הטכניקה הקדמונים, חוץ ממכרות הנחושת שבדרום הערבה. אשר ליסוד השני, הרי המעבר בנגב אינו קל, אולם אין לאמר, כי יש בו משום מכשול רציני לתנועת גופי-חיל קטנים, ואפילו צבאות שלמים. זה אחרי זה פלשו לנגב: שישק, פרעה מצרים; אמציה, מלך יהודה; אלכסנדר ינאי; והערבים המוסלמים. וכולם עברו בו בהצלחה.

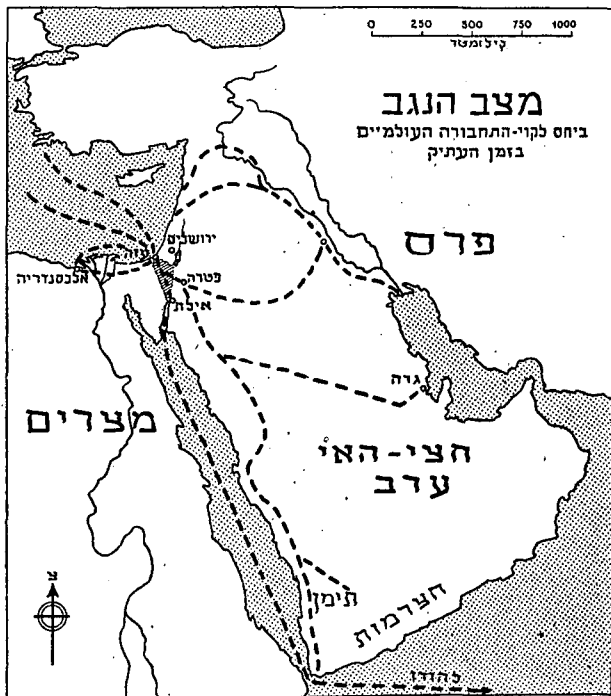
ברור, איפוא, כי אכן תלוי ערכו הצבאי של הנגב באותו היסוד השלישי, היינו — בקווי התחבורה. מאלה עוברים על-ידו שנים:

(א) דרך החוף. דרך זו היתה עורק-התחבורה היבשתי החשוב בכל דרכי המזרח התיכון. היא קשרה את שני מרכזי התרבות הקדומה, את מצרים ואת בבל, דרך ארץ-ישראל וסוריה, לאורך ה„סהרון הפורה“¹. תנועת הארחות בקו זה התחילה עוד בימי הממלכה המצרית הקדומה (באלף הרביעי לפני ספ"הנ). בקטע עזה-רפיח נחל מצרים עוברת דרך החוף בין הים ובין הנגב. חוליה זו היתה רגישה ביותר להתקפות מן הדרום. כל השליטים בדרך זו, ממלכי בית-פרעה המצרים ועד מחמד-עלי במאה הי"ט, דאגו לבטחונה. הם בנו מבצרים, העמידו בהם חיל-מצב, ושאוּפו גם לשלטון על הנגב, כולו או חלקו. ואלו מידת התפשטות שלטונם במגמה זו נקבעה מדי פעם מתוך חשבון הכוחות שהיו דרושים למטרה זו — עד כמה שהיו עומדים לרשותם — ביחס לחשיבותה של תכלית זו בשיקוליהם.

בעצם, לא היה התפקיד קשה ביותר. הכוחות העצמיים של הנגב תמיד עומים היו. שטח זה היה, כאמור, פעמים שמם ופעמים מיושב. בשעה שהנגב עמד בשממונו, היו בו רק שבטי בדווים. לא היה קשה לשלטון תקיף להתגונן מפני שוטי-מדבר אלה. בכל פעם שהפך הנגב מקום ישוב, היה עולה כוחו העצמי; אולם הואיל והתישבות זו היתה באה מפנים הארץ, מובן הדבר שהרשות המיישבת היתה מקיימת את מרותה על המתישבים החדשים. הם מצדם נכנעו לה ברצון. הואיל והיא שמרה עליהם מפני הבדווים, האויבים המושבעים לכל התישבות, הדוחקת את רגליהם. ישוב

(1) רצועת-השטחים המקומרת המקיפה ממערב, מצפון ומזרח את המדבר הסורי; ארץ הנהרים ממזרחו ומצפון-מזרחו, החבלים שלאורך הירדן והאורונטס ממערבו ומצפון-מערבו.

הנגב נחשב, איפוא, לגורם המוסיף בטחון לדרך החוף — ואינו גורע ממנו.
 (ב) נתיב־האניות ביים־סוף. נתיב זה עבר בין תימן והודו מזה, ומצרים וארצות המערב — מזה. שליטי עמק הנילוס הבינו עוד כמה אלפי שנה לפני הפירת תעלת סואץ מה רב ערכו של אותו בריח־ארץ צר העובר בקרבת ארצם, במקום שהאוקינוס ההודי והים התיכון מתקרבים זה לזה (כי הרי ים־סוף אינו אלא מפרץ של האוקינוס). גם בנתיב זה היתה התחבורה קיימת כבר בתקופה קדומה מאוד. היא עברה מסואץ, פעמים ביבשה ופעמים דרך אחת התעלות המרובות, שנחפרו במשך הדורות בין הנילוס ובין המפרץ של סואץ. הואיל והשליטה על הנגב מחייבת גם שליטה על נמל אילת־עציון־גבר־עקבה, הרי שממילא היא מאפשרת גם פעולה ימית לשם הפרעת התנועה ביים־סוף, ובשל כך עלולה להיות נודעת לנגב גם חשיבות איסטרטגית־תוקפנית, זו של נקודת־מוצא לפעולות המכוונות למרחקים. בימי הצלבנים, למשל, ניסו הנוצרים להתנקש בערי החג'אז, הקדושות למוסלמים, בדרך של ציד צי מיוחד לתכלית זו, ואכן, בסיסו של צי זה היה בעקבה.

ב.

עם כל זאת היתה חשיבותו העיקרית של הנגב בימי קדם לא בזה ששליטיו היו־סכנה־בכוח־לעורקי־תחבורה אלא העוברים בקרבתו. חשוב יותר היה הקו העובר בתוך הנגב. בעת שקו זה היה עולה בחשיבותו, היתה באה גם שעת פריחה

לנגב; ועת שהיה יורד — ירד אתו גם הנגב כולו. כדאי, איפוא, לנסות ולנתח את הגורמים המיוחדים שהיו פועלים לסירוגין לטיפוחו של קו זה או להזנחתו.

למען הבנת הגורמים האלה צריך לעיין במפה א', המתארת את המזרח התיכון על עורקי־התחבורה העיקריים שלו בתקופה הקדומה. מסביבו נמצאים שלושה ימים: הים־התיכון, ים־סוף והמפרץ הפרסי. משני קצותיו משתרעים שני עמקים פוריים, שהם מרכזי התרבות הקדמונית: ארץ שנער וארץ מצרים. שניהם מחבר אותם ה„סהרון הפורה“. במרכז השטח הזה רובץ חצי־האי ערב, שהוא ברובו מדבר חול המקשה על התחבורה. בזמנים כתיקונם עברו קווי התחבורה הרגילים מסביב לתציהאי ערב מצפון, ממזרח וממערב. אולם בתקופות שבהן היה המזרח־התיכון מתפצל בין איזורי השפעה של מעצמות יריבות, היה משתנה המצב. כך היה בתקופה ההלניסטית: בית סלבקוס, השולט בסוריה וארם־נהרים היה נלחם בבית תלמאי, המולך במצרים. כך היה גם בתקופת שליטת רומא, עד לסוף המאה השלישית, כשרומא היתה מתחרה במלכים הפרתים. וכך היה בתקופה הרומאית המאוחרת בתקופה הביזאנטית, בזמן המלחמות בין ביזאנטיון ופרס.

בזמנים כאלה ניצבו מכשולים פוליטיים בדרכים הראשיות. ואנשי המסחר נטו אז לבכר את דרכי המדבר הרחוקים על האיוורים המסוכסכים. (מצב כזה מתואר כבר ב„שירת דבורה“: „בימי שמגר בן־ענת, בימי יעל, הדלו ארחות והולכי נתיבות ילכו ארחות עקלקלות“). בשעת מאבק מדיני ממושך בין המעצמות הגדולות לא עמד בהן כוח לשמור על כל דרכי התחבורה ואז השתלטו „מתווכים“ שונים על כמה מקומים אלה. המתווכים הללו היו על־פירוב שבטים ערביים, כגון התדמורים² והנבטים³. הם דאגו לכך שסחר המזרח, המביא רווחים גדולים, יעבור ברובו בשטחים הנתונים למרותם.

במפה א' מתוארות גם כמה מן ה„ארחות העקלקלות“ בשטח זה, היינו: (1) נתיב המדבר בבלי־פטר (סלע־אדום); (2) נתיב מדבר אחר, מגרה במפרץ הפרסי (מול איי־בחרין) — אל פטרה אף הוא; (3) דרך היבשה המקבילה לחוף המערבי של חצי־האי ערב; (4) נתיב־משנה ימי בים סוף, המוביל למפרץ אילת (במקום לסואץ, כמו במקרה של סחר ישיר בין דרום־ערב למצרים). השטח אילת־פטרה הוא, איפוא, צומת־הדרכים של כל הקוים הללו.

הדרכים הנ"ל שימשו בראש וראשונה להובלת סחורות ממזרח למערב, ומצפון לדרום, — משי, קטורת, בשמים, אבנים יקרות, מרבדים, חרבות מהודו וכו'. אולם לא די היה בכך, שהסחורות תגענה בשלום אל סחרי פטרה; היה דרוש גם מוצא בטוח אל הים התיכון. רק אז אפשר היה להעבירן ללקוחות, נאמר, בבירות יוון ואיטליה. לרשות הנבטים, למשל, לא עמד נמל כזה בצפון ולא בדרום, לא בסוריה ולא במצרים, כי באלה משלו יריביהם. הם מצאו להם מוצא אל הים בעזה, שהיתה לנמל בעל חשיבות ראשונה במעלה עוד בתקופה הפרסית. קו התחבורה הקצר שבין

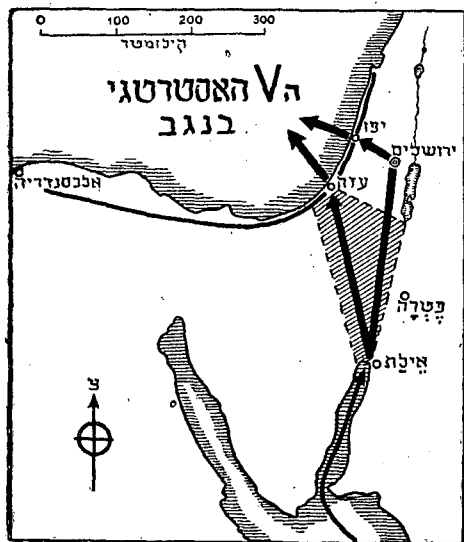
(2) שבמדבר הסורי. — המערכת.

(3) דרומית ודרום־מזרחית ליס־המלח — המערכת.

אילת ועזה עבר בנגב והרי שעובדה זו מסבירה את חשיבותו העיקרית של הנגב, ואת תולדותיו הנובעות ממקור זה. מפה א' נמצאנו למדים, איך נהפך הנגב בתנאים מסוימים למרכז תחבורה החשוב ביותר בכל המזרח התיכון, בימי קדם. בתנאים אלה היתה השליטה בשטח זה כמוה כשליטה על כל הדרכים, במדבר ובים, המסונפים המשתרעים רחוק־רחוק גם למזרח וגם למערב.

ג.

הנגב, כמסדרון מסחרי חשוב, עורר כמוכּן את תשומת לבן של כל המדינות השכנות. בראש וראשונה נתנו דעתם על בעיה זו שליטי יהודה. המפה ב' מבארת את טיבה של בעיה זו בצורה סכימתית. הזרוע המערבית של ה־V הוא קו התחבורה המקורי העובר מאילת לעזה. קו זה היה לטובת העמים היושבים במזרח הנגב ובמערבו: האדומים מזה והפלשתים מזה — בימי הבית הראשון; הנבטים מזה וערי־השפלה המיוננות מזה — בימי הבית השני. לעומת זאת שאפו העמים

היושבים בצפון הנגב: בני ישראל והפיניקים, בעלי בריתם המסחריים, — להפנות את התנועה המסחרית לזרוע המזרחית של ה־V, דרך ירושלים צפונה, לנמלי צור וצידון — או לנמל יפו.

בימי הבית הראשון התבטאה שאיפה זו בנסיונות רבים להשתלט ולשמור על ראש ה־V על נמל אילת־עציון־גבר, שהוא עמדת המפתח לכל הנגב. ואלו בימי הבית השני הסתפקו בניתוק הזרוע המערבית, בחלקה הצפוני, מתוך הנחה שעל־די כך יורישו ממילא את המסחר מאילת צפונה.

ההתרוצצות בין השאיפות המנוגדות הללו מסבירה את התמורות הרבות בתולדות הנגב (מפה ג'). בימי השופטים עדיין היו בני ישראל חלשים, מפולגים ונתונים ללחץ מבחוץ, ולכן לא ניצלו את שלטונם של שבטי יהודה ושמעון ושל בני כלב בחלקים מן הנגב. המצב משתנה בראשית תקופת המלוכה. דוד הכה את הפלשתים ואחד מגיבוריו, אבישי בן צרויה, הכה את אדום בגיא המלח (היום — ואדי מלח, מזרחה לבאר־שבע). האדומים נכנעו לדוד והוא מינה נציבים באדום (דברי הימים א', י"ח, י"ג). שלטון ישראל פשט אז על כל הנגב, ועד לאילת ככלל.

בימי שלמה באה שעת הכושר לניצול מסחרי של כיבוש זה. לשם כך כרת מלך ישראל ברית עם הפיניקים, שהיו מחפשים להם מוצא אל ים־סוף, מוצא שלא יהא כפוף למרות מצרים. „ואני עשה המלך שלמה בעציוֹן־גבר... על שפת ים סוף בארץ אדום. וישלח חירם באני את עבדיו אנשי אניות ידעי הים עם עבדי שלמה. ויבאו אופירה ויקחו משם זהב...“ „כי אני תרשיש למלך ביים, עם אני חירם אחת לשלוש שנים תבוא אני תרשיש נושאת זהב וכסף, שנהבים וקופים ותכיים“ (מלכים א', ט', כ"ר־כ"ח; שם, י', כ"ב). כיבוש הערבה פתח גם לפני שלמה אפשרויות גדולות של ניצול מכרות הנחושת בסביבות עקבה. לשם עיבודם של עפרות הנחושת נבנה מבצר ובו בית־יציקה בעציוֹן־גבר (תל־חיליפו, ליד עקבה).

אחרי הקרע בממלכה הישראלית לא עצרו מלכי יהודה כוח להמשיך במדיניותו של שלמה. יהושפט בן אסא מלך־יהודה ניסה אמנם להתחבר עם אחזיה מלך ישראל ו„לעשות אניות ללכת תרשיש. ויעשו אניות בעציוֹן־גבר... וישברו אניות, ולא עצרו ללכת אל תרשיש“ (דברי הימים ב', כ', ל"ר־ל"ז).

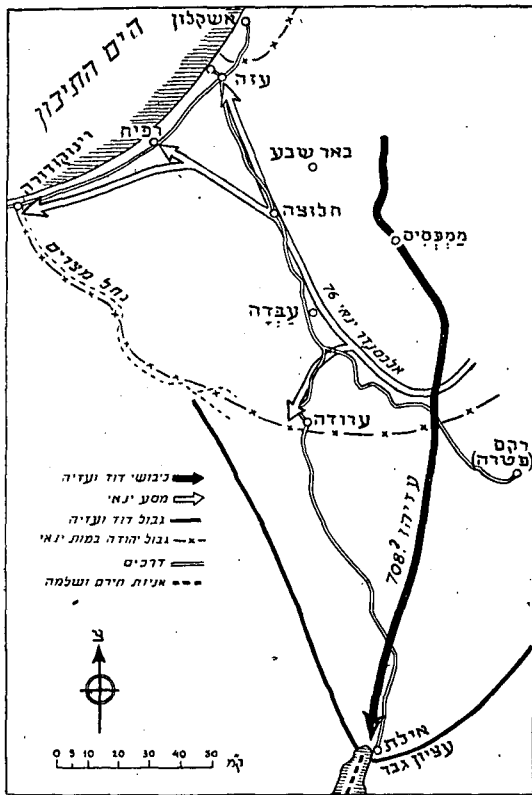
בימי יהורם בן יהושפט (843-849 לפסה"נ) „פשע אדום מתחת יד־יהודה וימליכו עליהם מלך“ (מלכים ב', ח', כ'). אז יצא הנגב לזמן מה מתחת רשות יהודה. רק אחרי שני דורות התחזקה שוב ממלכת יהודה, והסימן הראשון לכך היה חידוש ההתפשטות בנגב. „אמציהו (בן יואש) התחזק, וינהג את עמו וילך גיא המלח ויך את־בני־שעיר“ (האדומים), והגיע עד לסלע. (פטרה) (דברי הימים ב', כ"ה, י"א־י"ב). דבר זה אירע ב־786 לפסה"נ בקירוב.

עזיהו בן אמציה המשיך בדרך אביו (785-759 לפסה"נ). הוא מיגר את הפלשתים והבטיח לעצמו בזה את אגפו הצפוני בנגב. אח"כ השיב את אילת ליהודה ובנה אותה מחדש (מל"ב י"ד, כ"ב). הוא דאג גם להבטחת קוי התחבורה בנגב: „ויבן מגדלים במדבר ויחצב ברות רבים“ (דברי הימים ב', כ"ו, י').

אחרי עזיהו נפסק השלטון היהודי בנגב. השטח עצמו איבד הרבה מחשיבותו בגלל התמורות שחלו בעולם כולו. עלייתה של אשור כממלכה עולמית, השולטת בכל המזרח התיכון (ומצרים בכלל), גרעה מערכו של הנגב כ„מסדרון מסחרי“; ומאידך גיסא לא יכלה יהודה, שנחלשה והלכה, לשלוט בספר הדרומי שלה.

בימי גלות בבל ובתקופת שיבת ציון, במאה ה' והה' לפסה"נ, חלו שינויים רבים בנגב. האדומים ניצלו את פינוי יהודה ונדרו ממקומותיהם ותפשו את יהודה הדרומית (הרי חברון והשפלה). בכך יצרו כעין מתיצה בין יהודה והנגב. ואלו בנגב עצמו דחקו הנבטים את רגלי האדומים. הם אשר החלו שוב בפיתוח הקו המסחרי העובר שם. לשם הבטחת עשרם הקימו בירה חדשה, בנקיקי־הסלעים שהיו בטוחים יותר מאילת. בירה זו נקראה בשם פטרה („סלע“ ביונית).

בימי הנבטים עלתה בהרבה חשיבותה של דרך אילת־עזה („הזרוע־המערבית“ הנ"ל); קו זה, החוצה את הנגב, נעשה לעורק תחבורה חיוני בשבילם עוד בתקופה הפרסית. מעידים על־כך הסידורים שנעשו לאורך הדרך להבטחת התנועה ולהספקת צרכי המחיה לנוסעים. כלי־חרס נבטיים רבים נמצאו זרועים על הקרקע לאורך

הדרך. אכן נמצא בחלקו הצפוני גם שפע של כלים יווניים. הוה אומר. בתקופה הפרסית פשט המסחר היווני דרומה — וחתר לקראת הנבטים השואפים צפונה.

מצב זה נמשך גם במאה הג', אחרי מסע אלכסנדר מוקדון והקמת המדינות ההיליניסטיות. אדרבה, הפילוג בין המדינות הללו (תחת המצב הקודם של ממלכה פרסית גדולה ומאוחדת) הגדיל עוד את סכויי הנבטים כמתווכים מסחריים והגביר את ערך הנגב בעיניהם. נסיונות המלכים ההיליניסטיים מבית אנטיגונוס⁴ בסוף המאה הד' לכבוש את פטרה ולהשתלט על אוצרות ים־המלח עלו בתוהו מחמת חוזק המקום.

4) אחד מ"יורשי" אלכסנדר מוקדון, (ה"דיאוכים"), שהקים שושלת־מלכים משלו שלטונה של שושלת זו נצטמצם, לבסוף, בתחומי מקדוניה והחבלים הסמוכים לה. אך אנטיגונוס, ובנו דימיטריוס פוליאורקט ("כובש־ערים" — כינוי שבא לו בגלל יכולתו הרבה בהלכות־מצור) החזיקו בידם במשך תקופה מסוימת גם את מרבית ארצות־כיבושיו של אלכסנדר באסיה. — המער.

והנבטים הוסיפו לשלוט בנגב באין מפריע — עד שקם להם יריב חדש, במחצית השניה של המאה הב' לפסה"ג.

כי באותה תקופה קם שוב ביהודה שלטון חזק, שלטון החשמונאים, שפשט בהדרגה על כל ארץ־ישראל ופילס לו דרך גם לנגב. הורקנוס צירף את „אדום החדשה“ (בעצם — את יהודה הדרומית מקודם) ליהודה. בזה נפלה ה„מחיצה שהיתה מפרידה בין היהודים והנגב, והיהודים געשו שוב שכניהם של שליטי הנגב, — הפעם של הנבטים. בימי המלך ינאי חודש נסיון מלכי יהודה מקדם להטות את התחבורה לזרוע־המזרח של ה־v. אולם חל שינוי זה לעומת התקופה הקדומה יותר, שינאי העריך את כוחותיו באופן זהיר ולא שאף לכיבוש דרום־הנגב, ואילת בכלל; הוא חשש, כנראה, פן יסתבך במלחמה קשה וממושכת עם הנבטים. הוא יזם את כיבוש הנגב הצפוני, כחלק מתכניתו להשלטת רצונו: ריכוז הסחר הימי של הארץ ביפו. עליידי כיבוש צפון הנגב קיווה להשיג חלק ממטרתו זאת. השאיפה לפיתוח יפו נותנת אותותיה בכל מדיניותו של ינאי, ששאפה לכיבושן ולחורבןן של ערי החוף היווניות השונות, יריבות הנמל היהודי בימים ההם. ינאי הצליח ללכוד בצפון את מגדל שרשון⁵ ואת דור, ונכשל לפני עכו. בדרום כבש את עזה ואת רפיח; רק אשקלון נשארה מחוץ לתחום שלטונו, אך הוא הקיף אותה מכל צד. חרתת השני, מלך הנבטים, ניסה לעזור לעזה, אולם הדבר לא עלה בידו. אחרי כיבוש ערי החוף בא המסע הגדול של ינאי מסביב לקצהו הדרומי של ים המלח (מפה ג'): בין השאר כבש ינאי אז שלושה מקומות חשובים בנגב: ערודה (ליד נקב אל־ערוד), חלוצה ועבדה (יוסף בן מתתיהו, קדמוניות, י"ד, א', ד'). בתנופה אחת ניתק ינאי את קשרי הנבטים עם הים התיכון.

כיבושי ינאי בנגב לא האריכו ימים. משפרצה מלחמת האחים בין בניו הורקנוס ואריסטובולוס, תפסו הנבטים בחזרה את השטחים הללו. הם הוסיפו להחזיק בהם גם לאחר שפומפיוס שעבד את ארץ־ישראל — בתוך המזרח התיכון כולו — למרות הרומאית (64 לפסה"ג).

ד.

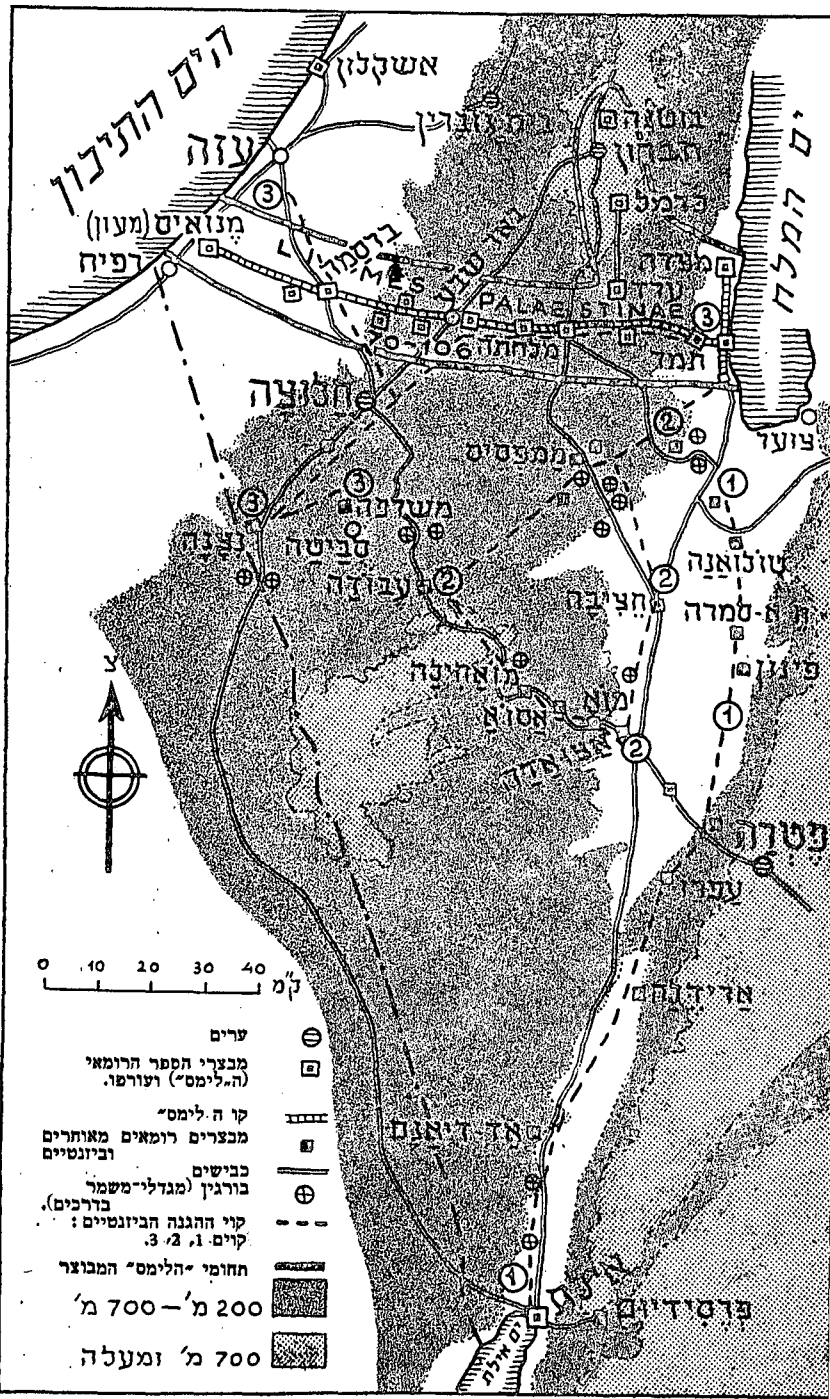
ראשיתו של השלטון הרומאי במזרח התיכון עמדה בסימן היאבקות מתמדת עם הפרתים. מלכי הפרתים כבשו את החלק המזרחי של הממלכה הסלבקית (ה„סורית“), עד נהר פרת, עוד לפני שהרומאים כבשו את החלק המערבי של אותה ממלכה (אסיה הקטנה וסוריה עצמה). שתי הממלכות נלחמו פעמים רבות, מלחמות שנמשכו שנים רבות, בארמניה ועל נהר פרת. במצב מסוכסך זה היו הרומאים מעוניינים בהמשך קיומן של הממלכות ה„מתווכות“ בין המזרח המערבי, — היינר תדמור וממלכת הנבטים, ולא נגעו בהן לרעה. ואלו הממלכה היהודית אשר עמדה מ־37 לפסה"ג תחת חסותם, היתה להם לעזר — ולמשקל שכנגד — מפני הנבטים בשעת הצורך. חורדוס נלחם כמה פעמים במלכים הערביים, אולם הקרבות היו בעבר הירדן ובחורן, והנגב נשאר ברשות הנבטים.

(5) כך נקרא בתלמוד המקום המוכר בשם „סטרטון“ — המערכת.

אחרי המרד הראשון, חורבן הבית ומיגור מדינת־הבינים היהודית, ראו השלטונות הרומאים של „פרובינציה יודאָה“ החדשה להבטיח את גבולם הדרומי מצד הנגב. לשם כך הוקם קורספר מבוצר (Limes) ממנואים (חרבת אל־פאר) שליד דיר־אל־בלח (דרום־מערבית לעזה, בדרך לרפיח) עד לים המלח (ראה מפה ד'). קו זה הורכב משרשרת מצודות, גדולות וקטנות. הללו היו מרוחקות זו מזו כמרחק המאפשר איתות במשואות. נסלל גם כביש, שעבר לאורך החזית הזאת. מסביבת הנאי המקום המיוחדים לא נבנתה חומה לאורך כל הקו, וכך נהגו גם הרומאים אח"כ לאורך הספר הערבי מבוצרה עד אילת, (שהייתה את החזית המזרחית של א"י). — בניגוד לחומות, שנבנו לאורך הגבולות בגרמניה, בכריסטינה ובדקיה (בסרביה של זמננו).

ה„לימס של ארץ־ישראל הנ"ל, (Limes Palaestinae) שהוקם אחרי 70 לסה"נ, היה מיועד בעיקרו להגנה על כביש החוף, כי מבצרו הסופי (מנואים) היה ליד כביש זה. בשעת הצורך היה אפשר להעביר משם צבא לאורך כביש החוף. במאה השנייה לסה"נ חל שינוי יסודי במדיניותה של רומא ביחס למדינות התלויות בה. השלטונות הרומאים החלו לחסל את המדינות הללו בזה אחר זה. במקומן הוקם שלטון ישיר בשטחי הספר. שינוי זה גרם גם לסיפוח המדינה הנבטית. במקומה קמה פרובינציה חדשה בשם „פרובינציה ערביה“. כיבוש זה (בשנת 106 לסה"נ) ביטל את ערכו הצבאי של ה„לימס“ הישן כקו־הגנה ראשון, כי מעתה הפריד הקו הזה בין שתי נציבויות רומאיות. הוא הוסיף אמנם להתקיים בתור יחידה אדמיניסטרטיבית מיוחדת, וביצוריו נשאר כמרכזי־משרה וכקו־הגנה אחרון.

אחרי סיפוח הממלכה הנבטית לקיסרות החלה תקופה של 150 שנה, בה היה הנגב הארצי־ישראלי „בעורף החזית“. אולם באמצע המאה השלישית התמוטט מבנה הקיסרות. המשבר הגדול, החיצוני והפנימי גם יחד, נמשך עד לעלייתו של דיוקלטיאנוס קיסר (עלה לשלטון בשנת 284 לסה"נ). קיסר זה הבטיח מחדש את קיום הקיסרות על־ידי תיקונים מרחיקי לכת בכל הנהלת המדינה, לרבות הסידורים הצבאיים. התיקון העיקרי בשטח זה היתה חלוקת הצבא, לצבא־המצב, החונה לאורך הגבולות, וצבא־נע, המלווה את הקיסר והמשמש בתורת הרזרבה הצבאית המרכזית. דיוקלטיאנוס ויורשיו ביטלו את השיטה הישנה של הגנת הקיסרות. שיטה זו היתה מבוססת על מחנות הלגיונות במבצרים מרכזיים של כל פרובינציה. בכל מחנה חנה לגיון אחד או שנים, או שלושה. כל לגיון היה מעין דיביזיה שלמה, שמנתה, עם צבא העזר שלה אשר מבני העממים השונים, 10.000 איש היותה חטיבה צבאית המסוגלת לפעול באופן עצמאי. בשיטה החדשה הוקטן מספר חיילי הלגיון (עד כאלפים), מספרם של הלגיונות עצמם הוגדל, והם חנו קרוב יותר לגבול, ביחד עם צבא־עזר רב, מפורז בכמה וכמה ביצורים קטנים לאורך הגבולות. השיטה החדשה חוללה שינוי יסודי גם בהגנת הנגב. עד כה עמד הלגיון העשירי בירושלים. מעתה עבר לאילת־עקבה; כי הקיסרים הכירו בה את נקודת המפתח לכל הנגב. בתקופת האנדרלמוסיה שקדמה לימי דיוקלטיאנוס רבו הפלישות

הים התיכון
עזה
מזואים (מעון)
רפיח

אשקלון

בית שמש
בית שמש

חלוצה

ממסגות

משלוחים
טביטה
עבדזה

שזנאנה

ת-ח-סמרה

מזאחיה

ומזאחיה

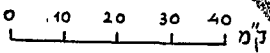
נטרה

עבר

אריתנתים

מגד דיונים

פוסידיום

- ערים
- מבצרי הספר הרומאי (ה-לימס) ועורפו.
- קו ה-לימס
- מבצרים רומאים מאוחרים וביזנטיים
- כבישים בורגין (מגדלי-משמר ברכים)
- קוי ההגנה הביזנטיים: קוים 1, 2, 3.
- חומי הלימס המבוצר
- 200 מ' - 700 מ'
- 700 מ' ומעלה

של בני המדבר. לכן בוצר עתה השטח בין ים המלח וים־סוף במערכת שלמה של מבצרים ומצודות (מפה ד'). כל הרשת הועמדה תחת מרותו של מפקד אחד. „הדוכס של פלסטינה“, וצורפה לפרובינציה זו.

הקו החיצוני של רשת־ההגנה החדשה היה באשדות המזרחיים של עבר הירדן. הקו הפנימי חולק לשלושה אזורים מבוצרים. הראשון („1“ במפה) עבר מהבסיס שבאילת לאורך הערבה. בשטח זה דאגו בעיקר להקמת מבצרים ליד כל מקורות המים. הפולש מן המדבר היה מתקשה, איפוא, בתנועותיו מחוסר מים; ובינתיים היה ביכולת הלגיון לצאת מאילת ולנתק את קוי נסיגתו. הקו השני („2“, במפה) היה מכוון להגנת המעלות („נקב“ בערבית), בהן עברו הדרכים את המורד ההררי במערב הערבה. הקו השלישי („3“, במפה) הוא קו ההגנה האחרון; קו זה עבר בנגב המיושב, מעזה דרך חלוצה אל תמר בחוף ים־המלח (עם „בליטה“ של מצודות קדמיות דרומה ודרום־מערבה מחלוצה), והוא נשען בחלקו על ביצורי ה„לימס“ הרומאי הישן.

מתקופה זו נשתיירה „רשימת המשרות הנכבדות“ (Notitia Dignitatum), שחוכרה בשנת 400 לסה״נ בקירוב. רשימה זו מכילה את שמות כל המבצרים בנגב ושמות הגדודים החונים שם, שעמדו תחת פיקוד הדוכס של פלסטינה. מסתבר כי במנזאים, באר־שבע, ברסמה, מלחתה וכו', שהם כולם ביצורי ה„לימס“ הישן, חנו עוד תילות־מצב במאה הה'. מתעודות אחרות מתברר כי השטח הניתן לעיבוד מסביב לביצורים בנגב ובערבה היה בידי מתישבים־חיילים, שקיבלו חלקות מאדמות הממשלה תמורת תשלום מסים וחובת שירות בשעת הצורך. שיטה זו של התישבות הוסיפה כוח־מילואים למבצרים השונים.

השיטה המתוארת לעיל שימשה בהצלחה להגנת הנגב במשך שלוש מאות שנה (300-600 לסה״נ). זו היתה גם התקופה של פריחה כלכלית גדולה בנגב. שרידי הערים חלוצה וסבייטה בפנים הנגב מעידים על הצלחת השיטה. חלוצה, העיר הגדולה בסביבה זו, היתה עיר פרוזת. בסבייטה לא נבנו חומות, אלא שהבתים בקצה העיר נבנו בקו אחד, בית ליד בית, ובדרך זו היו כעין קר־הגנה נגד התקפה פתאומית מצד שוסי־המדבר.

כל המאמץ הזה לשם ביצור הנגב היה כדאי בעיני הביזאנטים, מפני שבזמנם שוב עבר בו אחד מקווי־התחבורה העיקריים. מסחר החוץ של הקיסרות הרומאית־המזרחית היה מרוכז תמיד בשני כיוונים: המסחר בחמרים גלמיים עם עמי הצפון עבר דרך הים השחור; והמסחר בתוצרת המזרח, ובעיקר החרו וסין, עבר דרך פרס. בסחרה עם עמי המזרח, נתקלה הקיסרות בהסגר מצד הפרסים: אלה שלטו בכל דרכי היבשה, חוץ מהדרך הצפונית; שעברה את ארץ ההונים והסקיתים. הפרסים שלטו גם ברוב דרכי הים שבאוקינוס ההודי ובמפרץ הפרסי. הרי שרק דרך אחת נשארה לביזאנטים, ששאפו לשבור את ההסגר הפרסי; זאת היתה דרך ים־סוף; משם אפשר היה להגיע בים להודו ולאי ציילון, הוא המרכז המסחרי בחבל־עולם זה. בדרך זו היו לביזאנטים שני נמלים, האחד, קליסמה — היום סואץ — במצרים; והשני, אילת, — בנגב. מובן שהם שאפו לפתח את שניהם גם יחד, ולהבטיח את קוי

התחבורה הפונים מהנמלים הנ"ל אל תוך הארץ פנימה. קליסמה היתה קרובה לעמק הנילוס; אולם להבטחתה של אילת סיעה אותה רשת הביצורים הנזכרת לעיל. לשם הבטחת דרך ים־סוף לחמו הביזנטים גם במדינה היהודית האבטונומית הקטנה באי יוטבה (היום טוראן) שבפתח מפרץ אילת, וגם במלכים היהודים של ארץ חמיר (היום — תימן) במוצא הדרומי של ים־סוף.

בראשית המאה השביעית נתערער השלטון הביזאנטי במזרח. בשנת 603 פלשו הפרסים לגבול הקיסרות, וב־604 עברו את הפרת. ב־613 נכבשה דמשק, ב־614 — ארץ ישראל, לרבות ירושלים, וב־615 — גם מצרים. אין בידינו עדויות על כיבוש הנגב; בכל אופן ברור, כי שטח זה נשאר כ־שנה מנותק משאר חלקי הקיסרות, והיו שליטיו באותן השנים אשר היו. רק ב־628 חזרו הביזאנטים לירושלים. כוח־המלחמה שלהם נחלש מאוד במלחמות הנ"ל. מצוקת האוצר גרמה גם להזנחת התשלומים המגיעים לשבטים ערביים שונים אשר היו שומרים עד אז על גבולות ערב כשכירי הקיסר. אין פלא איפוא, שהצבא המוסלמי התגבר בנקל על רשת הביצורים הביזאנטית שבנגב. אילת עצמה נכנעה עוד למחמד; בפברואר 634 פרצו הפולשים הערבים עד שערי עזה וניצחו שם את צבא סרגיוס, נציב קיסרי, ליד חדון, מחילות־המצב בנגב הצטרפו בודאי השכירים הערבים לפולשים, והשאר נסוג כדי להתחבר עם צבא הנציב. בזה נסתם הגולל על הנגב הביזאנטי. נצחונות הערבים ליד אַגִ'דיין וליד הירמוק רק הבטיחו את חורבן הנגב, שחזר תחת השלטון החדש לשממתו.

1. פרק זה של הכיבוש הערבי, אשר בו סיים המחבר את סקירתו על התקופה הקדומה בתולדות הנגב מעיד על תכונתו הגיאוגרפית־האיסטרטגית של השטח הזה להיות לא־זור; מפתח בימי משבר ומפנה מדיניים וצבאיים. ודאי שלא מקרה הדבר, שחזירת הערבים, עוד בחייו של מחמד (אשר לוותה גם ע"י מפלה אחת מידי הביזאנטיים ובעלי בריתם המקומיים), באה דוקא בשטחים אלה, מדרומו ומדרום־מזרחו של ים־המלח (קרבת־מוטה), שאינם, בעצם, אלא פאתו המזרחית של הנגב — ואשר בראשית המאה העשירים (ב־1917) היו שוב גיא־החזיון לנס־יון דומה של התפרצות מחצי האי הערבי, נסיון שהודרך ע"י לורנס והביא אף הוא, עד מהרה, ללכידת נקודת־המפתח שבעקבה. אכן, השטח השמש הזה נועד לא־פעם למלא חפקיד של גשר — או, היפוכו של דבר, של בריח — בין שני עולמות, המערב האסיאתי והצפון האפריקאי; בבירות יתר בלש הדבר מאז נתמזגו שני העולמות הללו בעולם התרבותי והדתי של האי־סלאם, וביתר־שאת שעה שהשטח הרצוף לו מצפון, ארץ־ישראל עצמה, היתה בשתייכת לעולם אחר, בלתי איסלאמי ובלתי ערבי. אז היתה פורצת ההיאבקות על השליטה בשטחי שממה אלה, דהיינו על השאלה: למי יהיו, גשר? ולמי יהיו, בריח? — ריב אשר ההדגמה הבולטת ביותר לו ניתנה בשנות ההיאבקות בין ממלכתו המוסלמית הממלכתית והולכת של צלאח־א־דין לבין הנסינות של שלוחות מלכות הצלבנים להתאחוות בדרום המרוחק.

המשולש שמהוה הנגב על גבי המפה — דמות "טריז" לו. חודו מוחשי ביותר כאשר כוחות שונים נאבקים על האיזור הזה של ראש־מפרץ אילת וים־סוף. על השלבים והגלגולים השונים בתפקיד זה שמילאה ארץ־הנגב בשל מעמדה הגיאוגרפי־האיסטרטגי צריך יהיה עוד לשוב ולדון בהזדמנויות אחרות. — המערכת.

מזור ש. רבינוביץ

מִלְקַח הַחַיִּ"ל

בטורים הבאים רצוני לעמוד על לקח הנסיון של החייל והמפקד העברי הארצישראלי בתקופת שירותם בצבא הבריטי. במלחמה האחרונה, אני מתכוון בעיקר ללקח שירותם במסגרת הצבאית הגדולה הזאת, מבחינתו הכללית ביותר, בלי לעמוד כאן על פרשת השליחות וההיאבקות המיוחדת שליותה את המתנדב העברי מימי שירותו הראשונים, וללא ספק היה לה חלק מכריע בעיצוב דמותו של איש הצבא היהודי היחידה העברית. ודאי היו בשליחותו המיוחדת של הצבא העברי משום לקח ונסיון רבי-משקל, שכוח רב צפון בהם לעתיד, ועוד יגלו עצמם באפיקים מתאימים; ואלו הפרקים האלה עוסקים בניתוח נסיונו של איש-הצבא העברי מבחינתו הצבאית בלבד, במידה שניתן בכלל להפרידו מהנסיון האחר, המיוחד לדרכה הציבורית-הלוחמת, הגואלת ומצילה של ההתנדבות העברית בדורנו.

חִישׁוֹל הַבְּטָחוֹן בְּכוֹשֵׁר-הַמַּלְחָמָה הַיְהוּדִי

רואה אני תכונת נפש ורוח באדם הבהדד וכן בקיבוץ אנשים, והיא כנראה פרי מסורת וחינוך, שהנה תכונת-היסוד לכות המלחמה של אותו בודד או אותו קיבוץ. תכונה זו היא בבחינת הבסיס החשוב ביותר, ש"על כתפיו" ניתן לארגן ולאמן צבא לוחם טוב, ואלו בהעדרו של בסיס כזה, רק קטנים ודלים יהיו פירות האיסון וההכנה. טרם הומצא מכשיר-מודד שידע "למדד" את התכונה הזאת בטיפוסים לחמים (טיפוסים פרטים או טיפוסים לאומיים) שונים, אולם ישנם חזיונות מלחמה ומצבי אנשים בתוכם, שאם תרד לעומקם, תוכל להסיק מהם על מידת מציאותה של תכונת-יסוד זו. על הכל, מסמלים אותה עמידה עקשנית בתנאים גופניים ורוחניים קשים ומדככים — מזה, וכוח נכונות והקרבה, למען הכלל והרעיון — מזה.

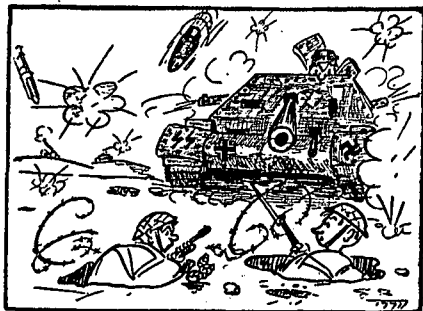
תוך השירות הממושך במסגרת הצבא הבריטי נודמן לנו להפגש מקרוב בגופי-הצבא של עמים שונים בקרב האימפריה, וכן עמים שמחוצה לה. ניתן לנו לראותם מקרוב, ללמוד להכירם, ולעתים גם להתמודד אתם בכמה וכמה שטחים. בלי להגדיר כאן בדיוק אותם החזיונות המיוחדים שלדעתי הם משמשים אבן-בוחן להשנאות, דומני שיצאנו מהתמודדות זו בהרגשה טובה — בהרגשה שהצבא העברי הארצישראלי (הבנוי בעצם, על הממוצע של האוכלוסייה העברית והמשקף, אפוא, את אפשרויותיה) כושר מלחמה רב לו. לדעתי, אין זו הכללה תיאורתית סתם, אלא תחושת-יסוד, שנוספה לחייל שלנו בתקופת שירותו

והוסיפה להכרת ערכו ולהערכתו העצמית-הקיבוצית. שום הכללה תיאורתית מסוג זה לא תוכל, אולי, להקנות את המושג על בטחוננו החדש הזה בכוח-המלחמה היהודי, כשם שהקנהו ההישג וכוח-העמידה הממוצעים דוקא, שנסתכמו לנו בעבר-קרוב זה. לאו דוקא השיאים (המתמידים כמעט) שזכו להם אנשי הבריגדה היהודית ושאר היחידות העבריות, בקורסים, במקומות-השתלמות ובאספורט (למעשה — בכל המקצועות והענפים הצבאיים) הם עיקר ה„מסמרים“ שקבעו בהכרתנו הרגשה חדשה זאת. עדיף מהם נסיון ה„כניסה“, השהיות הקצרות הראשונות בחזית ומספר השבועות הרצופים בחזית-הסניו (כפלים מכפי המקובל בצבא), בהם שמרה החטיבה על שקט נפשי, עבודה מסודרת ומאומצת עם יציבות ככל. ואותו השקט התקיף, ואותה היציבות, והעדר ההתפרצות ההיסטרית, הם שציינו אח"כ גם את שבועות מנוחתה בעורף, זוטות אלו של הוי צבאי — יחד עם הרגשת תגובותיה והערכתה, של הסביבה הצבאית הבלתי-יהודית — הם העדים לאיתנות התכונה הצבאית היהודית המחודשת — ביטוי לאופי החלוצי-הכובש הכללי של דור עברי זה — שבאה לידי גילוי, והוסיפה להתחשל, גם בשנות המלחמה והשירות ובה הערובה לכושר-המלחמה של נושאייה.

טיפוח האמון ביכולתה של „המכונה הצבאית“

בין פירות השירות יש לציין גם את האמון בשיטה ובמסגרת שעליהם מושתת הצבא, כמכשיר-כוח. ודאי שאפשר למתוח בקורת על פרט זה או אחר במבנהו של הצבא (ואין זה מן הצורך כלל וכלל, להעתיק את דפוסו של צבא מדינה אחת לאלה של עמים אחרים ושונים); אולם העקרונות של מבנהו, אלה המבטיחים את שלמותה של מכונה לוחמת זו, — מבנה שאתה חי בו בידועים ובלא יודעים במשך כל ימי שירותך, — מקנים לך הרגשת אמון בצבא. לא די בכך. שאי-הקרב הבודד ידע את ה„טכניקה“: כיצד להסתער, למשל, בכידונו בקרב-מגע; יש לדאוג לצרכים רבים אחרים, מלבד לימוד מעין זה. שרשרת הפיקוד, המרכזת בידה את התיכון, הביצוע והפיקוח; מסגרת השירותים למיניהם — לצרכי קרב ולצרכים שמחוץ לימי קרב; משמעת; קיום חוק ומשפט; דאגה לחייה-הרוח של האיש, קשר למולדתו, למשפחתו; דאגה למזונותיו ובריאותו; —

טיפוחם וקיומם של כל אלה, ודברים אחרים, הנובעים כולם מעקרונות מברנהו ושיטתו של הצבא הסדיר-המגויס, נוסכים להכרת החייל והמפקד את ההרגשה החזקה של השתייכות לכלל מאורגן, שאתה מגביר את כוחו — ואתה עצמך מקבל תוספת-כוח על ידו. למשקע השכלי והנפשי של תהליך זה נתכונתי בצייני בתוך פרי השירות. הממושך שלנו גם את האמון בכוחה של

„הקבלת מכתב מן חבית?“

המכונה הצבאית, אשר פעולתה היעילה מרחיקה מהחייל הרבה דאגות וחששות ומקנה לו את הבטחון-העצמי, ההכרחי כל כך לשם החזקת מעמד בימי מבחן.

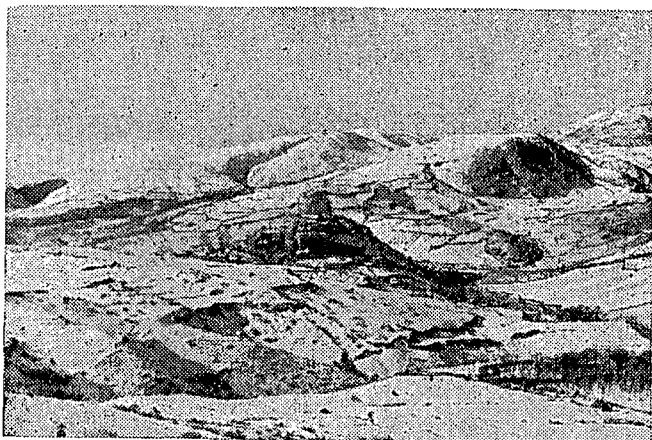
אמון ובטחון בזולת

אמון ובטחון בזולת — היה השעור שנתבלט כבר בלימודים הטקטיים של יחידות-המשנה הקטנות ביותר: כבר אז למדנו, שיש לבטוח בחבר, שיעשה את המוטל עליו בשעת הצורך. ולאחר-כך, חזר ונשנה אותו נסיון מאלף ומעודד במשך כל חייה-שירות שלנו, הלך ועלה בהיקף מתרחב ומוסיף, — גם משבאנו לכלל מגע עם מבני-הצבא הגדולים ביותר. בין אם המדובר בנשק תומך, לסוגיו, ובין בשירותים השונים, למקצועותיהם, נמצאנו למדים, שהצבא בנוי ומושתת על כך, שכל איש וכל חטיבה ידעו את מקומם המתאים ואת המוטל עליהם, וכי כל אחד מהנוגעים בדבר תלוי בשיתוף עם חברו, ובשילוב פעולת שניהם. במרוצת הזמן נוצרה הרגשת בטחון בזולתך. נתברר, שאין אדם יכול להיות בעל-מקצוע לכל דבר, ועל כן כל איש ואיש, במקצועו המסויים, השונה משלך, ודאי ייטיב ממך לעשות את מלאכתו, ואיננו זקוק לעצתך. הדבר הובלט בעיקר בימי החזית, בזמן שהרגשת בטחון זו הועמדה במבחן. ואכן עמדנו במבחן זה, וכל האנשים ויחידות-המשנה לסוגיהן עשו את עבודתם המיוחדת, בעוד שחבריהם סומכים עליהם, ועושים, אפוא, את שלהם תוך בטחון ובלא עצבנות יתרה. והרי לך דוגמה קטנה, האומרת יותר מהלכות הרבה: על אחת המחלקות של הגדוד השלישי הוטל להרוס עמדה גרמנית קדומנית, על אנשיה, באיזור של פוסרטורף. הן להכשרת ההתקפה הזאת, והן לחיפוי על נסיגת הפושטים לאחר בצעם את משימתם, קבעה התכנית הטלת „מסך“ של אש-תותחים, שלולא דיקה (בזמן, וכן במקום) היתה פוגעת בתוקפים עצמם; כן היה כאן סיוע של מספר טנקים, אשר אף הם היו עשויים להועיל בתנאי של פעולה קולעת, אך עלולים להזיק בכל מקרה שגיאה. פעולות מעין אלו — כמו הפעולה ליד להגורגיטה בה הושגה המטרה, העמדה נהרסה, נתפסו השבויים שהיו דרושים למטרות חקר, — הן שחישלו את הרגשת הבטחון בזולת, ובסיוע היעיל של אנשי השירותים האחרים, לסוגיהם.

התנסות ב„טכניקה“ של חיי שירות ובהנהלתם

למדנו לחיות, לארגן ולנהל חיים של שירות מלא. הוא אומר, שירות בחטיבה מגויסת-גיוס-מלא, לפרק זמן ארוך, הרחק מהבית. אנשים, שלא טעמו טעם חיי מגויס כזה, אינם מעלים כלל בדעתם באיזה שיעור ומידה מקיפה מנהלת-הצבא למחלקותיה השונות את מרבית הצרכים של הבודד והחברה. מרבית ימי שירותנו (כ-95%) היו מחוץ לקוי החזית. הם עברו עלינו בתפקידי עורף שונים ובאימונים, ואלה היוו את מרבית נסיוננו. ערכו הגדול של הנסיון, שמדובר בו בסעיף זה, הוא בזה, שהחייל, וכן היחידה, מתנסים פעמים רבות, בתנאים שונים, בפתרון שאלות-מנהלה אלה, מתרגלים לשיגרה הצבאית הדרושה ולומדים לדעת את מקומם ותפקידם המדויק בה, ולא זו בלבד.

אלא שפועלים הם, בכל ענין שבשיגרה, כמעט באופן אבטומטי, תוך צורך מינימלי של מתן פקודות ופיקוח. יחידה מנוסה כזו אפשר להעבירה ממקום למקום, גם שונה ממנו בתכלית, ומתפקיד לתפקיד, ודי לה בפקודות קצרות, שניתנות במשך דקות מספר, — להבדיל מיחידה בלתי־מנוסה, שמתן הפקודות המפורטות

איזור־אימונים של החייל באיטליה

הנדרשות בשבילה יארך שעות — ובכל זאת תהיינה, לבסוף, אי־הבנות ותקלות. נסיון זה הוא המקל על החייל, היודע את חלקו בשיגרת־המעשה ומבצעו במהירות, והוא סובל פחות מחבלי־הסתגלות לכל מקום חדש ומצב חדש. אולם העיקר הוא, שבהגיע ימי מבחן־הקרב ליחידה, הרי נסיון־המנהלה וכושר־המנהלה שלה, החל מהעניינים בהם חייב לטפל החייל הבודד ועד לאלה שבתחום סמכותו של מפקד היחידה, מקילים ומסייעים לנהל את הקרב ולנצח עליו, — במקום שענייני אדמיניסטרציה אלה יכבידו על הנהלת הקרב, ויפריעו לה, כאשר יקרה לעתים. להלן מובאות כמה ראיות להנחה הכללית הנ"ל — דוגמאות מתוך תורת נסיון זו, לשטחיה השונים.

א. ה א ו כ ל.

נפתח בבעית ה א ו כ ל. כל איש בצבא מקבל מנת־מזונות יומית. והתכלית היא להבטיח לו במנה זו את הארוחות המזינות ביותר, בתנאים, שלעתים הם מסובכים וקשים ביותר.

יש ומצבך אידיאלי למדי. יש לך מטבח בנוי, עם תנורים, עומדים לרשותך טבחים מנוסים, מים שוטפים וחדר־אוכל מרווח, עם שולחנות וספסלים, ואפשרות לחלק אוכל לגדוד שלם תוך 20 דקה או חצי שעה. אולם המצב שונה מזה בתכלית במקום שהבישול הנו, בהכרח, פלוגתי, במטבח־י־שדה, כשחבר עובדי־המטבח הוא מתחלף ו"ירוק", מחוץ לטבח קבוע אחד. ברור שבתנאים כאלה

„אני הראשון בתור!“ (מהרגלי שירות שנשחרשו...)

הכנת האוכל וחלוקתו מקבלות צורת „שדה“ קשה הרבה יותר. ושוב הענין לובש צורה אחרת כשיחידתך ב„מדרון קדמי“, הנתון לתצפית ואש-האויב, בתנאי קרב, כשאין אפשרות לבשל ביום — וגם בלילה אי אפשר להצית אש, אין מים שוטפים, ואת האוכל יש להביא לעמדות לאחר שהוכן ובושל במרחק כמה קילומטרים מאחורי הקו, בתוך מיכלים המובלים במכוניות או

או על גבי פרידות סרבניות, או בידי אנשים. (כך, למשל, היה בקטע-החזית שלי ברזינגלה, מקום בו הצריכו המדרונות התלולים שבאיזור הקדומני את השימוש בפרידות¹ — עד למקום בו נאלצו להעביר את המשא על כתפי אנשים). במקרה זה עליך לדאוג, שהאוכל המובא במיכלים לא יפוג תומו ולא יסור טעמו ושיגיע בשלמותו, על אף טלטולי הדרך. גם בעית חלוקת המנות קשה כאן יותר, כי המנה לא תמיד מתאימה לגודל המיכל, ואין די מיכלים „לפירוט“ המנות ליחידות-משנה זעירות². יתכן שתתקל גם בתנאים בהם יהיה הבישול אינדיבידואלי, הוה אומר, שכל חייל יצטרך לבשל לעצמו, בתוך אלפסו שלו, ושוב, לעתים, תחיה כמה ימים על אוכל קר, בלתי-מבושל. כללו של דבר, הרי שורת אפשרויות שונות ומשונות — ויש להתנסות בהן, ויש להיכון לקראתן.

ב. ה ש י כ ו ן .

צא וראה כמה מרובים סוגי השיכון שאתה נתקל בהם בימי שירותך ולכל אחד מהם יש לקבוע אורח-סידורים מתאים ומיוחד לו, כדי לנצל את אפשרויותיהם עד מכסימום, וכן להסדיר מנהלה יעילה להם.

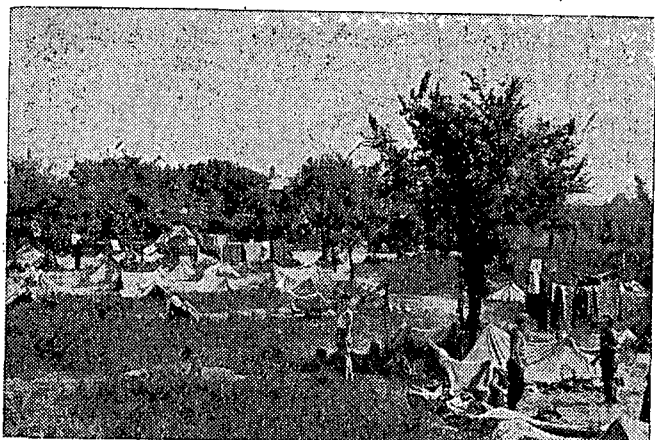
גם כאן רחבה ומגוונת היריעה: החל מבניינים שנבנו לכתחילה לשיכון צבאי, על כל נוחיותיהם, וגמור באהלי-שדה קטנים, או חורבות-בניינים; החל ממיטות ברזל מסודרות וגמור ב„תחליפים“ עשויים על רגל אחת, בידי החייל עצמו או בתנאים של חוסר מיטה בכלל.

„אל תהיה אנטישמי!“

(1) השתמשו שם בפלוגת-פרידות מיוחדת להובלת אספקה ותחמושת.

(2) לגבי אלה והדומים לאלה, על הקשיים רצופי-הגיחוך שבהם, ראה סיפורו של ס. ורשיגורה: „מבחן הקרב הראשון“ שנפרסם ב„מערכות“ (חוב' ל"ה עמ' 74). — המ ע ר .

באחת החנייות של החי"ל

„שיכון“ — אין פירושו רק מקום לינה בלבד; מושג זה כולל גם את כל המוסדות האחרים, הדרושים לאיש או ליחידה — בתי־כסא, משתנות, מקלחות, מטבחים, משרדים, חדרי־אוכל, חדרי־תרבות, קנטינה, מקום לספר ולסנדלר, למחסן, לבית־כנסת וכו'. יש לדאוג לתאורה, ויש להסתגל ולהמציא סידורי מיני־וביה מתאימים לתנאים הפרימיטיביים — והוא הדין בחימום בימי חורף. דומני, שדי להזכיר את סוגי המשתנות בלבד, לפי צורות סידורן ובנייתן, שהחייל נתקל בהן בתחום שירותו — למלא הרבה דפים בחוברת. אף אספקת המים היא לעתים בעיה רבתי, המצריכה נסיון (ושימוש בנסיונם של אחרים, קודמך בכך, — ושהוא־הוא זה שנצבר וגובש בתקנות; ועוד יותר מזה — השימוש במים. ועל הכל חשוב אותו דבר נצחי, שהוא בבחינת „ראי“ לרמת היחידה: זוהי ההיגינה שלה, הנקיון שלה.

ועתה, עוד דוגמאות מספר:

ג. ההלבשה.

לחייל יש לספק „מנת־לבוש“ יסודית, וכן נעלים. מנה־זו כוללת כמה עשרות חלקי־תלבושת וחפצים. אף כי יש מידות שונות לחלקי התלבושת, קשה להתאימן לכל חייל, אולם לא די בכך. החפצים נקרעים, ולפעמים הולכים לאיבוד, ויש להחליפם או לספק חדשים במקומם. יש לתת לחייל שהות לטפל בתיקון בגדיו, וכן לבדוק אם אמנם עשה זאת ואם תלבושתו מסודרת. יש לדאוג למכבסה, גם הנעל היא חשובה. הרגל היא „כלי־זינר“ הראשונים במעלה של החייל הרגלי, והיבלות — אויביו האכזריים ביותר, כל אלה מחייבים שיטה, ואליה חייב החייל־הפרט להתרגל לא פחות מהאפסנאי של הפלוגה או של הגדוד. מותר לומר, שלאחר תקופת הסתגלות והטלת המשמעת השימושית בעניינים כגון אלה לא נפלה בשום אופן הופעתם החיצונית של החיילים הארץ־ישראליים מזו של

יחידות צבאיות רגילות אחרות. ונראו גם ניצני „גאות-היחידה“, השומרת גם על הופעתם החיצונית של חייליה.

ד. בריאות.

הוראות-זהירות חוזרות ונשנות, זריקות-חיסון מזמן לזמן, בדיקות קבועות ע"י הרופא, טיפול בחולים קלים והעברת המקרים הקשים לבתי-החולים הצבאיים, טיפול במתחלים ובאלה שנדמה להם שהם חולים, מלחמה במחלות-מין, במיוחד — הדאגה לכל אלה, ולעוד דברים לא מעטים, היא המסייעת להקים יחידה בריאה ולקיים את בריאותה. היו מקרים, ובזירות-המלחמה גדל מספר החולים מאחורי קו-החזית, ממספר הפצועים באש האויב; וריבוי-חולים כזה אומר: בתי-חולים מלאים, ללא מקום לפצועי-הקרב, דרכים תפוסות ע"י שיירות-הרכב של השירות הרפואי, המכבידות על האספקה התקינה, ובעיקר — מחסור באנשים בריאים לחזית. והנה דוגמה קטנה בשטח זה. חייל מרגיש עצמו חולה, ומופיע בבוקר למרפאת הגדוד. הרופא בודק אותו ומחליט להעבירו לבית-החולים. הוא מועבר לבית-החולים, לפעמים לכמה ימים בלבד, ולפעמים לכמה חדשים. ולא עוד, אלא שיתכן ויחליף גם כמה בתי-חולים, בטרם יחזור ליחידתו, או ליחידה אחרת, שיוחלט בינתים לצרפו אליה. מה דין חפציו כולם? אילו מהם הוא לוקח עמו, והיכן הוא משאיר את השאר? ואיך יובטח הדבר, שיוכל לקבלם בחזירתו? לכל אלה גיבשה שיגרת-הנסיון של הצבא תקנות מיוחדות ופקודות-קבע מתאימות. וכל המזלזל בהן — עלול להיכשל ולהכשיל.

סיכום ראשון של נסיון היחידות העבריות בשטח זה של הבריאות ושמירתה, גילה רמה גבוהה של נקיון אישי, — זו מנעה הרבה הופעות של מחלות, וכן אחוז נמוך ביותר, מכל מקום בתקופת המלחמה, של המחלות המיניות. „משמעת-בריאות“ זו, שהיתה גבוהה באופן יחסי לגבי השאר, עוררה את תשומת לבם של מפקדים רבים.

ה. המשכורת.

לחייל בצבא הבריטי נקצבת משכורת יומית המשתלמת אחת לשבוע או לשבועים. המשכורת היא לפי הדרגה, הוותק והמקצועיות שלו. ממנה ניתן לו להקציב הקצבות קבועות או חד פעמיות למשפחתו, או לאחרים. יכול הוא לצבור כסף, על חשבוננו, ולהוציאו אחר כך בבת אחת. גם סעיף-כספים זה שבהוי היחידה — אם ינוהל כסדר, הרי הוא עשוי לסייע לחייל וליחידה, למנוע ריטון על איחורים והחסרות מזה — ו„כאב ראש“ בשל הסתבכות החייל בעול כספי למעלה מיכולתו — מזה; וחשיבות יתרה נודעת לו גם לגבי פרשת יחסיו של החייל עם משפחתו והקרובים ללבו במולדת — דבר, המשפיע תמיד לטובה על מצב-רוחו ועל מצב-רוחה הכללי של היחידה.

ו. השמירה על הנשק, החגור, הציוד והטרנספורט.

הטכניקה והשיגרה של ניקוי הנשק והשמירה עליו, בין אם זה אקדח או תותח אנטי-טנקי, — וכן הפיקוח על הנקוי והשמירה, יום-יום, שבוע-שבוע,

יש בהם כדי להבטיח הרגל חשוב מאוד, באופן שבימי מבחן, בשעה שאין השעה פנויה לבקורת, עושה זאת החייל לבדו, באופן „אבטומטי“, תוך ידיעה ברורה שנסק השמור כראוי — פועל כראוי בקרב, והוא הדין בתחמושת, החגור ושאר חלקי הצידוד, הנמצאים בידי החייל.

ואשר לבעיית התובלה, וכלי-התובלה — עוד אגע ביתר פירוט; אולם אף היא שייכת לפרק זה של נסיון בחיי השירות: כיצד לנהל את כלל כלי-התובלה, ולשמור עליו, ולהפיק ממנו את מלוא תועלתו בשעת הצורך.

נסיונו של היחידות העבריות העלה, בשטח זה, כי אפשר וניתן לטפח בתוכן יחס רציני ואחראי לכלי-הנשק ולאביזרי-הצידוד הנמסרים לרשותו ולשמירתו של החייל-הפרט. במידה שקיים התנאי-הקודם ההכרחי של בקורת מתמדת — נתפתחו בהדרגה גם תכונות-האופי של הקפדה בנשק ובצידוד, דאגה לנקיונם, גאווה על מראיהם הנאה ויעילותם; אכן, במידה שניתן צידוד משומש ובלוי מדי — רב גם הולזול בו ובשמירה עליו; והיה גם אחוזו של מקרי רשלנות והזנחת הזין. התמונה לא היתה כולה תכלת, אך היא העידה על האפשרות הגמורה של עיצוב רמה צבאית-סידורית מספקת — ביחוד, אם נזכור, שכל המאמצים לגיבושה נעשו על רקע של העדר מסורת קודמת. אכן דריכות ההרגשה הלאומית והחטיבתית, היא ששימשה תחליף-מה לרקע-מסורת שכזה.

ז. הו"ה יחסים, חוק-ומשפט.

החייל והמפקד לומד לכבד, איש-איש, את דרגתו ואת דרגת זולתו, בין אם היא נמוכה משלו ובין שהיא גבוהה ממנה. הוא לומד, שכל הדרגות הן חשובות, כל אחת במקומה. הבנת דבר זה היא היסוד ליחסי-הגומלין שבין דרגות הצבא ובתוך הדרגות עצמן. אולם, כדי לשמור על דבר זה, וכן על דברים רבי-ערך אחרים יש צורך גם בתקנות מפורשות, ולכך קיים בצבא החוק הצבאי, המסתייע במשפט; ובהם משתמשים בזמן שעבודת „המכונה הצבאית“ מופרעה.

החוק הצבאי הוא גמיש; ואין ספק ששימוש למעשה תלוי במידה רבה בכושרו של הקצין-השופט. ו„תרגום“ זה של החוק ללשון-המציאות ישתנה וילך גם לפי נסיונו של הקצין — מזה, ונסיונה הקיבוצי של היחידה — מזה. קצין מנוסה ידע לפרש את החוק באורח מציאותי וגמיש ולהשתמש בו לתועלת הענין והיחידה, וכן ידע חייל מנוסה לקבל את תקנות החוק ברוח מתאימה. עם התפתחות היחידה החדשה והתגבשותה ישתנו סוגי העבירות, וכן ישתנה יחסם המספרי; וכשיחידה מנוהלת כראוי, ירד מספר העבירות של אנשיה. מענינת היתה, מבחינה זאת, המציאות שבתוך היחידות היהודיות. מסגרתו הפורמלית של החוק הבריטי הצבאי, היונק ממקורות שונים כל כך מאלה של המניעים הלאומיים-המסוריים, שהביאו את מרבית המתנדבים היהודיים לחיי-הצבא, לא נתקבלה לתחילה ע"י אנשי-הצבא העברים כדבר שמדרך-הטבע וכ„שלנו“. היה אירצון מסוים נוכח הכרח זה לקבל עול — אשר נראה לעתים קרובות כעול-זר. במשך הזמן נוצרה פשרה ידועה בין התקנות שבחוק לבין האוירה החברתית והדמות המיוחדת, האישית והלאומית, של היחידות האלה.

לא־מעט מהתקנות אף נתקבלו על דעתם של הותיקים יותר בשירות, כמיוסדות על הגיון אותם המצבים המזדמנים בחיי־הצבא דוקא. בסיכומו של דבר, אחוז ההתנגשויות־בחוק (כלומר, פשעים, אלה המהותיים ואלה שבמשמעת) לא היה גבוה, ובכמה סוגים — אף נמוך בהרבה מן ה"מקובל". אין זאת אומרת כלל וכלל, שנוצרה ביחידות הסינתזה השלמה בין החוק הצבאי הבריטי לבין ההרגשה המוסרית של חייל יהודי טיפוסי. ואילו לטיפוחם של סדר וחוק מקוריים יותר, מתואמים לאופי הלאומי ולצרכיו, טרם נמצאה ההזדמנות הראויה, הן מבחינת משך קיומן של יחידות עבריות והן מבחינת החופש בקביעת היסודות בהן.

„לא! אין זו ועדת־התרבות!“

לסיום פרק זה — ואף כי טרם יושלם בכך — יש לצרף לסעיפים שהוזכרו כאן את שאלות ארגון שעות הפנאי של החייל, מה שאנו קורין „עבודת־התרבות“, לכל סוגיה וגווניה, וכן להוסיף את הטיפול בעניינים ה־אישיים של החייל, עניני משפחה, צרותיו וקשייו הפרטיים, וכן את ההס־ברה וההדרכה בשאלות חברתיות ופז־לטיות, כלליות ומיוחדות שהיחידה

נתקלת בהן לעתים. כל אלה, כשהם מצטרפים יחד, יש בהם כדי לתת לך מושג על היקף הנסיון הנרכש, על מרחב העניינים והבעיות, שמסגרת צבאית — מטבע היותה מסגרת שמגייסים לתוכה אנשים רבים לזמן ארוך — מתנהלת וחייה בו. וזה היקף העניינים והבעיות, שהוכללו כאן בכותרת: „הטכניקה של חיי־השירות“.

על שאר עניינים, ומהם הנוגעים יותר לנסיון־שדה, ידובר בהזדמנות הבאה.

כי טוב לנו לָמוֹת בַּמִּלְחָמָה, מִיָּאוֹת בְּרַע אֲשֶׁר יִמָּצֵא אֶת צַמֵּן וְאֶת מִקְדָּשָׁנוּ.

— חשמונאים —

עַתָּה שְׁעוֹרְכִין הַמַּעֲרָכוֹת וְהֵם קָרְבִים לְהִלָּחֵם, מְשִׁיחֵי־הַמִּלְחָמָה עוֹמְדִים בְּמַקוֹם גְּבוּהָ וְכֹל הַמַּעֲרָכוֹת לְפָנָיו. וְאוֹמֵר לָהֶם בְּלִשׁוֹן־הַקּוֹדֶשׁ: שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, אֲתֵם קָרְבִים הַיּוֹם לַמִּלְחָמָה עַל אֲבִיבֵיכֶם. אֵל יֵבֶךְ לְבַבְכֶם, אֵל תִּירָאוּ וְאֵל תִּחַזְּוּ וְאֵל תַּעֲרָצוּ מִפְּנֵיהֶם.

לרמב"ם, „בהלכות המלחמה“

גְרִילִיָה מוֹל צְבֵא-סְדִיר – עוֹזָה וְתוֹרְפָתָה

(מִלְקַח תְּנוּעוֹת מְרִי בִיאוּוֹה וּבִאִירוּפָה)

מֵאִמְרוֹ שֶׁל הַמִּיּוֹר מוֹר נִכְתָּב עַל רֶקֶע נְסִיווֹנֵתוֹ שֶׁל הַצְבָּא הַבְּרִיטִי בְּמִשְׁךְ שְׁלוֹשָׁת רִבְעֵי שָׁנָה וּמַעֲלָה, בְּפַעּוּלוֹת נֶגֶד כּוֹחוֹת הַתְּנוּעָה הַלְאוּמִית הָאֵינְדוֹזִיטִית, בְּהֵן הִסְתַּבֵּךְ עִקֵּב הַמְצָב הַמְדִינִי הַמּוֹרְכָב שֶׁבִיאוּוֹה. אוֹלֵם בִּיסוּדוֹ מוּשְׁתָּת מֵאִמֵּר זֶה עַל סִיכּוּם וּמִיצוֹי כְּלָלִי שֶׁל לֶקַח מִלְחָמוֹת-הַהֶתְנַגְדוֹת¹ בִּאִירוּפָה כּוֹלָה, וּבִאִרְצוֹת הַשּׁוֹנוֹת שֶׁל דְרוֹם-מּוֹרָח אֶסְיָה בְּמִשְׁךְ שְׁנוֹת מִלְחַמַת הָעוֹלָם: וְאֵת הַדּוֹגְמָאוֹת לְבִיטוֹס הַנְּחוּתוֹ נִיתֵן לְמִצּוֹא בִּאִרְצוֹת וְתְנוּעוֹת שׁוֹנוֹת בִּיּוֹתֵר, אִף כִּי מִרְכוֹז הַכּוֹבֵד שֶׁלּוֹ חָל בְּמִיּוֹחַד עַל אִרְצוֹת בַּעֲלוֹת יֵשׁוּב חֻקְלָאֵי כִפְרֵי גְדוֹל וְתֵנְאֵי מַעֲבֵר לֹא קָלִים עִקֵּב הַנוֹף הַמִּיּוֹחַד.

תְּנוּעַת הַקִּיצוֹנִיִּים בִּיאוּוֹה אֵתָה מוּצָא הַרְבֵּה מִן הַמְשׁוֹתֵף בִּינָה וּבֵין תְּנוּעוֹת הַהֶתְנַגְדוֹת שֶׁצִּצּוּ בְּכָל מְקוֹם בִּאִירוּפָה נֶגֶד הַשְּׁלִטוֹן הַגֶּרְמָנִי. לְאַחַר שֶׁקִּיצִינִים בְּרִיטִיִּים רַבִּים נִתְּנָסוּ בְּמַסָּה, אוֹ בְּמַגַּע, עִם תְּנוּעוֹת שַׁחְרוּר אֱלֹהִי, הָרִי נִיתֵן לְקַבֵּל מוֹשֵׁג רְאוּי, פְּחוֹת אוֹ יוֹתֵר, מִן הַמִּתְרַחֵשׁ מִחוּץ לְתַחֲוֹם הַשְּׁטַחִים הַבְּטוּחִים בִּיאוּוֹה כִּיּוֹם, עַל חוֹלְשׁוֹתֵיהֶן שֶׁל תְּנוּעוֹת כְּאַלֶּה, וְלִהְחַלִּיט עַל הַפַּעּוּלָה הַיַּעֲלִילָה בִּיּוֹתֵר שִׁישׁ לְנִקּוּט נֶגֶד.

כֹּל תְּנוּעוֹת הַשַּׁחְרוּר מְקוֹרֵן בְּהֶתְחַלּוֹת צְנוּעוֹת וּבִרְאִשִּׁיתָן אֵינֵן אֶלֶּא קְבוּצוֹת פּוֹלִיטִיּוֹת גְּרִידָא. עִם הַתְּלַקַּח הַיִּצְרִים תִּיאָרְעֵנָה פֹּה וְשֵׁם פַּעּוּלוֹת בּוֹדְדוֹת שֶׁל מַעֲשֵׂי אֱלִמּוֹת וְחִבְלָה. פַּעּוּלוֹת-עוֹנֵשִׁין מְכִרִיחוֹת עַל-פִּי-רֹב אֵת מְבַצְעֵיהֶן לְהִסְתַּלֵּק לְאִיּוֹרִים קְשִׁי-גִישָׁה לְהֶתְאַרְגֵּן בְּכַנּוּפִיּוֹת קְטָנוֹת, הַעוֹרְכוֹת הַתְּקַפּוֹת עַל קוֹי תַּחְבּוּרָה. כְּנוּפִיּוֹת אֱלֹהִי מוּצָאוֹת לְנַחוּץ בְּמִרוּצַת הוֹמֵן לְתֵאֵם אֵת פַּעּוּלוֹתֵיהֶן, כְּדִי שֶׁלֹּא תוֹכְרַעְנָה אַחַת אַחַת, — וּבְמוֹקֵדִים אוֹ בְּמֵאוֹחַר הֵן מְסַגְלוֹת עִצְמָן לְצוּרָה שֶׁל אֲרִגּוֹן צְבֵאֵי בְּבִטְלִיּוֹנִים וּבְרִיגְדוֹת (וְאִף דִּיבִיזִיּוֹת). אוֹלֵם כֶּשׁשׁוֹקְלִים אֵת „סְדֵר הַמַּעֲרָכָה“¹ שֶׁל גְּרִילִיָה מִן הָרְאוּי „לְגְרוּע פּוֹרְתָא“ מִן הַמְּסַפְרִים, בִּאִשֶׁר כֹּל תְּנוּעוֹת הַגְּרִילִיָה רּוֹאוֹת מְשׁוֹם תַּעֲמוּלָה נֹאֶה²) בְּתִיאוֹר 100 אִישׁ כְּבִטְלִיּוֹן. לְמַעֲשֵׂה, הַכּוֹחַ הַגְּדוֹל בִּיּוֹתֵר הַמְּסוּגֵל לְפַעּוּלָה מֵתוֹאֲמַת בִּאִיּוֹר מְסוּיִים אֵינּוּ עֵלוֹל לְעֵלוֹת עַל 2000 אִישׁ, לְכָל הַיּוֹתֵר, אִף בְּצַבָּאוֹת-גְּרִילִיָה מִתְקַדְמִים. בַּעֲיַת הַהוֹנָה מוֹנַעַת אֵת הַשִּׁימוֹשׁ בְּמַסְפֵּר רֵב יוֹתֵר שֶׁל אֲנָשִׁים, הוֹאִיל וּמִטְבַּעֵם שֶׁל צְבָאוֹת כְּאַלֶּה אֵינֵן לָהֶם אִפְשָׁרוֹת לְקִיִּים שִׁירוֹתֵי תוֹבְלָה וְאַסְפָּקָה מְסוּדְרִים, וְהֵם מוֹכְרָחִים לְהַחִיּוֹת אֵת נַפְשָׁם מִן הַמִּצּוֹר בִּאִיּוֹר גּוֹפּוֹ.

(1) "Order of Battle" — פִּירוּט הַחֲסִיבוֹת הַמַּהוּוֹת אֵת חִיל הַצְבָּא; הַמוֹנַח כֹּא מִן הַנוֹהַג הַצְבָּאִי שֶׁל הַמְּאוֹת ה'17 וְה'18, עַת הִיָּה לְכָל גְּדוּד מְקוֹמוֹ הַמְּסוּרְתֵי הַקְּבוּעַ בְּמַעֲרָכוֹ שֶׁל הַצְבָּא לְקִרְאָת קֶרֶב — הַמַּעַר.

(2) כִּךְ הִיָּה הַנוֹהַג בִּאִירְלַנְד בְּשָׁנוֹת 1919—21; וְכַמַּעַט בְּדוֹמָה לְזֶה נִהַג גַּם צְבָא טִיטוֹ בִּיּוֹגוֹסְלַבִּיָּה. — הַמַּעַר.

בעוד צבא הגריליה מתאמן ומתארגן, הולך ומוקם מגננון של שירות מדיעין פוליטי וצבאי בקרב אוהדיו הנשארים במרכזים צבאיים, וכן מוקמת רשת נרחבה של שירות רציים־שליחים המרבה לעתים קרובות להשתמש בנשים ובילדים. ידיעות צבאיות מסתננות מן הערים המוחזקות ע"י כוחות הכיבוש, ומחדרים לתוכן תעמולה, תבלנים ואפילו נשק. אין ערוך לחשיבותה של רשת רציים־שליחים כזו בתנועת התנגדות, ובלעדיה אין בכלל צבא גריליה מסוגל לפעול ביעילות. לקו רציים־שליחים מאורגן כהלכה תהיה שורה של „תחנות“, כרגיל מוסתרות כדבעי, לאורך הדרך, עם מקום מפגש בקצה כל קטע שבדרך. כל רץ ורץ יודע רק את קטעו שלו, בו הוא משמש, ובאופן כזה אין תפישתו של רץ אחד עשויה להכשיל את כל הקו. מקומות המפגש מרוחקים, בדרך כלל, זה מזה כדי 10—15 מיל, ובחלקו של כל רץ עולה קטע של 20—30 מיל. פעם בפעם מחליפים את תחנת הרץ ואת הדרך.

בעוד שמגננון שירות־המודיעין והרצים מוקם והולך, יהדק מנהיג גריליה שעניו בראשו, הדק היטב, את רסן המשמעת של צבאו ו„יחסל“ את הספיח המפוקפק של הרפתקנים פליייים שניתן למצוא בכל תנועת התנגדות, הואיל וכשרונם המיוחד לביצוע פשעי־אלימות עלול ליהפך למכשול, תחת היותו נכס. המשמעת חשובה לגריליה לאין ערוך לקיום שמה הטוב בקרב האוכלוסיה האזרחית, ביחוד משמגיע תור החרמות מצרכים וכיו"ב. לכל יחידה בת 100 איש ויותר יסופחו ממונים פוליטיים ותעמלנים, הואיל ויש לקיים במצב ער את האינטרס העממי, עד שיהא שקול כנגד הרגשות א־ירצון העלולות להתעורר מחמת הפרעתם של החיים והפעולות האזרחיים. כל פעולת קרב, ואפילו כל תזווה של יחידה, יש להם גם משמעות פוליטית. תגרות קלות־ערך מתוארות, כמובן, ע"י מחלקת התעמולה כנצחונות חשובים, בעוד שעל כשלונות ומפלות עוברים בשתיקה. נוסח רוסיה.

בסיסי־מחבואים בטוחים בשביל המפקדות, הסדנאות, אסמי־מזון וביחוד בתי־חולים, יוקמו בג'ונגל ב־גישה, כדי להקנות מידת־בטחון ליסודות הפחות ניידים של צבא־הגריליה במקרה של התקפת אויב.

למועד הזה כבר נכונה תנועת ההתנגדות ליטול לידיה את היוזמה לפעולות נרחבות וע"י התקפת טורי אספקה, עמדות־משמר מבודדות וקוי תחבורה ל„שחרר“ איזורים מסויימים, המכילים עיירות וכפרים גדולים, וליצור מצב בו לא כדאי עוד לאויב להוסיף ולהחזיק בהם. מגמה זו להרחבת שטח שליטתו הכרחית הנה בשביל צבא הגריליה כדי לתת לו „מרחב־מזון“. כן תוקם בשטחים המשוזחרים צורה כל שהיא של שלטון אזרחי, ולפי ששטחים אלה נראים בטוחים יותר, יעברו לכאן חלקים של הארגון, לשם ניצול קו־יתחבורה מתוקנים ומיתקנים אחרים.

ששת החדשים הבאים הם השלב המכריע לכאן או לכאן. עד עתה יכול היה צבא־ההתנגדות לערוך קרבות התקפה בלבד, מתוך שמירת הכלל הראשון במלחמת גריליה, שהוא: — לא לעמוד בקרב־התגוננות ערוך נגד אויב העולה עליו בנשקה באימונו וקשרי־תחבורתו.

היכולת להלום „ולהתנדף“ לפני המהלומה שכנגד היא שהכריעה כל כך את הכף לטובתו.

אולם התלאות הפיטיות הכרוכות במלחמת גריליה מחוץ ל„אזורים משוחררים“ הן גדולות מאוד. באין ברירה, מנסים אפוא מפקדי הגריליה מעתה, מטעמים פוליטיים, להחזיק בשטח המשוחרר שלהם, ולו גם במחיר קרבנות גדולים, האסורים להם. חדשים מספר של קיום המשטר החדש, העלול מחמת חוסר נסיון להרבות בגזירות ובנגישות, גם הם עלולים במוקדם או במאוחר להעמיד בנסיון את הנאמנות של חלק, לפחות, מהאוכלוסיה האזרחית. מצב זה עלול עוד להחמיר עם הטלת שירות-של-חובה בצבא הגריליה, בגלל הדרישה הגוברת והולכת לאנשים כדי להחזיק מעמד, והפקעה „סיטוגית“ של צרכי מזון כדי לספק את צרכיו של צבא מנופח זה.

מעתה תגיע שעתם של כוחות הכיבוש לעבור לפעולות התקפה, לפני שהאנשים, שאילצום להצטרף אל צבא-המרי, אומנו וספגו את התורה הפוליטית של התנועה. זו הפעם הראשונה ניתנה לכוחות הכיבוש היזמה הפוליטית וגם הצבאית. מסע מתוכנן כדיבעי עלול להסתיים בקבלת פני כוחות הכיבוש כמשחררים, בעריקה המונית משורות הגריליה ובהתמוססות גמורה של כל תנועת ההתנגדות. מן הדברים האמורים לעיל ניתן להסיק כמה עקרונות על דרך המלחמה בגריליה, נוסף לעקרונות הרגילים של מלחמה. והרי סיכומם:

א. גישה קולעת לעניינים הפוליטיים. הצעה של ממש, בצירוף פרסום נאות, ויתרונות הנראים לעין מיד, תשמיט את הקרקע מתחת לרגלי התעמולה של תנועת ההתנגדות. יש להימנע מפעולות-עונשין.

ב. השתלט על אספקת המזון או על האזורים המגדלים מזון, הואיל ובלא אלה לא יוכל צבא-גריליה להתקיים או ללחום.

ג. שירות-חקר — ו„חקר-שכנגד“ — מאורגנים כדיבעי הם צורך ראשוני.

ד. לחום בגריליה בנשקה היא, דהיינו: מהירות, אפתעה וניידות, והימנע מחשיפת חילות-מצב קטנים, שהוצבו להתגוננות בלבד, למהלומות של ריכוזי-אויב.

העקרון הראשון מובן מאליו. פעולות עונשין הן שליליות בהחלט, ואינן אלא מרחיבות את שורות האויב. זה היה המשגה הגדול של הגרמנים באירופה הכבושה. ידיעות מדוייקות, למועד הנכון, על הקו הפוליטי של האויב אף הם צורך ראשוני במלחמה הפוליטית.

פחות קל להגשים את העקרון השני, הלכה למעשה. עריכת התכנית מחייבת ידיעות מוסמכות על האפשרויות החקלאיות של השטחים המשוחררים. מוטב לו לצבא הגריליה לבקוט אורח התגוננות נכון, תוך החזקה בתחום החיצוני של שטחו ע"י פלגות השהיה הנעזרות בשורה של הריסות-משהות ומחסומים בכל דרכי הגישה — שמטרתם היחידה לתת שהות לכוח-המחץ שלו להתרכז בכיוון לנקודה הדרושה. במקרה כזה, עשויה שורה של פעולות זעירות יותר מצד הצבא הסדיר, תוך נישול כוחות המרי מאיזורים מייצרי מזון, להזיק ביותר לעניינם של הללו.

דבר זה צריך שיעשה במידה האפשרית לפני הקציר, באופן שאפשר יהיה לשרוף את היבול או לאספו תחת פיקוחם של כוחות הכיבוש.

לא קל הדבר לארגן את שירות החקר, אך משיעלה בידו לחדור לתוך שטחיהם או לתוך אירגונם של כוחות הגריליה, הרי עשויות התוצאות להיות מעודדות ביותר, — בעוד כי בשעה שכוחות הגריליה מיטיבים לשמור על מצוות הסודיות בשלבי ההתחלה של פעולתם, הרי נראה שהם נוהגים לזלזל בכללי זהירות ראשוניים עם התרחבותו של צבאם. אשר ל"חקר-שכנגד" של הגייסות הסדירים (דהיינו — הריגול הנגדי ותפקידי "משטרת הבטחון בשדה"), הרי זה, בעיקר, ענין לפיקוחה של המשטרה בערים. ביחוד יש לשים לב לכך שכל המרכזים הגדולים אשר נתפסו בידי צבא הכיבוש יבודדו במאה אחוז תוך שרשרת בטחון, ושיושמו מארבים בדרכי התנועה החשודים לתוך מרכזים אלה ומתוכם.

המלחמה בגריליה, "בנשקה היא" מצריכה יחידות קלות-ציוד, שפעולתן מושתתת על השימוש בבהמות-משא והמקבלות במקרה הצורך אספקה מן האויר. בכוחות אלה אפשר להשתמש לפיקוח על האיזור הנדון תוך שיגור פטרולים מבסיס-בטוח, שמתוכו ניתן להנחית למקומות שיידרשו את האש התומכת הנחוצה מתותח-שדה, — או מוטב יותר — מתותחים בינוניים⁽³⁾. פטרולים אלה מן הדין שיהוו כוח של פלוגה אחת, לפחות. בטליון שלם בתורת פטרול שלוח על ידי הגרמנים באירופה לא היה נדיר.

צורת הארגון של הצינידיטים⁽⁴⁾ הולמת מטרה זו מאין כמוה. בכל הזדמנות שבאה לידם, מוטל על כוחות הכיבוש לנסות לערוך מארב לאויב או להפתיעו, ומהלומת-נגד לכל התקפה מצד האויב צריכה להינתן ע"י חסימת קו הנסיגה שלו. בשלבים הראשונים של מלחמת גריליה עשוי חיל-מצב קטן, שיופקד בכל כפר שבאיזור הנרגן, להפריע בהרבה להתפתחות התנועה. אולם אחרי שהתבססה התנועה — יש להסיג את אלה למקומות מבוצרים יפה, שאספקתם מסודרת כדיבועי והם חולשים על הסביבה באמצעות פטרולים פעילים חזקים. ואם אלה מסוגלים להתזקק מעמד במשך כמה ימים כנגד התקפה כבדה, ניתנת בכך שהות ילכוחות ניידים לתקוף את הצרים מן האגף או מן העורף ולהשיג תוצאות נאות. בדרך כלל, הרבו הגרמנים באירופה להפיר את העקרון הראשון, נהגו לזלזל בשני, הצטיינו בביצועו של השלישי, והחלו גוקטים את הרביעי בשלהי 1944. האיטלקים, כרגיל, הפירו את כולם.

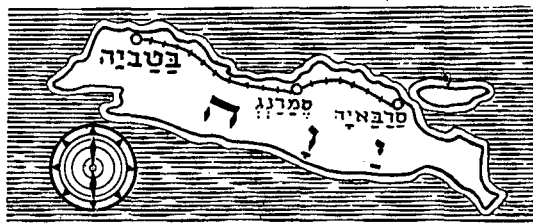
צבא הטרוויסטים ביאווה נכנס עתה לשלב המכריע של המערכה — שוב, לכאן או לכאן, כל הארץ, מחוץ לשלושת הנמלים הראשיים, הוא "שטח משוחרר" נרחב אחד⁽⁵⁾. כבר הוחל בשירות-חובה והמשטר החדש כבר הספיק לאבד מחינו

(3) המשפטים האלה הם המסכמים בקיצור נמרץ את אורח הפעולה שנקטו הבריטים ביאווה ב-1945—1946. — המער.

(4) חילות הפשיטה בעורף האויב שאורגנו ע"י ווינגייט למלחמה בגיונגל של בורמה. — המער.

(5) שלושת הנמלים הם: בטאוויה, טורבאיה וסמרנג. — המער.

הראשון בעיני הציבור וטעם החידוש שבו כבר פג. כתוצאה מכך ששני התהליכים — של הקמת התנועה מזה ובניית צבא הגרילה מזה — כווצו לתוך אותו פרק הזמן הקצר עצמו, נמצאו מנהיגיה דלי נסיון ביותר במלחמת גרילה, ואלו העול שהטילו על עצמם בהגנת איזורים משוחררים הוא כבד ונרחב ביותר. כן ניתן לשער שמתקנים, (כגון מכבשי דפוס וכד') קבועים ועומדים להם במקומם, והם לא דאגו מראש לעשותם ניידים או להסתירם.

ד"ר י. בר

מערכות-עיר היסטוריות — ולקחן

קרבות אתונה 45—1944

בתיאורי הקרבות, שניתנו לפני כן¹, בין צבא סדיר וכוחות עממיים בתחום עירוני, יכולים היינו להגיע לכלל מסקנה, שבסופו של דבר, וביחוד בתנאים החדישים, ידו של הצבא הסדיר, נפאת אמצעיו הטכניים המפותחים, מוכרחה להיות על העליונה תמיד. דובר לעיל על סיבות המסלות של פועלי פריז ב־1848 ופועלי וינה ב־1934; וכן הוסבר, שאת צחון המחתרת הצרפתית בקרבות־רחוב בפריז ב־1941 יש לראות כמקרה מיוחד־במינו, ובהערכתו צריך להביא בחשבון את העיבודות שמצד אחד בעת ההיא כבר היו הגרמנים בנסיגה ומן הצד השני היתה תגבורת סדירה בקירבת פריז, ואלמלא עובדות אלו, היה נצחונם של הכוחות העממיים לבדם מוטל בספק. ובכל זאת, לא בדין הוא להסיק מכל אלה את המסקנה, שצוינה לעיל, כמתבקשת, לכאורה. מאליה; לפי שיש בידינו גם עובדות אחרות מן ההיסטוריה הקרובה ביותר — המעידות על כך, שצבאות עממיים, עם כל הליקויים הארגוניים והטכניים שלהם, יכולים, בתנאים מסוימים, ודווקא בתחום עירוני, להחזיק מעמד זמן רב, גם מול צבא סדיר משוכלל. כאחת הדוגמאות לכך יכול לשמש המרד הפולני שבהנהגת בור־קומורובסקי בורשה; ואלו הדוגמה השניה — מערכת צבא „אלאס” מול הכוחות הבריטיים בארְנָה: מערכה, שבה עמדו הכוחות העממיים 30 יום, ובניגוד לתיאור שהופץ בציבור מקורות חד־צדדיים לא הוכרעו כוחות עממים אלה מבחינה צבאית, אלא הפסיקו את פעולתם מטעמים של תכלית פוליטית, שלא היו קשורים קשר ישיר בעצם מצב הקרבות ומהלכם.

א. סיבות ההתנגשות ויחסי הכוחות.

לא כאן, המקום להרבות בניתוח הגורמים המדיניים והחברתיים, שהביאו את המאורעות הידועים ביחן. וראוי לנו רק לציין, שהסיבות הבלתי אמצעיות להתנגשות בין גדודי „אלאס” לבין הצבא הבריטי היתה הדרישה שנדרש צבא „אלאס” למסור את נשקו, בו בזמן שהשלטונות הבריטיים והמשלה היונית של הימים ההם לא נתכוונו כלל לפרק את הנשק

(1) עיין „מערכות” חוברת ל”ה וחוברת ל”ו.

אנגלי, איטלקי ואמריקאי, וכן בכמויות גדולות של רימונים וחמרי נפץ, אבל אם ציוד מהסוגים האלה אתה מוצא בימינו במידה זו או אחרת בכל החיילות והחטיבות מן המין הזה, הרי בתחום החימוש נבדל ה"אלא"ס" משאר "צבאות עממיים" בפרט חשוב אחד: בזה שעמדו לרשותו תותחישדה בני 75 מ"מ, מרגמות בנות 10,5 ס"מ ותותחים נגד-טנקים, גרמניים ואיטלקיים, אלא שלעומת זאת חסר היה כל רכבי-משורין וחיל-תעופה.

אנשי "אלא"ס" היו מאומנים יפה (יבעלי נסיון-קרבות, שרכשו בפעולות נגד הגרמנים), במלחמה זעירה בהרי יון וגם בקרבות-רחוב ופעולות טרוריסטיות בפרברי אתונה.

הפיקוד של "אלא"ס" היה מורכב קצתו מקצינים מקצועיים של הצבא היוני, וקצתו ממפקדים צעירים שנתנסו אגב מלחמה בנאצים. לרשותו של פיקוד זה עמדו כל אמצעי הקשר החדישים ביותר, לרבות תחנות של אלחוט ששימשו לא רק לקשר צבאי, אלא גם לצרכי תעמולה.

למעשה, בזמן פלישה הכוחות הבריטיים ליון שלט "אאס", — היא תנועת השחרור היונית, שבה היה קשור "אלא"ס" קשר מדיני, ובעזרת מכשירו הצבאי גם מבחינה צבאית — על רוב חלקי יון שמחוץ לאתונה ולמחוז אפירוס, בו שלטה החטיבה הצבאית-העממית הימנית יותר, "אדס". (שנדחקה משם אח"כ בעת ובעונה אחת עם הקרבות נגד האנגלים באתונה).

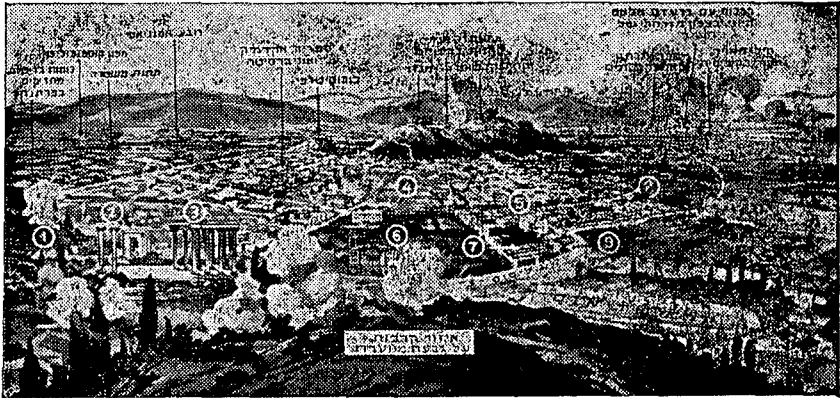
רק חלק מן הכוחות שעמדו לרשותו של "אלא"ס", השתתפו במערכה באתונה. הם היו מורכבים מן "הדיביזיה האתונית" ומיחידותיה של הסביבה הקרובה, של אלחויס⁶ (תבי⁷) ושל צפון-צפון-מזרח, פלופונס, — ובסה"כ השתתפו מצד "אלא"ס" בקרבות 25—20 אלף איש, אם כי לא כולם בבת אחת.

אין מספרים מדויקים בדבר גודל חיל-המשלוח הבריטי שהגיע ליון, או של הכוחות מתוכו שהשתתפו בפועל בקרבות אתונה. ידוע רק ששותפו בהם: דיביזיה מוססת, דיביזיה הודית, יחידות אנגליות וסקוטיות⁸, שני בטליונים מ"רגימנט הר.א.פ."⁹ יחידות חיל משורין וציודות בטנקים בינונים וכבדים כטיפוסי "שרמן" ו"צ'רצ'יל" ומכוניות משוריינות, ארטילריה שדה גדולה (בעיקר תותחים "בני 25 ליטראות"), לרבות סיוע חזק מן האויר. חיל-התעופה השתמש במטוסי קרב: "ספיטפייר" מהטיפוס החדש, המצויד בתותחים אבטומטיים ומטילי-רקטות, וגם במפציצים כבדים בני 4 מנועים. הצי-המלכותי לא השתתף בפעולות ממש. בצד הכוחות הבריטיים לחמו ב"אלא"ס" גם יחידות צבאיות של הממשלה היונית, לרבות ארגונים צבאיים שונים של הימין: "הבריגדה היונית ההררית" (לחמה באפריקה בחזית איטליה), "הרגימנט הקדוש" (לחם בצפון-אפריקה — במצרים, לוב ותוניסיה), — יחידות שהוקמו במזרח-התיכון, ובחלקן — אחרי מיגור מרד הצבא היוני במצרים ושאר מקומות, הגינדרמריה והמשטרה דעירונית, אשר נתקיימו גם בימי ממשלת הקוויזלינגים בזמן הכיבוש הגרמני, — וכן "המשמר הלאומי", חטיבה שאורגנה ע"י ממשלת פפאנדריאו אחרי בואה ליון, והרוב בה היה אלמנטים ימניים שבאתונה. אם יתכן, כאשר עוד נראה להלן, שבימים הראשונים היה יתרון מספרי ארצי ל"אלא"ס", הרי בהמשך הפעולה עבר יתרון זה בהחלט לצד שכנגד, שהיה לו כל הזמן גם היתרון של שליטה באויר ובים וכן חיל-משורין.

- (3) כמישיר של דרום-מערב אתיקה, המשתרע מערבה לאתונה. — המ ע ר.
- (4) בירת מחוז ביאוטיה, צפונית לאתונה ולמחוז אתיקה. — המ ע ר.
- (5) אכן, כידוע, מהות יחידות כאלו, ממילא, בערך שליש מהרכבה של כל דיביזיה הודית — ולא מן הנמנע הוא על כן, שהגן מוזכרות כאן בשנית, נוסף על זה שנמנו כבר כחלק מן הדיביזיה; וכן גם הבטליונים של בריגדת-הנחתים שבדיביזיה המוססת — נקראים על שם הרגימנטים האנגליים והסקוטיים, הרגילים, שלא כבטליוני-הצנחנים. — המ ע ר.
- (6) גדודי-משמר של ר.א.פ. לשירות בתורת חיל-קרקע, שנועדו בעיקרו של דבר להגנת האווירודרומים. — המ ע ר.

שדה הקרב

ככל פעולה צבאית, היתה גם מערכת אתונה מושמעת השפעה רבה מאופי השטח שבו נערכה. עיקרי הדברים האופייניים שיש לשים לב אליהם במבנה העיר, הם:

1 — מרגלות האקרופוליס. 2 — שער הדריאן. 3 — עמודי מקדש זיאוס. 4 — גרנד הוטל, מעון התפקדה הבריטית. 5 — מיניסטריון המלחמה. 6 — הארמון הישן. 7 — כיכר הקונסטיטוציה. 8 — המחזיאום הביזנטי. 9 — ארמון המלוכה.

א. בצפון ובצפון-מערב — שטח גבעוני שעליו בנויים רוב הבנינים ההיסטוריים, האקרופוליס שבראש גבעה נישאה, האיזטדיין וכד'.

ב. בדרום — עיר-הנמל פיריאוס, שיש בה מחסנים רבים, שכונות פועלי הנמל וכד'.
ג. מרכז העיר, שבו הרחובות הנג, כרגיל, ישרים ורחבים, ויש בו כיכרים לרוב: כיכר הקונסטיטוציה, ככר אומניה, הפיקולי של אתונה, שבו מתגוססים בנייני הממשלה, המלון „בריטניה-הגדולה“ (מושב הממשלה והמטה הבריטי הראשי בזמן הפעולות). סמוך למרכז זה נמצאות השכונות הבורגניות — קלונקי, פטיסיה ועוד.

ד. סביב המרכז הזה משתרעות שכונות-פועלים שונות ושכונות שנבנו לצרכיהם של המליטים היוניים שהיגרו מתורכיה (בשנות העשרים — המערבת), ובהן רחובות צרים וסימטאות רבה, בתיהן דבוקים זה לזה. החשובה שבהן, קיסריני, שהוכתרה בשם: „סטלינגרד בזעיר אנפין“ בימי הכיבוש הגרמני, כיון שכאן עמדו צבאות „אלאס“ בפעם הראשונה כקרב גלוי נגד הכובשים, ואפילו הנאצים לא הצליחו להשתלט על שכונה זאת השתלטות „משטרית“ גמורה.

ה. הואיל והעיר בנויה בצורה חדישה, פחות או יותר, יש בה כמה בנינים בעלי 4-8 קומות, הבנויים בטון. גם המחסנים, בנייה-נמל ובתי-החרושת וכד' הם בנייני בטון חדישים. לכל הבתים מרחפים, פחות או יותר עמקים.

ו. באתונה יש מערכת ביוב חדישה המסתעפת כמעט מתחת לכל העיר כולה ומאפשרת תנועה חשית², רכבת תחתית מובילה מפיריאוס למרכז העיר.

מבנה זה, כפי שמסתבר מסקירה קצרה זו, מקנה אפשרויות רבות עד מאוד לכות ידוע את יתרונות השטח: את דרכי ניצולם.

ז. על מידת חשיבותו של הדבר גם בימינו — העידה דוגמת ורשה. עיין „מרד הפולנים בורשה“ לג' בוריקומורבסקי „במערכות“, חוב' ליד ויליה. — המערבת.

זמן רב לפני עצם ההתנגשות, שררה מתיחות רבה בין הימין והשמאל היוני, מחמת המצב הפוליטי, שלא כאן המקום לתארו, ו"אלא"ס עשה הכנות מוקדמות לקראת מצבים אפשריים שונים, שאולי נתכנו לו. בין ההכנות הללו יש לציין את הסתגנות התגבורות מן החוץ, על אף הפיקוח והבדיקות מצד הצבא הבריטי בכל מבואות העיר. יחידות התגבורות נסתנו בקבוצות קטנות בעת החיפושים, ונשקם היה תבוי אצל בחורות, שליו אותם ולא נחפשו. לשם הברחת נשק השתמשו גם בעגלות מובילות חלב, פירות ועצים מן הכפרים העירה. יחידות "אלא"ס, שלמעשה עדיין היו בעת ההיא מעין חטיבה רשמית, הצליחו להתבצר בשטח הרושגבעות אשר בצפונה וצפון-מערבה של העיר, שהם משלטים יעילים עד מאוד.

ב־3 בדצמבר ערך "אאם" הפגנה גדולה, בלתי מזוינת, במרכז העיר, לפני בנייני הממשלה. משטרת ממשלתו של ספאנדריאז פתחה כנגדה באש וגרמה להרג רב. וכיון שקדמו לי כמה וכמה משברים רביכ וחריפים אחרים, היה בו שום התחלת אש המערכה.

תכנית הפעולה של "אלא"ס

לפי הנובע מתיאור מבנה העיר, היוצרה תכנית הפעולה של "אלא"ס להיות התוכנית הקלאסית של כל המהפכות והקרבות בעיר בעלי הרקע הסוציאלי. "אלא"ס, כמבשר צבאי של תנועת הפועלים, נתבסס בדרך הטבע על השכונות הפרוליטאריות ועל רובע הנמל; וכפי שכבר הוזכר, השלים "אלא"ס את נקודות המוצא הטבעיים הללו ע"י תפיסת משלטים באותם החלקים שמסביב לעיר, שלא היו בהם שכונות פועלים. למעשה, איפוא, הקיפו כוחות "אלא"ס את מרכז העיר כבטבעת, מעין אותו המצב כמעט שהיה לכוחות הפועלים בפריז ב־1848 וביחוד לפועלי וינה ב־1934. ושוב, וגם כאן, מתוך החוקיות הפנימית ההכרחית של כל קרב־רחוב על רקע סוציאלי, היתה מטרת "אלא"ס, כמטרתם של שני הכוחות הנ"ל, היינו: לחסל תחילה את נקודות-המשען וההתנגדות של האויב בשטחים שלו, (היינו של "אלא"ס), כלומר, תחנות המשטרה, — ואח"כ לחזור למרכז העיר ולהשתלט עליו. פועלי פריז בשעתם כמעט שהצליחו בשאיפתם זו, פועלי וינה לא הצליחו להשלים, ולו גם בשלב המוקדם, אפילו את חיסול אפי התנגדות האויב בשטחם הם; ואלו "אלא"ס נתקרבה לנצחון יותר מכל מי שפעל לפניו בתנאים הדומים לתנאיה. נוסף על כך היתה ל"אלא"ס עוד מטרה אחת: — לנתק לחלוטין את הקשר בין הצבא הבריטי ובין גמל פיריאוס, כדי למנוע את האפשרות לקבל תגבורות ותחמושת בנתיב הים. גם בכך זכתה להצלחה.

כתופעה קלאסית היאבקותו של כוח פועלי בעיקרו, התחילו הקרבות תוך הכרות שביתה כללית. בדרך ביצועה של השביתה הכללית הזאת אפשר לראות תעודת-כוח ל"אאם" ול"אלא"ס, שכן נמשכה השביתה כל 40 ימי הקרבות, והצליחו למנוע מן האויב את החשמל, את המים ואת כל שאר השירותים החיוניים. דבר זה גרם לאויב קשיים מרובים אף על פי שלא פחתו מזה פגעו קשיים אלה גם באוכלוסיה שאהדה ל"אלא"ס (כפי שהוזכר כבר, פועלי וינה לא הצליחו לממש שביתה כללית אפילו 24 שעות)⁸.

ב־4 ו־5 בדצמבר נעשו פעולות בודדות של כוחות "אלא"ס נגד תחנות המשטרה והגנדרמריה. ב־6 וב־12 התחילו הקרבות הכלליים, בהתערבותו של הצבא הבריטי. בשלב הפעולות הראשון, מ־7 בחודש ועד ל־9 בו, היתה "אלא"ס המתקיפה, והצליחה להגיע כדי 500 יארד ממלון "בריטניה הגדולה", מושב הממשלה והמטה הבריטי, שהיה מעתה בטוח המרגמות והצלפים שלה. הצבא הבריטי והכוחות היוניים שעמדו לצדו, היו מוגבלים עתה בחלק החמישי של העיר, שבתוכו נתבצרו. כיבושם את בניין מרכז "אאם", שנמצא בשטחם של הבריטים, לא שונה, בעצם, לטובה את מצבם החמור. הם הטילו עוצר קסדני בשטח

(8) אכן מעל לראשיהם של פועלי וינה היתה תלויה החודאת של רדיפה ופיטורים על ידי ממשלה ומשטר שנראו, עדיין, איתנים. ואלו יון היתה נסערת כולה והשלטון לא נראה יציב כל עיקר — המער.

ששלטו בו והפעילו ארטילריה וחיל-רגלים ממונע, כדי לבער את השטחים שהיו בחסות ה"אלא"ס". כבר מראשית הפעולות נטל חיל-האוויר חלק בהן. מטוסי-קרב הרעישו באש תותחים ורקטות בתים ועמדות-תותחים של כוחות "אלא"ס". גם מפציצים כבדים לא שבתו במלאכתם.

גם המטרה האופרטיבית של הכוחות הבריטיים נתחייבה באורח הגיוני, מן המצב הגיאוגרפי והטקטי. כונתה היתה לשבור את המצור של כוחות ה"אלא"ס" שהושם על מרחב השליטה של הבריטיים; כלומר: לשוב ולכבוש את הנמל וע"כ את החיבור בדרך הים, — ולהוציא מידי האויב את השלטון על הגבעות שבצפון העיר — ומפני צמצום כוחותיו לא יכול היה המטה הבריטי לחשוב על סיהור שיטתי של כל השכונות שבידי "אלא"ס", אלא כמטרה מאוחרת יותר.

בהתאם לכך ערכו הכוחות הבריטיים ובני-ביתם היוניים, בין ה-10 ל-15 בדצמבר, התקפת-נגד בשני כיוונים: בדרום מערב — לכיוון פיראוס; ובצפון — על משלטי "אלא"ס" שבשטח הגבעוני. ע"י שימוש בטנקים רבים, אש-ארטילריה והפצצות מן האוויר הצליחו הבריטים ברוב המקרים לעקור את חילות "אלא"ס" מעמדותיהם. אלא שלא הספיקו להם הכוחות לטיהורם הגמור של השטחים הנכבשים ולהבטיחם ע"י משמרות קבועים. לכן עזה היתה תשובת "אלא"ס" על התקפות-היום של האנגלים — התקפות-לילה שיתות, לפי שבלילה לא יכלו כלי-הרכב המשורין והמטוסים של הבריטים לפעול פעולה יעילה, — וכמעט תמיד הצליחו אנשי "אלא"ס" לשוב ולכבוש בלילה את הרובעים והעמדות שהוצאו מידיהם ביום. צלפי ה"אלא"ס", שצידו ברובים, בכונות-קליעה טלסקופיות ופצצות נגד-טנקיות, היו מעמיקים להסתנן אל מעבר לחזית, אל השטח הבריטי המבוצר, והטרידו יומם ולילה פטרולים (משרוינים ורגלים), הם השתמשו באחיות-עיניים רבות ושונות כדי למשוך את הפטרולים למארבים, שהוכנו מראש.

בדרך הזה לא השיגו הבריטים, בעשרת ימי הקרב הראשונים, שום תוצאות מכריעות. אדרבא, מצבם החמיר הלק, כי לאחר עשרת הימים האלה לא נותרה להם תחמושת אלא לעוד שני ימים בלבד. אבל אחרי המועד הזה חל שנוי לטובתם, ובין השאר גם משום שקימו בידם ירון חשוב אשר מחמת שגיאיה איסטרטגית חמורה מאוד לא ניסה "אלא"ס" לשימו לאל. יתרון זה היה: השליטה על שדות-התעופה. מ-10 עד 15- בחודש הגיעו כ-200 מטוסי הבלה בריטיים, שהביאו תגבורת החמושת ואספקה; ועד 25- בדצמבר הועברו לאתונה 1650 "יהודות" מטעני-אוויר מן הבסיסים הבריטיים העיקריים שבמצרים. תגבורת זו איפשרה לאנגלים לפתוח ב-17 בדצמבר בהתקפת-נגד כללית, — אף על פי שעוד בלילה ההוא חדרו יהודות ה"אלא"ס" לקרבת המרכז של המרחב הבריטי והתבססו בו. אבל כיון שתגבורת זו נתנה לאנגלים את האפשרות לבצע, בפעם הראשונה, סיהור מובטח תכניתי של השטחים שכבשו, — הצליחו הפעם לכבוש לעצמם דריסת-רגל של קבע בפיראוס ולפתוח את הקשר הימי, וכן ללכוד כמה עמדות-שליטה בשטח זה, כגון בית-הקירור הגדול, בית-החרושת לבידה, "פניכס" ועוד בניינים. ואלו לעבר הצפון הצליחו להדיח את ה"אלא"ס" ממשלטי ש"י האקרופוליס ובבצעת מונומנטים.

אך על סף הנצחון החשוב הזה שנחלו האנגלים, חזרו אנשי "אלא"ס" וקיפחום במידת-פה ע"י התקפת-לילה, שבה כבשו את בית הסוהר, שבו הוחזקו רוב הקויזלינגים היוניים, ואת מפקדת היר.א.פ. (מתוכה לקחו כשבי הרבה קצינים בריטיים), על אף מאמציהם הרבים לא הצליחו הכוחות הבריטיים. עד ה-29 בדצמבר, להחזיק אלא בשליש העיר. אע"פ שבתקופה זו הגיע צירציל לאתונה והתנהל משאומתן, מכל מקום נמשכו הפעולות בלי הפוגות. כדאי לציין פרט אחד מפעולות הימים ההם, כשיחידות "אלא"ס" הצליחו לחדור דרך הביוב, למלון "בריטניה-הגדולה" — מרכז המטה הבריטי והממשלה היונית, — ולהניח כמות גדולה של חומר-נפץ, שאמנם לא פוצץ. יש לשער, איפוא, כי פעולה זו לא היתה אלא מגמה הפוגתית בעיקרו של דבר. אכן, הצבא הבריטי, כמו הכוחות האוסטריים הפאשיסטיים

סברואר 1934, — העמיד פטרוליק של קקע בתוך כל רשת הביוב שבעיר. התקפה בריטית גדולה חדשה נפתחה ב־29 בדצמבר נגד קיסריני, שכונת הפועלים, — ושם נמשכו הקרבות כמה ימים מבית־לבית ונסתיימו בכיבוש רובו של הרובע הזה. אך נכ לאחר מכן עוד החזיקו „אלאס“ בעמדות־מפתח רבות שבעיר וסביבתה עד 5 בינואר, הלא הוא היום שבו נתנו מפקדי „אלאס“ צו לסגת מאחונה, כפי הנראה מסיבות פוליטיות, שלא כאן המקום לבררן. נסיגה זו בוצעה בסדר, בחשאיות ופתאומיות רבה, עד כי לא הרגישו בה הבריטים בתחילתה.

בסיכומה של מערכה זו מבחינה טקטית, אפשר לציין בה כמה חזיונות מעניינים. מצד הבריטים היה — בראש וראשונה, שימוש באוירונדיקרב ומפציצים נגד בניינים ושאר מטרות בודדות בשטח עירוני, וכן השפעה רבה של הגורם האוירי בכל הפעולה כולה (בתובלה, באספקה, ובהחזקת היזמה).

מצד „אלאס“ ראויים לציין מיוחד שיטת־הפעולה הניידת, שלא הניחה לגשק הבריטי המעולה אלא מטרות מעטות. העדפת פעולות־לילה, שיטות רב־גזניות של הסתננות צלפים ומכאפים עם מכוונתיהם לתוך שטח אויב, בהסואות שונות ומשונות, וכן השימוש בביוב וברכבת תחתית, והוא דבר שהיה, אמנם, משותף למערכות אחרות מסוג זה. אך כיון שלשני הצדדים היו מעצורים פוליטיים מסוימים, והמשאומתן היה מלווה רוב הזמן פעולות — לפיכך אין להגיע למסקנות צבאיות „טהורות“ וברורות. ואף על פי כן אפשר לומר, שכוח עממי, היודע להכשיל את יריבו ו„לאון“ את יתרונו בחיל־האויב ובחיל־השריון ע״י פעולות־לילה וע״י הסתננויות, כשלתרשותו עומדים גם כלי ארטילריה מסוימים, הרי הוא יריב רציני עד מאוד אפילו לגבי כוח סדיר וחזק, — וביחוד כשכוח זה הוא זר בזירת הפעולות.

נ.נ. מור פ. נרשיגורה

גיבור ברית־המעצות

מחשבת־סיירים

(סיפור פרטיזני)

לאחר שחטיבת הפרטיזנים של קובפאק הכתה שוק־עליירך את יחידות הגרמנים שניסו לכתרה ולהשמדה בשטחים שמצפון־מערב לקיוב, התיצבה בפניה השאלה — לאן?

— — — שוב לא נמשך לבי אחרי חיי יערות. אמיצותם של פרטיזני קובפאק, שרק לפני כחצי שנה נראתה כמשהו אריאלי, ומחוץ לגדר הטבע, היתה עכשיו לדבר רגיל. זוהירותו של הקומיסר נראתה מיותרת. הכל העיד, שהמפקדה רואה את מסע־הפשיטה כתם ונשלם ותרה אחרי בסיס לכינונו של שדה־תעופה חדש.

ממזרח היה הנהר פריפיאט, ממערב העיר אוברוך, מסילת ברזל למזרח ועירות זביצות עד אין שעור, שטוהרו כליל מגרמנים וממטרה. מאות על מאות פרסאות היו כאן הפרטיזנים „בעלי־הבתים“.

בלילה ההוא, ליל טיסתו של לונץ¹, צלחנו מיער דולגי את הכביש האחרון,

1) טיים (יהודי, כש־משפחתו) אשר היה מקיים־הקשר הקבוע בין חטיבת קובפאק למרכז שבמוסקבה. — המער.

הומל-אוברזך. מיד אחרי הכביש החלה כבר הפולסיה²⁾. על הכביש הופקד משום מה שמר; ביום היו מסיירות אותו מכוניות-שריון, ובנקודות ישוב גדולות יותר חנו חילות מצב שעצמתם הגיעה, לפעמים, עד לפלוגה. דבר זה היה תמוה בעיני הכביש היה משולל ערך, לפי שהגשר שהיה נטוי על הנהר פריפיאט (שעל פניו היה הכביש עובר, בכיוון אל הומל) פוצץ. עד גמירה בידי צבאותינו בשעת הנסיגה ב-1941. לא ניכרו שום סימנים של נסיונות גרמניים להתקין גשר או גשר-סירות. הכביש נמשך מאוברזך עד פריפיאט ושם, בסמוך לכפר דובליאדה, נפסק. עלו בו עשבים ודרדרים ומראהו היה כמראה מרצפת בעיירה נדחית.

מה טעם, איפוא, לשמירה מעולה כזאת? תיקון...

משהפלגנו צפונה מן הכביש כשיעור תריסר קילומטרים חנינו והשתכנו בדירות תושביו של הכפר הגדול — מזח'יאדי, כדי להיכוח שהחניה כאן אינה בחזקת סכנה ערכנו סיור-בטחון-קרוז. מיד שיגרתי גם סיירים-למרחוק — אל פריפיאט. היה רצון גלגלות ולהבין את סיבת התנהגותם המוזרה של הגרמנים על הכביש. עד אוברזך לא הגיעו הסיירים. הקבוצה חזרה מחצי-הדרך ובה שני פצועים.

לעבר דובליאדה נשלח אנטון פטרוביץ זימליאנקו. חובש לפי השכלתו היה, אך לא חפץ לעבוד במקצועו, והיה מפקד כיתה של פלוגת „הסיוור-הראשי" במחלקתו של הלויטנט הפונקן. על כיתתו השנייה של הפונקן פקד ולודייה לאפיין. אנטון פטרוביץ, זה היה שמו בפלוגת-הסיוור, הצטיין ביצר-חקרני, בטביעת-עין, ובשתקנות מופלאה. תחילה נסיתי לקבל מפיו ידיעות בדרך הרגילה, כמכל שאר מפקדי-הסיירים. כרגיל היו הללו באים אצלי ובע"פ מוסרים לי, ישר מן הסיוור, כל דבר מענין שהצליחו להינדע עליו. אגב שמיעה הייתי רושם רשימות, שואל שאלות. לאחר מנוחה היה הסייר כותב דו"ח מפורט. אך הרצאות-דברים כאלה לא היו, משום-מה, מצליחות בידי אנטון פטרוביץ. הוא היה מתייבב אצלי ושחק שחיקה עקשנית. תחילה היה עושה רושם של אדם, שלא עשה את משימתו. רק לאחר שהסכנתי עמו במקצת הבינתי, שהודעותיו המקצרות-במלים הופקו בניגיעה רבה, והיו יקרות-ערך יותר מתשעה קבין של להג מפי אי-אלה סיירים חומדי-דיבור. לעתים קרובות לא היו הבחורים מצליחים לראות דבר במו עיניהם, ואת הידיעות היו משיגים רק מפי תושבי המקום. גם ידיעות כאלו היו נחוצות לנו — אבל הללו היו נתונים גולמיים, העשויים לשמש אתחלתא לסיוור, יותר משהיו תוים חשובים מדיוקנו של האויב, אשר בהכיר אותם המפקד — והחליט את החלטתו. לשם כך נדרשו דיוק, עובדות והבנתן. אך מה אפשר היה לעשות לו לאנטון פטרוביץ, והוא, פשוט, שתק? סוף-סוף מצאתי דרך לגשת אליו.

כרגיל, בשונו מן הסיוור, היה פוטר את הסיירים איש לביתו ליד דירתו, ואני שמעתי את קולו:

— „איכנס" — ולהלן, כפי הנראה, היתה באה תנועת-יד, להורותך להיכן ליכנס, לאיזה תכלית ולכמה זמן.

הבחורים היו מבינים אותו ברמיזה בלבד. אח"כ היה החובש נכנס אצלי, עומד על סף הביקתה, בניקוף-קומה ובהצדעה, ואומר:

„התייצבתי" — ותוקע אצבע כלפי הלוח של שעון-הכיס הגדול שהתקינהו כשעון-יד.

תנועה זו באה לרמו „באתי במועד שנקבע". אח"כ היה משתעל — בקורת-רוח, במבוכה או בשאלה. גם שעול זה היה, אומר הרבה. כבר התרגלתי למנירה זו, וגם אני בשתיקה מניש הייתי לפניו גליון ניר. זימליאנקו היה יושב אל מול האור וכותב. גם הדו"ח שלו

לא היה דומה לדו"חיים הרגילים. שהיו פותחים בלשון זה:

„הנני להודיע בזה, שכיתת-הסיוור, בבצעה את המשימה שהטלת עליה, השיגה וכו'..."

(2) חבל-היערות והביצות העצום שמשני עברי הנהר פריפיאט, המשתרע ממערב למזרח; בפאתו הדרומית יושבים אוקראינים, אך בחלקו התיכוני הצפוני — בילורוסים

ואלו איגרתו של אנטון פטרוביץ' היתה מחולקת לסעיפים. סעיף א' היה פותח ב" :
 „ראית י... ואח"כ — עובדות יבשות, ספרות, פרט, ואפשר היה לערוב בבטחה גמורה,
 כי נכתב שם רק מה שראה במו עיניו. ולראות ידע היטב. סעיף ב' היה פותח ב" :
 „סבורני... היתה זו מסקנה קצרה מכל הכתוב קודם. אם דיבר הכתוב על תנועות החיילות, —
 הרי ציין מאין ולאן וחישובי הזמן. אם על בניימנגן, הרי על תעודתם וכו'. סעיף ג'
 היה לגמרי שלא לפי הנוהג. כותרתו היתה: „הבחורים אומרים...” — אמנם,
 נתקפלו בכמה פסקים הידיעות שהושגו ע"י חקירה ושאלה בע"פ בין התושבים היערניים.
 חלק זה של מלאכת-הסיוור היו מבצעים בחורי כיתתו (את עיקר הסיוור היה עורך תמיד
 בעצמו). בחזירתם היו מספרים לו שמועות, רכילות של נשים וסברות של חכמת זקנים, —
 גם את אלה צריך הסייר לדעת ולהבין, — ותוך כדי כך היו גם סועדים את לבו בשומך
 חזיר, לחם או מלפפונים, שבאו להם במהלך השיחות הנ"ל.

בשובו מן הסיוור בדובליאדה, נכנס אנטון פטרוביץ' ובפיו הדו"ח הרגיל :

„התיצבת"... „מפריפאט" — הוסיף.

בלוח השעות לא השתמש הפעם. בשלחי אנשים לסיוור למרחוק, לא הייתי קובע
 גבולות-זמן מדויקים, בשעות, ורק הזהרתים על מנין היממות שיוכלו לבלות במסעות-
 הסיוור, ועל המקום בו יצטרכו להתיצב. למשימה זו קיבל זימליאנקו זמן של 3 יממות +
 אבל חזר ביממה החמישית.

— „למה נתמהמהת, אנטון פטרוביץ'?" — שאלתיו בהגישי לו את גליון הניר.

— „עברתי את הנהר".

— „לשם מה?"

— „לחקור. כביש... אם יש שם משמר".

— „נו?"

— „אין משמר"

— „מענין..."

— „מאוד מענין..."

— „אם כן, הכביש נשמר רק עד הנהר?"

— „כדברך"

נדהמת משטף זה של דיבור שלא כרגיל, והייתי מסתכל וממתין לדעת מה עוד יאמר
 לי אנטון פטרוביץ'.

— „אחר כך הלכתי בחוף, למעלה".

— „לאן?"

— „עד יוריביצ'".

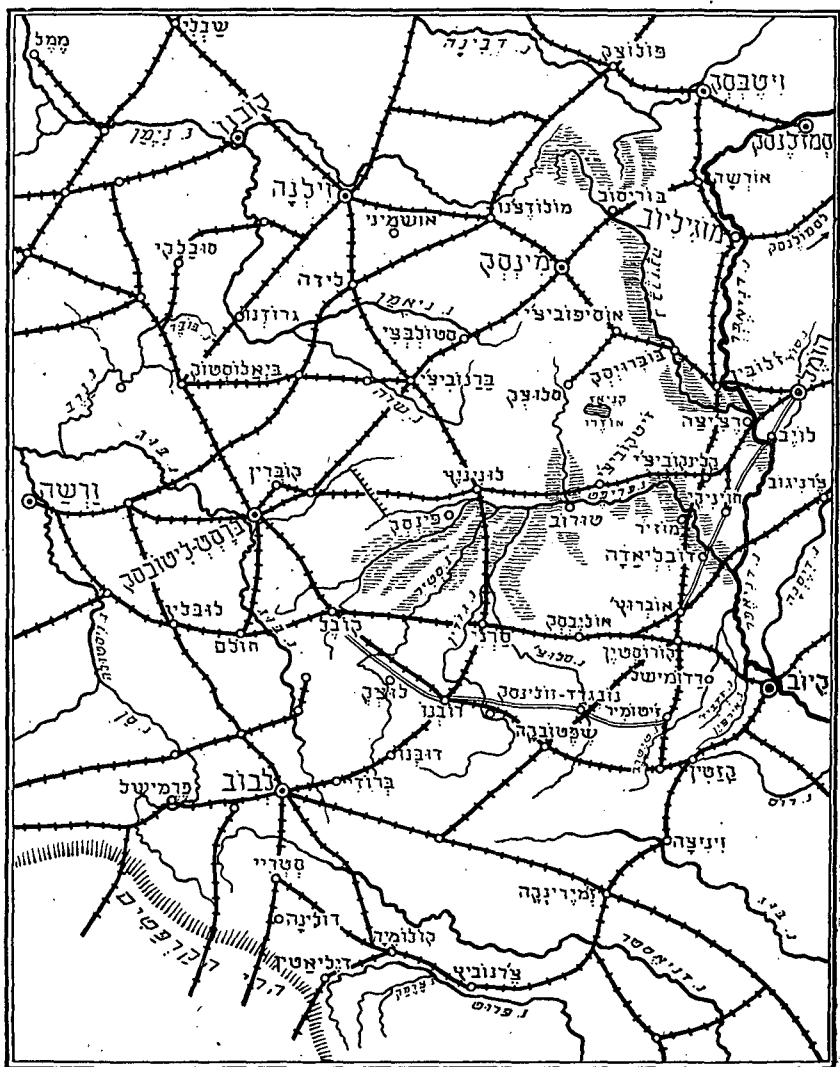
עיינתי במפה. עד יוריביצ', בקו ישר, היו לא פחות מ־35 קילומטר — ועוד 35 ק"מ
 הדרך בחזרה. עכשיו מוסבר לי מדוע נתמהמה זימליאנקו. כחיתי להמשך ההסבר, אבל תאזת:
 הדיבור של פסקה. הוא תפס ישיבה סמוך למנורה וכתב. הצצתי מעל לכתפו.

„ראית י" — כתב הסייר, ולאחר שהרהר מעט הוסיף — „בעיני הגרמנים אינם
 בונים גשר בדובליאדה. גם אין מביאים עצים. את הדרך שומרים בחזוקה. משמרות-סיוור על
 פני הכביש כל שתי שעות. מכונית משורינת מסיירת פעמים ביום. עליתי במעלה הנהר. בכל
 מקום עבודות. נקבעו סמופורים. במקום שנשאר עוד הישנים — צבעום. ערכו מסקד של כל
 פקחי דובריות-הפנסים ונהליה-האניות. נותנים להם פתבג שני פחים לחודש".

— „האמנם מתכווננים לתנועת-שיט על פני הנהר?"

הוא הציץ בי וחזר ונרפן על הניר :

— „סבורני בעוד שבוע יתחיל השיט על פני הפריפאט... ובדאי על פני הדיניפר..."
 לאחר שהמתנתי כמה רגעים עד שייסיים זימליאנקו את הדו"ח. מעוטר-המלים, הלכתי
 למפקדה. רדניוב קרא את הדו"ח בשתיקה ואח"כ מסרו לקובסאק. לתמהוני הרב נמשך
 קובסאק מיד אחרי האפשרות לבוס את הגרמנים על פני המים.

נצטייתי לשגר מיד סיורי־בקורת לבדיקה נוספת, ובעוד אני מבצע את ההוראה הזאת, כבר הבשילה כפי הנראה אצל המפקדים תכנית הפעולות. מצאתי את קובפאק, רדניוב ובאזימה שקודים על המפה. היתה זו מפה בלתי שכיחה בגורלה וקנה־מידתה: כל אוקראינה, בילורוסיה ופולין היו פרושות על גבי השולחן, אנמי היסלה, הבוג המערבי, פרישאט ודניסר. בעייני עיין היטב בעורקיהם התכולים של הנהרות, תפסתי את מהלך מחשבותיהם של רדניוב וקובפאק, וירדתי לסוף הגילוי שגילה אנטון פטרוביץ'. היינו סמוכים לעורק התחבורה המימי, המקשר את היסלה עם הדניסר, את הים השחור עם הים הבלטי, את אוקראינה עם פולין

פְּרוֹסִיָּה הַמְזֻרְחֵית. מִשְׁכָּב הַיָּמִים נִבְנְתָה תֵּעֶלֶת דְּנִיפֶר-בּוּג.

בְּמַעֲוָמֶם זָכַרְתִּי אֶת שְׁעוֹרֵי הַגֵּיאוֹגְרַפְיָה וְאֵת הַמְּלִים שֶׁהִתְנַדְּפוּ מִזְכָּרֵי מַאֲיָן חֶפֶץ בָּהֶם :
"תֵּעֶלֶת הַמֶּלֶךְ" מִחִבְרַת אֶת הַיָּם הַבְּלִטִי עִם הַיָּם הַשְּׁחֹר. לְעֲצֻמוֹ שֶׁל דָּבָר זֶהוּ נִתִּיב מִיָּם עֲתִיק
"מַאֲרִץ הַוְּאָרְאָנִים" לְאַרְץ הַיָּנִים... אֲבָל עֲכָשְׁיוֹ אִמְרָה הַמְּפָה בְּרוּר : מִן הַוִּיסְלָה דֶּרֶךְ בּוּג
עַד בְּרִיֶּסְק, וְלִהְלֹן בְּתַעֲלָה לְאוֹרֶךְ הַנְּהַר פִּינְאָ עַד פִּינְסְק, וְלִהְלֹן עַל פְּנֵי פְּרִיפְיָאָט עַד הַדְּנִיפֶר
יִכְלוּ לְשׁוֹט אֲנִיוֹת-קִיטוֹר שֶׁל נְהַר, אֲסוּדוֹת, שִׁיטוֹת, וְלִהְבִּיל מִטְעָנִים, חִיילוֹת, תַּחֲמוּשׁוֹת,
תְּבוּאָה. אִם נִכְוֹנוֹת הֵן הַיִּדְיֵעוֹת שֶׁהֵבִיא זִימְלִיאָנְקוּ — וְאִנּוּ כִּמְעַט שֶׁלֹּא פִּקְסְקוּ בָּהֶם, — הֵרִי
שֶׁהַמְּפָקְדָה הַהִיטְלֵרִית וּזְמַמַּת לְכוּנָן מַחֲדָשׁ אֶת הָעוֹרֵץ הָרֵאשִׁי הַזֶּה שֶׁל נִתִּיב הַיָּמִים, הָעֲשׂוּי
לְהוֹבִלֵת מֵאוֹת אֶלֶף טוֹן מִטְעָן מִגֶּרְמָנִיָּה וּמְפּוֹלִין אֶל הַגּוֹזְרוֹת הַמְּרֻכְזוֹת וְהַדְּרוּמִית שֶׁל הַחֲזִית.
הַחֲזִית לַעֵת הַזֹּאת כָּבֵר עֲבָרָה אֶת הַדּוֹן וְהַדּוֹנִיץ וְקָרְבָּה עַד הַדִּיאָסְנָה. בְּקֶשֶׁת שֶׁלֹּא סָבִיב קוֹרְסֶק
כָּבֵר עַמְדָה בְּאַגַּן הַדְּנִיפֶר. קוֹבֶפֶאָק נִשְׁתַּלְּחֵב מִן הָרַעִיּוֹן לְסַפֵּל אֶת הַשֵּׁט וְהִיא מִמְצִיא גִירְסָאוֹת
שׁוֹנוֹת לְתַכְנִית פְּעוּלָה. בְּצִוְיָמָה הִיא מִמְדָּד עַל גְּבֵי הַמְּסָה אֶת הַמְּרַחֲקִים, וְאוֹמֵד אֶת רֹחַב הַנְּהַר
וְגוֹבֵה הַחוֹפִים.

לְאַחַר שְׁלוֹשָׁה יָמִים חֲזָרוּ הַסִּיִּרִים הַבְּדַקְנִים שֶׁאִישְׁרוּ אֶת הַיִּדְיֵעוֹת שֶׁהֵבִיא עִמוֹ אֲנִטוֹן
פְּטְרוֹבִיץ', וְאִנּוּ הִתְחַלְּנוּ לְהִתְקִין אֶת עֲצֻמְנוֹ לְתַנּוּעָה לְצַד מִזְרָח. הוֹחֲלֵט לְעִבּוֹר אֶת הַנְּהַר
פְּרִיפְיָאָט וְלִהְלוֹם אֶת הָאוִיב מִן הַגְּדָה הַשְּׂמַלִּית, הַגְּבוּהָ יוֹתֵר.
כְּעִבּוֹר יָמִים מוֹעִטִים, לְאַחַר שֶׁעֲבַרְנוּ מִזְרָחָה כ־40 קִילוֹמֶטֶר, הִתְחַלְּנוּ כְּהַעֲבַרְתָּן כְּרִבְעֵית
שֶׁל יַחֲדוֹת קוֹבֶפֶאָק דֶּרֶךְ הַנְּהַר פְּרִיפְיָאָט שֶׁכָּבֵר יָצָא מֵאַפְּנוֹ.

הַמְּסָה נִשְׁתַּכַּן בְּכַפֵּר הַיָּפֵה וְרַחֲבֵי-הַיָּדִים אַרְיָאֲבִיצִי, כְּשֶׁנִּי קִילוֹמֶטְרִים מִן הַנְּהַר.
לְאַחַר סִיּוּרֵי בְּדִיקָה. שֶׁאִישְׁרוּ אֶת הַיִּדְיֵעוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת שֶׁהֵבִיא אֲנִטוֹן פְּטְרוֹבִיץ' —
וְהוֹסִיפוּ לְרִיוֹץ — בְּדַבָּר חֲשִׁיבוֹת הַפְּרִיפְיָאָט לְגֶרְמָנִים, גְּמֵלָה בְּלֵב קוֹבֶפֶאָק הַהַחֲלָטָה לְסַכֵּל אֶת
הַשֵּׁט עַל פְּנֵי הַנְּהַר, וְאִיזוֹר אַרְיָאֲבִיצִי הַלֵּם בְּהַחֲלֵט אֶת תְּכִינּוֹתָיו שֶׁל הַסְּבָא. קוֹבֶפֶאָק וְרוֹדְנִיּוֹב
הֵיוּ מִתִּיירִים אֶת הָעַמְדוֹת, תִּיִּיר וּסְמָן אֶת עֲרִיכַת הַכּוֹחוֹת וְהַצְּבָתָם. הֵם תָּהוּ עַל כָּל הַפְּרִטִים
וְהַדְּקוּקִים, כִּלְפָּנֵי פְּעוּלָה גְּדוּלָה וּמְסוּבָכָה.

עֲבָרוּ כִּמָּה יָמִים, וְהַגֶּרְמָנִים לֹא נִרְאוּ עַל פְּנֵי הַנְּהַר.

וְכַפֵּר הַתְּחַלְּתִי לְהִתְחַרֵּט עַל שְׁגָרְתִּי אֶת הַמְּפָקְדָה לְעֶסֶק זֶה שֶׁהוּא אִפֵּל כְּמִימֵי הַפְּרִיפְיָאָט
בִּימֵי שִׁפְעוֹתָם. לְמַחֲרַת הַיּוֹם נִסְעָנוּ אֲנִי וְרוֹדְנִיּוֹב אֶל קוֹלְבָּקָה ("כְּכַפֵּר קְרָאָסְנוֹסְאֵלִיָּה.
— וּבִכְן, אֲנִשִׁי גוֹלְחוֹב, הִרְבָּה דָּגִים, "גִּילְחַתְּמִ?" — שֶׁאֵל הַקּוֹמִיסַר אֶת קוֹלְבָּקָה
בְּמוֹלָל אֶת שִׁפְמוֹ הַשְּׁחֹר.

— לְפִי שְׁעָה דָּגִים אֲנִי בַּחֲפֹזָה, אֵךְ הֵנָּה יִשְׁיִיט לּוֹ הַגֶּרְמָנִי, אִזִּי גַם אֶת הַגֶּרְמָנִי וְגַם אֶת
הַדָּגִים, "גִּלְחֵ" — הַשִּׁיב קוֹלְבָּקָה בְּמִבְטָא אוֹקְרַאֲיִנִי מוֹבֵהֵק.

לְהַמֵּם אֶת הַדָּגִים אֲסֵרָה הַמְּפָקְדָה בְּתַכְלִית הַאִיסוֹר. הֵיוּ חוֹסְכִים אֶת הַטְּנִט. וְאֵת הַרִימוֹר
נִים. לְאַחַר שֶׁהַחֲלַפְנוּ עוֹד כִּמָּה פְּסוּקֵי הִיתוּל נִזְקַקְנוּ לְגוֹפּוֹ שֶׁל עֵינָן. פְּקוּדַתָּה הָאַחֲרוֹנָה שֶׁל
הַמְּפָקְדָה הִטִּילָה עַל קוֹלְבָּקָה, לְהַעֲמִיד פְּלַג־מַחֲסוֹם חֲזָקָה בְּגִישָׁה אֶל הַנְּהַר, לִיד הַסֶּכֶר אֲשֶׁר
כִּגְדַד הַכֶּפֶר דוֹבְלִיאָדָה". כִּפֹּר זֶה שָׁכַן מִמּוֹל קְרָאָסְנוֹסְאֵלִיָּה, בְּגִדְתּוֹ הַיִּמְנִית שֶׁל פְּרִיפְיָאָט. אִנּוּ
חֲנִינּוֹ בְּגֵדָה הַשְּׂמַאֲלִית.

יִשְׁבַּתִּי בְּמִטָּה וְעֵינַיִנִי בְּמַפָּה, וְחִפְשֵׁתִי אֶת עֲרוּצוֹ שֶׁל הַפְּרִיפְיָאָט. הֵיכֵן הוּא עֲרוּצוֹ
שֶׁל נְהַר גְּדוֹל זֶה, שֶׁאֲנִיוֹת מֵהִלְכוֹת בּוּ? אִי כֵּאֵן, בְּרִיקְמָה הַפְּתַלְתוֹלֵת הַזֹּאת שֶׁל הַתְּחַרִּים
מִצְבַּע הַתְּכַלֵּת, עוֹבְרוֹת אֲנִיוֹת וְאֲסוּדוֹת?

לַעֵת אֲבִיב — רַבְבוֹת בִּיצוֹת וּבְנִיבִיצוֹת, בְּצִאֲיָמִים, אֲגָמִים, בּוֹדוֹת, סַעֲפִינָהָר
וְעֲרוּצֵי-לְשַׁעֲבֵר מִשְׁתַּרְגִּים מִסְּבִיב לְנְהַר, שׁוֹמְרִים עֲלָיו וְעוֹמְדִים כְּמַחֲסוֹם טְבַעִי חֲזָק בְּגִישׁוֹת
הַמּוֹבִילוֹת אֵלָיו.

(3) סְקַנְדִּינְבִּים. — הַמוֹנָח עֲצֻמוֹ לְקוֹחַ מִסְפֵּר דְּבָרֵי הַיָּמִים הַרוּסִי הָעֲתִיק בְּיוֹתֵר, וְנִתְכַוֵּין
לְדֶרֶךְ דְּוִינָה—דְּנִיפֶר. — הַמַּעַר.

(4) מִסְפֵּד הַבְּטִלְיוֹן שֶׁל אֲנִשִׁי גוֹלְחוֹב בְּחִטִּיבַת קוֹבֶפֶאָק. — הַמַּעַר.

...הנה הוא הערוץ! נקי, רחב ידים. בצאתו מן ה"תחרים" אל מרחב השדות, סמוך לכפר הביולוגי הגדול דרנוביצ'י, הוא יורד עם הזרם אל הכפר אריאביצ'י ולהלן אל קראסנוסיאליה. בדרנוביצ'י חנה הבטליון של מטיושצ'יאנקו, באריאביצ'י המטה והבטליון הראשון, ובקראסנוסיאליה הבטליון של פיטר קולבאקה. בכביש יכלו הגרמנים להטיל חיש מהר מקורוסטאן לדובליאדה כוחות חדשים ולהעבירם אל גדתו.

עם כיבוש קראסנוסיאליה, יכול היה האויב להולמנו מן העורף וללחצנו אל הנהר... הבטליון של קולבאקה היה תריס בפני הסכנה מדרום, וחיפה על הכביש. לא ידענו מתי יכבדונו הגרמנים בביקורם, אך המים ששככו בין הגדותיים, העידו כי הדבר עומד להתרחש בקרוב. לאחר שיחה עם קולבאקה ושהייה בחוף, חזרנו לאריאביצ'י. כבר החשיך היום. רכבנו בצעדי-מרוץ גסים על פני תלי-חול, שהעלו ערבות. נדמה היה שבשביחים, המוארים באור ירח בהיר, חוצים ורצים אלינו בהמון מיני יצורים מסתוריים. בקרבת אריאביצ'י עברנו לרכיבה מתונה. הצללים החופזים נעלמו. באחת הבקתות לא הרחק מן המטה היו שרים.

— "נסורה אל הסיירים".

הקומיסר קפץ וירד מעל סוסו, אסרו ליד הפשפש ונכנס לחדר. בבקתה, שבה התגורר מפקד פלוגת הסיור — הקפיטן בידינובו, שרויים היו עוד כמה סיירים: צ'ריאמושקין, מיצ'קו, ארכיפוב, זימליאנקו, לאפין, וולודיה דיאבולוב.

זה עתה סיימו את פת הערבית.

— "חבר קומיסר, שתה כוס תה עמנו?"

— "לא אסרב".

צ'ריאמושקין ישב על יד רודניוב; — "הבקרוב נעקור מן הקיטנה, חבר קומיסר?"

— "ומדוע קיטנה?"

— "אביב... אין, פריצים..." זיו של חמה... נהר בצדך... רודניוב צחק, אחריו הסיירים.

— "וריו וממולת אתה, מיטיה". — רודניוב נתן בו מבט בוחן ונצטחק. — "עת

לכל חפץ!... ומה, חבריה, אולי נשיר משהו?... נו, למשל..."

— "חבריה! השיר החביב על הקומיסר!"

פתח רודניוב בשיר:

בְּשֵׁדָה שָׁם, שְׂדֵה עֲרָבֵי הַנָּחַל,
אֵי בְּעֵינֶיךָ עֲרָבֵי יָרוֹם,
אָ—אָ שָׁם, בְּקֶבֶר שָׁם מְנַחַת
זִנְיָתוֹ שֶׁל פֶּרְטִינֵן אֵדָם.

אור ה"פחוניות" הבלית, וצללים ארוכים נתבלטו על פני הקירות. סמיון ואסיליאביץ' שקע בהרהורים. יצאתי בחשאי החוצה, קפצתי ורכבתי על סוסי ונסעתי לדירתו של קובפאק. המפקד ישב על סף הבית, מולל את זקנקנו, הרהר, עישן. הנחתי לסוס שיכנס לחצר, ובעצמי, כדי לא להפריע את הסבא, ישבתי מאחורי הפינה על גבי התיאורה. אהבתי להסתכל בקובפאק. שעה שהיה מתייחד עם עצמו.

מרחוק נראו להבות שרפה. בחשאי עברה על פני הרחוב האפל משמרת-מחליפה בדרכה למשמר.

קובפאק הפטיר דברי-גידוף, ניגש אל שערי בקתתי ותוסף עליהם במגלבו.

— "כבר בא הקומיסר?"

קמתי לקראתו. — "בא?"

— "והיכן הוא?"

— "אצל הסיירים".

(5) רודניוב.

— "אה... נו, ורשיגורה, סבורני שמחר יפליגו האשכנזים במים".
 — "זה לנו יום שני שאנו מחכים לכך".
 — "נו, ומה?!"
 — "הבחורים רוגנים"
 — "מה יש?"
 — "קיטנה — אומרים הם — שמש, מים, חול..."
 — "מחר יהיו הפריצים".
 — "ומנין לנו?"
 — "הרי לך מפקד של סיירים! קושיה זו עלי לשאול ממך".
 — "לפי שעה אין לי שום ידיעות על-כך, חבר מפקד".
 — "חבר מפקד, חבר מפקד... ואני דובר — יהיו! עיניך תחזינה. בחיי ראשי, שיהיו מחר גרמנים".
 — "נראה".
 — "סוים, שסמוך לאריאביצי זה יש שפעת סרטנים. הו, נפרנס את הסרטנים בבשר גרמנים".

לא יחסתי חשיבות יתירה לניחושיו. אך היה ברור בעליל, שהתכנית בעיני הנהר, שאני גופי כבר נתאכזבתי מעט ממנה, חלשה על כל רמ"ח אבריו של הזקן. לפעמים מסוגל היה הסבא להתלהב כעלם.

* * *

ואעפ"כ נמצא שצדק הזקן. למחרת היום באו הגרמנים. ביתר דיוק, הגיעו בשיט. בחצות היום נשמע קול יריות. מצד קרסנוסלאליה, שהחזקה ע"י הבטליון של קולבאקה, היו התפרצויות האש מתלקחות ומשתככות הליפות.

— "ומה, וכי לא אמרתי?" — שמח קובפאק — "פוליטוכה! סוס לרכיבה!"
 לשגרים לא היה צורך כלל בפקודה זו. משנתלקח קרב באחד המקומות — ראשית חכמה לאפף סוסייהם של המפקדים. פוליטוכה, שגרו של קובפאק, כבר היה מוליך את הסוס האדמוני הגבוה, ושמשו של רודניוב, דודקה — את הסוסה הערביה הלבנה ה"אצילה" למחצה. אותה שעה היה גם מפקד הסוללה אַניסימוב מרתח את סוסו — מעשה בן-חיל. על פי התקן לא הגיע לי שגר, ואת סוסי הסיבירי השעיר אכפתי בעצמי.

הקרב של קולבאקה התלקח ביתר שאת. שקשקו רובים פורצי ריון, צרורות ארוכים של המכ"י הפניות דרדרו מעל לנהר אביבי, השיחים והחול.
 כבר הייתי על סוסי עת. אל המטה בא בדהרה מקשר מן הבטליון השני.
 קולבאקה שלח למטה לבקש עזרה. קובפאק קרא מן הפלוגה החמישית את המפקד על התותח, הלא הוא ניקולי מוסקליאנקו הצנום וגבה-הקומה.

— "קח" — אמר קובפאק, שאף עשן מחורקה, נשתעל וכיבה את ה"ציגרה" באצבעותיו. — "קח, ניקולי, את תותחך, ובדהרה טוש אל קולבאקה. הבחורים, צריכים סיוע לגמור" את המצופים הגרמניים".

כעבור חצי שעה, לאחר מן ההוראות הדרושות, יצאנו ברכיבה — קובפאק, מפקד הסוללה אַניסימוב ואני, — מן המטה למקום הקרב. נשתהיתי כחמשה רגעים אצל הסיירים, בתקותי להדביק אח"כ בדהרה את קובפאק ואַניסימוב. בשעת יציאה מן הכפר ראיתי שכבר הספיקו לגמא יותר מקילומטר על פני השדה. אותה שעה עברו ביללה שני מטוסים לאורך הרחוב. סוסי גהר אל גן-ירקות ונעצר מאחורי סככת-תבואה שבקצה. המטוסים המריאו אל על, ובגבהי שחקים החלו זה אחר זה מאיטים טוסים בהפנותם עצמם לכיוון אחר, כלפני תקפס מטרה. היו אלה מטוסי קרב "מסרשמיט". הגרמנים היו לפרקים טוענים בהם מלאי לא גדול של פצצות ומשתמשים בהם נגד הפרטיזנים גם להפצצה. מלבד זאת היו משתערים על גייסות הקרקע בטיסות "גילוח" מגמיכות טוס, וממטירים אש על מסרות שעל פני האדמה ממכונות-היריה שלהם, שנקבעו במשטחי הכנפיים.

שני רוכבים נראו טשים בדהרה על פני השדה. בינם לבין שטח החוף, ששם יכלו להסתתר, הפסיק מרחק לא פחות מקילומטר. מרחק כזה מהם היתה גם תחנת הרוח שעמדה בודדה באמצע השדה. המטוסים עגו ענוגה והחלו לרדת בזה אחר זה בצללם כלפי הפרשים. אחד מהם קפץ בזריזות מעל הסוס בעצם דהרתו ונעלם בין תילים קטנים של תבן או זבל, שהיו פזורים על פני השדה; השני נתגלגל ככדור מעל סוסו והיה מוטל על הדרך כמין צרור קטן. המטוסים עברו מעל האנשים והסוסים. על הדרך והשדה היו מתמרים לשונות עשן ואבק, ולאחר שתי שניות הגיעו לאזני צרורות־יריה ארוכים של כמה מכוונות־יריה ותותחי מטוס. סוסים בלי רוכביהם היו מתרוצצים פעם על פני הדרך ופעם בצדדים, פתאים הפכו פניהם בעיגול גדול ודהרו אל הכפר.

המטוסים צללו עוד פעמיים כלפי הנהר, שממנו היה נשמע קול חליפת־יריות בלתי רצופה והסתלקו צפונה. דהרתי למקום שזה עכשיו רכבו שם קובפאק ואניסימוב. כשהגעתי בדהרה למקום בו שחו ארצה מעל סוסיהם, שמעתי קול שריקה מאחורי. הטיתי את סוסי הטיה נמרצת לאחוריו. על גבי גדיש שכב קובפאק ועישן. הוא צנף את כנפות אדרתו ואמר לי:

— „הסוסים רצו הכפרה. נראה שתצטרך כבר להגיע ביחידות עד קולבאקה. הני־אניסימוב, הלכנו הכפרה“.

לקריאתו של קובפאק הגיח ממחבואו אי־מזה מפקד הסוללה. בצלעו צליעה יתרה נגש אלינו. פניו היו שרוטות ומאובקות.

— „ואני סברתי, שידוע אתה לקפוץ מעל סוס דוהר, — צחק קובפאק, — חזיתי ה„מאָסרים“ עטים אלינו וקורא אני בקול: קפוץ מעל הסוס, והוא — ראה לך!“.

עתה הבינותי כי האיש שקפץ בזריזות רבה כלי־כך מעל סוסו הוא־הוא היה קובפאק. וזה שנפל ונתגלגל ממנו — אניסימוב.

— „עד הכפר תגיע. נו, הלכנו! סע, ורשיגורה, עד קולבאקה. יגמור נא את העסק. אני אבוא אחרי־ך“.

ובתמכו באניסימוב השתרך הזקן הלוך וצחוק בדרך לכפר. רכבתי אל שפת הנהר, מקום ששקרו להשלים את פצפוף האניה.

ראשון שראיתיו היה ראש המטה של קולבאקה — ליסיצה (*). אכן, שם משפחה זה הלם את אפיו והליכותיו. מהיותו ערמומי וידו בכל הטיב ביחוד לכוונן את „סיוור הסוכנים“, ידע לחקור את השבויים, ביחוד מאנשי המשטרה, שהיה מבלבל דעתם כהרף־עין ובשאלות ערוכות בתחבולות־ערמה היה מציל מפיהם כל מה שנדרש לו. לא מיד הכרתיו, לבושו היה ארוך, בעל כפתורים נוצצים עד אין שיעור: ספק מעיל, ספק זיג העשוי אריג שחור דק.

— „של רב החובלים, — אמר לי, — ורב החובלים הנה הוא שם, נשרף והולך על פני המים: הנה התעודות...“

עלינו עמו אל סיפון האניה. נתגללו כמה גויות. בכל אשר פנית היו עקבות דם. עיינתי בתעודות. פנקסי־חיילים, פספורט עב, בכריכה נאה; המלה „Hoffnung“ (התקוה) היתה טבועה בהם בזהב. הבטתי אל טבעות־ההצלה — גם עליהן מלה זו. אניתי־קיסוד שנבנתה בגרמניה.

— „היאך העבירות לכאן? כלום פרקים־פרקים?“ — נשתומם ליסיצה. ואכן, האניה הגיעה לפני זמן מועט מגרמניה. ביומן האניה ראינו ציונים: „דאנציג“, „בריסק ענ־בוג“, „פינסק“...“

„הנשרף“ בנהר היה גם בעל „התקוה“ וגם רב־החובלים שלה. ספינת־גרר חדשה וגדולה זו, — שגררה כנגד הזרם שלוש אסדות, — פלטה עצמה לחוף במרחק כשלוש מאות מטר מן הגשר ההרוס שליד הכפר דובליאדה; והאסדות, שנשתבכו בחבל־הגרר,

כדגים גדולים במכמורות, הגה תמו לבעור באמצע הנהר. סמוך לחוף, על גבי שרטון, האפירו, הלבינו, השחירו פגריהם של גרמנים.

כשנכנסתי למטהו של קולבאקה, עמד מפקד הבטליון ליד השולחן והכתיב הודעה לקובפאק על מהלך הקרב.

מפקדי פלוגות ומחלקות, בבלרים, הקיפו את קולבאקה, התלוצצו, צחקו; עדיין לא פגה ההתעוררות מחמת נפתולי-הקרב שנפתלו זה עתה עם האויב.

לביקתה נכנס בחפזון מוסקליאנקו, מפקד התותח. מאחוריו הובילו פרטיזנים גרמני שבו.

— „אגב אורחא, נא לקבל את מלקוחי שלי. — הנח את „הפריץ“ הלז. בעצם ידי תפסתיו” — אמר מוסקליאנקו דרך חשיבות.

— „והיכן המגפיים?” — שאל בחקרנות מפקד הבטליון קובאקה.

הגרמני עמד לפניו בחותלות על רגליו היחפות.

עוד ליד ערבי הנחל חלץ מיקולא את המגפיים מעל רגלי הגרמני ומסרם לאחד הפרטיזנים שלו.

— „היכן המגפיים? — חזר מוסקליאנקו על דברי השאלה. — הרי הם מלאים מים...

והנה חלצם, הציגם שיתבישו...”

צחקו המפקדים שעמדו מסביב. נצטחק מפקד הבטליון. פרשתי עם מוסקליאנקו אל החלון והתחלתי לחקרו, האיך שבה את הגרמני.

משסיים מוסקליאנקו את היריות אל האניות והאסדות ופרש הצדה מן התותח, שמע קריאה רהויה שהגיעה מן השיחים. הוא החזיר פניו לשמע קריאה זו שהיתה חרישית כששוק של מים. כאן בא מוסקליאנקו לידי התלהבות והחל לערוך לפני את מחזה שבייתו של הגרמני.

— „רואה אני מקל שנשתרבב מתוך סבכי הערבים ובראשו מטפחת לבנה. „חברה, ודאי „פריץ“” — אומר אני בחשאי, ובעצמי שולף מתוך הנרתיק את הפאראצבלום שלי והולך לקראת הקול. „אני... נכנע” — ממלמל הגרמני.

— „הנדה הוך” — זעק מיקולא את המילה הבלתי-מובנת, הדומה לו כמילת-גידוף, „היכן זינך?”

— „הנדה. הוך!” * — חזר וקרקר מיקולא, בלטשו עיניו כנגדי, עתה בין כתלי מטהו של קולבאקה.

השבו עמד ליד קצה השולחן ופניו מאפירות מפחד. הוא לא גרע עין מקולבאקה — גבר גבה-קומה, כתפני, מסורבל ואימתני, וכשנתן מוסקליאנקו קולו בצווחה, חזר והגביה ידיו והיה מיתמה, מה טעם חוזרים ושובים אותו. הפרטיזנים געו בצחוק.

הגרמני היה מרעיד רעדה ניכרת. משנתאושש מעט, התיצב קוממיות בפני קולבאקה והפטיר בגמגום:

— „...פאן קול — — — פאק! אני רצון שלי הולכת על השבי”.

— „שור נא, האיך מתירא, גשמת הכלבים! — רמו קולבקה במנוד ראש כלפי הגרמני.

— „הוא חושבך, חבר מפקד הבטליון, לקובפאק עצמו” — צחק לנקה, רכבו של קולבאקה.

מפקד הבטליון נגש אל הגרמני.

— „ובכן, שמע: אינני קובפאק... — וכמגלה סוד, בלחישה למחצה: — קובפאק

גבוה ממני כשיעור ראש אחד, רחב כפליים כמוני, וקולו כחצוצרה זו”.

זוגיות הביקתה רעדו מפרץ הצחוק שצחקו פה אחד.

השבו סיפר, כי בשעת פתיחתה של הפלגת-הנסיון בקו מאזור-קייוב ב-6 באפריל,

* בגרמנית: ידיים על!

חששו הגרמנים מפני התקפת־פרטיזנים. הם כבר ידעו שקובפאק בא לפרייפאט. לשמירת הספינות נשלחה פלגה של "ס. ס."

מוסקליאנקו התרוצץ אנה ואנה והפריע את החקירה. אך כיון שהיה היום גיבור הטבעתן של הספינות, לא סילקתיו אל מעבר לדלתו של מטה הבטליון. הוא היה במצברוח מרומם ועדיין "חי" את חוויית הקרב.

ליסיצה, שלא דיבר עם קולבאקה אלא אוקראינית בלבד, הפטיר:

— "רואה אני, שהרי נזקק אני פורחא ללשון אשכנז, בקרטון רשום על גבי הארובה:

היינו: שים לב! קולפאק!"

"הוי, הרעמנו בצחוקנו, אני וליסיצה." — תקע מוסקליאנקו את דברו.

קובפאק נכנס קודם לכן באין רואה, ושמע את התפארותו של מוסקליאנקו. משהשגיח

הלה במפקד, נגש אליו בצעדי־תרגולת.

— "ירשני־נא להודיע..."

— "אתה הודיע־נא, כמה פגזים הוצאת!" — אשעו קובפאק.

— "עשרים ושנים, חבר מפקד!"

— "ואת אנית־הקיטור הטבעת?"

מוסקליאנקו החריש.

— "הטבעת, שואל אני? — נתכעס קובפאק — לא! בזבזן אתה, ולא תותחן. הרי

לך משקפת, צא החוצה וראה, הארובות נראות אפילו מאן"

מוסקליאנקו החריש.

— "הריני זוזף נויפה. ראש־המטה, רשום זאת בפקודת־היום!" — סינן קובפאק בין

שיניו ויצא בסגרו בעדו את הדלת בדפיקה.

ולמחרת היום, למקרא הדו"ח של קולבאקה, הצטחק קובפאק, אגב חתימת הפקודה:

לבטל את הנויפה במפקד התותחן. מוסקליאנקו: להודיע על הבעת־תודה."

כי קולבאקה כתב:

"הסגינה שהתה מלטבוע לפי שנעצה בשרטון. להיחלץ מן השרטון לא יכלה, לפי

שאת מכונותיה ניתץ מוסקליאנקו מתותחן, — בפגז השלישי."

• • •

למחר ערך האויב סיור אוירי. מטוסי־סיור שוטטו לאורך הנהר בגובה רב, ולעתים

היו משתהים באויר לצורך צילומי־אויר. לעתים רחוקות היו שניים־שלושה מטוסי־קרב

עוברים ב"טיסת־גילוח". האסדות כבר תמו לבעור, ואילמלא האניה שנעצה בשרטון, לא

היו הגרמנים מצליחים לקבוע בדיוק את מקום ההתקפה על השיירה. אניה זאת הסגירתנו

בעליל, ושעה ארוכה היה "חרגול" גרמני אחד מתחוגג ומשתהה עליה. מכא"ו של קולבאקה

המטירו עליו יריותיהם, ולאחר שצרצרו פעמים־שלוש ממכ"י כבדה, נשתרך "החרגול"

הגרמני צפונה.

— "נו, מחר יפקודך אורחים!" — אמר רודניוב לקובפאק, שעקב אחרי המטוס.

— "האורחים יבואו ממוזיר." — ענה סידור ארטיומוביץ, בהורידו את המשקפת, ושם

פניו אל המטה.

• • •

ואכן עוד באו האורחים — ובאו במספר רב בהרבה, ותוך תכונת־מגן למטרע. אך

באש מן החופים ובהתקפות נועזות על פני המים הושמדה שיירה גרמנית גדולה, בת שש

אניות קיטור, אסדות ומספר סירות־מנוע מזוינות. נבואתו של קובפאק נתקיימה במלואה.

לסרטנים שבפרייפאט היתה סעודה כיז המלך... ואיכרי הכפרים שבסביבה היו שולים

במשך יומים את הדגה שהוממה בהתפוצצויות הפגזים ופצצות המרגמה הפרטיזניות.

ההשיטת של פינסק" הוכחה שוק על ירך. נסתכמה הפרשה — מניצוץ מחשבתו

של סייר־פרטיזנים ועד סיכול תכנית לוגיסטית־אופרטיבית רבת־היקף של הפיקוד הגרמני

ע"י חטיבתו של קובפאק.

מכעיות הצבא הבריטי בשעה זו

בעית־הבעיות של צבא בריטניה — בתור צבא קיסרותי — בשעה זאת, הנה שאלת השגת הטירונים עבורו. במספר המתנדבים תהיה תלויה גם יכולתו להמציא את הדיביזיות לעמדות הזקוקות להן. לאור „שאלת־מפתח“ זו יש לקרוא את כל הידיעות המגיעות. הן ברשימה דלהלן והן בכל מקום אחר, בדבר הצעדים לתיקונים ושנוי־נוהג בקרב הצבא הבריטי.

בעית החיול

מיניסטרוֹן המלחמה הודיע כי ועידת קמברלי שנערכה בראשותו של ראש־המטה הקיסרותי הכללי השיגה בהצלחה את התכלית שהועידו לה. אך מיניסטרוֹן המלחמה לא גילה אם סקרה הועידה גם את בעית גיוס הטירונים — בעיה המעסיקה, בלי ספק, במידה רבה את מיניסטֵר המלחמה וחבריו בקבינט.

הצבא זקוק למתגייסים רבים יותר, ואם יש אדם המסוגל להשיגם הרי זה לורד מונטגומרי, הוא ולא אחר. הוא הרחיק לכת למדי, תוך מאמציו לעוררם לכך, בפרשו לא מזמן לפני הציבור את תכניותיו, להפוך את הצבא למקצוע־חיים מושך יותר את הלב. מוקדם עדיין מדי לקבוע איזו השפעה היתה להודעתו על שיעור ההתגייסות.

בהתאם להודעה שנמסרה לכית־הנבחרים בשעת הויכוח על החיול, ממש לפני צאת הבית לפגרה, נאמר בקיצור, שהצבא זקוק עד סוף השנה למאה אלף איש לזמני שירות קצרים וחמשים אלף לחיל הסדיר. אולם ניתן להגדיר את המצב באופן נכון יותר באם נאמר כי אנשים נדרשים עתה לכל סוג של התגייסות מתנדבת, בשיעור 10,000 איש לחודש עד מרס 1947, בעוד שמאז מאי היו המתנדבים באים רק בשיעור של 2400 לחודש.

אך ידוע כי מפקדי הצבא שנוכחו בוועידת קמברלי, חזרו לתחנותיהם, כשמיעוטים המספרי של המתגייסים מדאיגם פחות מאשר תוצאות הדחתם של הקצינים בדרגות הבינוניות בתהליך שחרורם של מי שאינם אנשי צבא־התמיד הסדיר, והם קצינים ואנשי־צבא מאומנים, וביחוד טכנאים, בגילים שבין 25—35. אמנם מצוי מספר הולם של קצינים סדירים בדרגת מיוֹר או לויט־קול, וכן רב־י סרג'נטים רגימנטיים, ומלאי מספיק, אף כי לא בשפע, של קצינים צעירים, שנתמחו בשעת חירום. אך אם לא יחזירו לצבא יותר קצינים וסמלים מתקופת המלחמה, בדרגות שבין שתי הקצוות האלה, הרי יהיה הרכבו של הצבא לפי קבוצות־הגילים בלתי תקין למשך מספר שנים, ועניני ההדרכה ימצאו לוקים בחסר.

שיפור תנאי החיים בצבא

כמה מן התכניות שהוכרו ע"י לורד מונטגומרי כבר החלו להתממש. בגילי־הפיקוד־הצעוני בבריטניה, למשל, הודיע לויט־גנרל סר פיליפ כריסטיסון על כוונתו לבצע ללא דיחוי את ההחלטות בענין המדיניות לשיפור חיי הצבא, שנתקבלו בפגישת קמברלי, והוא פירסם פקודות לביטול כל אותן ההגבלות הטפלות המייגעות את החייל המודרני, לטענות ששינויים אלה ירפו כביכול את המשמעת, השיב גנרל כריסטיסון, כי לפי דעתו שלו, בה במידה שמבטלים את ההגבלות הקטנוניות

הכובלות את חופש-חיי של החייל-הפרט, נהפך החייל לבעל אחריות עצמית גדולה יותר וכן משתפרת משמעתו.

דומני כי אם יהיה המשך לפעולתו זו של גנרל כריסטיאן, בגלילות-פיקוד אחרים, — וודאי שההמשך יבוא, מאחר שמדיניות זו נתקבלה בוועידת ראשי-המטה הקיסרותי הכללי — הרי ימצא שמסע התעמולה לגיוס יעורר הדים בציבור, ביחוד, לכשנגיע לקצה של תקופת החופשות השנתיות, שהיא תקופת שפל לגיוס מאז ומעולם, אך כל עוד לא השתפרה מידת ההיענות לקריאת ההתגייסות, נמצא רק נחמה פורתא בטענת מיניסטר המלחמה כי בעוד שלפני המלחמה משך חיל-האוויר המלכותי מתנדבים פי שלושה מאלה שהתנדבו לצבא, אין הצבא מפגר עתה בנידון זה אחר חיל-האוויר — מאחר שזה טובל ממיעוט הרצון להתנדב לתוכו כמעט באותה המידה שטובל ממנו הצבא.

הקץ ל"קצינים גלמים"

לורד מונטגומרי אינו מצמצם את פעולותיו בשיפור גורלו של החייל-הפרט. הוא שואף להשיג גם טיפוס של קצין מוכשר יותר וב"אקדמיה הצבאית המלכותית" החדשה, שתפתח בסנדהורסט בינואר, יופעלו שיטות חדשות להשגת תכלית זו. הקדטים יקבלו השכלה שרמתה תהיה אוניברסיטאית כמעט, לימודיהם יעברו עליהם תוך סביבה שבה ישתדלו להשליט את אוירת הרעות. לא עוד ינהגו בקדטים כבכך וכך ברגים שבמכונה צבאית. כדברי קול' ג.ס.ק. מאינסל, המדריך הראשי: "בכוונתנו להפטר מן הרושם שקצין בריטי טיפוסי הוא אדם החושב שפיו נועד לשני דברים בלבד — לשנות אלוהול ולספר סיפורים ארוכים ומשעממים על פונה ⁽¹⁾. כוונתנו להגיע לכך שבצאת אחד הקדטים מן האקדמיה יהיה רק סיכוי קטן שבקטנים, אם בכלל יהא סיכוי כזה, שיהפך לאחד הקצינים הגלמים חסרי המחשבה".

לפי התכנית המוצעת יסיימו את חוק לימודם 850 קצינים בשנה — היינו כפליים כמעט מן ה"תפוקה" השנתית של "וולויטש" ⁽²⁾, ו"סנדהורסט" ⁽³⁾ גם יחד, לפני המלחמה ⁽⁴⁾. פחות ממחצית תכנית הלימודים תוקדש ללימודים צבאיים, 56 אחוז מזמנם של הקדטים ייוחד להשכלה כללית וכל הזמן יודגש במיוחד הגורם האנושי: הנהגת אנשים, הטיפול בהם והדאגה לצרכיהם, הפסיכולוגיה של החייל. בוגרי בתי-ספר שיתקבלו לתוך האולפן הצבאי, בגיל 18½—17½, חייבים להיות בעלי ותק שירות של ששה חדשים לפחות ואילו מן המועמדים הבאים מתוך שורות הצבא — בגיל שבין 18½ — 19½, תידרש השכלה מתאימה ברמתה לזו של בית-ספר תיכוני.

(1) עיר בארץ המהרטים, צפונה-מזרחה לבומבי, ובה מחנות-קבע גדולים אשר לצבא הבריטי בהודו. עיר זו הפכה סמל לחיי החברה המיוחדים במינם של מעמד הקצינים הבריטיים ונשותיהם שבהודו, מטרה לחצי הבקורת והסטירה. — המער'.
(2) עד 1940 נתקיימו: הקולג' הצבאי המלכותי ב"סנדהורסט" — לקציני רגלים ופרשים; האקדמיה הצבאית המלכותית ב"וולויטש" — לארטילריה ולמהנדסים ושירותים טכניים. — המער'.

(3) הגדלה כה ניכרת ב"תפוקת" קצינים חדשים, בלי שידוע על הגדלה ניכרת של היקף הצבא עצמו, מעוררת את הרושם של כוונות לחידוש פני חבר הקצינים ולהחדרתו המהירה ביסודות צעירים יותר. — המער'.

הגייסות הכריטיים על שירותם בא"י 1936-1946

בימים אלה מלאו 10 שנים מאז ההפסקה ה"רשמית" של מאורעות 1936, שהוכרו עליה ב"12 באוקטובר ע"י הפיקוד הבריטי בארץ, — עם הסתלקות כנופיתו של פאזי אל-קאוקגי מתחומי הארץ, תוך הימנעות הגייסות שכותרהו ממאמץ רדיפה אחריו שיהא נמרץ יתר על המידה. באה אז "הפוגה" מסוימת שחלה על רקע אופרטיבי חדש בארץ, לאחר הבאתה של הדיביזיה הבריטית הראשונה, מספר שבועות לפני כן, ומניין של הגנרל דיל כמצבאי; — ועל הרקע המדיני, שנוצר עם הזמנת הממשלות של המדינות הערביות לתיווך בענייני ארץ-ישראל וקריאתן לערביי א"י להפסיק את המהומות היא שסיימה פרק מסויים בפרשת המאורעות 1936-38 וסיכמה את מסכת הנהוג בו נהגו הכוחות הבריטיים בחדשי אפריל-אוקטובר 1936 כלפי גורמי המרידה בארץ. הקטע מכחבה ארץ-ישראלית (מאת סופר היושב בירושלים)". שנתפרסם בגליון נובמבר 1936 של עתון-קצינים בריטי, הניתן בזה, יש בו כדי להעלות גם זכרונות וגם השוואות הרבה. ניתן לראות מתוכו כי הדברים לא עמדו מאז על מקום אחד. כי הרבה קשיים נפשיים וגורמי-התאפקות נעלמו וכי המכונה הצבאית יצאה ממלחמת-העולם השניה — ומופיעה כלפי נושאי-טיפול החדשים בארץ — בתוספת עזוז ובידים חפשויות הרבה יותר לפעולות של הטלת רצונה ורצון שולחיה, מכפי שהיה זה באותו קיץ של פרעות-דמים, הצתת שדות, מוקשים קטלניים ומארבירצח.

ודאי, שעם כל התמורה הזאת נשארו בחיי איש-הצבא-הפרט, העושה בארץ זאת, הרבה נקודות של רגישות, ומניעים למחשבות משלו — הכל לפי אופיו ורמתו השכלית. גם לאלה יש רמוזים ברישומות המובאות להלן, שנכתבו ב"1946.

תנאי שירות בא"י, 1936.

אם המאורעות יצריכו הכרזת חוק צבאי בא"י, כי אז יתכן שפירוש הדבר יהיה, שינוי בטקטיקה של הצבא. עד כה פעל חיל הצבא בתורת כוח משטרתני. פקודת הקבע היתה: לתקוף רק שעה שתותקף, ופקודות משנה — אשר סמל נאה להן שימשה אותה הודעה מפורסמת, דר"משעותית משה, לגייסותינו, כי "לא כל הערבים אויביכם הם" — אילצום לנהוג בהתאפקות ובוהירות רבה. טעמם של השלטונות — אמנם טעם ראוי לשבח — היה למנוע תלאות וסבל בלתי הכרחיים לערבים חפים מפשע, ולהמנע מהשאת זכרונות של "אכזריות" בריטית. נעשו כל המאמצים לפייס, לרפא, תחת לפצוע מחדש, ולהחזיר את הסדר באמצעים-של-שלום. אם נכשל קו זה, הרי רק בגלל יסודות מסוימים מבודדים בקרב המנהיגות הערבית נכשל, — יסודות שגמרו אומר להתמיד בדרך האלימות. בקשות ליחס מיוחד מאת אסירים פוליטיים שאוכסנו במחנה בסרפנד תחת משמעת צבאית, נענו תמיד בחיוב. מידת ההתחשבות בנשים ובילדים, באנשי-דת ובזקנים ציינה את התנהגותם של החיילות הבריטיים. אמצעי עונשין היו נוקטים רק אחרי שהוכחה האשמה ללא כל ספק שהוא, וגם אז עמדו לרשות הנאשם, ועומדות גם כיום, כל האפשרויות להבטחת עיון הוגן בענינו. בהתנגדם לדרישות הנמרצות מצד החלקים השלויים של האוכלוסיה לנקוט אמצעים תקיפים, נהגו השלטונות הבריטיים התאפקות וגילו מידת נוהג אנושי — לעתים קרובות שעה שהסבלנות כבר פקעה ממש, ובנהג האנושי התקלסו בגלוי.

פני הקרקע והנוף הקשים של הארץ הזאת אינם הבעיה היחידה המתייצבת בפני הכוחות המשרתים כאן. קיימת כאן שאלת השפה: מספר האנגלים הדוברים ערבית הוא מצומצם⁽¹⁾; וזה לא כבר פרסמה הממשלה הודעה, בה בישרה כי הערבים דוברי-אנגלית מוזמנים לשמש בתפקיד מתורגמנים ליד היחידות המגיעות עם התגבורות החדשות. וכן קיימת הבעיה כיצד להמנע מהענשת החפים מפשע שעה שמטילים עונש על האשמים; לא מעטים מבין ערביי א"י כבר הסתייגו מן המרד מוזמן, ואם עוזרים הם למתקוממים באנשים, בכסף או בנשק, הרי הם עושים זאת תחת לחץ איומים, שירצחום נפש.

שאלה בוערת היא שאלת מציאת מקומות שיכון, בלי שניתנה לכך שהות למפעל, בשביל הגייסות החדשים, והשברת אספקתם, שרובה יש להביא מחו"ל. וכן קיים הקושי שבהנהלת פעולות צבאיות בד בבד עם שמירת מהלך החיים התקינים של קהל האזרחים השליו. ועוד שאלה, כיצד לנהוג בערבים המוברחים לארץ מעבר הגבולות של עבר-הירדן, סוריה, עיראק וחיג'אז: רובם של ה"פנים החדשות" האלה ידוע שנמנים הם על סוג ההרפתקנים והס"הם המהווים את חוט השדרה של הכנופיות שבהרים⁽²⁾. הבעיה של אספקת מים (א"י עודה ארץ, שהספקת המים מהווה אחד מגורמי התלאות הרציניים ביותר של אוכלוסיה) אף היא מכבידה על ביצוע הפעולות ועושה אותו למורכב יותר⁽³⁾. אולם עם כל הקשיים שבפניהם נאלצים לעמוד כאן, יפה סיכם סר תומס אינסקיפ, המיניסטר לתיאום ההגנה, את המצב בארץ, שעה שאמר: "אין לי ספק שהקצינים והחיילים של כוחות הוד מלכותו ימלאו את חובתם תוך אותו המזג הטוב ובאותה מידת האנושיות, שלאשרנו כל כך אוסיננים הם להם".

"חיי חייל בריטי בארץ-ישראל ב'1946"

אין לישוב העברי בארץ כל הזדמנות כמעט להציץ לתוך עולמם ומושגיהם של אנשי הצבא הבריטי המשרתים בארצנו כיום. הרשימה שהועתקה לא מזמן ב"פלסטין פוסט" מכתבה ירושלמית ל"סנדי טיימס" הלונדוני יש בה כדי לתת מושג מן הענינים המעסיקים אותם ומהרגשותיהם. ואלו הבחינה החריפה ביותר של היחס בין החייל המופעל לתפקידי "הדברה" לבין הישוב העומד במבחן הדיכוי, בשעה זו, מוצאת ביטויימה בקטע ממכתבו של חייל בריטי, מן השותפים ל"פעולה" ביגור, שהובא ב"ניורסטיטסמן". ויש לקרוא כמו שהוא לא כדי למצוא בו את נקודת-הראות שלנו, אלא כדי להכיר את הלכי נפשם ודרכי מחשבתם של הכותב וחבריו.

בענין הרפורמות המרובות המונהגות עתה בצבא הבריטי הרי מצלצלות הידיעות לגבי הצבא שבא"י כידועות הבאות מעולם אחר. סכנות קשיים וחד-גווניות ממלאים כאן את ימי הלהט ולילות המחנק עד כדי שלילת כל אפשרות, כמעט, ליהנות מדברים העשויים להנעים מזמן לזמן את חיי החייל אפילו בימי מלחמה — וכמעט תמיד בעתות שלום.

- (1) אכן, יש להניח שמאז 1936 נשתנה המצב מבחינה זו. — ה מ ע ר.
- (2) מאז 1936 חלה, כידוע, התקדמות מסוימת, בבירור הדרכים לטיפול בעולים הבלתי רצויים לשלטון. — ה מ ע ר.
- (3) מובן שהנחה זו חלה בראש וראשונה על הישוב הערבי בהרים, בהן בעיקר נאלצו הגייסות לנהל את פעולותיהן ב'38—1936. — ה מ ע ר.

למפקדים הגבוהים בארץ־ישראל שלוש דאגות עיקריות:

1. הם נבוכים במידה גוברת והולכת מחמת מספר הקצינים והחיילים המעוניינים בלי ספק בשירות־קבע ובקצינות לתקופת־שירות קצרה. אך המחליטים ברגע האחרון לנצל את ההזדמנות הראשונה, הבאה לידם, לחזור לחיים אזרחיים. אנשים אלה הם בעיקר בעלי דרגות בינוניות שבצבא — מאלה שפקדו על פלוגות בחזית המערב ועתה יש בהם צורך רב מאוד לעבודות משרדיות וכן רבי־סרג'נטים, שרכשו לעצמם מידה גדושה של ידיעות פיקוד בקרבות ונסיון אדמיניסטרטיבי, ושערך מיוחד נודע להם בתקופה הנוכחית.

2. כה רבות וממושכות הדרישות מן הצבא למלא תפקידי בטחון פנימי, שתכניות האימון הדרושות לסיגול קצינים וחיילים שבאו זה עתה מאנגליה, למסגרת הדיביזיות, נגנזות לגמרי או שהן מידלדלות ויורדות למדרגת תרגילי פלוגה או אפילו תרגילי מחלקה.

3. יש רושם חזק בצבא לכל דרגותיו, שהציבור הבריטי נבער לגמרי מדעת התנאים הפוליטיים הצבאיים המיוחדים שבהם פועל הצבא לקיום החוק והסדר — בערות אשר בעקבותיה ימצאו, במקדם או במאוחר, האשמות נגד הצבא על אנטישמייות, רתחנות ואפילו אכזריות, כר נרחב לצמיחתן.

הרקע לשלוש דאגות אלה אחד הוא. הלא הוא תנאי השירות בארץ־ישראל. כל החיילים מתגוררים באהלים שהצבא קורא להם מחנות מסוג ג'. המבנה הגס וה"תועלתני" בהחלט של המחנות הללו מעלה בלבם של ותיקי מסעות המדבר משנות המלחמה הראשונות וזרונות על בסיסי האימון שבדלתת הנילוס.

אולם ב־1946 אין ליישב את תנאי השירות באהלים המלבינים, גגות הפח המאובקים, הכתלים השוממים העשויים שקי חול, גדרות התיל, המסעדות הגדולות של הנאאפ"י ובתי־קולנוע המבודדים, — אלה הסיבות שבגללן מחכים האנשים הנמצאים כאן בקוצר רוח לשחרור רוח ולחיים אזרחיים.

בקסטינה שליד עזה, מקום בו חוננה בריגדת־צנחנים נצטמצמו שעשועי האנשים ליום־רחצה אחד בשבוע ולתענוג זה שהאנשים עורגים לו כל כך מוסעים הם במכוניות משא כשאזנם עליהם, דרך המישור המצהיב של יהודה. מפקדם של אנשים אלה אמר לי שבמעט החדשים האחרונים האלה היה להם במוצע ליל שינה אחד משלושה בתוך מיטותיהם.

חסרה לגמרי חברת נשים. העיר הכל־יהודית תל־אביב שרויה "מחוץ לתחום" וגם אילו ניתן לחיילים להכנס אליה לא יתקבלו שם כעת בברכה. אהליהם אינם מוארים בלילות. שעות הפנאי המעטות מתבזבזות בחנויות נאאפ"י, או במגרשי־ המשחקים הפרימיטיביים שהקימו לעצמם בעזרת עקרנים¹ ועבודת־התנדבות רבה וקשה.

תורנות בתפקידי משמר, יציאה לפטרולים ניידים, חיפושים, — הבאים בזה אחר זה — ממלאים, במספר מתרבה והולך, את השבועות המוגיעים. את התמונה הקודרת משלים איום הסכנה המתמדת. קצינים וחיילים יודעים יפה שהם עלולים כל רגע להיות מטרה לחיצי זעמם הקטלני של קנאים צעירים, אין לך הווי חיילים של ימי שלום בארץ־ישראל זאת.

(1) טרקטורים לישור שטחים.

מכתבו של חייל מ"צ צרייגור

לקטע המכתב המובא כאן הקדים בעל המדור „יומן לונדוני“ שב„ניר טייסטמן“ (כנראה — עורכו של השבועון, העתונאי והעסקן הציבורי הנודע קינגסלי מרטינ) את הדברים האלה:

„חייל בריטי שהשתתף בחיפוש, בו נתגלה בית-אוצר נשק של ה„הגנה“ ביגור, כותב אלי, שאין כל יסוד לדיעות כאילו נגעו לרעה במי מן הנשים או הילדים וכי התנהגות הצבא, — על כל פנים של יחידתו הוא — היתה הוגנת. הצרות החלו כשאילו מתישבים סרבו לעזוב את בתיהם ואחרים התקהלו בחדר האוכל כדי למנוע חיפוש בו. כתוצאה מכך השתמשו בגז-מדמיע ומידת הרס ניכרת נגרמה עם גילוי מחבואי הנשק. מחבואי-נשק נמצאו בבתיים לא מעטים. המתישבים נקטו התנגדות פסיבית וכל הגברים סרבו למסור את שמותיהם ועל כן נעצרו זמנית. חברי אומר:

„הקושי נתגלה לא באנשים המבוקשים, אלא ב־98 אחוז של אנשים חפים מכל פשע, אשר נגדם — לפי שהדגיש הנציב העליון בשידורו — לא כוונה הפעולה. רצינו להניח להם לחפים מפשע, אך הם לא הניחו לנו לעשות כן. אפילו אלה המתנגדים לטירור ואף גינוהו בפומבי התנהגו בצורה חשודה בהחלט, כדי לחפות על הטירוויסטים. דבר זה האריך את משך החיפושים עד מאוד, וקיצר את רוחם של שני הצדדים. החיילים והמתישבים כאחד הוכיחו מידה רבה של הבלגה בעניינים, שאלה וגם אלה ראו כפרובוקציה קשה מנשוא. היה זה נסיון איום לעצור אנשים שמספרים ממחנות הריכוז כתובים בכתובת-קעקע על זרועותיהם או שעונדים מדליות-מלחמה בריטיות, ולשמוע מפייהם כינויי-חרפות כ„גרועים מן ה־ס.ס. והגסטפו“. מובן מאליו שהשפעת הדברים על החיילים בכלל היתה להגברת הרגשתם האנטישמית. הוגד להם שרוב היהודים שוחריי-שלום הם ורק מתי-מעט ביניהם נתפסו לטירור; אך זהו הבדל דק שאין חייל מבחין בו, בשמעו שחבריו נחטפים או נהרגים בדם קר. על כל פנים, לא מצאנו ביגור כל סימן המעיד על הבדל בין טירוריסטים לשאינם טירוריסטים. המתישבים היו מלוכדים כגוף אחד“.

בעקבות הקטע המצוטט במכתבו של החייל מוסיף בעל המדור:

מה רושם עלולות פעולות מצור כאלה לעשות על דעת-הקהל היהודית? הוגד לי כי הדבר הישג וליכוד את תנועת ההתנגדות. המחשבה שייטכן לערוך פעולה נגד הטירוויסטים בלי לעורר התנגדותו של כל איש ואיש בבית הלאומי תמימה היא מכדי ליתן בה אמון כלשהו. מה שאירע בשלהי אותו השבוע הרעיל את היחסים האנגליים-יהודיים לשנים רבות. אך בעל המכתב הבטיחני, כי אמנם נהוג נהגו החיילים מתוך הבלגות, אף כי חברי שמע בקשר לפעולות שנעשו באותו זמן באיזורים אחרים, כי החיילים, שהביזו הפכה להם הרגל בעת שחרור איטליה, לא שינו מהרגלם זה אף בארץ-ישראל.

הרקטה — ככלי-קרב

שער נא בנפשך, שהנך עומד על גבי שטח אופקי חלק לחלוטין. בתנאים האלה ייכשלו כל נסיונותיך לנוע באיזה כיוון שהוא; רק תמולל ברגליך באין ישע ומקומך לא תזוז. מאליו יובן, כי אין זו אלא הנחה, כי למעשה אין אפשרות ליצור שטח כזה החלק לחלוטין. אך המשל הזה מלמד כי אין ההלך מסוגל להקנות לגופו תנועה-חסע, תנועה של התקדמות, אלא אם כן ידחוף עצמו ברגליו משטח האדמה. ואם נתון הוא בתנאים המונעים דחיפה כזאת, נמנעת גם הופעתה של התנועה המעבירתו מהכא להתם. אגב, משהו מעין זה אפשר לראות גם במציאות, כשחלה תנועה-סרק של גלגלי מכונית על גבי קרח, או של קטר על פסי-רכבת עטווי קרח או רטובים.

אם נחזור לענין האדם שנמצא במצב קשה כלי-כך, נוכל לומר כי יש לו מוצא כזה: עליו לקחת בידיו איזה חפץ בעל מסה גדולה ככל האפשר ולזרקו בכוח בהיפוך הכיוון שבו רוצה לנוע. מיד יקבל גופו הדחיפה ויתחיל לנוע לצד ההפוך מן הכיוון שאליו נהדפה המסה. וכאן יהא שיעור התנועה שיקבל האדם — כפל המסע של האדם על מהירותו — כשיעור התנועה שהקנה לחפץ שזרק.

אם נפנה עכשיו מן המשל המדומה הזה אל המציאות הממשית המקיפה אותנו, נראה כי הדחיפה מעין זו נחוצה לכל תנועה בכלל.

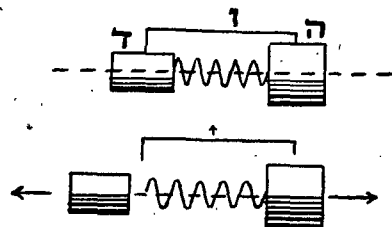
מדוע נע המטוס? משום שמדחפו הודף מסות של אויר לאחור לצד ההפוך מכיוונה של הטיסה. המטוס כאילו דוחף עצמו כל הזמן מסביבת האויר המקיפה אותו.

תופעה מעין זו של דחיפה אפשר לראות בעליל גם בשעת שהפגו הארטילרי נפלט מלוע התותח. בשעת הירייה חלה רתיעה: דהיינו, התותח ניוזן לאחור, לצד ההפוך מכיוון מעופו של הפגז.

ולבסוף נקה לדוגמה מכונית רגילה. ודאי לא פעם אחת נזדמן לכם לראות איך גלגלי מכונית מסתובבים סיבובי-סרק על פני שטח חלק של קרח, — הגלגלים מסתובבים ואין להם אחיזה מספקת בפני הקרח. ומדוע אין המכונית יכולה לזוז ממקומה? משום שברגע זה אין בין גלגליה ובין פני האדמה מידה מספקת של אחיזה שתאפשר לה את ההידחפות מן האדמה. ממש כך תהיה ריצת-הסרק של רגלינו על פני שטח חלק לגמרי. ואלו כשהאחיזה בין גלגלי המכונית ופני הארץ מספקת, מתחילה המכונית לנוע.

ומקבלת שיעור מסוים של תנועה. ממש כשיר עור הזה של תנועה, בכיוון הפוך, מקבל באותו הרגע גם כדור הארץ. כיוון שהי מסה של הארץ היא גדולה מאוד לעומת המכונית, ממילא המהירות המוקנית אותה שעה לכדור הארץ היא למעשה כמות מבוטלת לחלוטין, ואין כלל אפשרות להבחין בה. ואף על פי כן, קיימת תנועה זו של כדור הארץ, איי-אפשר שלא תהיה: כי דווקא בכוחה מקבלת המכונית את תנועה המתקדמת.

ובכן, להופעת התנועה נחוצה הדחיפה. פירוש של דבר הוא כי במקרים כאלה הכי רחית תמיד פעולת-גומלין של שתי מסות, שהאחת מהן נעה בכיוון אחד והשניה בכיוון הפוך.

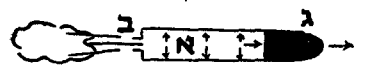
.. שני גופי-מסה (ד' וה') מחוברים באמצעות קפיץ ומוט-חיבור (א). אם נסלק את המוט, יתפשט הקפיץ וידחוף את גופי-המסה. במידה שהמסה גדולה יותר — תפחת מהירות הגוף. אחד מגופי-המסות מייצג את הרקטה והשני — את הגזים הנפלטים ממנה. ..

הדג והשחיין מקבלים תנועה מתקדמת בהדפם מים לאחוריהם: הציפור והמטוס — בהדפם אויר לאחוריהם: ההלך והמכוננית — בהדפם לאחוריהם את המסה של כדור הארץ; פגז של תותח — בדחפו לאחור את גוף התותח. אכן, המסה הנהדפת לאחור היא המחוללת את הריאקציה, שבכוחה מקבל הגוף הנדון תנועות-התקדמות. במובן זה אפשר לומר כי כל תנועה היא תנועה ריאקטיבית, ואין בכך דבר יוצא-דרופן. על אף שורת הדוגמאות הבלתי-צפויים שעמדנו עליהן, התנועה הריאקטיבית בכללה היא אחת הדוגמאות הפשוטות ביותר לשימוש בחוק המיכניקה הידוע של ניוטון "כוח הפעולה כן כוח הפעולה-שכנגד".

* * *

בכל הדוגמאות שעמדנו עליהן המסה הנדחפת לאחור היתה מחוץ לגוף המקבל את התנועה. אך יש גם אופן אחר של העתקת גוף מנקודה לנקודה בחלל כשהמסה הנדחפת לאחור נמצאת תחילה לא מחוצה לגוף המתנועע אלא בתוכו. לפני שהשתמש האדם בעיקרון זה של תנועה לצרכי הטכניקה יכול היה לראות את גילוייה בטבע הסובב. ידוע למשל, כי באופן הזה נע הדיזון. בגופו יש קפל, המהווה

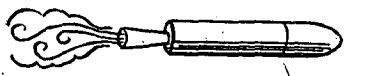
סכימה של רקיטה. גזים של אבק-שריפה מתוך תא "א" — נחלצים דרך הנקב "ב", ואגב כך מונעת הרקטה ("ג") אל העבר, הנגדי.

במקרים מסויימים, תנועת הרקיטה מהירה יותר באם פליטת-הגזים באה דרך מפלט קרוטי ("ב") לפי שיטת לואל, "א" — תא הבעירה, "ג" — הרקיטה.

תנועת הרקיטה אינה מדויקת בתכלית משום שהגזים הנפלטים אחורה יוצרים "מעטבולת" אויר, אשר צורתן אינה סימטרית. אחת הדרכים לייצוב תנועתה של הרקיטה הוא סידור מפלטים להפצעת הגזים, אשר יבטיחו את התהוותו של קילוח-בורני. דרך אחרת לייצוב תנועת הרקיטה: בחלקה האחורי של הרקיטה קובעים מתקן מייצב בדמות מערכת-משטחים.

חלל מיוחד, שלתוכו הוא קולט מים; בפלטו בכוח את המים הללו, דרך נקב מיוחד, מקבל הדיזון את התנועה המניעה אותו. באופן דומה נעות גם המדוזות וחולי ילק-המים. עכשיו נעבור מתחום הטבע לתחום הטכניקה. נקח, לדוגמה, סירה שבירכתיה קבוע מיכל-מים. בפליטת המים מן המיכל על ידי איזו משאבה, אפשר להקנות לסירה תנועה שתניעה קדימה. מאליו יובן כי מבחינה טכנית תהא יעילותו של אופן-ההנעה הפרימיטיבי הזה מועט; וכי כמה מים אפשר לאגור במיכל! אך כל כוונתנו כאן לא היתה אלא לציין, שאותו עקרון כללי עצמו מונח גם ביסודה של כל הטכניקה-ההאידנה אשר לתנועה הריאקטיבית. הטכניקה ההאידנה משתמשת כמובן לתכלית זו לא במים, אלא בגז, הדרוס עד מאוד, המתהווה כתוצאה משריפתו של איזה דלק מוצק או נוזל.

הנה, בצורה כוללנית ביותר, הסכימה של המניע הראקטיבי ההאידנה. שער-גז בנפסך כי באיזה כלי, הסגור מכל עבריו — התא — חלה התפוצצות של דלק מוצק, למשל אבק-שריפה — או התלקחות של דלק נוזל, למשל בנזין או קרוסין. בגדר הטבע הוא שהגזים שנתהוו מתוך כך ילחצו לחץ שווה על כל דפנות-התא — למעלה, למטה ולצדדין. אך מה יקרה, אם באחת הדפנות של התא, — נאמר, בתחתית — ייעשה נקב!

הגז הדחוס מאוד בתוך הכלי, יפרוץ מיד החוצה דרך הנקב הזה. משמע, שהלחץ על הדופן התחתית יתמעט מעט גדול — ושוב לא יוכל לאזן את לחץ הגז על הדופן ש כ נ ג ד, היא העילית. הלחץ על הדופן העילית יעלה, איפוא, על לחצו על הדופן התחתית, ועודף לחץ זה ימשוך את כל התא אלי-על: הוא ימריא. עקרון זה אינו אלא גילגול-צורה של עקרון התנועה הריאקטיבית שעמדנו עליו קודם. אכן, הופעת ההבדל בלחץ הגזים בשני הכיוונים הנ"ל נתאפשרה רק משום שהגז קולח ויוצא מן הנקב — והרקטה נדחפת בכוח הגז הזה.

אם שריפתו של הדלק שהושם בתא תהא הדרגתית, מתוך חישוב לזמן מסויים, יהא התא שרוי בטיסה עד שיאול הדלק ויפסיק ע"י כך את פעולת-ההתמד של הטיסה. התא שבו חלה שריפת הדלק, על כל מכשיריו, נקרא בשם רקטה, ועצם תנועתה קרויה ריאקטיבית, או רקטית.

הנקב, שעושים באחד מדפנות התא, קובעים בו מין שפופרת מיוחדת, שצורתה חרוטית, הנקראת בשם מפלט. דפנות המפלט הן מפציעות, החוצה, וצורתן מעין רס-קול. הגזים, בצאתם דרך מפלט כזה, נגרים על פני דפנותיו, לוחצים עליהן, ולחץ זה מגביר את הכוח המניע את הרקטה.

נמצאנו למדים, כי העקרון היסודי של תנועת הרקטה, הדוחפת מתוך גופה מסה של גז דחוס דרך נקב מיוחד, הוא פשוט עד מאוד.

יש לה לרקטה סגולה מיוחדת אחת: בהיותה טעונה דלק, יכולה היא לנוע בלי זיקה למידת צפיפותו של האויר הסובב אותה — ואת התוצאות המצויינות ביותר משיגים דווקא בחלל נטול-אויר, שבו אין כלל התנגדות חיכוכית לתנועתה. דבר זה מתאפשר משום שהמסה, שממנה נדחפת הרקטה, גנוזה מראש בתוכה, — ומשום כך אין צורך בהידחפות מסביבה חיצונית.

וכאן ישאל השואל: איך, איפוא, יבער הדלק, המושם ברקטה, באין חמצן? אך, ראשית, להתלקחותו, אין אבק-השריפה זקוק לחמצנו של האויר — החמצן מצוי בגופה, בצורה אחוזה-ידבוקה בתוך חלקיקי החמרים מהם הוא מורכב; ואשר לדלק הנוזל, הרי הטכניקה דהאידיה יש בכוחה להתגבר להפליא על הקושי הזה, בשימה לתוך הרקטה גלילים מלאי חמצן-נוזל, שנתהווה אגב צינון האויר בערך עד לשיעור 200° למטה מן האפס.

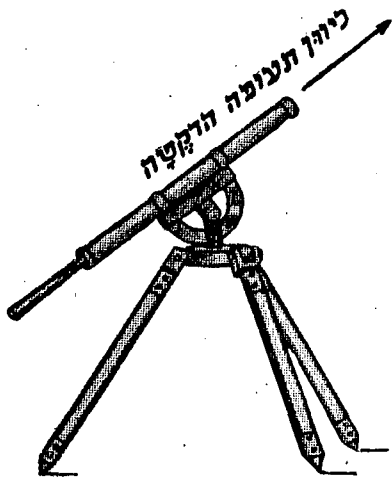
אכן, על סגולתה זו של הרקטה לנוע בחלל נטול-אויר נתבססו התכניות הרבות לשימוש לצורך תחבורה בין-פלנטית. אך התכניות הללו הן עדיין נחלה של הפנטסטיקה המדעית. לעומת זאת, היכולת להשתמש במניע הרקטי בשכבות הגבוהות של האטמוספירה הארצית — בסטרטוספירה, ששם כמעט מן הנמנע הוא להשתמש במטוסים מנועיים-מדחפיים — היא בגדר האפשרות בהחלט.

* * *

לפני יותר מאלפיים שנה המציאו הסינים רקטות פשוטות-מבנה ביותר, — וגם השתמשו בהן לצורך מלחמה. הרקטה הסינית היתה, כפי הנראה, דומה לאותן הרקטות שמשתמשים בהן בימינו לזיקוקין ולאיתות. הסינים השתמשו ברקטה שלהם כבאמצעי מצית בעיקר, בשעת שימת מצור על ערי האויב. שפופרת רקטית, ובה מלאי לא גדול של אבק-שריפה, היתה נקשרת אל חץ. בירית חץ כזה מן הקשת היו החיילים הסיניים מקנים לרקטה מהירות התחלתית גדולה ומגדילים את טוח תעופתה.

פעמים רבות השתמשו ברקטות למטרות צבאיות גם בתקופה מאוחרת יותר, בחלקים השונים ביותר של כדור הארץ. כך, למשל, במאה ה-17 השתמש המצביא והמדינאי הצ'כי הנודע יאן ז'יקה, בשעת שימת מצור על ערים, ברקטות-מציחות שהיה משוה להן צורה: חיצונית של צפורים. יש לשער שמראה צפרי-אש, הטעות בעיים ובמעופן מולטת אש ועשן, ודאי עשה רושם מפלי-אימה על הנצודים. מלבד זאת היו הרקטות מפילות דליקות, שסכנתן היתה מרובה ביותר בתוך הערים המצופפות שבימי-הביניים.

במאה הי"ח נתפשו האנגלים בהודו עם הגייסות ההודיים שהיו להם פלגות מיוחדות של מעסי־רקטות, שהיו משתמשים ברקטות שימוש מאורגן ומרובה. הקולונל האנגלי, קונגרייב, שהיה בצבא הכיבוש, נתן דעתו על כלי־מלחמה זה, שבימים ההם לא השתמשו בו באירופה, וכשחזר למולדתו שיכלל טיפוס חדש של רקטת־קרב לפי הרמה של הטכניקה באירופה של הימים ההם. הנסיונות הראשונים, שנעשו ב־1804, לא הצליחו ביותר, אך במרצת הימים שיכלל קונגרייב כל כך את הרקטה שלו, עד שקיבלה ערך צבאי רציני, כך, בשעה שהאנגלים צרו על קופנהגן ב־1807 נורו מאניות הצי הבריטי אל העיר כמה אלפים של רקטות „קונגרייביות“. מעשה זה ידוע בדברי הימים בשם „שריפת קופנהגן ברקטות“⁽¹⁾.

בעשרות השנים שלאחר כך נתפרסמו הרקטות של קונגרייב באירופה פרסום רחב⁽²⁾, חזכו להתפשטות רבה, והן נתקבלו, בשינויים אלה או אחרים, כזיין באונם של כמעט כל הצבאות שבאירופה. האנגלים והצרפתים השתמשו ברקטות במסע סבסטופול, 55—1854. רקטות אלה הצטיינו כבר בסגולות טכניות וטקטיות רמות למדי. מהירות מעופן היתה בערך 350 מטר בשניה, ושיעור הטווח — כמה קילומטרים. הסטייה המשוערת לצדדין בשעת המעוף היתה כ־2 אחוזים ממרחק־התעופה, באופן שבשעת היריה לק"מ אחד היתה זו סטייה של 20 מטר.

באמצע המאה הי"ט נתקבל הנשק הריאק־טיבי כזיין גם בצבא הרוסי. יוצר הרקטה הרוסית היה הארטילריסטן־המלומד רב־הזכור יות הגנר־לויט. ק. קונסטנטינוב. ב־1850 כבר עבד בפטרבורג בהנהלתו „בית־חרושת־לר־קטות“ מיוחד. ביח"ר שני, עוד גדול מהנ"ל, נוסד בניקולאייב, גם הוא לפי תכניתו של הגנר קונסטנטינוב הנ"ל.

הטווח המכסימלי של הרקטות הרוסיות הגיע עד 4 ק"מ, במשקל כללי עד 80 ק"ג.

מיתקן־הסלה לרקטות קרב, אשר השתמשו בו בצבא הרוסי במחצית השניה של המאה הי"ט. מקצהו האחורי של הצינור המכוון נראה זנבה של הרקטה

לפי תנאי הטכניקה בימים ההם אפשר לחשוב את הנתונים הללו כבגדר־שיא.

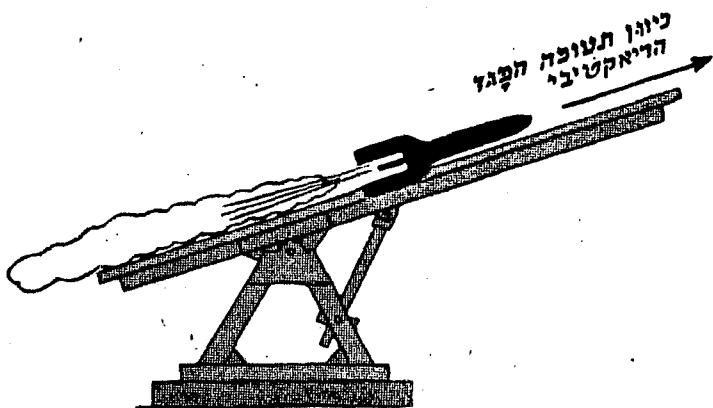
השימוש המעשי ברקטות בצבא הרוסי גם הוא נמצא מוצלח לחלוטין, כן, למשל, הגנרל סקובלייב השתמש שימוש מוצלח באמצעי־הקרב הרקטיים לשם פיזור חיל־הפרשים הבלתי־סדיר של האויב⁽³⁾. בספרו „זכרונות“ מציין הגנרל ברוסילוב, כי בשעת המלחמה עם תורכיה ב־1877, בעודו קצין צעיר, היה עדי־ראיה לשימוש מוצלח ברקטות ע"י הצבא הרוסי.

על אף ההצלחות הללו, לא זכה הנשק הרקטי להמשך התפתחותו לא באירופה ולא ברוסיה. עד מהרה עברתהו הארטילריה „המתחית“⁽⁴⁾ שהלמה יותר את התנאים

(1) עוד לפני כך נתפרסמה עד מאוד התקפת הרקטות הנמרצת של הבריטים על בולוז, בסיסו של „צבא־הפלישה“ שהוכן ע"י נפוליון לשם חדירה לבריטניה. — המ ע ר כ ת.
 (2) סוללות רקטיות בריטיות השתתפו אף ב„מערכת־העמים“ — היא מערכת לייפציג הגדולה שב־1813. — המ ע ר כ ת.
 (3) במסעות־הכיבוש הרוסים בתורכסתאן. — המ ע ר כ ת.

הטקטיים החדשים של הקרב. וההישגים הטכניים הכבירים של הארטילריה ה"תותחית" בחצי השני של המאה הי"ט, הביאו לידי כך שהרקטה, זו בעלה הטווח המועט לפי הערך ושיעור-הדיוק וכוח-האש המועטים, סולקה מכלל אזנו של הצבא בשנות השמונים. ורק בפרוס מלחמת העולם השנייה זכה הנשק הרקטי, שקם לתחיה על יסוד טכני חדש, לרכוש לעצמו שוב מקום בטכניקה המלחמתית, מבלי שידחוק רגליה של הארטילריה ה"תותחית", אלא מתוך סיוע לה בפתרון בעיות טקטיות רבות. הגנרלייט. ק. קונסטנטינוב, שהניח את היסוד לחרושת רקטות-המלחמה בשביל הצבא הרוסי, היה המלומד הראשון שהעמיד על מסד מדעי את בעיות התנועה הרקטית. הוא ערך את חקירותו וניסה את נסיונותיו במעבדה שנוכנה במיוחד.

בשנת 1856 הוציא ק. קונסטנטינוב לאור, בסטרבורג, את חיבורו בשם "על רקטות-הקרב". לפי עמקות הצגתה של הבעיה, ראוי חיבור זה גם בימינו לשמש מופת למחשבה מדעית-טכנית מכוונת-תכליתית. מחקרו של ק. קונסטנטינוב עורר עניין רב בחוץ-לארץ, עד מהרה יצאו מהדורותיו בצרפת ובאנגליה.

סכימה של פגז ריאקטיבי המתחיל את תנופתו מעל המתקן-המכוון

קונסטנטינוב הציב מטרה לעצמו לקבוע את הכוח המניע של הרקטה, ובא לכלל מסקנה בעניין אי-הסכונותו של המניע הריאקטיבי כל זמן שהמירויות הן קטנות. המסקנה הזאת מאושרת ומקויימת לחלוטין ע"י המדע של זמננו. המניע הרקטי, בטיסה מרוחקת כלשהי, זקוק לשיעור דלק רב כל-כך עד כי ליצור רקטה שפעולתה תהא ממושכת, — על כל פנים, לפי מצב המדע בימינו — הוא בגדר הנמנע. משמע שהמוצלח ביותר הוא השימוש ברקטות המונעות במהירויות גדולות, ובזמן קצר לפי הערך.

דוקא מחשבה פוריה זו, שהובעה בצורה כללית לראשונה ע"י ק. קונסטנטינוב, המדע של זמננו פיתח אותה, הונחה ביסודו של הנשק הרקטי, שמצא את שימושו ההמוני בכל חזית של "מלחמת-המולדת הגדולה".

(סוף יבוא)

4) הביטוי "תותח" בא כאן לציין ארטילריה המשתמשת בכלי-יריה פגזיים, ולא ברקטות הסטות, בעצם, טיסה "עצמית", וחל כאן על כל כלי-היריה הנ"ל, מבלי להבחין כאן בין התותחים במובנה המדויק של המלה, להויביצרים ולמרגמות-הארטילריות. — המער.

הכלב מגלה-המוקשים

העתונאים שהובאו לחזות באחד החיפושים בשדותיים בראשית ספטמבר ש.נ. זכו שם ל„סנסציה גדולה“ — לראות את הכלבים מגליי-המוקשים ש„הובאו במיוחד באירונים מגרמניה“! ולא ידעו כי „חזרה התורה לאכסניה שלה“, כי השיטה של שימוש בכלב גילויי-מוקשים מוצאה מא”י, ותחילתה בימי המאורעות 1936—39. השימוש במוקשים שונים ע”י הכנופיות, והקרבות שנגרמו עקב כך, הם שהניעו את ד”ר מנצל לחשוב על אפשרות של גילויי-המוקשים בעזרת הכלב, שיסמן למדריכו את המקום בו הוסתר המוקש.

הנסיונות הוכתרו בהצלחה, ובמכון לחקר הכלבים שבהדרכת ד”ר מנצל בקרית-מוצקין הצליחו לאמן כלבים אחדים לתפקיד זה.

בימי אל-עלמין, הוצע לצבא להשתמש בכלבים, שאמנו במכון בקרית-מוצקין, לצורך גילויי-מוקשים. משלחת קצינים גבוהים מן המפקדה הצבאית של המזרח התיכון ביקרה במכון, בו קיבלו האורחים הסברה והדגמה של פעולת הכלבים בגילוי מוקשים. ההצעה נתקבלה, וצבאות-הברית השתמשו אח”כ במידה רחבה בשירותו של הכלב גם בשטח צבאי זה.

רשימות רבות נתפרסמו על הישגי הכלבים בגילוי־מוקשים, אך מעולם לא צויין בפרסומים רשמיים ובעתונות כי השיטה נתגלתה בא"י, או אף שם מגלה־ השיטה והמאמנים הראשונים, עד שהובאו למלא את תפקידם הנכבד בגילוי „מטמוני־הנשק של ההגנה" בא"י.

אכן, אנשי צבא־הברית (אוסטרלים ואחרים) אשר הגיעו מהמזרח־התיכון לזירת האוקינוס השקט והביאו אתם — והכניסו שם לשימוש רחב — אחדים מהכלבים הללו, היו משתמשים לעתים קרובות בכינוי „כלבי־ארץ־ישראל", כאילו היה זה גזע כלבים מיוחד שמקורו בארץ.

* * *

האימון מתחיל במשחק בין הכלב לאדם, המביא, כנראה, לכך שיהא הכלב מצוי עם ריח־מוקשים — מסוגים מתכתיים ופולסטיים כאחת, — עם תגמול מזוני. הנסיון הצבאי הראה כי עשרים כלבים יכולים „לסרוק" גזרה, 16 יארד רוחבה ומאתיים אורכה, ב־30 דקות.

הכלב מגלה־המוקשים קשור ברצועה ארוכה, ומהלך כ־30—40 מטר לפני המדריך. ע"י חפירה ברגל הקדמית וישיבה על הארץ מציין הוא למדריכו את המקום בו מוסתר המוקש. משקלו הקל של הכלב לעומת משקל האדם מקטין את הסכנה הצפויה לו בדרכו על מוקש.

הכלבים גילו, במקרים רבים, מוקשים שהונחו בעומק ניכר והוסוו מלמעלה בכשרון רב. חושה־ריח החד של הכלב המאומן עמד מיד על כך כי האדמה במקומות אלה תחוחה היא. — בעוד שעין האדם לא הבחינה בכל סימן חפירה במקום שהסואה מוצלחה טישטשה בו את עקבותיה.

ה"נג'אדה" וה"פתוה" מהן?

רעיון יסוד ה"נג'אדה" עלה במחשבה לראשונה — מספר "פלסטין" (יולי 1946) — בקיץ 1944. כשביקרה פלוגת "נג'אדה" מהלבנון ביפו, בדרכה למצרים. הם שהו ביפו כאורחי "מועדון האספורט המוסלמי". קבוצת צעירים ממועדון זה התרשמה מה"נג'אדה". כעבור חודשיים או שלשה התארגנו 10 מחברי המועדון בפלוגת "נג'אדה" במסגרת המועדון. החלו בתרגילים על גג המועדון. תוך זמן קצר הצטרפו אליהם חברים נוספים עד שמנו' עשרות אחדות. בספטמבר 1945 יצאה הפלוגה לביקור בלבנון כאורחת "הנג'אדה" הלבנונית. הם נתקבלו שם בהתלהבות וחזרו במשנה מרץ להקים תנועת "נג'אדה" בארץ. בראש פלוגה זו עמד ראשד דבאג, מפעילי המועדון. בתחלת נובמבר 1945 התקיים מפקד וטקס השבעה רשמי על גג המועדון, בנוכחות נכבדים מיפו, הפטרונים והמצנטים של המועדון, בהם עוה"ד מחמד נמר הווארי, שקיבל עליו כעבור זמן קצר את הפיקוד הכללי של ה"נג'אדה". חברי הפלוגה הושבעו כל אחד לחוד, תוך עמידת דום בפני חרב ונרתיקה שהיו מונחים על שולחן. נוסח השבועה: "אני נשבע באל הגדול שאכבד את ארגון ה"נג'אדה" ומטרתו, ואשתדל לפעול לפי עקרונותיו בנאמנות ובמסירות". אחר כך נישאו נאומים על ארגון כוח ערבי, כדוגמת היהודים, וכי' ובסיום הושר ה"נשיד" (המנון) של ה"נג'אדה", שפתיחתו ניתנת בזה, בתרגום חפשי:

"נג'אד, זקוף ראשך מול הדגל המתנופף,

היה לארצך התקוה, החרב והעט."

אותה הפלוגה נקראה "אליחודה אל-ערביה" ("האחדות הערבית"). — עד כאן סיפורו של העתון.

תיכף לכן פתחה הפלוגה בשורת סיורי תעמולה בדרום הארץ: בעזה וסביבתה, וכן ברמלה וסביבתה (ברמלה קיים סניף ל"מועדון האספורט המוסלמי" שהזכרנו, שהחליט אף הוא, כמרכזו ביפו, על יסוד פלוגת "נג'אדה"). פעולה זו של סיורים נמשכה בחדשי נובמבר-דצמבר 1945 והקיפה בשלבה האחרון גם את הצפון (חיפה, עכו) והשומרון (שכם וסביבתה).

במשך זמן זה הוכנה חוקת ה"נג'אדה", שאושרה ע"י הממשלה ונכנסה לתקפה ב-21 בדצמבר 1945. מנסח החוקה הוא אותו עו"ד מחמד נמר הווארי (מצאו מנצרת, כבן 39). מעתה הוא נהפך לאישיות המרכזית ומפקדה הכללי של ה"נג'אדה". בעקבות אישור החוקה פורסם כרוז מספר 1 (ראשית ינואר 1946), ששימש פתיחה לפעולת תעמולה מוגברת, להרחבת השורות.

כדי לעמוד על טיבה הרשמי של ה"נג'אדה" נסקור את תוכנם של החוקה והכרוז. המטרה: "חינוך הנוער למשמעת, סדר ונכונות לשרת את הארץ". הכרוז שהוא מעין הפרוגרמה של ה"נג'אדה", (מכיל גם קיצור החוקה הארגונית), מונח ארבע מטרות: ולהן הקדמה, הפותחת בציון הסבל של הארץ בגלל הציונות. ה"נג'אדה" היא ארגון צופי, המקביל ל"שכבה השלישית" של תנועת הצופים העולמית באדן-פאול (Rovers - "משוטטים" ¹). השם "נג'אדה" (פירושו: "החשיך

(1) מן הראוי לציין כאן שבסניפי "האחים המוסלמים" בארץ מתארגנות פלוגות "ג'וואלה" — שם שאף פירושו הוא: — "משוטטים" — כדוגמת פלוגות כאלה הקיימות ליד אגודות "האחים המוסלמים" שבמצרים.

לעזרה" הלא הוא מתאים ויפה, כי כל ערבי הוא בטבעו עוזר לחלש, מגיש עזרה לפצוע וכד'. בראש הקדמה זו בא המוטו: „איננו חולים (כלומר: לא־יוצא־לחיים) במידה כזו, שמדמה לעצמו האיוב". ולהלן — המטרות: (א) ה„נג'אדה" היא ארגון לאומי, שמטרתו לאחד את בני הנוער, ללכד את שורותיהם, ולעורר את הרוח הלאומית. למשמעת, סדר והקרבה; — איחודה של „פלסטין" עם הארצות הערביות השכנות בפרדציה, שתבטיח לכל ערבי שיחיה בין עמי העולם בכבוד, בנשאו לעולם את שליחות הערביות: „חופש, אחוה ושיוון". (ב) ה„נג'אדה" רואה את „פלסטין" כארץ ערבית, כמה כיתר הארצות הערביות. (ג) ה„נג'אדה" רואה את התנועה הציונית כפשע המכוער ביותר בדברי הימים, תנועה המבוססת על עקרון של פגיעה ואיבה לזולת; תומכי הציונות והציונים שותפים לפשע־מדרגה ראשונה זה, והם פושעים בפני האנושות כולה. (ד) ה„נג'אדה" דוחה את הקנאות הלאומית, הדתית, המשפחתית והמפלגתית.

המבנה הארגוני: „מושב המפקדה הכללית — ביפו. היא מפקחת על ששה סניפים ראשיים, לפי החלוקה האדמיניסטרטיבית הממשלתית: מחוז הגליל — מרכזו בנצרת; מחוז חיפה — מרכזו בחיפה; מחוז השומרון — מרכזו בשכם; מחוז לוד — מרכזו ביפו; מחוז ירושלים — מרכזו בירושלים; מחוז הדרום — מרכזו בעזה. בראש ה„נג'אדה" עומדים שני מוסדות מנהלים: 1. מועצה עליונה המורכבת משלושה חברי הועד הפועל, שמושבו ביפו, ושני נציגים מכל ועדת מחוז (ביחד — 15 חברים); למועצה זו סמכות הביצוע, והיא הקובעת את תכנית הפעולה. מועצה זו נושאת אופי אורחי. 2. מועצת המפקדה העליונה, המורכבת מהמפקדה המרכזית ומפקדי המחוזות. על המפקדה לפקח על פעולות ההדרכה האספורט, על המחנות, החגיגות, התהלוכות והטיולים, וכל העניינים המקצועיים הנוגעים לאלה. בראשה עומד המפקד הכללי".

חוקה זו באה לחפות על אופיה הצבאי־למחצה של ה„נג'אדה", אולם יחד עם זה הריהי מרמזת למדי על אופיה האמור, וראוי לציין — בלי להכנס לפרטי סעיפי החוקה — את הכיוון הריכוזי המובהק, בידי המפקד הכללי („המתמנה ע"י המועצה העליונה") מרוכזות למעשה סמכויות שני המוסדות העליונים, שהראשון בהם הוא ההנהגה „האורחית" (קרי: — הפוליטית) והשני — „מתפקידו לפקח על פעולות ההדרכה והאספורט וכד'". כלומר על פעולות האימונים לשם הקמת „כוח־הבטחון" הערבי בארץ, שעל הצורך בהקמתו מדברים המנהיגים הערביים גלויות. ואמנם, נעשית ע"י פלוגות ה„נג'אדה" במקומות שונים פעולת אימונים מסויימת. אולם בכל הנאמר אין כדי להסביר את המסיבות והגורמים שהביאו לידי יסודו והתפתחותו של ארגון צבאי־למחצה זה, שהוא ראשון במובן זה בערכו מבחינה כמותית ואיכותית, בציבוריות הערבית בארץ. תופעה רגילה היא אצל הערבים — ריבוי המועדונים והאגודות למטרות שונות. כן קיימות התאחדות לאספורט („ריאדה"), הרווח מאוד בין הנוער הערבי, ותנועה צופית ארצית („כשאפה"). אך נראה, שנתבקש בציבור הערבי ארגון נוער שיענה לצרכי השעה הפוליטיים, ויעמוד לשירות התנועה הלאומית, כדוגמת ה„הגנה" היהודית, שזכתה לפופולריות ולהערכה כה רבות בין הערבים ארגונים כאלה, בעצם, מצויים כמעט בכל ארץ ערבית. ואפייני במובן זה הוא הלבנון, בו קיימים 4 ארגונים בעלי אופי צבאי־למחצה, לפי החלוקה העדתית: (1) ה„כתאבי" („פלאנגות"; יחיד — „כתיבה") של המארונים; (2) ה„נג'אדה" — מוסלמים סונים; (3) „טלאיע" — המותאולים (מוסלמים שיעיים); „גסאנה" — נוצרים־אורתודוקסים.

כגורמים מסייעים להצלחתה של ה„נג'אדה" בארץ יש לראות גם כמה וכמה מסיבות שניות־בדרגה. נזכיר את הצטרפותם ל„נג'אדה" עם ראשית הווסדה של כמה קציני צבא ערבים משוחררים, ששימשו כמאמנים ומדריכים (הם ראו בענין

משום ביסוס מעמדם הציבורי או בפשטות, מקור פרנסה; הנוער הערבי נמשך לארגון מעין זה, הכרוך בהופעה במדים והליכה בסך, וכך (ויצוין: המושג „נוער“ חל אצל הערבים גם על גיל גבוה יותר — עד 40-35). לגרמי הצלחה זו יש אולי לזקוף גם את פעילותו של מחמד נמר הווארי, שהצליח לשמור על אי־תלותה ו„נייטרליותה“ של ה„נג'אדה“ בסבך התככים המפלגתיים הרווחים בציבוריות הערבית, ומשום כך זכתה יותר להערכה ולפופולריות בקרב הקהל. אך תהיינה ההסברות כאשר תהיינה, עובדה היא שביוני 1946, כחצי שנה לאחר היווסדה באופן רשמי, מנתה ה„נג'אדה“ כאלפיים חברים פעילים. מלבד פעולות האימונים שהזכרנו לעיל — אם בסניף העירוני או בתרגילי־שדה בסביבות כפריות, — ומלבד פעולותיה הלגליות הסדירות, העמידה עצמה ה„נג'אדה“ לשירות תפקידים פוליטיים שהזמן גרם. כך, נזכיר את ענין משמרות החרם הכלכלי נגד היהודים, המבוצעות בעיקר ע"י חברי ה„נג'אדה“, כשהם לובשים את מדיהם, בערים יפו, חיפה, צפת, טבריה ובמקומות אחרים. ידועים מקרים של חיפושים באבטובוסים ערביים אחר סחורות יהודיות, החרמתן או שריפתן, על־ידיהם. פעולות אלו נעשו לרוב בשכר. פלוגות ה„נג'אדה“ לקחו חלק פעיל בתעמולה למגבית „כפר אַמין“ (ע"ש המופתי) שהתנהלה ביוני 1946 למען „הצלח“ אדמת בוטימאת (ליד עין־השופט).

אין ספק, שה„נג'אדה“ כבשה לה מקום בציבוריות הערבית ו„הצדיקה את קיומה“ בעיניה של זו. אך כאן קפץ עליה רוגזה של „המפלגה הערבית הפלשתינאית“ (המוכרת לרוב בשם „המפלגה החוסיינית“), שהחלה להצר את צעדיה.

בין המפלגה החוסיינית וה„נג'אדה“

הופעתה של ה„נג'אדה“ חלה עם חידוש פעילותה של המפלגה החוסיינית, שגברה ביחוד עם שובו לארץ של ג'מאל חוסייני מגלותו ברודסיה, (פברואר 1946). לפי התפתחות העניינים אפשר לקבוע בודאות שג'מאל חוסייני נקט קו של השתלטות על ה„נג'אדה“ וראה בה את הגרעין לכוח המלחמתי הערבי לעתיד, והחל בפעולות כדי למשוך ארגון זה תחת חסותו. בפרוגרמה של הועד הערבי העליון המורחב מיסודו של ג'מאל חוסייני (סוף מרס 1946), בא סעיף מיוחד בענין הקצבה להקמת כוח „בטחון“ ערבי, לפי ה„כתובת“ של ה„נג'אדה“. ברור היה לכל שצעד זה מצד ג'מאל חוסייני, במסוה הועד הערבי העליון, מותנה במרותה העליונה של המפלגה החוסיינית על ה„נג'אדה“. ואילו מחמד נמר הווארי הכריז על עמידתה של ה„נג'אדה“ תחת מרותו של הועד הערבי העליון, והטעים השכם והערב את אי־תלותה בשום מפלגה. בזה היה רמו מספיק לכך, שהוא לא יסכים לשום שינויים במפקדה. אך לא היה ביכולתו לעמוד בלחץ, ובראשית יולי נחתם הסכם בינו ובין ג'מאל חוסייני על שיתוף פעולה בהנהגת ה„נג'אדה“. לפי הסכם זה נשארה אמנם ה„נג'אדה“ בלתי תלויה מבחינה רשמית, אך למעשה הורכבה הנהגה חדשה, חוסיינית ברובה; המופתי — מפקד עליון; ג'מאל חוסייני — סגן המפקד העליון. מחמד נמר הווארי — ראש המפקדה בפועל (ראש־המטה). בין חברי הנהגה החוסייניים יש להזכיר את כאמל עריקאת, מי שהיה קצין במשך שנים רבות בחיל־הספר וכיום עסקן חוסייני בירושלים. הוא נתמנה כמפקד ה„נג'אדה“ במחוז ירושלים.

בעקבות הסכם זה הוכרז על כינוס ומפקד ארצי של ה„נג'אדה“ (ביפו ב־26 ביולי 1946). כסיבה רשמית לכך שימשה פתיחת מועדון חדש לסניף המרכזי של ה„נג'אדה“ ביפו. אך ברור שהיתה כאן הכוונה להפגנת הכוח הערבי. הגושפנקה החוסיינית על כינוס זה היתה ידועה לקהל. לכינוס נעשה פרסום רב והתכונה (הארגונית) היתה רבה. הוא נתכנס בחסותו של הועד הערבי העליון ובהשתתפות חבריו. ג'מאל חוסייני נאם ונתכבד בהנפת דגל ה„נג'אדה“. מספר חברי ה„נג'אדה“

נמר הווארי, מפקד ה"נג'אדה", נואם במפקד הארצי ביפו.

הפעילים שהשתתפו בכינוס הגיעו לאלפיים (לפי שנמסר ע"י "תחנת המזרח הקרוב" ששידרה חלק מתכנית הכינוס...). לפי העתונות השתתפו 18 פלוגות ו־30 מחלקות מהמקומות: יפו, עזה, מחוז ירושלים, באר־שבע, חיפה, עכו, צפת, חאן־יונס, רמלה וכפריה, (ג'מזו, יאזור, סלמה, מוזיירעה, עאקר, בית־נובא, בית־נבאללה זורנקה); עין־כארם (ליד ירושלים), תרשיחא וכצה (נפת עכו). כן השתתפה בכינוס משלחת מפקדי ה"נג'אדה" מהלבנון, כששים איש, בראשותו של המפקד הכללי, אניס צגיר, טקס הנפת הדגל והמיפקד צולם ע"י שלושה צלמי קולנוע וע"י צלמים צבאיים. לכינוס היה הד רב בין ערביי הארץ. וודאי שסייע להגביר בקרב ההמונים את מידת האמונה בכוחם.

אך נראה ששני הצדדים לא שבעו רצון מההסכם; — ואמנם, ימים מספר לאחר הכינוס נתגלו הפרצים — התחילה נתפרדה. מצד אחד קופחו קשה מפקדי ה"נג'אדה" הותיקים שהוצאו מהעמדות הגבוהות בהנהגה. גם הווארי עצמו חשש למעמדו. ומצד שני לא באו על סיפוקם המלא עסקנים חוסיינים ידועים (כאמל עריקאת ואחרים), בעלי אמביציות להקים ארגון מיוחד, שיהיו עושים בו ככתוך שלהם. ואולי הגורם החשוב ביותר הוא, אי שביעת רצונה של האופוזיציה האנטי־חוסיינית מהסכם זה, ונכונותה לתמוך ב"נג'אדה", כל עוד תוסיף להיות חפשית מהשפעה חוסיינית מכרעת.

כאן הוציאו החוסיינים מנרתיקם את ארגון ה"פתווה" ("ג'עורים") — ארגון גוער שהקימו ב־1935, לפי דוגמת פלוגות־הסער הנאציות, ושפורז ב־1937 עם פירוק הועד הערבי העליון ובריחת המופתי. נסיונות לארגונה של ה"פתווה" מחדש נעשה ע"י החוסיינים עוד בפברואר ובמאי 1946; כן ידועים מקרים של יסוד "נג'אדה" חוסיינית; אך נסיונות אלה נתבטלו בקשר עם הקו הכללי: להשתלט על ה"נג'אדה" הקיימת. עתה נגשו לדבר בכל התנופה, ופלוגות "פתווה" החלו להופיע ברחובות.

החוסיינים פתחו בתעמולת־לחש נגד ה"נג'אדה". מתוך כרוזת־שובה שהפיץ הווארי (בסוף אבגוסט) נראה שהופצו עליו שמועות שהוא קומוניסט (ואמנם נתפס ומן־מה בעבר ל"קומוניזם") ופשיסט² כאחד, ושהוא משתף פעולה עם ה"הגנה"

(2) האשמה אוריגינלית במקצת, בשים לב למקור ממנה באה: הציבוריות החוסיינית,

על כל פעלה מאז 1939 עד 1946. — המער.

היהודית (!) וכי. הווארי מכחיש, כמובן, האשמות אלו וחוזר ומכריז על נאמנותו לועד הערבי העליון, ושהוא סר למשמעתו של המופתי לשעבר. הכרוז מסתיים „יחי הוד קדושתו הנשיא העליון!“.

לשיאו הגיע הסכסוך בראשית ספטמבר. ב־4 בו התכנס מושב הוועה־פ של החוסיינים, בו הוחלט באופן רשמי על הקמת ה„פתוזה“. נקבעה הנהגה, שנשיאה הוא המופתי לשעבר, סגן הנשיא — ג'מאל חוסייני, מפקד כללי — כאמל עריקאת. ב־8 בספטמבר נתפרסמה, בתחיתת ג'מאל חוסייני, הודעה רשמית על יסוד ה„פתוזה“. אין לקבוע את מספר חברי ה„פתוזה“. החוסיינים הודיעו למשל, עוד בראשית פעולתם, על 2500 חברים של ה„פתוזה“ בירושלים וסביבתה בלבד. ברור, שזהו מספר „תעמולתי“ מובהק, אך ברור, שעקב השפעתה הגדולה של המפלגה החוסיינית הריהי מהווה מתחרה קשה ל„נג'אדה“. במצב עניינים זה הפליאה עמידתו העקשנית של מחמד נמר הווארי למול ג'מאל חוסייני, ומתבקש רק הסבר אחד: שהוא נשען על „עורף“ מסוים, התומך בו מחוץ חשבונות אנטי־חוסייניים (על רקע הסכסוכים הפנימיים בציבוריות הערבית), תמיכה מוסרית ותמיכה כספית. ואמנם נתברר שהוא נתמך ע"י מפלגות האופוזיציה.

נראה שהמופתי לא היה שבע־רצון מהתפתחות עניינים זו, בניגוד לעמדתו של ג'מאל חוסייני, שנתן את ידו ליסוד ה„פתוזה“, מאחר שלא הצליח להשתלט על ה„נג'אדה“ מכפנים. ובראשית אוקטובר התקיים בירור עם המופתי באלכסנדריה, בהשתתפותו של מחמד נמר הווארי. בבירור זה הוחלט על איחוד שני הארגונים במסגרת אחת. החלטה זו שימשה אחר־כך נושא לבירורים בועה־פ של החוסיינים ובהנהגת ה„פתוזה“, ולבסוף הועברה, לדיון בפרטיה, לועד הערבי העליון. ב־10 באוקטובר נתפרסמה הודעה מטעם הועד הערבי העליון, בה הוא מודיע על איחוד שני הארגונים במסגרת אחת וכן על הרפכת ועדה שתקבע את החוקה של הארגון החדש. ההודעה פונה בקריאה ליתר ארגוני הנוער וצופים שאף הם יצטרפו לארגון המאוחד החדש. ב־18 בו נתפרסמה הודעה רשמית משותפת מטעם שני הארגונים, הדומה בתוכנה להודעת הועד הערבי העליון, בה הם מודיעים על איחודם, שיוצא לפועל מיד לאחר שועדת החוקה תסיים את עבודתה. על החתום: מחמד נמר הווארי מטעם ה„נג'אדה“ ואמיל גורי (נוצרי, חוסייני — חבר הועד הערבי העליון) — מטעם ה„פתוזה“. — בינתים ממשיכים שני הארגונים בפעולה ארגונית נפרדת. מסתבר כי הנהגות שני הארגונים, וביחוד זו של ה„נג'אדה“, נתקלות בהתנגדות ובאי־ציות לוקלי של מפקדים, הנתמכים על־ידי עסקנים וחוגים אופוזיציוניים, המשתדלים לסכל את מיוזם שני הארגונים.

אכן, מכל האמור בולט ביותר יחס האהדה־למעשה של השלטונות הבריטיים להקמתם של ארגונים אלה, ויהיו גלגוליהם אשר יהיו. בשביל מדיניות מסוג ידוע לא די, כנראה, לא ב„חיל־הספר“, ולא בלגיון הערבי של עבה־י, החונה למעשה בא־י, ולא בגיוס אלפי נוטרים ערביים, ולא במשטרה כפי שהנה, ואף לא ב„כוח־המלחמה הטבעי“ של ערביי ארץ־ישראל, ונדרש גם טיפוחו של גורם נוסף. ואכן, טפת טפוחו.

מבניה וארגונה של הנג'אדה

קבלת חברים: מתקבלים צעירים (ערבים) מגיל 16, בלי הבדל עדה או דת.⁽¹⁾ החברים מתחלקים לשני סוגים: (1) פעילים (לוב־שי־מדים); (2) חברים תומכים (הכוונה לאוהדים, התומכים בארגון בתשלומים קבועים). כל חבר בהתקבלו

(3) לעומת המציאות הקיימת בלבנון, בה מהווה ה„נג'אדה“ ארגון מוסלמי־לחום

משלם לירה אחת מס כניסה. ואחר-כך — חצי לירה מס שנתי. חבר פעיל משלם את מחיר המדים שהוא מקבל.

הסמל: עיגול בגודל שונה עשוי ממתכת (ויש גם מבד). הרקע ירוק. על הרקע משולש, שבסיסו כלפי מטה. בתוך המשולש כתובה המלה „נג'אד“, בצורת ערבסקה המהווה משולש סימטרי לראשון. את המשולש מקיפות שתי שבלים, ומעליהם הכתובת: „ארץ הערבים — לערבים“.

הדגל: הדגל הערבי הכללי (ירוק-לבן-שחור-אדום) ובמרכזו סמל ה„נג'אדה“. מלבד זאת הונהג בכל מחוז דגל מיוחד — שהוא אחד מדגלי הארצות הערביות: במחוז הגליל — הדגל הלבנוני; במחוז חיפה — הדגל הסורי; במחוז השומרון — הדגל התימני; במחוז לוד — הדגל העיראקי; במחוז ירושלים — הדגל הסעודי; במחוז הדרום — הדגל המצרי.

המדים: מדי הטוראי — חולצת חאקי, מכנסי חאקי ארוכים ועניבת חאקי. „פייצליה“ של חאקי ועליה הסמל.

מדי הקצינים — מכנסים ארוכים, חולצה או ז'אקט מצבע אפור כהה. עניבה שחורה וחגורת כתף. „פייצליה“ שפס אדום עובר בשוליה. צבע ה„פייצליה“ של הקצינות הגבוהה — כחול כהה. צבע הקמט — אדום.

הדרגות: טוראי — תת-קורפורל (וקיל אומבאשי) בעל סרט לבן אחד התלוי על הזרוע באופן אנכי (לא תפור). — קורפורל (אומבאשי) — בעל שני סרטים — סרג'נט (שאוּיש) בעל שלושה סרטים. — תת-קצין (מוסאעד דאבט) — בעל סרט אחד התפור על הכתף באופן אפקי. מדרגה זו לובשים „פייצליה“ בעלת פס אדום בשוליה. — קצין — בעל שני סרטים על הכתף! — מפקד (מחלקה) — בעל שלושה סרטים על הכתף. — סגן מפקד מחוז (מוסאעד קאיד) — כתר על הכתף. — מפקד מחוז — כתר וכוכב על הכתף. המפקד הכללי — חרב וכוכב על הכתף. — קיים גם תפקיד של קציני תרבות — מעין קציני הסברה פוליטיים.

ארגון הפעולה מיוסד בדרך כלל על הכיתה (או חוג — „חזירה“) בת 6-9 אנשים; פלוגה (פרקה) המורכבת מ-3-4 כיתות; מחלקה (פוג) המורכבת מ-3-4 מחלקות. — על הכיתות ממונים בעלי הדרגות עד לדרגת סגן-קצין. — על הפלוגות — עד לדרגת מפקד מחלקה.

• • •

חברי ה„פתווה“ אינם נבדלים בהרבה, במדיהם ובארגונם. מה„נג'אדה“. יש והם לובשים חולצה ירוקה ו„כפיה“ לבנה או לבנה עם נקודות אדומות (סביבות ירושלים, למשל).

הסמל שלהם הוא: פרש ערבי המחזיק את הדגל הערבי. הרקע — צבעי הדגל. — בהבדל מה„נג'אדה“ הנושאים את הסמל על ה„פייצליה“, נושאים אנשי ה„פתווה“ את סמלם על החזה מצד שמאל.

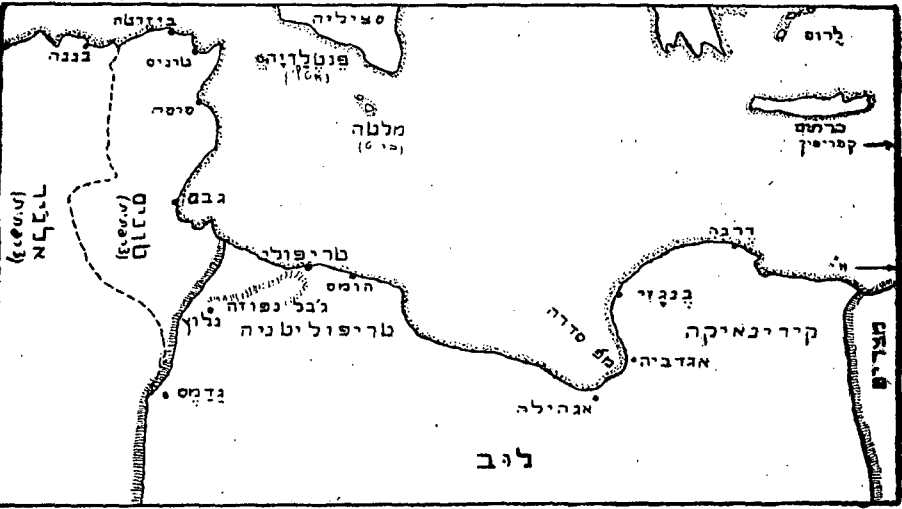
שבועת ה„פתווה“: „הנני נשבע באלהים לכבד את ה„פתווה“, לפעול בכל כוחי למען הגשמת מטרותיה, לציית ציות מוחלט וללא תנאי לפקודות מפקדי, לשמור על ארצי ומולדתי כל ימי חיי, שתשאר ערבית. להיות לאומי נאמן לעמי, מולדתי ונשיא המפלגה הערבית, להתנגד לבית הלאומי היהודי ולהיות נכון למות בעד ארצי ומולדתי“.

(4) כובע, הנקרא על שמו של פייצל-אבן-חוסין, מלכה הראשון של עיראק, הונהג באופן רחב לשימוש בעיראק, והפך לסמל השייכות לתנועה הערבית הלאומית. בארץ נראה עד כה רק על ראשי משכילים ערביים לאומניים לא-רבים. דומה לכובע-החול" הצר, „נוסח-סירה“ וללא-מצחיה, של חילה-האוויר (ובעבר — גם הצבא) הבריטי. — המער.

ל מ י ת ה י ה ל ו ב ?

המאמר המוגש כאן, הכתוב מנקודת-השקפה בריטית מובהקת בגלגולה הפרו-מצרי, ודאי שאינו דולה את הנושא, ואף אינו מציג, אלה מול אלה, את נימוקיהן של הגישות השונות אליו. אך דוקא משום כך הנו מצלף ביותר, בגלותו לפנינו שרטוטי תפיסה מדינית מסוימת, אשר בגילוייה במזרח העולם הערבי נתקלנו, והגנו נתקלים, באופן המוחשי ביותר. ולרקע הבעיות — עיין עוד ב"מי ומה"!

העולם עוקב בהתענינות מרובה אחר הסדר בעייתה של לוב — כלומר, של טריפולי וקירינאיקה, שני חבלי-ארץ בפני עצמם, שהאיטלקים צרפום מאז 1934 למחזור-שלטון של מושל כללי אחד. האמנם חבלי ארץ הם בפני עצמם? מזה ארבע מאות שנה היתה בהן יד-גורל אחד, כמעט: סיפוח תורכי, משטר עצמאי למחצה, ושוב שלטון תורכי ואדמיניסטרציה מתוקנת ארעית, ולבסוף — כיבוש וממשל

איטלקיים. ושני חבלי-הארץ גם יחד מהווים חלק מן האיזור הכללי של היס-התיכון המשתרע מתוניס ועד סיני; שניהם אוכלוסייתם מוסלמית ולשונם ערבית; מבחינה פיסית דומות הן בדרך כלל¹. שתיהן אין להם כמעט כל ערך כלכלי, הואיל ומקורות המזון שלהם אינם מגיעים אלא כדי אספקה עצמית, בצמצום. ורק השקעות יקרות, שאין להעלותן על הדעת כלל, היו עשויות להגדיל מקורות מזון אלה הגדלה מוחשית כלשהי. מעגל מוצריהם היס תיכונני דליל ונמוך-איכות. המים והמחצבים לוקים בחסר, ושטחי מרעהים דלים. דברים אלה אמורים בשוה בכל השטח, על שני חבליו. ובכל זאת נבדלים הנם. עברול רחמן פחה אל עזאם, המיטיב להכירן בלי ספק²,

(1) בהבדל זה שהשטח המערבי של ג'ביל-אחדר ("ההרים הירוקים") שבקירינאיקה מהווה איזור חקלאי נוח באופן יחסי, שלא בטריפוליטניה. — המער.
 (2) נולד וגדל בטריפוליטניה. עקר למצרים, ובה עשה עתה את דרכו כעסקן ומדינאי.

טועה כשהוא מכריז כי במובן כלכלי תלויות הן זו בזו. לאמתו של דבר קיים ביניהן דמיון כלכלי רב, אך הן נטולות, כמעט, כל קשר הדדי; ואין הדבר מפתיע כלל, כשמדבר־שממה באורך 300 מיל מפריד ביניהן. מבחינה היסטורית היתה טריפולי קשורה עם הכנענים, רומא, ספרד והנורמנים, בעוד שקירינאיקה היתה קשורה עם יון, קונסטנטינופול ומצרים³. אפילו לאחר האיחוד שהוטל עליהן מטעם השלטון המוסלמי, היו עיניהן נשואות לעברים שונים. — מערבה ומזרחה לפי תנוחתן. במובן הגזעי רחוקות הן מהזדהות זו עם זו. מלבד השוני בתוספות גזעיות ממדרגה שניה, הרי תערובת היסוד הברברית־הערבית אחידה יותר בקירינאיקה ומיווגה שלם שם יותר. בטריפוליטניה מחצית האוכלוסיה עודנה, במפורש, ברברית בגזעה, אף כי לא פחות ערבית לפי הכרתה העצמית. המסקנה מכל אלה היא, כי בעוד שאפשר לשוב ולנהל שני חבלי־ארץ אלה כיחידה אחת, הרי יצריך צירוף כזה מידה רבה של פיקוח גורם חיצוני כדי שיהיה בריביוע. כי בתקופה הנוכחית לא יתכן שאחדות כזו תושג מאליה מבפנים. בישוב ענייני העולם הערבי בשנות 1919-23 נגרם נזק עצום (נזק אשר את מחירו משלמים עדיין — ובדין — אנו ואחרים), מתוך שלא היינו מוכנים, אם מפני אנוכיות או שאיפת גדלות של המעצמות — למלא ביושר־לבב אחרי עקרון ההגדרה העצמית. חבלי־ארץ ערביים הועמדו, תוך שימוש בכוח הזרוע והפרת הבטחות, תחת משטרים המנוגדים ניגוד משוע — לרצונה המוגדר של אוכלוסיותם. האם מציעים עתה לעשות כזאת באפריקה הצפונית הערבית? נכון הדבר, שהבטחתנו מומן המלחמה, שלא להעמיד עוד לעולם את הסנוסים של קירינאיקה תחת שלטון איטלקי, בוודאי תקויים. אך אין בכך משום פתרון אלא לחלק מן הבעיה בלבד; ונשארות שתי הבעיות העיקריות בעינן: והרבה בעולם, ועל הכל בעולם הערבי, תלוי באופן בו נטפל בפתרון. הבעיה הראשונה היא זו של קירינאיקה, בה אנו מוצאים כת דתית שליטה — ה"טריקה" הסנוסית, המשמשת גורם לליכוד — ואמיר (היושב מזה זמן רב במצרים והוא ידידנו הטוב) מוכן ומזומן שלוש מלכתחילה. אין ספק כי סעיד אידריס מקובל, בדרך כלל, על האוכלוסיה, וידוע שהוא מוכן לקבל לידינו את השלטון בארץ. הבעיה השנייה היא זו של טריפוליטניה, שבה אין למצוא אחדות, או נקודת־גיבוש. בדומה לאלה של קירינאיקה. הנוטים אחר הסנוסים מגיעים שם רק כדי שליש או רביע מן האוכלוסיה, אין שכבה שליטה, מנהיג טבעי או מעמד פוליטי משכיל. שתי הארצות תגרומנה לכל מעצמה שתקבל על עצמה את הנאמנות או האפוטרופסות עליהן הפסד כספי, אם גדול ואם קטן. אף אחת מהן אינה נושאת את עצמה פרט לצרכי המחיה הפשוטים ביותר, וברור שאף אחת מהן אינה יכולה לקיים את הגנת עצמה. שתיהן אינן עשויות, איפוא, ליתן כל יתרון נראה לעין למעצמה המחזיקה בהן, פרט להיאחזות בכיברת־חוף במרכז הים־התיכון, שערך איסטרטגי נודע לה. ואם לדבר במושגי ניצול, הרי אין כאן אפשרות להרויח אפילו פרוטה — ואפילו לא ע"י איטלקים, "שהובאו לשם יצירת אוכלוסיה איטלקית" — וכן דלים הסיכויים לזכות להכרת־טובה מצד האוכלוסין⁴. נראה הדבר כי בכל נסיבות שהן צריכה היתה בעיה זו למצוא את פתרונה מתוך שימוש נאמן בעקרון ההגדרה העצמית; אך ישנן עוד שתי מסיבות מיוחדות, המחייבות אותו באופן נוקב עוד יותר. האחת היא הרגישות היתרה, ואולי גם החשדנות, שכבר גילו מדינות אחרות בענין זה; בהן — רוסיה, שלכתחילה באה בתביעות משלה בענין טריפולי־

(3) למען הדיקו: אם נמצאה טריפולי תחת שלטון רומא קרוב ל־600 שנה — הרי נמצאה גם קירינאיקה תחת אותו שלטון עצמו 500 שנה; במשך מאות שנים, החל מהמאה השביעית לספ"ג, היו שני החבלים כפופים לשלטון משותף, תחילה של חליפיות דמשק ואח"כ של שליטים צפון אפריקאיים וחליפות קהיר. — המער.

(5) נראה, שהמחבר סיכם כאן את לקח הבריטים מכל מדינות ערב, אשר טיפחו.

טניה ואתר-כך (כחלק מתהליך רחב יותר של מיקוח) ויתרה עליהן. וכן צרפת, המתנגדת לכל הדומה למשטר שיסודו ברצון העם בחבל-ארץ אלה, תוך חשש מוכן למדי מפני השפעת הדבר בצפון-אפריקה הצרפתית. המסיבה השניה היא דריכות ההרגשה הנועית-התרבותית-המדינית הערה בין חברי ה"ליגה הערבית", שנקטה עמדה של צד מעוניין ודובר גלויות בשאלת ערביים אלה.

יש להביא כאן בחשבון את הליגה הערבית ועמה את העמים הערביים מאירן ועד האוקינוס האטלנטי, כגורם רציני ביותר, לא פחות מאשר את צרפת או רוסיה — ואולי אפילו הרבה יותר מהן — לגבי עניין מסויים זה. ולא רק ההגיון והרצון להיטיב לכל — וכן זכר שגיאות העבר — מחייבים זאת. ולא זו בלבד שהפוליטיקה שלנו בצפון-אפריקה תשפיע במידה רבה על היחס הערבי לגבינו בעיראק, סוריה, מצרים, וסעודיה, אלא שלא יעלה על הדעת שערביי צפון-אפריקה בעצמם ישלימו לאורך ימים עם פתרון שייתקל בדעת-קהל ערבית עוינת מבחוץ, אפילו אם כמה מהם יציבעו כיום בעד "נאמ" אירופי זה או אחר. העובדה שטריפוליטניה וקירינאיקה הן ארצות ערביות, אף כי הכרתן העצמית בעניין זה אינה שלמה עדיין, הוא הוא החשוב שבגורמי המצב הנדון לפי כל אבן-בוחן אשר באופן אובייקטיבי אנו בעצמנו — פרט ל"בלימפס" שבינינו — עלולים באופן תקין לראותה מן העניין. מדוע, איפוא, מהסס מר בוויין לטעון בגלוי לעקרון הברור של הגדרה-עצמית? מדוע הוא מציע עצמאות ללוב היום, רק כדי לחזור בו ולהציע מנדט איטלקי למחר? אם הכוונה היא הקמת מדינות שתהיו מוכשרות לשלטון-עצמי לעתיד, הרי יהיו שני חבלי הארץ זקוקים לסיוע מבחוץ בצורה זו או אחרת. ספק אם יתכן דבר זה בצורה אחרת מזו של "נאמנות" שתיקבע או תאושר ע"י "ארגון האומות המאוחדות". שלטון עצמי גמור לאלתר אינו פתרון בר-ביצוע. למי איפוא צריכה נאמנות זו להימסר? התשובה, לפחות בחלקה החשוב ביותר, צריכה להינתן מתוך התיעצות חפשית וגלויה בעמים הנוגעים בדבר. התיעצות כזאת יתכן אולי לערוך באמצעות ועדה של נציגי מעצמות קטנות יותר, שתמונה ע"י אר"ם; וראוי לציין שבריטניה אינה צריכה כלל לחשוש לתוצאותיה. הטוענים לתפקיד הנאמנות, שבריטניה לא תראה ברצון את האחזותם בצפון-אפריקה, אינם נמנים (דבר שעליו אפשר להנבא בבטחה) בין אלה שבני לוב יהיו נוטים לבחור בהם.

תורכיה, שהיתה מושלת בשתי ה"וילאות" (מחוזות) ארבע מאות בשנים עלולה לבוא בתביעות שאולי תמצא להן סמוכין בדברי הימים, אך לא אהדה או תמיכה עניינית בהווה. יתואר כי יזמינו את ארה"ב (כאשר היה בסוריה ב-1919), אך יש לשער שלא תיענינה. הליגה הערבית, המבקשת שימסרו לה את התפקיד, חסרה את כל הארגון האדמיניסטרטיבי והכספי הדרוש לכך, ואינה מועמד רציני לפי הרגשות הרווחים כיום בלוב, אפשר מאוד לשער כי היו בוחרים בבירי טניה הגדולה; האדמיניסטרציה שלנו בזמן המלחמה הבינה לנפש התושבים ולא הכבידה בדרישות⁶). אך אולי ראוי לנו להסתלק מקבלת התפקיד הזה בקירינאיקה ועל אחת כמה בטריפוליטניה. ראשית — כיון שההתנגדות לכל מעצמה מנדטורית אירושית תתעורר ללא כל ספק לפני חלוף ימים רבים, מסיבות המוכרות לנו, ובצורות שגם הן לצערנו מוכרות לנו, אפילו אם קבלת הדבר היתה כנה מלכתחילה; שנית — התפקיד יעלה ביוקר ויטיל עלינו מעמסה כבדה; שלישית — ההפגנה שבמעשה-הסירוב כזה כשהיא לעצמה יש לה ערך מוסרי עצום. אין לך דבר העשוי יותר להזים את ההאשמות חסרות השחר ב"אימפריאליזם" הבאות מצד משטיגינו. לא תשאר איפוא אלא מדינה אחת אשר הלזבים, בין בחבל הארץ האחד ובין בחבל השני יהיו מוכנים לקבלה כנאמן, אף אם ללא התלהבות רבה בתחילה —

6 נראה, שעל רקע של תיאור זה יש לראות את טבח יהודי טריפולי. ואת נהג השלטון בשעת המעשה ולאחריו. — המ ע ר כ ת.

מדינה שיש לשערך כי תשמח ליטול על עצמה תפקיד זה, מתוך מניעים של גאווה לאומית ושאיפה להוכיח את יכולתה החדשה; מדינה אשר לה העושר הדרוש כדי למלא את המוטל עליה תוך נדיבות; מדינה שהיא, על הכל, מוסלמית והיא מדינה תקיפה ומעמד־התווך שבמדינות הליגה הערבית. מדינה זאת הנה מצרים. ולזול ביכולתם וביושרם של המצרים בתפקידי אדמיניסטרציה אינו נדיר בקרב אנגלים, המצביעים על הימים הרעים בסודן של 1820—1833 ועל אבק־חטא שדבק באפנדים מני אז; אך מתוך השקפה רחבה יותר ברור שהטובים שבפקידות המצרית, המצויים בעין, ואשר מצרים היתה רוצה למנותם לנציגיה בנסיון חדש אשר כזה, היו מוכשרים במיוחד לסייע לשתי המדינות הצפון־אפריקאיות בימים הקשים הראשונים להתהוותן. כבר קיימים קשרים אישיים רבים בין קירינאיקה ומצרים, שבה מכירים יפה ומקירים את סעיד אידריס; ועובדה היא כי שבטי המדבר המערבי של מצרים יותר משום מצרים הם לוביים לפי טיפוסם, ומצרים רבים מכירים את ג'בל־אחדר ואת בנגזי מקרוב. נאמנות של מצרים בבריטוליסניה היתה מעמידה אותה בפני בעיות קשות יותר מאלו של קירינאיקה: — בעיות יצירה, נוסף על בעיות כיוון והדרכה; אך למצרים נסיון משלה, וימיו אינם רחוקים, ביציאה מתחת עול של אפוטופסות אירופית; ואת תפקידה היתה ממלאת לעיניהן החודרות ונוקבות של אחיותיה המוסלמיות. לפי יתרונותיה הנוספים, מבחינת עשרה ודתה, הרי ודאי יהיו לה סיכויים טובים להצלחה, ולבחירה כזו ע"י המעצמות או ע"י אר"ם היתה מובטחת השפעה מצוינת בכל רחבי העולם המוסלמי. בעוד מצרים קשורה בברית ידידות עם בריטניה הגדולה, לא תתוארנה כל סכנות איסטרטגיות בתוצאות דבר זה. אכן, הנימוקים לטובת פתרון כזה משכנעים במידה שווה מבחינה ריאליסטית ואידיאליסטית כאחת.

מ ר י ד ת ה ש ב ט י ם ב ד ר ו ם - פ ר ס

התקוממות השבטים בדרומה של פרס, בספטמבר־אוקטובר 1946 נודע לה ענין כפול: יען היתה דוגמה אופיינית למשחק־הכוחות שבין השבטים, כ"מדינה בתוך מדינה", לבין הממשל המרכזי, המתנשא והחלש גם יחד — אותו משחק בלתי־יציב והסכפך, המגלה מדי פעם את המבנה החברתי והמדיני הרפוי של ממלכה מזרח־תיכונית — ולמצד־התיאבקות הטיפוסיים בין חילות־המצב ושרדות־החילוך או העונשין — מזה, לבין איסטרטגיות־השבטים המסורתיות — מזה; וכן, יען שב"טיפת־מים" זאת של מאבק מקומי על שררה ומעמד מתגלים מגמות וניגודים של כוחות־תוחן אדירים, ואף עולמיים.

ברשימה "שבטיה הסוררים של דרום־פרס", שנתפרסמה במדור "רשימות מדיניות" בחוברת ל"ה (יולי 1946) של "מערכות", — צוינו, בהערות־המערכת, "האשמות־הגומלין בדבר מתן זיון למורדים בפרס (בצפון־המערב — או בדרום) ע"י מעצמות מתחרות" (דהיינו — רוסיה — לאורביגיאנים; ובריטניה — לשבטי־הדרום, הערבים, האיראניים והתיורכיים — על כך ראה גם בדיעות שב"צנור הידיעות מהמזרח התיכון" בתוכניות הקודמות של "מערכות"). באותה רשימה ("המתארת את מצב הדברים מן הבחינה הבריטית"), ובידיעות האחרות כג"ל שהופיעו השנה בירחוננו, סומן כבר, בעצם, כמעט כל הרקע לאותה התפרצות אשר התחוללה, סוף־סוף, בשבועות האחרונים. עתה, כידוע, יצאו כבר הדברים מגדר "רשימות מדיניות", ולבשו דמות של התנגשות מווייגת, המכוונת, אמנם, להשגת מטרות פוליטיות מובהקות. הבורחים הצבאיים האמתיים, העומדים מאחורי "משחק הנערים" הזה לא הופיעו כלל על הבמה, ויש לקחת כי ימנעו מכך גם בעתיד. בתורת כוחות אלה יש לראות את הארמיות העבר־קוקיות והמרכז־אסייתיות של ברית־המועצות — מזה, ואת תחנות חלי־האוויר המלכותי

שבעיראק, — והבריגדה הבריטית שהועלתה לפני חדשים מעטים בחוף בצרה — מזה; ומאחוריהם, "בקו שני", הרזרבות הרוסיות הגדולות — ונושאות-האווירונים האדירות של ציי אמריקה ובריטניה. אך אלה הם רק גורמים שבמסגרת אשר למחזה הפרסי. ואלו הנפשות הפועלות ממש על במתי איראן באותו מחזה, המזכירים, אמנם, לעתים אופרטה נוסח המאה ה"ט, או רומן "רוריסני" אך העקוב־דם ואשר ריח־נפט מלתו — הם אנשי השבטים, המנסים לביים בדרום־פרס את ההעתק־שכנגד ל"המפכה" האורביגאנית — ומולם צבאה של פרס, שאין לדעת, ואפשר אין הוא יודע עצמו, האם על מנת לנצח את המורדים שלחתה ממשלת טהראן — או האם על מנת להיות מנוצח על ידיהם, ובדרך זאת לפתוח פתח לתמורות מדיניות, במחוזות ובבירה, אשר ראש־המשלה הגמיש והשגון ייתכן כי כבר מכון את מרכבת־המדינה לקראתם.

על כל פנים, מהמתרחש בפינה דרום־מערבית זאת של פרס — במחוזות כוויסתאן, הערבית כפאת הדרום־מערבית, והשווק בכטיארים, הלוחמים העויים, בחלקו הצפוף־מזרחי, ומארס (או "פרסיסתאן"), שבט הקשקאי, התיורכי במוצאו, מפיל כיום את חתימו עליו — באותו שטח בו התחוללו במלחמת־העולם הראשונה הרפתקאותיו ומימותיו הפוליטיות־הצבאיות של "הלורנס הגרמני", וסימוס, וחילות־מצב בריטיים שבנמלי־החוף היו נתונים במצור ממש ע"י בני־השבטים — לא רק שהוא עלול להביא, בסופו של דבר, לגלגלים רבי חשיבות על־הבמה המדינית, הפנימית והחיצונית, של פרס אלא שהוא אף מאלף עד מאוד לגבי דרכי הטיפוח וההפעלה של "ראש־גשר" פוליטיים ומרדניים במדינות מזרח־תיכוניות ע"י גורמי־חוץ האדירים.

הידיעה הראשונה על פרוץ ההתקוממות המזויינת בדרום־איראן באה ב־22 בספטמבר 1946 מטהראן, ואמרה כי "אנשי קשקאי מזויינים התקיפו את העיר בושיר שבחוף המפרץ הפרסי, תפסו שלושה מקומות־ישוב שבין בושיר לשיראז וניתקו את קו־הטלגרף המקשרים עם הבירה". למחרת (23.9) נתפרסם כי הגנרל מנדי פטימי, מושל מחוז פארס, מסר לראש־המשלה, קוואם סלטנה, תזכיר, שכלל 6 תביעות מטעם אנשי־השבטים אשר נזקו, כבשבת (21.9) אל שיראז ובושיר. על הגשת תזכיר זה הוחלט בפגישה שהתקיימה בשיראז בין מנהיגי שבט קשקאי ונציגיהם של התושבים המקומיים, ובתוכם בעלי קרקעות, בעלי תעשייה וכלי הקודש. כן נמסר כי כאלף אנשי־שבטים נזעמים היו נוכחים באותו מעמד.

6 הנקודות שבתזכיר היו: (1) התפרוח הממשלה האיראנית, חוץ מראש הממשלה (דהיינו — סילוק נציגי מפלגת "טודה" שבממשלה — המער'); (2) שחרור מנהיגי שבט הבכטיארים, (שמחוץ למחוז פארס!) שנאסרו לא מכבר (כמעשה המכחן נגד התקרבות הבכטיארים להשפעות הבריטיות ואוימיהם לממשלת טהראן. —

המער'); (3) פיטורי קצינים גבוהים בצבא, בשל חוסר־ישרם; (4) הקמת מועצות איזוריות, לאלתר, בדומה לאלו שהוקמו באורביגאן והענקת אבטונומיה מקומית (טענה שהקבילה לתביעות "הדמוקרטים" האורביגאנים בשטחם, אך היתה מכוננת נגדם, לשם שמירת "שווי־משקל" לכאורה, בין האבטונומיה האורביגאנית שבאיזור השפעה סוביטי — לבין הפוכו של הדבר שבדרום־פרס); (5) הקצבת שני שלישי של מסי איזור פארס לצרכי המחוז עצמו; (6) מינוי פקידים ממשלתיים באיזור פארס בהסכמתה של הממשלה האזורית. באותו יום נודע כי ממשלת איראן נתנה הוראות ליחידות מונעות וכוחות תעופה לצאת לשיראז. כ־170 מכוניות־משא, וכן טנקים ואווירונים יצאו מטהראן בשאתם גייסות ממשלתיים לשיראז. לפי מקורות מהימנים מנו המורדים כ־20 אלף איש, משבט קשקאי ומשבטים אחרים שבסביבה. הפרשים משבט קשקאי שביצעו את ההתקפה היו מזוינים יפה ברובים, מכ"י ורובים אנטי־טנקיים. אנשי מפלגת "טודה" עזבו את שיראז כבהלה, המשטרה וחיל־המצב שבחלקי פרס הדרומית, אשר המורדים איימו עליהם, הסי־תגרו בקסרקטינים, ושום קרבות לא נערכו אותו יום (23.9).

פעולות קרב התנהלו רק בפברברי בושיר, עיר הנמל, עם כוחות שבטים ערביים (היושבים על חוף המפרץ הפרסי), שהתפרצו לעיר בסוף השבוע שלפניכן. — וכן ליד הנמלים הקנים בגנאו ובנדרריג, שאנשי שבטים אחרים שמו מצור עליהם.

הודישה לשחרור ראשי הבכטיארים העידה על כך שהיקף תנועת ההתקוממות חרג ממסגרת מקומית-גרידא. עם זאת החלו מתהלכות ידיעות על כך, כי חלק מהשבטים הערבים בדרום-מערב איראן רוצים להצטרף לעיראק. ואלו — רדיו מוסקבה יחס (20.9) את פעולתם הפוליטית של הבכטיארים לכך, „כי פקדום, סוכנים ומרגלים אנגלים מעורבים בהסתה לתנועות ספרטיסטיות באיזורים פארס, כוזיס-תאן ואיספאהן.

כנראה, שב-26.9 נתקיימה מעין שביתת-נשק למשך 20 שעות. יום לאחריה, ב-27.9, פרצו קרבות קשים בין אנשי קשקאי וכוחות הממשלה בעיר כזירון, שבין שיראז ובושיר. לפי הודעת המפקדה האיראנית, נהדפו אנשי קשקאי לאחר כמה התקפות. המורדים ירו אותו יום על האירונים, שטסו מעל שיראז, אך אף אחד מאלה לא נפגע.

בינתים פנה חסן טקיאודה, ציר איראן בלונדון, למיניסטריין החוץ הבריטי בענין שני פקידים יקונסולריים בריטים, אלן טרוט וגולד, שהם אשר נאשמו ע"י מוסקבה בהסתת שבט הבכטיארי. הציר ביקש, שהם יוחזרו מאיראן באם תוכח אשמתם. מיניסטריין החוץ הבריטי הכחיש את ההאשמות.

ב-28 או 29 בספטמבר נצטוו כוחות התעופה האיראניים להפציץ חלק מהעיר בושיר, ואת נמלה, שנכבשו ע"י המורדים; לפי מקור איראני נמצאה חצי העיר בושיר בידי המורדים. כנראה שמצב דומה שלט בשתי הערים הגדולות בושיר ושיראז: אנשי שבטים שפרצו לתוך חלקי-העיר, וחיל המצב המתגונן בקסרקטין ובמצודת-העיר („ביטאל" בלע"ז). — קרבות קשים נמשכו בכזירון. כוחות הממשלה הוסיפו להדוף את המורדים. בדרך כלל נראה כי הקרבות על כזירון — ערך מכריע היה להם ב„איסטרטגיה" של המרד בדרום-פרס, כי היא אשר חיברה — או

(1) בענין נסיר קשקאי זה ומעלליו

הסוררים של דרום פרס, עמ' 87.

ניתקה — את הקשר שבין שיראז ובושיר, ושימשה מפתח לכל יחסי הכוחות שבמחוז. משלחת הארבעה, שנשלחה ע"י ראש הממלכה לשיראז על מנת לנהל מו"מ עם נסיר קשקאי¹, אחד מארבעת האחים המנהיגים את המרד, חזרה לטהראן. ראש הממשלה סירב לקבל את תביעות מנהיגי שבט קשקאי, והחורגים הפוליטיים באיראן סברו שהמו"מ הגיע לנקודת קסאון, אבל הם „האמינו ביכולתו של ראש הממשלה להתגבר על הקשיים" (על אף הקפאון המקביל במו"מ עם משלחת סבריו (אורביגיאן), שנמשך כבר כחודש).

התביעות של נאצר קשקאי היו: (1) הקמת מועצה איזורית של פארס; (2) מינוי שני יועצים משבט קשקאי בממשלה המרכזית; (3) פיטוריו של מפקד חיל-המצב בפארס וכן שהמועמד לתפקיד זה יוצע ע"י נאצר קשקאי; (4) מינוי מושל חדש באיזור פארס, לאחר התייעצות עם שבט קשקאי.

ראש הממשלה הכריז „שהוא מוכן להתייחס לתביעות בתשומת לב, אם הן תהיינה בהתאם לקונסטיטוציה של הארץ".

בליל 29.9 נמסר שוב על קרבות קשים בכזירון — אך עתה היו אנשי שבט קשקאי הודפים את כוחות הממשלה. כן כבשו המורדים את בנדי-מיר, עמדת מפתח של חיל המצב הממשלתי ליד שיראז, המפקחת על קיום רבים של תחבורה, ועל הגישה למעיינות ולסכר שבאותה הסביבה.

ב-1.10 הודיעה המפקדה האיראנית כי חיל-האוויר הפציץ ריכוז-מורדים הנמצא בתוך בושיר. — מחוגים הקרובים לראש הממשלה נמסר כי משלחת מיוחדת יצאה לשיראז לחדש את המו"מ עם נאצר קשקאי.

אולם ב-2.10 נודע, כי קשרי-ידיעות שבין המפקדה האיראנית וחיל-המצב בבושיר נפסקו בפעם הראשונה מאז החל המרד. דובר המפקדה הודע, כי „בושיר נחשבת לאבודה" — כנראה, כתוצאת כניעת חיל-המצב בפני המורדים. בכזירון, זו התחנה החשובה במפגז הדרך לשיראז, כי-70 מיל מצפון-מזרח לבושיר — נמשכו עוד קרבות חזקים ולפי „רויטר" נפל חיל-המצב בכוחו המספרי, ביחס שש

מאז שנת 1943 ראה „מערכות" ל"ה, שבטי

10:1 לעומת אנשי־השבטים, והיה מוכרח להיכנע אם לא תגיע מיד התגבורת, שנאמר עליה כי היא בדרך. חיליהמצב סבל מצמצום במזון, מים ותחמושת.

על סבך השאלות הפוליטיות שבצלן התחוללה התקוממות־השבטים, תיעד העובדה כי באותם הימים עצמם שוחח מנהל מחלקת המזרח התיכון במיניסטריין־החוץ הסובייטי, זיצוב (שהגיע בשליחות לטרהאן), עם ראש הממשלה — קואם אס־סלסנה, בענין דחיית הבחירות בפרס, וכתוצאה מזה — הדחיה בהתחייבותה של הממשלה למסירת זכויות הנפט בצפון איראן לסובייטים. (לפי חוק שנתקבל בשנים האחרונות, אין למסור זכויות בלי אישורו של המג'ליס — והוא טרם נבחר — המער').

בינתיים התקרבה ההיאבקות בדרום לנקודת־המשבר. ב־4.10 נמסר מטרהאן כי, לפי ידיעה שטרם אושרה, כבשו שבטי קשקאי את שיראן. הממשלה המרכזית שלחה הוראות תקיפות לכוחותיה באיזור המרד שעליהם לחזור ולכבוש את העיר מידי המורדים. ואלו ידיעה אחרת אמרה, שהמורדים השתלטו על העיר קרמנשאח. צומת תחבורה בין טרהאן ובגדאד. (במחוז חאמאדאן, שבמערב פרס, מקום בית־זיקוק לנפט, ואוירודומים ובי"ס צבאי — ולפי מקומו לא יכלו לכבוש אלא שבטי הלוּרים — המער'). המורדים שבאותו איזור הקימו התאחדות בשם „התאחדות שבטי קרמנשאח“, וטלגרפו לראש הממשלה שהם תובעים שתיתן למחוזם עצמאות „כדוגמת אזרבייג'אן“.

תמונה דרמטית, האופיינית למהלך „מלחמת־פנים“ בארצות מזרח־תיכוניות, הסתמנה ל־5.10, יום בו הודיעה המפקדה הראשית לצבא־פרס על נפילתה של כזירון, „העיר (כדברי רויטר), שבדרום־פרס, אשר בה חיליהמצב היה נתון ימים אחדים במצור מהודק שהושם ע"י אנשי שבט קשקאי הזועפים, שמספרם לעומתו — עשרה לאחד“. אך עם זאת הודיעה המפקדה כי שדרת־חילוץ של חילות־הממשלה פילסה לה את הדרך עד שיראן, בירת מחוז פארס, שאנשי השבטים סגרו עליה, לאחר קרב־נוע רצוף של 12 שעה. מצב־הדברים המדויק בתוך שיראן לא פורש באותה הודעה, שאמרה רק כי מזה יומיים הוחל במערכה על שיראן, וכי חיליהמצב היה מחויק מעמד בסני התקפות

זועפות של אנשי־השבטים. ואלו מגאהרום, כמאה מיל דרום־מזרחה לשיראן, נתקבלה הידיעה כי „חיליהמצב הגדול שבאותו מקום מחכה להתקפת השבטים בכל רגע“. אותה הודעה אמרה, כי בכזירון נגרמו אבידות קשות לחיליהמצב, וכי כל בנייניהצבא ומחסני־האס־פקה הושמדו לפני שהוא נאלץ להיכנע.

מיניסטריין המלחמה הפרסי והמטה־הכללי פקדו על הגייסות אשר מול אנשי־השבטים המורדים שבדרום־פרס לערוך התקפות נגד בכל מקום בו מאיימים עליהם. את אבידותיו של הצבא הפרסי רואים כבר כחמורות, וחוגי הנספחים־הצבאיים של ציריות־החוץ שבטרהאן סברו, כי לחילות הממשלה היה למכשול מעוט מספרים לעומת אויביהם — וכן עוצם המרחבים המדבריים אשר סביבם. חוגים אלה חששו כי באט תתפשט התקוממות השבטים גם אל מחוז כוזיסתאן — יועמד בסכנה אזור שדות־הנפט. ידיעה ממקור אחר, באותו יום (6.10) דיברה על כך ששתי הערים (כזירון ושיראן) נכבשו ע"י המורדים לאחר קרבות קשים.

משנפלה שרשרת עמדות־המשלט שבמחוז פארס כולה (שיראן, כזירון, בושיר) בידי המורדים — נשתנה המצב מיסודו. ברור, כי הממשלה בתקש מעתה את הדרך כיצד להשלים עם מצב־הדברים שנוצר. הקרבות פסקו, תגי בורות־צבא לא נשלחו עוד, והחלו פרקי־עקיפין של מו"מ.

ב־12.10 נמסר — „לפי חוגים אחרים בטהרן“ — כי „עכשיו מוכנים שבטי קשקאי, שהתמרדו לפני כשלושה שבועות, להחזיר את הנשק שתפסו בבושיר ובכזירון, אולם מקורות אחרים סבורים שהקפאון שחל בקרבות אינו אלא הפוגה, לרגל השיחות המתנהלות בין מנהיגי שבט קשקאי ונציגי הממשלה בשיראן, ואלו אם לא תוכתרנה השיחות בהצלחה, כי אז יתחדשו הקרבות“.

בינתיים הודיע ראש הממשלה לנאצר קשקאי, שיהיה נכון לפתוח מחדש במו"מ. בתנאי שאנשי השבטים יפנו את בושיר וכזירון, ישחררו את השבויים ויחזירו את הנשק והשלל שנפל לידיהם. ואלו נאצר הודיע בכרוז „שהוא לקח את החוק והסדר במחוז פארס תחת חסותו“. נטיה זו של ממשלת פרס לקבל „משטר אבטונומי“, כדוגמת זה שקיבלה לגבי אזרבייג'אן

— דירבנה להגבה את הגורם הסוביטי ב-14.10 פורסמו ידיעות על כך כי מנהל מחלקת המזרח התיכון במיניסטריון-החוץ הסוביטי, שנמצא אותה שעה בביקור בטהרן, הציע למשל את איראן שזו תסתלק מחוזה "סעד-אבאד". הידיעה — שממשלת איראן אמנם הכחישה אותה — דיברה על הסכם צבאי בין רוסיה לפרס. דבר זה הופיע כמתואם עם מסע התעמולה שפתח בו פישוארי, מנהיג "המפלגה הדמוקרטית" באזור בייבאן, נגד חזירת ההשפעה של "הליגה הערבית" לאיראן. הוא טוען ש"התאחדות ערבית" נוסדה בכזויסתאן, אשר מאחוריה עומדים הדברי טים, והיא מנסה להטות את שבטי הדרום להת אחד עם עיראק. (בכזויסתאן, כידוע, מעיינות הנפט החשובים של החברה האנגלו-איראנית). יחד עם זאת תוקף פישוארי את ממשלת איראן, ובכלל זה את המיניסטרים מפלגת "טוה", שהאוטונומיסטים האזרבייג'אנים שימתו אתם פעולה בעבר — ולדברי כתבו של "דיילי טלגרף" בטהרן, הצעתה של רוסיה לאיראן לבוא אתה בברית צבאית אמרה שרוסיה תתן לאיראן 300 אוירונוים ומדריכים לצבא האיראני. לפי דברי הכתב, צריכה היתה עמדת הממשלה האיראנית לגבי הצעה זו (וכן ביחס חברה רוסית-איראנית לתעופה), להיקבע רק לאחר הבחירות למגליס (פרלמנט) החדש.

באותו יום, 14.10, נודע כמרוכז, כי הגנרל זוהדי, מפקד כוחות-הממשלה באיזור שיראז, יצא אתמול מטהראן, לאחר ששוחח עם השאה וראש הממשלה בענין המו"מ עם נאצר קשקאי, מנהיג המרד. הדעה שרווחה בטהראן היתה, כי נסיר התרשם מההפצצה שהפציצו כוחות התער-

פה האיראניים את ריכוזי אנשי קשקאי בסביבת שיראז בשבוע שלפני כך והוא משתדל ליטב את הסכסוך עם הממשלה בהקדם האפשרי.

סיומה של הפרשה — לעת עתה — בא עם הידיעה, ב-17.10, כי ממשלת קוחאם סלטנה התפטרה. אכן, השאה ביקש את ראש הממשלה להרכיב ממשלה חדשה, — וזה איפשר לו להרחיק את היסודות "הבלתי רצויים" שהיו בממשלתו (למעשה היו אלה, בראש וראשונה, שלושת חברי מפלגת "טודה" שבקבינט — ועלי-ידי כך הפכה הממשלה להיות "בלתי מפלגתית", לכאורה, בריב-ההשפעות שבין רוסיה לבריטניה). ידיעה זו הגיעה שעות אחדות לאחר ההודעה על הסכם בין הממשלה לשבטי הדרום. ואמנם, אחת הדרישות של שבטי הדרום היתה שנוציג "טודה" יוצאו מהממשלה. אולם, תביעה זו לא הוכנסה ב-11 הנקודות של נוסח ההסכם שהוכרו עליו באותו יום, — ובאורח רשמי כל מה שעשה ראש ממשלת פרס — מרצונו החפשי עשה. אכן, אין זה מהנמנע כי הדבר כולו — והשיר מוש במרד אנשי-קשקאי בכלל זה — לפי רצונו של קוחאם סלטאנה עצמו כוון ונתרחש. בימי אוקטובר האחרונים נודע גם על שחרורו של הגנרל ערפה, מי שהיה ראש המטה הפרסי ונאסר בפקודת אותו ראש-ממשלה עצמו באביב ש.ז., "בעד נטיות ריאקציוניות ואנטר-רוסיות". נראים הדברים כי ממשלת פרס עומדת עתה נכונה, כשיידיה "בלתי כבולות", לקראת כל תמרון ומפנה אשר יראה כנוח לה ביותר בהתפתחות הדברים העתידה מסביב לה.

אם כן-אדם אינו מוכן לומר נמנית על חופשתו בגלל חרותו,
הוא אינו ראוי לא לחפש ולא לחרות.

בנימין פרנקלין

המכשלה המצרית

הרקע של המוה"מ הבריטי-המצרי, ושל משבריו, הנו פסיכולוגי לפחות באותה המידה שהנו מדיני. הראיה הבריטית של שרשי הקושי הפסיכר-לוגי הזה — אשר חזיונות מקבילים לו מצויים אמנם בכל ארצות המזרח-התיכון — יש בה, כנראה, משהו של הגבה כמעט בלתי-נמנעת מאי-אלה בחינות של נוהג הנציגים הבריטיים במזרח והופעתם. ראיה כזו נשקפת מתוך הרשימה דלהלן הלכותה מן ה"טיימס" הלונדוני.

מה ההסבר לעמדה המצרית? מדוע משתדלים מצרים מסוימים להסית את ציבורם נגד בריטניה ומדוע הם זוכים למידה מסוימת של הצלחה בפעולתם? ההמונים המצריים, שותרי-פוליטיקה מטבעם, נתונים בכל נפשם ובכל מאודם להשפעת שיקולים שהם עובדה ויש להתחשב בהם, — בין שהבריטים רואים אותם כהגיוניים ובין שאינם רואים. קודם כל — הרי בוששה ההצעה הבריטית לבוא. המצרים, שהם עצמם אינם מזלזלים בערך שירותיהם במלחמה, ואף זכו לתהלות ותשבחות של הבריטים, ציפו לכך שיידודתם תבוא על שכרה, בהצעה הבריטית הנוכחית, תיכף לסיים המלחמה, ולא לאחר שנה. מאחר שההצעה אחרת לבוא מדי להלהיב את הדמיון המצרי, ומאחר שההכרזה עליה במצרים לקתה בחוסר-כשרון מבחינת הפרסומת, הרי המצרים רואים בה עתה משום הודאה מאוחרת בזכות בלתי-מפוקפקת, יותר משהם רואים אותה כתגמול. בעיני רבים היא נראית כבאה יותר מתוך אונס מאשר מתוך רצון חפשי, וכן מקדמים אותה במידה רבה של חשדנות: — ודאי פח טמון כאן — מהו? לדאבונו האמת היא, שבעוד שהמצרי מקבל בלא היסוס את דיבורו של האנגלי הפרט, הרי הוא מטיל ספק בדיבורה של ממשלה בריטית. הוא נוטה לחשוב, שמאחורי הכרזה תמימה, לכאורה, ודאי מוצנעת תכנית לזמן ארוך, מוסווית בטוב-שכל, להבטחת האינטרסים הבריטיים, ושהצעד הבא של בריטניה, ויהי זה פשוט ביותר וחסר-פניה ביותר למראית עין, הריהו מכוון לקידום אינטרסים אלה. והתגובה הראשונה של המצרי היא איפוא לכדוק בשינוי של הסוס הניתן לו במתנה. הוא אינו מסתפק בהבטחות. הוא דורש עדות מכרעת, ועל הכל דבר הנראה לעין ממש.

עמדת האופוזיציה בפרלמנט הבריטי אף היא נתקבלה במצרים כעדות שהרצון-הטוב הבריטי כלפי מצרים איננו כללי. יש לזכור ששום מצרי אינו רואה כיום כל הצדקה למציאותו של צבא זר במצרים. וראה זה פלא: על אף לאומיותם העזה, דוגלים המצרים באמונתם כי רבה במגננות-בטחון בין-לאומי, והם מאמינים ביכולתם שלהם עצמם להגן על מצרים מפני תוקף, עד היועק העזרה. הם טוענים שיועצים ומשלחות צבאיים בריטיים רק מעכבים את היום בו יעמדו כוחות-מגן מצריים על רגליהם הם. לגביהם הנימוק היחיד של צירציל, בדרשו שחיילות בריטיים ישארו במצרים, הוא רצונו לשלוט בה, ולהתערב בענייניה הפנימיים. ועוד: חסרה ההבנה ומעטה האהדה לנקודת ההשקפה הבריטית בנוגע להגנה אימפריאלית. השימוש במלה, "אימפריאליזם" סולף כל-כך, ולא אחת ע"י אנגלים מסוימים, עד שכמעט כל פעולה הקשורה בשמירת קיומה של האימפריה הבריטית לפשע תיחשב, פעולה, "אימפריאליסטית" היא. מה משמע, "אימפריאליסטית" יודעים

רק מעטים מן המלעזים. דומה, שמשנתם בתולדות האימפריה הבריטית מסתימת בפרשה מלפני 60 שנה, ואין להם כל תפיסה במשמעות האימפריה הבריטית כיום הזה. הילכך הם תוקפים את הבריטים על ה"אימפריאליזם" שלהם, האשמה בלתי מוגדרת וחסרת הגיון, שלא הוסברה ולא הוכחה מעולם, ומרומזת בה על פי רוב זיקה סתומה לאהבת בצע, דיכוי, ואף גרוע מזה. ולבסוף קיימת בורות, אמיתית ומחופשת, בנוגע לכל הכרוך בפנינו הבסיס המצרי העצום. מדינאים ועיתונאים מסויימים מדברים על "הסתלקות לאלתר". אולם במצרים מצויות התוצאות של שש שנות מאמץ מרוכז להשברת אספקה בטוחה ומספקת לכל מסעות המלחמה ביס-התיכון ולמלחמה ביפן. מאות אלפי טונות של מצרכים חשובים, הנתונים להשגחתם של אלפי אנשים, מונחות בעשרות מחסנים ענקיים. סילוק כמות עצומה זו באדם ובציוד תלוי במידת היכולת של קווי-התחבורה המצריים, ובנפח שאפשר להקצות לצורך זה בספינות — והרי יש לספק גם צרכי יום-יום של החיים והמסחר המצריים. למעשה, הרי ההסתלקות ממצרים נמשכת והולכת מאז סיום המלחמה, אף כי מאפילה על כך העובדה שדומה כי בקהיר ובאלכסנדריה לא פחת כאילו מספר לובשי המדים הבריטיים משהיה.

כל הגורמים הללו מצטרפים ליצירת העמדה המצרית לגבי ההצעה הבריטית. אולם היש בהם כדי להסביר, מדוע משתדלים גורמים מסויימים ליצור ולקיים יחס של חשדנות כלפי הבריטים, לכפות על המצרים את ראיית הבריטים כאויבים, לשכוח שבריטניה עשתה בשביל מצרים במלחמה זו לא פחות ממה שעשתה מצרים בשביל בריטניה. מה עומד מאחורי חוסר-אחריות זה, בו מנסים להרחיק אותה הידידות הבריטית, שבלעדיה עלול העולם הערבי בנקל למצוא עצמו במצב של בידוד הרה-סכנות? אין בכך משום מיעוט דמות של המדינות הערביות לאמר — ואישיהם האחראים יודעים זאת — שהם רחוקים עדיין מן היכולת לעמוד לבדם בפני תוקפנות מודרנית, ויעבור עוד זמן רב עד שיוכלו להמציא לבדם אף מקצת שבמקצת מאמצעי המלחמה החדשה. למי עוד יכול העולם הערבי לפנות? — — —

את התשובה, לפחות בחלקה, יש למצוא בתנאיה של מצרים לאחר המלחמה. תנאים שלא פחות משהם מהווים מקור דאגה למצרים השוקים על תקומת ארצם, הם נתונים גם הזדמנות לגורמים הרסניים המבקשים לדג דגים במים עכורים. אלפי מצרים הם מהוסרי עבודה. היה זמן והכוחות הבריטיים העסיקו 15,000 מצרים, אולם רבים פוטרו כבר ויתרם יפוטרו עם התקדם שלבי הפינוי. היקרות מרובה, השוק השחור פורח, הספסרות בעינה עומדת, ומעטים סימני התיקונים החברותיים, להם מייחלים זה כבר. פועלים שהשתכרו יפה בשנות המלחמה מתקשים להשלים עם ההנמכה הרבה של דרגת שכרם, — משהם מקבלים אותו בכלל. הם למדו משהו על כוח הארגון והשבייתה, כפי שהעידה שלימות הסידורים למחאתם על הדר"ח של הועדה האנגלו-אמריקאית על א"י.

יש רוגה קיימת הרגשה שחובה לעשות משהו, ואמונה, שיכולים לעשות משהו. כרגע אין המטרה ברורה עדיין. יש הרצון להלום, אולם במה? זהו מצב עגינים שבשום פנים אינו מיוחד למצרים דוקא, ואין לחשוב, שנעלם הדבר מעיני הממשלה המצרית. לגבי הבריטים, שכה נוח הדבר לעשותם שעירים לעזאזל, הסכנה היא שרוגזו עצור, מגשש וחסר-מטרה זה יופנה נגדם, חשוב איפוא, שהרצון הטוב וכנות היחס של הבריטים יוכחו לציבור המצרי בכל הזדמנות אפשרית. בל יהיה כל חשד שאנו משתדלים לקחת בחזרה ביד אחת את אשר נתנה השנית. ההכנות לפינוי הארץ ושלבי הפינוי הזה יש להבליט ולהפגין ככל האפשר, תוך פרסום רב ובכל הטכס הראוי. הציבור המצרי אין לו ענין בחישובים סתומים של פינוי לשיעורין. מאמינים הם למראה עיניהם בלבד.

הצבאית האזונית

ושק וטקטיקה

לעניין הפעלת הבאזוקות

„סבורני, שזה הלילה, דבקה נפשי בבאזוקה“.

„ואומר אני לך, תום, ברצינות: הריני מופתע שכל כך מעט נכתב עד כה על השימוש הטקטי בבאזוקה“.

„אין הרבה לכתוב עליה, לא כן? נראה לי שאורח הפעלתה ברור למדי“.

„ברור? מסופקני אם אפילו אתה ואנני הננו בדעה אחת בענין זה“.

„משום מה? שלוש הבאזוקות שייכות למטה הפלוגה ואין טוב להשאירן שם עד התפתח

התקפת טנקים אויבים — ואז טלטלן חיש מהר לנקודת הסכנה. כלום תנהג אחרת?“

„לטלטלן חיש מהר לנקודת הסכנה? הרי אתה מתלוצץ“.

„יכולת תנועתו של באזוקאי אינה נופלת מוז של כל אדם אחר!“

„נכון, אך מהירות הטנק גדולה הרבה יותר!“

„אמנם כן, אך יכול אתה לשמוע בהתקרב הטנקים וגם תוכל לשלוח את הבאזוקאים קדימה, לא כן?“

„באם נניח שאין הטנקים אורבים, בפשטות, ומחכים עד שתתקדם אתה עד לנקודה הנוחה להם או יש לשער כי תוכל לשמעם בבואם. אך שער בנפשך כי אמנם

תשמע אותם מתנועעים אי שם לפניך: הרי

בחוברת יוני 1946 של „ירחון קורפוס צבא-הצי“ פרסם קפ' קרל ו. הופמן מעין

„מסה על השימוש בבאזוקה“ בצורת שיחה גלוית-לב בין שני קצינים, שיש בה גם מן המבדה, אשר קליפתה ליצנות, ותוכנה בקשת תכלית, והנה תרגום רשימתו:

יום אחד, כשישבתי במועדון הקצינים במחנה „קטלין“ קלטה אזני את שיחתם של

שני קפיטנים שעסקו ברכילות צבאית ושתו בירה. אף כי לא ידעתי איש מהם נתברר לי

עד מהרה ששניהם היו קודם לכן מפקדי פלוגות רובאיות וכי לשניהם נסיון קרב. וזו

היא תמצית שיחתם:

„הזכורה לך השעה בה קיבלנו לראשונה את הבאזוקות שלנו? אכן, נרגש הייתי!“

„ולא אתה בלבד — הפלגנו פור כדי לקבוע מי מקציני הפלוגה יוכה לירות בה ראשונה“.

„ולא זכית, כנראה“.

„לא, המזל שיחק לקצינה-ביצוע הפלוגתי, והוא גם היטיב לקלוע בה ואחריו רצינו

כולנו לנסותה. אך דא עקא, שלא הייתה בידנו די תחמושת כדי להתאמן כהלכה“.

„נכון, אך איש אחד מפלוגתי הגיע לכך שיכול היה לפגוע בדלי מרחק 200 יארד —

והיה שכר הדבר בצדו, בקרב על סייפאן“.

„אכן, שמעתי כי באמת היה לכם יום ציד כהלכה על טנקים יפניים“.

גם אז לא תוכל עדיין לנחש, בגבולות של 1000 יארד, היכן יתקופו הטנקים. הרי גם קולות הקרב השונים עלולים להטעותך ביותר?!

„ניחא, אל תחשוב שאני מוותר — אבל, בפשטות, גוברת בי הסקרנות — מה תורתך שלך?!”

„טוען אני שזהו כלי-נשק של קרהחזית ממש, ונועד לעצור טנקים לפני רובאיך הקדומיים.”
„המשך”.

„דומני, שהמושג שלך בדבר החשתם לנקודת הסכנה, מתקבלת יותר על הדעת כמשימה יעודה לפלוגת הנשק הכבד הרג”מנטית — אלה באמת יכולים לנוע?!”

„נראה לי שאתה רואה את הבאזוקאים כאנשים שאינם חושש כלל למנותם במהרה ברשימת האבידות.”

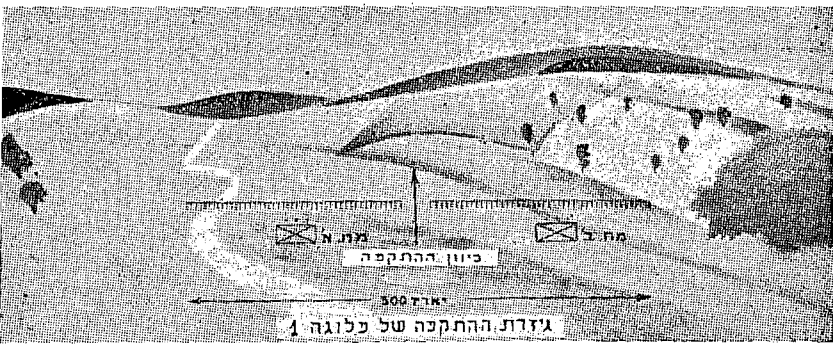
„האין חשש זה קיים לגבי כולנו?.”
„דומני שכן, סוף סוף הבאזוקה היא כלי נשק רבי-עוצמה! אין לי כל חשק לאבדה.”

„גם לא לי, אך אל-נא נתעלם מן היתרונות הפסיכולוגיים של קידום הבאזוקה במרחק מספיק, באופן ש”מחלקות-הסער”¹ ירגישו מידת בטחון מסוימת מפני טנקים.”

„אל נא בחפזון כזה אל תנסה להכותני בסגוריים בפסיכולוגיה שלך. אף טנק אחד לא הוצא עדיין מכלל שימוש בכוח הפסיכולוגיה.”

„ניחא, תן ואמשיך — מאמין אני שמפקד הפלוגה חייב לבדוק את גזרת פעולתו, להתליץ אינו מפלוגות-הסער פועלת בשטח המתאים ביותר לפעולות טנקים אויבים ולצרף את הבאזוקות לאותה מחלקה.”

„שטח מתאים” מה פירושו?!”
„יתכן שמרשם קטן ידגים את כוונתי. הסתכל בו ואמור, מה רואה אתה?!”

„בעצם אומר, שמחלקה א' פועלת בשטח המתאים יותר לפעולת פלוגה זאת הממונעת בשלמות, על כלי רכב בעלי כושר מעבר” גבוה (הצאי וחלים בצבא ארה”ב). טנקים אויבים מאשר במחלקה ב’. ועוד זאת, נראה שהזיתים פרושה על הדרך לשני עבריה, והלא כביש המוביל ישר אל תוך חזיתך מרבה תמיד את הסכנה הנשקפת לך.”

„בדיוק! מעתה מזדהות השקפותינו: מרשם זה אומר גם לי אותו דבר עצמו.”
„אם כך הרי דומה שתבכר לספח את שלושת הבאזוקות למחלקה א’.”

„צדקת.”
„ואם יתברר שהנחתך היתה מוטעית ושמחלקה ב' היא שהותקפה ע”י טנקים? היכן גייע אז?!”

„ממש לאותו מצב בו היינו נמצאים אילו נשארנו מאחורינו בעמדת הפיקוד של הפלוגה. לא נטצרך יותר זמן כדי להעבירן לאורך החזית ממחלקה א' לב' מאשר להעבירן שמה ממטה הפלוגה. בשני המקרים גם יחד יהיה ביצוע הדבר קשה יותר בשל אש אויבת.”

„אמנם רואה אני צדקת דבריך לגבי מרשם מסוים זה, אך אחרי הכל, הרי רק לעתים

1) בלשון הצבא האמריקאי, המחלקות הקדומניות העתידות להתנגש ראשונה באויב.

„במקרה כזה הייתי נותן למחלקה ב' בא"ז
 זוקה אחת ואת השתים הייתי משאיר ברשות
 מחלקה א'".
 „הבה נשנה במקצת את מרשמך, נמחק
 ממנו את הכביש וחלק העצמים המהווים
 מכשולים לטנקים".

רחוקות נתקלים אנו באיזורי פעולה המתחלק
 באופן בולט כליכך לשטח מתאים ובלתי
 מתאים לפעולת טנקים — כמו שראינו
 בדוגמה זו. ומה אם גיורת מחלקה ב' לא
 תימצא קשה כל כך לתנועת טנקים
 אויבים?".

ה ת צ פ י ת שלה. דבר זה יבטיח את
 מציאותו באיזור קדומני למדי, ככל האפשר,
 ויקל את הפיקוח עליהן; ודומני שאין לך
 פתרון טוב מזה".
 „אך ודאי שלא הייתי משים שלושה
 באזוקאים בסמוך לעמדת התצפית".
 „ודאי שלא תהיה קושר אותם אל
 סינרך ממש; הם ישארו במרחק מה משם,
 בפיקודו של סמל".
 „אתה כתר נא לי זעיר. יודע אתה כמוני
 שאין לנו לפי התקן מפקד כיתה לבאזוקות".
 „אמת לאמתה — אך עוד לנו סרג'נט
 התותחנים. מעט מאד נותר לו לעשות לאחר
 שההתקפה נפתחה, ובפירוש אפשר להקצותו
 לפיקוד על כיתה הבאזוקות".
 „רעיון נאה באמת, התותחן הזה יהיה
 מצוין לאותו תפקיד ואפשר לעשותו אחראי
 גם לאימון הבאזוקאים וגם לפיקוח עליהם
 בקרב. אכן צדקת. ענין הבאזוקות הלזה אינו
 פשוט כל כך. ועל אף הכל, הנשטה עוד כוס
 בירה?".
 „ברצון".

„מעטה מסוכנים הם במידה שווה".
 „נכון".
 „מה תעשה עכשו? התשאירם במטה
 הפלוגה ותחישם אחר כך לגזרת הסכנה?".
 „גמרת אומר לא לוותר מבחינה זו, לא
 כן? לא, גם במצב זה עוד רצוני לראותן
 הרחק קדימה, אי שם בין מחלקות הסער".
 „הנה אומר, שתייגנה נעות באורח סתמי
 בין שתי מחלקות הסער? איך תנהלן? הרי
 לפי התקן אין ציוד קשר לבאזוקות".
 „אינני מוכן להודות בכך, אך דומני
 שגלית פגם בהלך מחשבתך. אף על פי כן
 אינני מקבל את טענתך בענין מטה הפלוגה".
 „אפשר שנתקרב לפתרון הנכון אם נוותר
 קמעה שנינו. מצד אחד כמעט שכנעת אותי
 שמטה הפלוגה אינו המקום הראוי לבאזוקות;
 קודם, אך גם תכניתך שלך איננה מצטיינת
 בשלימותה. ומה תאמר איפוא להנחה זאת:
 כי בשטח פתוח שבו נשקפת לשתי
 מחלקות הסער סכנה שווה, בדין, שהבאזוקות
 תישארנה בסמוך למטה. הפ. בנקודת

לשכר ההצטיינות בקליעה, ואת אותות הק"לעים המומחים יש לגנוז במחסן אחד עם המדליות שהוענקו בעד חריצות הקליעה בימי בליסטר-היד והחצים.

אינני מתנגד לתחרויות יריה ברובה יותר משאני מתנגד לזריקת פרסת-סוס למטרה. יעסוק בכך מי שנוטה לכך. אך נהיה נא יש רים עם עצמנו בענין זה. ההתרכזות ביריה בטוחים ידועים גוררת הרגלים שליליים מ"בחינת הנדריש בשדה הקרב. בכל תחרות-הרובאות שלנו מפותחת ביותר הטכניקה של יריה במטוח שהמרחקים בו ידועים.

דווקא אורח הקליעה חסר-הערך בשדה הקרב הוא המודגש שם. התוצאה ההכרחית — ליקויים ביעילות הקרב. הגני מציע שה צבא יחדל מכל השתתפות בתחרויות-הקליעה הארציות. מוטב שנקדיש את התחמושת וה זמן שיחשך ע"י כך לאימון החייל בקלעות קרב.

נוכל בתנאי קרב לאמוד את הטוחים בסחות טעות מזו ש"הוכנה" (525 תחת 500) במקרה המסופר.

ואם צריכים אנו אש-לאיור ואש-כמותית, — האם נוציא את קצבות התחמושת או הזמן בשביל אימונים במרחקים ידועים-מראש ול צורך רישום הישגים? ודאי שעלינו להדריך את הטירון לירות במטוח שמרחקו ידועים, אך לאחר שעשינו זאת למה נחזור על כך מדי שנה בשנה? המטוח שמרחקו ידועים מטוח טירונים הנגזר רק לתכלית זו יש להשתמש בו. אך מעשה איולת הוא לשוב ולשנות בסוגיית הדרכת טירונים, בלי להתקדם לעולם לקראת אימון-שדה-הקרב.

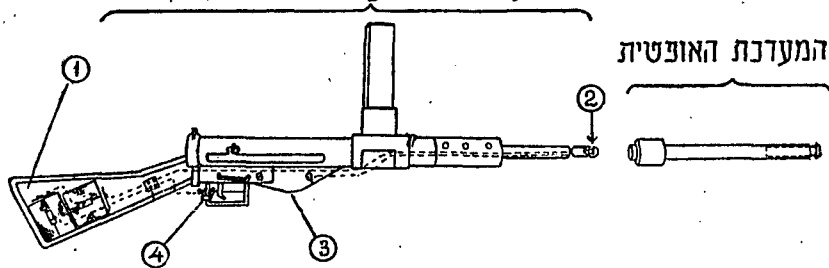
האימון צריך להתקדם שלבים שלבים. מאחר שירה פעם את יריותיו במטוח טירונים (שהמרחקים בו ידועים) צריך לקדם את החייל לקראת יריות-קרב. אין להשיבו מדי שנה בשנה למטוח הטירונים. יש לשים קץ

מתקן-אור לאימון ב"סטן"

להתאימו ולקבעו על תת-מקלע סטן, וכך להגדיל במידה רבה את ההתענינות באימון ולציין כל ליקוי בכיוון ובהחזקה.

מקרו עשוי להיות לעזר שימושי באימון בכלי-נשק, ובמיוחד באלה מהם המיועדים לפעולה מטוח קרוב. משיתקן המקרן אפשר

מערכת המעגל-החשמלי

מערכת המעגל-החשמלי: מקוטב אחד של הסוללות (1) עד לאגס (2) הנמצא, כשהוא מבורג למסגרתו, בלוע הכלי ומשם לחיבור עם מסגרת הכלי (3); המשך המעגל דרך מסגרת הכלי עד ההדק (4) אשר מאחוריו נמצא תר-חיבור מבווד, וממנו לקוטב השני של הסוללה. גם הוא כקוטב הראשון, בקת השלד. המעגל החשמלי נסגר תוך לחיצת ההדק עד כדי נגיעתו בתר-החיבור הנ"ל.

צינור קרטון, או מתכת, מתעטף על הקנה בקצהו האחורי. עטי פות ניר דביק לשם התאמה במהודק למק"רן-הכלי. בקצהו הקדמי צינור פנימי קטן ובו העדשה. הצינור הפנימי משמש לכיוון מוקד העדשה.

לאחר נסיון־מה הוכיחו הסיפורים המתוארים במרשם תוצאות משביעות רצון למדי והמקרה הטיל את תמונת חוט החשמל־הלוהט של מנורת מכונית בת 6 וולט 4 ואט. עד למרחק 15 יארד. דמות זו נראית על המסך בצורת פס אור.

המקרה נבנה מחלקים שונים שאפשר לקבועם בכל מקום או לאספם מגרוטאות. חלק המקרה היחיד שמסתמא יקשה להשיגו הוא העדשה, אך בדרך כלל ניתן למצוא עדשה שקוטרה בין חצי אינץש לאינץש.

מן הראוי לבחון את העדשה לפני התקנתה במקרה, ע"י שמטילים דרכה קרן אור מפנס־כיס (ולא דרך זכוכית הפנס), כשהעדשה מוחזקת במרחק מה ממנו. אם תראה דמות חוטי־החשמל של המנורה על מסך או על הקיר, הרי שהעדשה ראויה לשימוש.

פילוסופיה חדשה בסדר הצבאי

חיילים אורחים, הוא לא העמיד תקנון גמיש די צרכו ליחסי קצין ומגוייס, לשמש צבא, שהמוני אנשיו בכל הדרגות היו אורחים. הודאה זו, לפחות, יכול צבא של אחר־המלחמה ליתן דעתו עליה בפתחן את תכניתו לקראת כל שעת־חירום העתידה לבוא. אי־ההתאמות באימון קורפוס קציני־הקבע בנהוג מספר רב של אנשים התבלטו מש־הגיעה שעת החירום. מעטים מבין המוצלחים שבמפקדי הדיביזיות ומפקדי הדרגים הגבוהים יותר פיקדו ב־1940 על יותר מרגימנט בעצמת־המלחמה שלו.

חריפות שכלם עמדה להם להתגבר על הקשיים שבהעדד נסיון פיקוד, כמו שרובם של הקצינים האורחים נעשו מפקדי־קרב וטכנאים צבאיים מוכשרים. אולם הצבא בכ"ל לא תיקן מעולם פגם זה שלא התכונן לכך שבפרוץ המלחמה היה רוב הצבא ב־"הדרגות" מורכב מאנשים שלא הבינו ולא החשיבו כראוי את המשמעת הצבאית או שלא היה להם כל ענין בקריירה צבאית. כשלו הצבא בימי השלום לחקור ולהבין את הלך מחשבותיהם והתמורות החלות בו עם השתנות התנאים החברתיים הוא שגרם

קלות־ראש, אחיזת עינים ודילוג מענין לענין, מציינים כה תכופות את כל הויכוחים על יחסי טוראים וקצינים, שעיקר עיקרה של הבעיה נקבר לעתים מתחת לערימת האשמות והאשמות־שכנגד, כקלות וכחמורות באמת, ו"ערות דוליטל" לא זו בלבד שהצליחה בדו"ח הכולל שלה לעסוק למעשה בכל תחומי הענין שדנה בו, אלא גם השכילה ליתן דעתה תמיד על עיקר הבעיה המעשית: איך להעמיד גוף מפקדים מוכשר ואחראי, העשוי לקיים בעינו אותו יחס של אמון ודרך־ארץ, שרוחשים לו אמריקאים שאמונתם החברתית היא הניגוד הגמור למה שאנו קוראים: "משמעת צבאית מסורתית". הועדה הבחינה בסיבות התופעה של מצב אות אנשים בלתי מוכשרים ובלתי אחראים בעמדות אחראיות במהלך המלחמה. הצורך בהרחבה מהירה של קורפוס הקצינים, האיי־מון הבלתי מספיק בהתמצאות ו"מצנת אני שים מלומדה" של הקצינים — הם שגרמו לכך, לדעת הועדה.

בקטע אחד קובעת הועדה:

צבא ימות־השלום לא הכין קצינים למלאכת־המלחמה. במידה מספקת להשתלט על

במידה רבה לכמה וכמה מתלאות הצבא שעה שעסק עם אנשיו — בעצם ימי הקרבות ואחריהם.

היה ויהיה — כאשר ציינה ועדת דוליטל — „צורך בפילוסופיה חדשה בסדר הצבאי ב־ מדיניות חדשה של טיפול באנשים...“ מדינת יונת כזו יוכלו לפתח רק אנשי צבא, אשר

א' צוון גופני

ב מסלול הקרב

להם רקע בהיסטוריה החברתית והצבאית של ארה"ב, תוך שימוש במדעים העוסקים בכניי־אדם. „לטובתם של השירותים“ צריך החינוך הניתן למנהיגים העתידים של הצבא האמריקאי לכלול השתלמות בסוציולוגיה ופסיכולוגיה, שחקנה להם ידיעה רחבה ויסודית בנפש האדם.

החוטים, המתוחים בחלקם נמוך מאוד מעל ה־ קרקע. אבוי אם ינסה במוקדם מדי לשחרר את הראש ממצב ביש זה. בלא רחמים תושמט אוי קסתו מראשו, אם גם לא יפצע אפו או מצחו. גם הכידון עלול על נקלה להעקר מני־ דנו; ואת הנשק אסור לאבד בדרך. כדי להעביר בשלום גם את הקרבין יש למשכו אתך, מוחזק בנקודת המשען וצמוד לגוף. הנה רק עוד חוט אחרון אחד בלרכו של האיש הנאבק ונאשות על כל עשירית השניה; אף על פי כן, מוכרע סוף־סוף המכשול המייגע.

להינפש אין פנאי. ההתחרות נמשכת. הדי־ ליקה נמשכת. רק קם והתיצב על רגליו, נשם עמוקות פעמים מספר וכבר ייחפו קדימה. את 14 המטר של המירוץ הגישה יש לנצל כראוי בשביל הפגיזה מעל שוחת פנו מלאה מים, 3 מטרים רוחבה. ארוכה מדי הדרך עד לקפיצה הזו, ועם זה קצרה מדי. אין כמעט שהות לנשום כהלכה וכבר מן הצורך להידרך במלא העוז לקפיצה בת שלושת ה־ מטרים. מכביד עד מאוד הוא משא הציוני, מעמסה נואשת הם רימוני הדי־ והקרבין. ליתר קושי נשמטת הקסדה ויורדת מעל לעינים. מתח החגור והאלתא בטכניקה מושלמת מבר־ צעת פסיעת הפישוק מעל לשוחה. כל הנוגע במים מפסיד 5 נקודות. רק ירדה רגלו לקרקע, ושוב יאוך הלאה.

אחרי פסיעות מעטות חולפים גם 11 המטר־ רים עד לתעלה, ובמלא האון יצלול לתעלה — 50 ס"מ עומקה וכ־80 רוחבה.

המכשול המייגע ביותר ומקצרה־הנשימה ביר־ תר, הנה הושב.

כשגופו, מכף רגל ועד ראש, צמוד לקרקע החולית, „מתגבר“ הוא על־כברת תעלה זאת. כל התגלות, ולו גם הקלה ביותר — דינה

ב„תחרות ארבע“ לקבוצות, שומה על ה־ זוחת המורכב מקצין, סמל, ושלושה טוראים, (וסף על: א) קליעה; ב) מירוץ־חוצה־נוף; ג) שחייה או מסע פטרול, — להתגבר גם על זכשוליו של „מסלול־מרוץ־הקרב“, 100 מטרים אורכו, וזריקת רימוני־יד בסיומו.

בדיק למועד הנקוב מודיע הקצין שצוותו כון לזניקה. קוממיות ניצבים „מתחרי האר־ עי“ בטור אחד, בעת אשר „המשלח“ בודק גם עמידתם לזניקה ואם ציודם הוא לפי הת־ נון. קסדת־פלדה, מדי־אימון, קרבין, כידון, קלוגני־כדורים ונעלי־מסע או נעלי־הרים, וכן שלושה רימוני־יד („גלמ־זריקה“) — הם המה־ ים את הציוני הגי'.

מוכן ומוזמן ניצב ראשון מפקד הצוות ב־ וך הפירת הקלעים, 120 ס"מ עומקה, רצועת חגור מתוחה בעוז, רימוני־היד טמונים בשני כיסים העליונים ובכיס־המעיל התחתון מש־ ואל; ע"י כך השוקיים העליונות חפסיות יר־ גל לריצה ויתון לעבור ביתר נוחות בזחילה ור צד ימין של הגוף. דרך הפירת המוחל הצ־ ויה — אם מותר לדבר במקרה זה על „נוחות“. כשמחצית גופו נוטה קלות ודימה, ניצב הוא בחוף התעלה, נתון כולו נקודת הזניקה בלבד, ואת הקרבין ישא לפות יטב בידו.

לפקודה, „החל“, הוא מזנק אל מחוץ לה־ ירה ובמספר תנופות עזות משאיר לוחם־ תחרות מאחוריו את תשעת המטרים שלפני מכשול הראשון, — הוא מחסום־התיל. הראש־ ענים, פורץ הוא אל תוך הפיתחה שבין החר־ ים הרבים המתוחים שתי וערב, בחפשו חר המעבר דרך הסבך. בגלישה על הברכים תקדם הדבר לאט, — יותר מדי לאט. כש־ ראש הדוק־ לקרקע, שומה עליו להשיג על

„קנס“ של נקודה אחת. בעמל רב ובאיטיות רבה תיחצה כוחילה התעלה, שאורכה 14 מטרים והמהח 2 זויות כהות. כבר לאחר המטרים הראשונים שרוטים המרפקים והיר-כיים, היד האוחזת בקרבין שותתת דם. אף על פי כן — הלאה! משוך הברכים אחרך, פשוט את הגוף קדימה, בכאב אל תשגיח. עוד פעם אחת על הגוף המיוצע להידחק ולעבור מתחת ל-נסרילוח, ואחר שוב יזדקף הנבל, מתנשם כולו בכדוה. מי שרוצה לסיים את מירוץ ה-מכשולים בפרק זמן נאות רשאי להזדקק לכל היותר ל-23'20 שניות בשביל הזחילה לאורך התעלה. מה פירושו של דבר, יכול לשער זה שנתגבר תחילה על עצמו. תוך האמון הקשה והמיגע — ולבסוף גם על מכשול הזחילה. את ה„מתלאה“ הבאה מהוה הצליחה של פלגמים, רוחבו 5 מטרים, שיש לחצותו על פני גזע-אילן הנטוי מעליו.

זה עתה השאיר „לוחם הארבע“ שלנו את התעלה מאחורינו וכבר גזע האילן לפניו. מי שנופל למים חייב לשוב ולעבור את המכשול. בעוד שהאחרים מהססים, משרכים דרכם על פני הגזע הורוע קוצי ענפים כרותים, עקב בצד אגודל, מדלג איש-דברנו בתנופה עזה, כמעט עד אמצעיתו של הגזע, ומכוח בצעדו המחושב כהלכה, אל מאחו שבין כרותות ה-ענפים — ובהשתמשו בקרבין לאיזון גופו. עוד קפיצה נוספת ואחרונה, ופלג-המים הוד-בר אף הוא.

אך הלאה. עוד רחוקה המנוחה, 8 מטרים נגמאים ב-5'4 פסיעות ובהדרגה את הגוף אל-על תוך הדחפות מהקרע בעזרת הקרבין, דולג בפסיעת-כלב מעבר למשוכה שרוחבה 50 וגובהה 80 ס"מ. אין כאן מקום להיסוסים. המתחרה המצליח מנצל את מלוא התנופה שבריצת-הגישה, דבר אשר כל עוד עומד לרשותו מינימום של כוח-קפיצה ומרץ, יאפשר להשאיר במקומם את שני לוחות העץ, שהונחו על גבי המכשול, והם בלתי מחוברים אליו. ואלו מי שמפיל ממקומו לוח-עץ אחד נקנס בשלוש נקודות, מי ששזמט את שניהם נזדקפות לחובתו 5 נקודות.

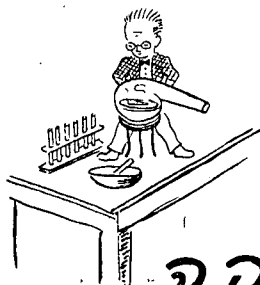
המשוכה הוכרעה. כהרף-עין תולה הוא את הקרבין בצורה אחרת — הי, לו רק אפשר היה להשאירו כאן במרחק מטרים אחדים בלבד מזדקרת בפני המתחרה המיוגע. זו אי-

מתם של משתתפי התחרות המרובעת: קיר חלול שגובהו 2 מטרים. הסתערות סתם כלפי הקיר — כמוה כמשגה. ומכל מקום אין לסמוך על תוצאותיה. המתחרה שלנו סבור אחרת. במלוא התנופה אף הוא לקראת הקיר החלקלק, בנסותו לעלות בו במרוצו — בלי לנצל את כוח הקפיצה. לשוא מנסה הוא להניף את הגוף אל על. על אף שדודש נואש במקום אין הנעלים מוצאות כל אחיזה ומתחלקות למטה. כל היגיעה לריק. הוא נש-מט בחזרה ארצה. עוד גבוה מבתחילה מזדקף הקיר לפניו. עתה מצוה הוא להיאבק מחדש, ומעל לכל — להזדרז למהר. כל המזדקק למ-עבר במסלול הקרב הזה ליותר מ-120 שניות נפסל. האמנם כל המאמץ הזה, כל המאבק הזה תוך הפעלת שארית הכוחות יושם לאל?

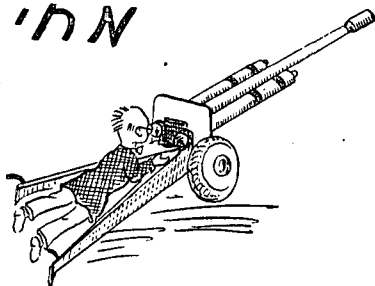
לא ולא. נזכר הוא בתחבולה אחת אשר שמע עליה פעם בזמן האימונים. הוא מנסה אותה, האחרונה: נאחו בחזקה בקיר בשתי ידיו, הגוף אל מול הקיר. שומט הוא את ראשו בכוח לאחוריו, מניף את רגלו השמאלית למעלה, באופן שכף הרגל נאחזת בקצה הקיר; מהדק את אחיזתו ומתאמץ; מושך, מושך את הגוף מעלה, מעלה; הברך כבר נשענת אל הקיר — הרגל השנייה מופנית בעקבות הרא-שונה; הגוף נמשך אחריה; קפיצה אחת למטה והקיר הוכרע, אף כי הוקרבו כמה שניות יקרות-ערך.

מעל מלכודת-התיל המתוחות על הקרע ל-הכשלת ההולך, או הרץ, — קופץ הוא במ-הרה. כשהוא מיוגע לחלוטין ונטול נשימה מגיע הוא לקפיצה אל תוך שחת-הפגז, מקום בו נרשם בדיוק משך המירוץ. עוד עליו להתפרק מן הרימונים. בשלושת „גלמי ה-ריקה“ הללו שומה לפגוע אל תוך שחת-קלעים ברוחב 50 ס"מ ובאורך 120 ס"מ, אשר גלגל עץ שמסומנים עליו מעגלים קונצנטריים מונח סביבה.

בשארית כוחו הוא מטיל את הרימונים במ-טרה המרוחקת ממנו 20 מטר. מי שעוד כוחו אתו הרי כאן לפניו האפשרות לזקוף לזכותו כמה נקודות יקרות-ערך. עוד מפקד הצוות מביא בחזרה את „גלמי הוריקה“ שלו ודגלו המנוף של ה„משלח“ יורד שוב: „לוחם-ארבע“ עוד אחד הוא זה, המבקש את דרכו בין מכשולי התיל.

מחיצוים מצ וטכניקה

רואי-כלילה" בלתי-נראים

אותותיה לרוב בשנה האחרונה למלחמת העולם שמאחורינו.

א. איתות - כיני לבינד בלבד

הענף של "זרקורים" בלתי נראים, שהסתעף מאילן כלי המלחמה האינפרא-אדומים הופנה בכוחות הלוחמים של ארה"ב, וביחוד בצי, גם לשימוש נוסף ורב אפשרויות — לאיתות שייראה ויוודע רק למשלחו ולמקבלו המוכן לכך למפרע והמצויד ב"משקפת אינפרא-אדומה" להבחנת אותות

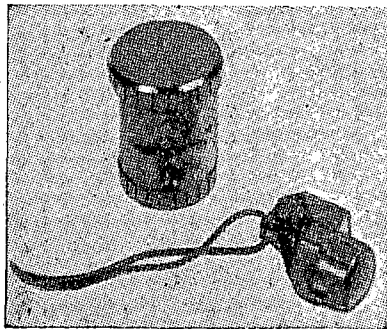
כשם שבמלחמות עשרות השנים האחרונות, שהיו מלחמות ההתחפרות וההסוואה הכריעה לעתים קרובות השאלה הפשוטה: — "מיהו שהספיק הראשון לראות את יריבו ולכונן אליו את כלי "יריתו" — כך עתידה מעתה להכריע, "לחיים או למוות", במובן הפשוט והמדויק ביותר של המלים הללו, השאלה הפשוטה האחרת: "איזהו הצד שהספיק, הראשון, לפלח במבטו את חשכת הלילה ולראות בתוכה את יריבו — ולהקדים לפעול נגדו הן באש והן בתמרון. כי כזאת ולא אחרת היא משמעותם של "כלי-הזין" החדשים, המאפשרים למצויד בהם את הראיה בלילה כביום. ובהתנגשויות לאין ספור עתידה, על כן, התוצאה להיות מותנית בכך, אם ראית-לילה חדשה זו, הנקנית בכוח הזקנים האינפרא-אדומות, היתה בכל מקרה ומקרה נחלתו של צד אחד בלבד, או ששני הצדדים פעלו בה בהיותם מצוידים בכלים הדרושים.

בהודמנות קודמת כבר ניתן ב"מערכות" מושג על "שפופרות הראיה" המאפשרות לסייר תצפית יעילה בלילה, למכונית או לסנק תנועה חפשית כביום — לא רק בדרכים סלולות אלא גם על פני השטח, ולצלף או לתותחן את הפעלתם המדויקת של כלי אשו.

הנה עוד שתי דוגמאות מאלפות לשימוש בתגלית המדעית החדשה, שכבר הראתה

ה"מטאסקופ" סגולתו לקלוט את הקרנים
הבלתי נראות הנשדרות מיד לאחר הצניחה,
כשהמכשיר "האינפרא-אדום" המרכזי מסמן
את נקודת ההתכנסות שהוחלט עליה — ומי
מילא ניתנת לצנחן מיד האפשרות ללכת
לכיוון הנכון, בלי לחטט בנוף, בלי טעות

ה"אור" וקליטתם.
בהתאם לתנאים ולאפשרויות שבמל
חמת-הים (עם מרחקים ניכרים מצד אחד,
ועם משטחיה המוכנים ממילא, שעל פני
סיפוני אניות המלחמה וקלות-התנועה של
ספינות אלו מנקודה לנקודה) הרי כלי-
האיתות שבתמונה הניתנת בעמוד 83 הוא
מן הגדולים. זהו זרקור תקין, בקוטר של 12
אינצט, שהורכבו עליו מעטה מיוחד וכלי-
סנן פסיקלי לשיגור תשדורות ב"אור
האינפרא-אדום". מסתבר כי לצרכים אחרים,
המחייבים מצד אחד כושר טלטול רב יותר,
ושאינם מצריכים, מצד שני טווחי איתות
גדולים דווקא, ניתן להרכיב כלי איתות
דומים, קטנים וקלים בהרבה מזה שבתמונה
— לשימוש ע"י פרט או צמד של אנשי-
תצפית או סיירי-קרב, למשל.

ב. מתקן התמצאות לצנחנים ולסיירים

בקוטב ההפוך של "כלי-אודם", באשר
לגדלו והזרעו, "נוסח של כיס", עומד מתקן
שגשומר בסוד עד קיץ 1946 והידוע בשם
"מטאסקופ", כלי זעיר זה הוא שהיה ניתן
לצנחנים אמריקאיים לפני הצניחה.

כידוע, אחת מבעיות-עשה הקשות ביותר
של פלגות צנחנים היא כיצד להתקבץ בהק-
דם, לאחר שהרוחות, תנועת המטוסים ושגי-
אות ה"קליעה" גורמים לעתים קרובות לפי-
זור מופרז ונותנים לייריב שהות יתירה להי-
כות בצנחנים אחד אחד או בקבוצות מפורזות.

במסגרת המפה ובלי היוקק לעצת תושבים.
נמצא כי המתקן החדש איפשר לפלגות צנח-
נים התמצאות יעילה תוך 15 דקות מאז
צנחם לקרקע. ביחוד רב היה השימוש במת-
קן זה בחישי הסיום של המלחמה בצפון-
מערב אירופה — עת בוצעו צניחות רבות
ורחבות-היקף בעורף האויב. מובן מאלי כי
רבות אפשרויות השימוש במתקן ממין זה גם
בפעולות רחבות של הסתגנות או עקיפה,
וכן בהדרכת חטיבות או פטרולים מתקדמים
ע"י סיירים קדומניים.

שריון לרגלים

שאינו הרגליים חשות בו כמעט, ועם זה מגן
הוא בפני רסיסי פגזים.

מחלקת הציוד של צבא ארה"ב טיפחה
שריון לרגליים, והוא קל וגמיש במידה כזו,

בכנפי האטום

(תגובת-משקל לפצצה האטומית)

25.000 רגל בשניה והיא עשויה לבקע אפילו
שריון כבד ולהשמיד את הקלע האטומי בעת
עופו. השני הוא קלע מנוהל, טעון, מסענים
קעורים, שישוגר מתותחים נגד-מטוסיים
ואולי אף יירה מקלעים מנוהלים אחרים או
ממטוסים, כדי להדביק את קלעי האויב
ולהשמידם בשעת מעופם.

ידיעות על המחקר המתנהל באמריקה
מוסרות שהומצאו שני כלי-נשק חדשים,
מיסודים על העקרונות של "מטעני-נפץ
קעורים", המשמש בבאזוקה ואולי תהיה בהם
משום תשובה ל"קלעים מנוהלים מן הקרקע"
או למטוסי-שריון נושאי פצצות אטומיות.
הראשון הוא זרם של מתכת מותכה, שניתן
לירותה ממטוסי-קרב במהירות התחלתית של

בקשת תרופה להקרנה אטומית

ניזוק וכאילו ללא מיחוש במשך כמה ימים — ולפתע פתאום יאולו כוחותיו ומות ימות. בשעת ניסויי ביקיני ביקשו לברר את הדרך לקביעה מהירה של מידת ההקרנה שקלט גופו של אדם. משתמשים גם עתה בתעשייה האזרחית בדרכי בדיקה מסוימות, אך יתכן שיהיה צורך באמצעים שרגישותם יעילה יותר.

ואשר לתרופות, הרי פניצילין, תמצית של כבד, תרכובות ברזל, חימיקאליים המופקים מן ההמגלובין שבדם וכן אחד הויטמינים שנתגלו בזמן האחרון — כולם יבדקו בתורת תרופות אפשריות לחולי-ההקרנה, כיון שידוע כי הדם והאורגניזם המייצרים דם ניזוקים בהקרנה האטומית.

בניסוי הפצצה האטומית ב„אטול“⁽¹⁾ של ביקיני, עמדו לחקור את הסוג החדש של פגעה-ההדף, — הדף ההקרנה של הפצצה האטומית. הפצצה האטומית, שלא ככל שאר כלי הנשק, עשויה ליצור ארבעה מיני הדף שבכל אחד מהם יש להמית. הדף אויר, הדף מים, הדף גופות מוצקים והדף הקרנה. שלושת הראשונים יכולים להיגרם גם ע"י חומר-נפץ רגיל, הכל לפי מקומה של ההת-פוצצות — אם היא חלה באויר, או במים או תוך מגע במבנה מוצק, באניה, למשל. ואלו הדף הקרנה נוצר רק ע"י פצצה אטומית. ההקרנה נושאת אנרגית חום ואנרגיה אלקטרו-מגנטית, בגרמה כוויית או חולי-הקרנה. קרבן פצצה אטומית שניצל מפגעי-ההדף האחרים, ניתן לו להתהלך כמי שלא

ניקרות תת-קרקעיות — הגנה מהתקפת-אטום

חצובות בידי אדם, הדומות לאלו שבמכרות. בעת ובעונה אחת נערכות חקירות של גלי-זעזוע בשטח הנסיונות באברדין (ארה"ב), שאולי יהפכו אף את הנקרות העמוקות ביותר שמתחת לאדמה לנעדרותי הגנה במלחמה אטומית. הידיעות שנרכשו בניסויי ביקיני תחקרנה כדי לבחון, באיזה מרחק יש לפוצץ פצצה אטומית לשם ריסוק סלע איתן שעמקי מגיע ל-150—200 רגל.

עתונות הצבא האמריקאי יודעת לספר כי הועד לצידוד המלחמה של הצבא והצי העוסק בתיכנון לגיוס התעשיתי של האומה האמריקאית, עורך תכניות של מחבואים תת-קרקעיים שיתאימו אולי להחסנת תוצרת הצידוד וכלי-מלחמה, ויוכלו לשמש בזמן מלחמה, לאחר שיסוגלו לכך, גם לבתי-חרושת ולשימוש צבאי אחר. עתה בודקים לתכלית זו כמה מערות טבעיות ונקרות

מ ט ו ס י ם ל ל א - ט י י ם

איש מדע מאלה שטיפחו את ה„לוראן“ אומר שאפשר יהיה לשלח „פצצות-טטות“, בכל מזג-אויר ממאות נקודות — ולנהלן למטרותיהן באמצעות רשת בלתי נראית של אותות כיוון, שזמניהם כווננו במדויק שתהא פרושה על פני השטח הנתקף.

על השימוש בשיטת ניווט אלוטטי (שכונתה „לוראן“), שיטה שבה השתמשו במלחמה האחרונה — מודיעים מאמריקה. שיטה זו עתידה לאפשר המטרת אלפי מטוסים-ללא-טייסים נושאי-פצצות על אויב הנמצא במרחק אלפי מילין.

א נ י ו ת - מ ל ח מ ה „א ט ו מ י ו ת“

אנית-מלחמה ממונעת בכוח אטומי לעבור מליון מיל במסע-נדלך אחד.

לפי הכרזת ס. ויז, סגן מנהל „חברת-החשמל הכללית של ארצות-הברית, תוכל

(1) מחרוזת איי-אלמוגים.

הנסיס הבריטי — במזרח התיכון או למזרח אפריקה ?

„משני דברים עלינו להזהר: מצד אחד — מהקלת ראש בהערכות אלו, כאילו אינן אלא כתבות סנסציוניות. ומצד שני — מקבלתה, בקלות יתר, של ההנחה כי הנה תם והולך ענינה הצבאי, הבטחוני והקיסרותי של בריטניה במזרח-התיכון.“

טרם הגיעה השעה לסכם את תוצאותיה של פרשת הבריורים בענין זה, המתנהלת עתה ללא ספק, בהנהגתה המדינית והצבאית העליונה של הקיסרות הבריטית. אולם לשם התמצאות שקולה יתר בהערכת המתרחש, מהראוי להביא כאן בינתים בסני הקורא העברי את הקטע הבא, מאת הסופר הצבאי של ה„טיימס“, הנודע כאיש ההלכה הצבאית, קס' סיריל פולס, שנתפרסם באמצע אוקטובר ש.נ.:

„נתעוררו בזמן האחרון הרהורים וסברות, על התוצאות העוללות לצמוח בשטח האיס"טרטניה משניו החוזה שבין בריטניה למצרים — ועל התמורות העוללות להתחולל בעריכת הכוחות ובסידורים במזרח-התיכון, באם לא יותן עוד להשתמש במצרים בתורת בסיס בשביל הכוחות הבריטיים. בד בבד עם כך עלו וצצו ספיקות בענין עתידה של ארץ-ישראל בתורת בסיס כזה.“

„משנתעוררה שאלה זו לראשונה, חוית' דעתי, שאין לך עוד מקום-חניה במזרח התיכון שתמצא בו תחליף הולם ומלא למצרים, כי שום מקום אחר לא יוכל להתקבל על הדעת כחי נושא את עצמו בעתות-מלחמה. אכן, ארץ-ישראל — באם נניח שתוסיף לעמוד לרשותנו לצורך זה — קפריסין, ואולי אף קירינאיקה ומלטה — כולן התינה רבות-ערך; אולם אף אחד מהמקומות האלה לא יהא ניתן להתחזק בו לאורך ימים במלחמה רבתי, ואין לראותם אלא בתורת „משמרות-החוק" של חיל המתבסס על מצרים. כולם היו משמשים עור רב לחיל שכזה — אך

מראשית אוקטובר רגשה אי" — וגם ברחבי הקיסרות ובעולם המדיני הבין-לאומי כולו רבו ההדים — לשמע הידיעות הסנסציוניות במקצת, על „הסתלקות בריטניה מהמזרח-התיכון" וזיתורה על קיום בסיס הגנתי רב מיות בארץ-ישראל. חשיבות רבה, הן צבאית והן מדינית, נודעת לשמועות אלו ולמסקנות המוסקות מהן על ידי ידידיה ושותפיה של בריטניה למיניהם וכן יריביה ומתחריה המדיניים — מזה, וע"י המדינות והאוכלוסיה של המזרח-התיכון — מזה: חשיבות עובדתית ופסיכולוגית כאחת. להערכת חזיון חדש זה, חזיון-כבוה, המצטייר על אופק הפוליטיקה והאיסטרטגיה של המזרח-התיכון נדרשים אמת-מידה מציאותית וחוש-של-מידה, כדי למנוע שני משגים גם-יחד: הן עיוורון לגבי המתרחש והן פזיזות-יתר בהסקת מסקנות. אכן, היו הדברים ידועים עוד לפני פריסום הידיעות שגרמו לסנסציה בעתונות, ולקורא הארץ-ישראלי ניתן להכיר את הרקע היסודי של השאלות הבוערות האלו, והמגמות לפת-רוגן, על כל הסידורים והאפשרויות שהוזכרו בעתונות בשבועות האחרונים. עוד בחודש מאי-שנה זו הותקן לפריסום מעל עמודי „מערכות" אוסף מאמרים: „המזרח התיכון—מעוז ברי"ט או מצודה קדמית?", ובו מאמרים מאת קפ. ב. לידל-הרט: „השומה על בריטניה לקיים בידיה את המזרח-התיכון?", מאת מיכאל פריי: „תמורה באיסטרטגיית-הקיסרות" ומאת א. סוקר: „שינוי ערכין בריטי לגבי המזרח-התיכון?", — העוסקים בכל היקף העובדות והאומדנות הכרוכות בבעיה זאת: היועתיק המרכז האיסטרטגי הבריטי מן המזרח-התיכון למזרח אפריקה ?

את המפתח להערכת הידיעות המתפרסמות עתה יש לראות, כבזמן היכתב הסקירה הנ"ל כן גם היום, בציון שניתן או ב„מערכות" לגבי הגילויים והרמזים שבמאמרי לידל-הרט ופריי:

בלעדיו אי אפשר היה לקיים אותם עצמם. רון עם מצרים הדגישו בתוקף כה רב את ההנחה, כי חשוב, שהכוחות הבריטיים יוכלו להיחלץ להגנת מצרים לא רק משתפרון המלחמה, אלא עוד בשלב האיום בסכנת מלחמה.

„שאלת סודאן — השיבוטה ברורה מאליה, במקרה של נטיגה בריטית ממצרים; והרי ידוע, שהפלוגתא בדבר עתידה של סודאן היתה אחד הגורמים לשיתוק הדיונים עם המצרים. אם ייקבעו מקומות-החניה דרומית יותר, לאורך החוף המזרח-אפריקאי, לא יפגע בהם פגם זה של תלותם במצרים מבחינת בטחונם הם; אך הם יהיו מרוחקים במקצת מתחום האינטרסים האינטרסטיים החזקים ביותר של בריטניה, וימצאו מחוץ לאותו שטח שבלשון הגיאוגרפיה הצבאית מקובל לכנותו „המזרח-התיכון“.

„אף על פי כן, החלו בוחנים בזמן האחרון מחדש את מידת כשרו של מזרח-אפריקה (וביחוד זו של קניה) בתורת בסיס ומרכז החסנה לאספקה. לקניה כמה יתרונות, ולא אחרון לאלה יתרון אקלימה. אך בתורת בסיס ראשי של המזרח-התיכון, במקומה של מצרים, אין לראותה אלא כתחליף-דחק בלבד.

„ניתן לומר, שנערכת עתה בדיקה מדוקדקת של האפשרויות העתידיות. המשאלות האינטר-סגיות במסגרתן הרחבה כבר נקבעו, וכן נקבע, באיוו מידה מספקים השטחים השונים את המשאלות הללו. אולם מה שנדרש כעת — ואמנם, הדבר מתגשם והולך — הוא חקירה מסודרת יותר, ביחוד מנקודת-ראות ארמיני-סטרטגיית וטקטית. (קפ' פולס מתכוון כאן, כמוכח, למשלחת המטות הבריטיים; ראה בטור ב' המער).“

„הקצינים האחראים לעריכת החקירה הזאת — תחום בירוניהם מקיף ביותר, וגראה הדבר שמוקדם מדי להניח כי הנה הגיעו כבר להחל-טות סופיות. — לא כל שכן, כי כבר עוסקים בהפעלת הסידורים להגשמת החלטות אלו. ודאי ידרש לנו „ברי“ מרובה יותר לגבי עתידה של מצרים בטרים נוכל להגיע אל השלב האמור.

לנוכח הערכה זו — או במסגרתה של זו — יש לראות את הודעתו של ראש הממשלה הבריטית, ק. אטלי, ב־15 באוקטובר בבית הנבחרים, שלפיה נמנית גם קניה בין המ־קומות הבאים בחשבון לשיכונה של המפקדה הראשית למזרח-התיכון, לאחר צאתה מקהיר, שהתאמתם לתפקיד האמור נבדקת והולכת. הנכון הוא, שבתנאי מלחמת המחר יפה יותר למפקדה מרכזית כזאת תנוחה בעורף עמוק ביותר; ומבחינה זו ודאי שקניה מתקבלת מאוד על הדעת. אולם יתכן גם סידור (כמו שהיה נהוג בכל חטיבות הצבא בזמן המלחמה) שלפיו תתקיימנה גם מפקדה ראשית, היושבת בעורף, וגם מפקדה „קדמונית“ — לניהולם ה־בלתי-אמצעי יותר של גופי-הצבא ופעולת־תיחם; וזו ודאי שתוכל או להמצא במזרח-התיכון.

ראויה לתשומת-לב הערת הסופר המדיני של רויטר, המלווה את הודעת אטלי: „ההודעה מאשרת את הדעות הרווחות בחוגים מדיניים וצבאיים, שאין להימנע מצעד מעין זה. מבחינה פוליטית נראה, שקניה היא הברירה הראשונה הבאה בחשבון, ועם זה אין כאן שאלה של אוכלוסיה בלתי-ידידותית, כפי שייתכן הדבר בארץ-ישראל“.

משלחת-המסות - והמזרח התיכון

רבת-משמעות היא הידיעה הבאה, שנתפר-סמה בעתונות בסוף ספטמבר ש. ז. — שיש לקרוא אותה, בין השאר, על רקע המאמרים והרשימות בענין התמורה האפשרית בעמדות המגן הבריטיות במזרח התיכון (בחוב' ל"ה) — ויתכן מאד שהיא מבשרת אפשרויות של קביעת מגמות חדשות הן בתפיסות-ההגנה והן בתפיסות הפוליטיות של בריטניה במזרח-התיכון.

משלחת משותפת של כל השירותים-הלוחמים הבריטיים (הצי, הצבא, חיל-האוויר) החלה בכי-קורים במזרח-התיכון ובאפריקה, כדי לבחון מחדש את צרכי בטחונה של הקיסרות. מיתוחם של כלנישק חדשים, שהסכה כמה בסיסים לגחלת העבר, כבלתי-מתאימים בתקופה החדשה, והשינויים המתרחשים במידת השיכור-תם, האינטרסטיגית של בסיסים אחרים, מחייבים לסקור מחדש את פני מצב עניני-הבטחון-הה-

תוך שלושה חדשים לערך והצעותיה תובאנה בפני ראש-המטה הקיסרותי הכללי (וכמובן— גם "ועדת ראש-המטה" המשותפת של שלושת השירותים) אחרי סיורו הוא בקיסרות, בראשית השנה הבאה.

גנה כולו. ההצעה לצאת את מצרים, המאורעות בארץ-ישראל והתקרבות מעמד העצמאות בהודו, — כל אלה מעוררים ומציגים בצורה חדשה בעיות-בטחון המורות ורציניות. יש לשער כי המשלחת תסיים את תפקידה

קפריסין - מרכז ההגנה הבריטית במזרח-הים-התיכון ?

משחית — שמעיקרם רוכזו כאן בשל "מערכת-המעפילים" בגמליה של קפריסין, לאחר תמרוני האימונים של הצי שנערכו בים מערבה וצפון-נה לאי. עתה באות הידיעות על צעדים של ממש להקמת בסיס-צי בריטי בקפריסין. הולכת ונערכת מדידת-צילום אווירית באיזור מפרץ לרנקה, והשלטונות הצבאיים העבירו ל-רשותם הגמורה את שדה התעופה של לרנקה. נודע כי מקימים מספר בנייני-צי — ולפי ידיעות מאוחרות יותר גם בנייני מפקדת-הצבא —

לאחר שבחוברת "מערכות" ל"ה (עמ' 90 — ברשימה: "כוח הצי הבריטי במזרח הים-התיכון בתהליך פירוקו) תהינו — נוכח הער-בדה שבקפריסין לא הושאר אלא קציני-צי אחד — על השאלה היכן סוף-סוף יושחת בסיס-הצי הבריטי במזרח הים-התיכון לאחר היציאה מאלכסנדריה, — החלה עכשיו להתברר יותר תמונת-הדברים העתידה. סימלוח ביקורי יחידות הצי הבריטיות שבמזרח הים-התיכון (ה"דיביונה" של סירות קלות, ושייטת אניות-

לאשר את ההודעות על כך, שבסיס-צי בריטי עומד אמנם להיבנות במפרץ לרנקה. ידיעות מאוחרות יותר, שבאו מפי "רויטר", דיברו במידת בטחון רבה על אפשרות העברתה של מפקדת-הצבא הראשית למזרח התיכון ממצרים לקפריסין, — אמנם בלי ליישם ולומר התהיה זו רק המפקדה הקדמונית, בעוד שכל השאר יועבר אולי ממצרים דרום-

לאורך הדרך לרנקה-פמגוסטה, ומחכים לבואם של מהנדסי בנין מאלכסנדריה. אניתיקטור בריטית פרקה 1000 טון חמרי בנין בדקליה (צפ"מז' ללרנקה). ימסילה צרת-נתיב הולכת ונבנית עתה בין דקליה ונמל פמגוסטה. לפי חודעת סופרו של ה"פלסטין פוסט" באי סירב הבריגדיר אנטיס, מפקד כוחות-הצבא הבריטיים בקפריסין, באמצע אוקטובר, להכחיש או

אכן, יש לציין כי את מספר עובדי המפקדה — ואת בית-קיבולם של הבניינים — אומדים ב־ 4.000 איש.

קשה שלא לקשור בידיעות אלה, וכן במי-נויו של הלורד וינסטר, מי שהיה עד כה מיני-סטרהאוריר בממשלת בריטניה, כמושלה החדש של קפריסין, גם את הידיעות על המגמה לפי-תוחה של קפריסין כמרכז-אוריר בדרכי הקיסרות. משלחת מיוחדת של מיניסטרויין-האוריר (האזרחי), בראשותו של הקומודור ו. סטרייט, ביקרה באמצע אוקטובר בקפריסין לשם בירור האפי-שרות לקבוע בה תחנה כדרך הטיס הקיסרי-תית. לדעתה של המשלחת צפוי לתחנה כזאת עתיד רב, ומגמת שירות-האוריר כאן, תהיה להובלת דואר, תיירים, וכן המצאת תוצרת טריה מקפריסין לשווקים בריטיים ואחרים. אשר לשמועות בדבר הקמת בסיס קיסרותי של חיל האויר בתוך האי, אמר הקר-מנדור סטרייט כי אין באפשרותו להודיע דבר בענין זה, באשר חקירת-הוא נעשית טעם הרשויות האזרחיות בלבד.

אכן, אין לקיים בסיס-צי בימינו (וביחוד בים צר) כים-התיכון) בלי בסיס-אוריר ראוי לשמן ומצבה של קפריסין כאי — ודאי שמרובים יתרונותיו לגבי כל מיני סיכונים עתידים בשטחי היבשה הסמוכים, ועוד יש לציין כי פרט לשטח-מישור שבאי הימים לפיתוח שדות-תער-זה גדולים מצוי בו גם מעין "בסיס טבעי"

ל ספירות-טיס — הלא היא הלגונה הס-גורה הגדולה בסמוך לחוף-הים.

גם הידיעות האחרונות (מסוף אוקטובר ש. ז.) מעידות על מגמתה זו של הממשלה הברי-טית. מזכיר-המושבות החדש, מר קרייג-גונם, השמח כנראה להדגים קו ברוך-יזומה קצת יותר במדיניות הקולוניאלית של בריטניה בישר על שלוש החלטות:

א. הקמת מועצה מחוקקת שתייצג את כל היסודות שבאוכלוסית קפריסין (כאן, כודאי, רמז למיעוט ה-ת-ו-ר כ-י);

ב. מתן היתר לכנסיה היונית של האי לבי-חור לה ארכיהגמון לכס הפנוי בקפריסין (מאז הורחק מהאי הארכיהגמון המנוח, שהיה מעורב במהומות ב"מי סטורס");

ג. היתר-השיבה לאלה שגורשו מהאי לאחר המהומות של שנת 1931. בהודעות אלו יש לראות ביטוי להחלטה הכפולה:

א. להוסיף ולהחזיק באי, הנחוצ עתה כל כך לבריטים בתורת יחד במזרח-הים-התיכון, בלי להתזיר ליון;

ב. לקרב את לב הרוב היווני של האי עי-מתן סיפוק לתביעותיו ולהרגשותיו, כל כמה שאין הדבר מוציא את קפריסין מריבונותה המדינית ומסמכותה הצבאית-האיסטרטגית הבל-תרמוגבלת של בריטניה.

הצי האמריקאי בים-התיכון

אפילו בעצמת-עת-השלום הנוכחית שלו, לא פחות מחמש אניות-מערכה, שבע נושאות-מטו-סיים של צי-המערכה וחמש נושאות-מטוסים מסוג מלחת-השיירות, 18 אניות סיור, 100 אניות משחית ו-אניות-משחית ללחי, ו-91 צוללות (לעומת סך-הכל העלוב של אניות-המערכה הישנה האחת, שלוש אניות-הסיור וח-מש אניות-המשחית שהיו את "צי-הבית" הבריטי בעת סיורו באביב האחרון במימי האוקיינוס האטלנטי המזרחי).

כל אחת משתי האניות — והן מהגדולות כאלה שנראו מעולם בים-התיכון — מייצגת את השלב החדש ביותר של התפתחות בבניך

המסגרת המסורתית של גורמי הכוח-הימי כאן הים-התיכון, שהיתה מקובלת בשני הדו-רות האחרונים, נשתנתה בתכלית עם תום מלחמת-העולם השניה, וביטוי סמלי לכך משמ-שים ביקורי נושאת-המטוסים האמריקאית ה-ענקית, "פרנקלין ד. רוזבלט" במימי יון, וב-מימי מזרח-הים-התיכון בדרך כלל, שנערך לאחר ביקור אניות-המערכה "מיסוריי" באיס-טנבול ובמיצריהים. ידיעות העתונות הנמ-סרות להלן מבשרות, איפוא, תקופה חדשה ב-מצבו הצבאי-המדיני של מזרח-הים-התיכון.

שתי האניות האדירות משתייכות ל"צי הא-טלנטי" רבי-העצמה של ארה"ב, צי המונה,

ספינות ממין זה. כי הרי הן עיקר עיקרה של עצמתהים האמריקאית ואין להן מתחרה בכל צי אחר מציי המעצמות, מאחר שהתכנית לבינת חברותיהן הבריטיות הראויות להן — אניותהמערכה מטיפוס "האריה" "Lion" — נושאותהמטוסים מטיפוס "גיברלטר" בוטלה אשתקד.

אך בעוד אניותהמערכה "מיסוריי", בת 52.600 טון, — (מוזינת תותחים בני 9—16 אינצש), אינה אלא המגודלת באניותהמערכה, הרי "פ. ד. רוזבלט" ונתי אחיותיה נושאותהמטוסים, "מידווי" ו"קוראל סי" ("יםהאלמוגים" — לפי מערכתהים שנערכה ב'1942) מכילות כבר במבנן גורם מיוחד, שחשיבות עצומה נודעת לו בתקופהאטומית זו. כי אלה הן נושאותהמיטוסים הראשונות שבנינן הותאם להמראתם, ולנחיתתם, של מפציצייענק, מהגדולים ביותר, מיניה וביה — דבר העושה אניות אלו ל"יד" שלוחהלמרחוק של המנגנון הצבאיהטכני של ארה"ב; סיפון התעופה שלהן משוריין, ומי דותיו 932 על 113 רגל, או כמעט כעשרה דונם לפי השטח. הן נושאות 137 מטוסים למן מפציצים ועד לקטני המטוסים. והרלי עוד כמה מספרים חשובים: נפתח של אניות אלו הוא 45.000 טון ובודאי למעלה מ'50.000 טון כשיהן טעונות עד מלאו שיעור קיבולן; היוון —

18 תותחים א. מ. בני 5 אינצש, ר'112 בני 40 ר'20 מ"מ, "כולם מכוונים ע"י ראדאר". האניות משוריינות שריון כבד, טורבינות בכוח של 200.000 כוח סוס מקנות להן את המהירות הגדולהמאד של 33 "קשרים". מפליאה המ"הירות בה והשלם בנינן של אניות אלה; אין בהן אף אחת, שהוחל בבנינה לפני אוקטובר 1943. כל זמן שיותן להגן. הגנה של ממש על גושים רחביימידות אלה, הרי ימנו "בסיסי מפציצים" נעיםשטים אלה בין כליהיון המותצנים ביותר של המלחמה החדשה.

מיניסטר הצי של ארה"ב מר פורסטול אמר במסיבת עיתונאים ב'30 בספטמבר כי כוחות צי של ארה"ב נמצאים בימיהתיכון כדי לסייע לביצוע מדיניות החוץ האמריקאית, וגם ישארו באיזור זה זמן מה.

מר פורסטול אמר כי הצי יוסיף להתחוק את כוחותיו באוקיינוס האטלנטי המזרחי ובים התיכון כדי:

- (1) לסייע לשלטון הצבאי של בנותהברית בביצוע תפקידיו באיזורים הכבושים.
- (2) כדי להגן על האינטרסים של ארה"ב לסייע למדיניותה של אמריקה באיזור זה. כיום נמצאים במימי אירופה ובעיקר בימי התיכון קבוצה של אניותסיוור ואסכדרון של אניותמשחית וספינותצי אחרות.

עוד שלב להאחדה הצבאית הבריטית-האמריקאית

בות קטנות ביותר — הבטליונים והבריגדות בצבא הבריטי או הרגימנטים באמריקאי, היה מצריך מהפכה גמורה במושגי המבנה של שני הצבאות). כן, באם תתאשר ההצעה, יואחדו הדברים שבאספקה ובויון; קוטרי התותחים והמרגמות ופגזיהם, טיפוס הטנקים ואביזריהם, וכן אריוותהמזון ומצרכים אחרים, באופן "שכל צבא יוכל להשתמש בציודו ובאגשיו של האחר". אפשר לראות כחלק מההכנות לקראת אפשרות כזו את העובדה שהלורד מונטגומרי התמסר, במסעיסיוור בן ט' ימים, לחקר דרכיהארי מון האמריקאיים, אשר ברובם פותחו כבר לאחר המלחמה, על יסוד לקחהנסיון של שנות המלחמה.

באשר לעצם הייצור המלחמתי, יש לציין שעוד בשנות 1942-44 נעשה רבות לה-

המגמה להתגבשות גושיצבא אדירים בעולם (ר' "מערכות", חוב' ל"ג—ל"ד ב"רשימות קצרות" עמ' 108) מלווה, מאז שנות המלחמה, גם צעדים להגברת אפשרויות שיתוףהפעולה, והקלתו לעת הצורך, בין מרכזיהם של שני גושים כאלה — הצבא האמריקאי — מזה, והבריטי — מזה.

אגב ביקורה, באמצע ספטמבר ש.ז., של ה"פילדמרשל מונטגומרי בושינגטון לשם התייעצויות עם הגנרל אייזנהאואר והמטההכללי האמריקאי, נודע כי המטה הכללי הקיסרותי הציב תכנית מרחיקהלכת לתיאום תכניותהאימון והציוד של שני הצבאות.

לפניה, יונהג בשניהם ארגון דומהביסודו של הדיכויזיות והקורפוסים, כשארגוני המטה דומים בכל. (אכן, ארגון מקביל של חטי-

אחדת המידות התקינות והאבירים השונים בין תעשית המלחמה הבריטית מזה, והאמריקאית והקנדית — מזה.

המגמה לביצורו של הגוש הצבאי האמריקאי לא חדלה, בינתיים, אף היא. במשך חודש אבי גוסט סייר הגנרל אייזנהאואר את הרפובליקה של אמריקה הדרומית ועסק בביורורים בדבר האחדות צבאותיהם וקשריהם עם צבא ארה"ב.

לעומת הידיעות הנ"ל, שנתפרסמו בעתונות

הבריטית, הופיעו גם ידיעות סותרות, האומרות שאף אם התכוון ראש המטה הקיסרותי הכללי לחקור את דרכי הארגון של צבא ארה"ב ואימון הקצינים והחילים (ביחוד, לדבריו: "יכולה בריר טניה ללמוד הרבה ממערכת בתי הספר הצבאיים שבחיל ארה"ב, הנרחבת בהרבה מזו שבבריטניה וכן משיטת ראשות המטות האמריקאית")¹ — "הרי מכאן רחוקה עדיין הדרך עד למתכונת אימונים משותפת לצבאות בריטניה, ארה"ב וקנדה ולהשגת האחידות בנשקן".

על כוחותיה הצבאיים של איטליה לעתיד לבוא

ראש מטה חיל-האוויר האיטלקי גנרל קוט, ביקש להתיר לאיטליה להחזיק כ-100 מטוסי רזרבה נוספים, כדי שלא יאלצו לפרק אסכ"דרונים מסוימים ששרתו את בנות הברית בא-מונה.

במסרו את חות'דעת הצבא האיטלקי אמר גנרל טרצאני שאיטליה לא הביעה התנגדות לאותם הסעיפים המנועים ממנה אפשרות של תוקפנות חדשה, אך אין היא יכולה להבין מדוע יטלו ממנה כל אפשרות להגנה עצמית.

איטליה פנתה בבקשה לוועדה הצבאית של ועידת השלום להתיר לה לקיים צי בן 82 אלף טון, חוץ משתי אניות מערכה, שהתחזקתן כבר הותרה לאיטליה. לפני כן ביקשה איטליה מאת הוועדה להתיר לה להחזיק 4 צוללות. (רומניה ביקשה להתיר לה החזקת צוללת אחת).

הצהרה בענין הצי הוגשה בשמו של אדמירל דה'קורטין ראש מטה-הצי האיטלקי, ובאי כוח צי-המלחמה והצבא האיטלקיים הורשו למסור את חות'דעתם על הסעיפים הצבאיים של החוזה.

האזור הארקטי כבסיס צבאי

ענין רב יש בידיעה הבאה על הפיכת האיזור הארקטי לבסיס צבאי דבר שיש לראותו כחלק ממאמצייהן של המעצמות הגדולות לבסס את מערכותיהן האיטסטרטגיות הכלליות לעתות משבר, העולות להתחולל.

מוכח מביקורו של פילדמרשל ויקאונט מונטגומרי בקנדה, שנערך בזמן האחרון — אומר העתון, ומוסיף:

"פעילות זו אינה עשויה לסייע להשלטת שלום קבע בעולם ולחזק את האמונה ההדדית בין האומות".

"האזרן הקומוניסטי הסובייטי", פרוודה" מאשים את ארצות-הברית, קנדה ובריטניה בהפיכת האיזור הארקטי לבסיס צבאי".

"אמריקאים וקנדים מקיימים תימרוני צבא באזור הארקטי. המדע הצבאי הבריטי החל גם הוא להתענין באיזור הארקטי. דבר זה

סביב מלחמת-הגריליה ביאווה

דוגזית, מזה, לבין ממשלותיהן וצבאותיהן של בריטניה והולנד — מזה. כמה מן המסקנות הכלליות המבוססות על לקח מלחמה זו (ושאר מלחמות, "ההתנגדות" שבשנים האחרונות) ניתנות במאמרו של המיור מור המתפרסם בחוברת זו (עמ' 25).

הלויטנט-גנרל סיר מונטגיו טופפורד,

העובדות הבאות, שהובאו במאמר בריסמך באחד הגליונות האחרונים של השבועון המדיני האמריקאי "ניישון" נותנות כמה מושגים של ממש בדבר המצב הפוליטי והצבאי ביאווה, ומסייעות להבהרת הרקע של מלחמת הגריליה, מלחמת העצבים ומלחמת הדיור גם הנערכות בין התנועה הלאומית האינ-

(1) הקרובה הרבה יותר לזו שהיתה מקובלת בצבא הגרמני — המערכת.

המצביא הבריטי באינדונזיה קבע בהערכתו כי יידרשו שלושה קורפוסי-צבא (בערך כ־ 150 אלף איש) ושהות של שנה כדי לכבוש את יאהו בחזרה מידי הלאומנים. ההולנדים עתה שם 36 בטליון (כ־30 אלף איש) שזיונם ואימונם לקוי, ועוד דיביזיה המתאמנת עתה בהולנד והעתידה להישלח בסתיו. קשה להם להעמיד גייסות גוספיהם. באשר הולנד היא ארץ קטנה שנפגעה במלחמה ביותר, ומורגש בה מחסור בכוח-אדם. נקל לראות. שאין ההולנדים יכולים לכבוש בחזרה את הודו המזרחית שלהם בלא עזרה. וכן נקל לראות. שבריטניה ואמריקה היו רוצות מאוד שההולנדים ינקטו קו מדיניות המכוון יותר למוצא של הסכם. הבריטים לוחצים בזמן האחרון על ההולנדים תוך

הוצאת חיילותיהם מהודו המזרחית ההולנדית בטרם יהיה ביכולת ההולנדים להחליפם בגייסותיהם הם. ואלו האמריקאים החלו מכבידים על ההולנדים את השגת הספינות למשלוח כוחות צבא וציוד, וכנראה גם רמזו ברורות. שהולנד לא תבוא בחשבון לקבלת מלוה (מחמת הסיפון הכרוך בכך למלוה) באם תשקע עצמה במלחמה קולוניאלית. לחץ אנגלו-אמריקאי זה כבר ריכז במקצת את עמדת השמרנים ההולנדיים, החוששים מאוד פן תוכנס השאלה האינדונזית לתחום טיפולן של האומות המאוחדות. ותוצאתו הסופית. של הדבר תהיה התגברותה והתרחבותה של החדירה האמריקאית-הבריטית לעניני אינדונזיה וסחרה.

לחידוש פני מערכת-הצבא בבריטניה

בכך שמעתה, נוסף על גרעין בלבד של אנשי צבא מתנדבים, ישרתו בו, משך 44 או חמש שנים בתורת "שירות-רוב" כל המסיימים את שירות-החובה בן י"ח חודש, כנ"ל, בצבא הסדיר. וטעמו של הדבר אתו — והוא מעיד על תמורת יסוד בחשבון האסטרטגי של בריטניה; בעבר היתה קיימת ההנחה, כי חטיבות הצבא הטריטוריאלי יהיה ביכולתם להיכנס לשירות הפעיל, לא מיד עם פרוץ המלחמה, אלא רק ששה חודשים אחר גיוסם בפועל. ואימון נוסף אינטנסיבי במרוכז ובמקובץ. ואלו, לדברי אטלי, מעתה כל איום על בריטניה יהיה איום מידי ובלתי-אמצעי, ועל כן חייב הצבא הטריטוריאלי להיות מורכב כולו אנשים שקיבלו כבר אימון צבאי של י"ח חודש לפחות. ובהיותם ב"רוב" זה יוסיפו לקבל אימוני השלמה מדי שבוע, ופעם לשנה יצאו למחנה אימונים של חודש, אשר מעתה תהיה על נותני העבודה החובה לשחררם לשם כך.

הודעותיו האחרונות של ראש-ממשלת בריטניה (במחצית הראשונה של נובמבר) אישרו את ההשערות הקודמות הן בנוגע לשירות-החובה בצבא הבריטי, והן לגבי חידוש של הצבא הטריטוריאלי. אולם ההודעות האלו קשרו את שנים אלה קשר חדש.

מעתה (דהיינו מ־1948) ישרתו צעירי בריטניה 18 חודש בצבא הסדיר. יש בזה משום חידוש רב, כי אפילו כאשר הונהגה, באביב 1939, לראשונה בתולדות בריטניה בימי שלום, "חוקת-אימון" (להבדיל מ"שירות" ממש), היה זמנה של זו מוגבל לששה חדשים בלבד, במסגרת "מיליציה" שנתחדשה או. ואלו עתה יהיה שירות-החובה הבריטי, כל עוד לא יבוא שנוי בו, דומה עד מאד לזה שהיה נהוג ברוב מדינות היבשת מזה הרבה עשרות שנים.

החידוש המכריע, שבצבא הטריטוריאלי, המקום לתחיה מחודש פברואר 1947. יהיה

צדור ידיעות

מן המזרח הרחוק

קפריסין

בקשר לעתידם של סידוריההגנה האיטט רטגיים של הבריטים במזרח היסיהתיכון חשובה חותדעתו של האתנרד (ראש הכנר סיה היניית) בקפריסין שהושמעה באמצע חודש אוקטובר. בעמדו על שאלת איחודו של האי עם יון (שאלה המחריפה והולכת בזמן האחרון, וגורמת תסיסה בקרב תושבי קפריסין). ושחרורו מתלותו המדינית, המוחלטת כיום, בבריטניה, תלות הנמשכת מאז 1898, אמר האתנרד: „לא ביטול החוקים המפירים את החופש האזרחי שלנו (שהונהגו מאז מאורעות 1931, כשהמון קפריסאי התקיף את ארמונו של סיר רונלד סטורס, מושל האי) ולא הצעת שלטון עצמי עשויים לספק קנו. אכן, באם בריטניה רוצה דוקא שיהיו לה בסיסי אויר וים בקפריסין, יכול תוכל לקיימם אפילו לאחר הימסר האי לידי יון. אנו עושים במיטב יכולתנו, כדי לנהוג בידירות כלפי בריטניה, אך דומה שעוד מעט ואייאפשר יהיה להוסיף ולנהוג בדרך זו“.

נראה שהלךהמחשבה הנרמו בהודעתו זו של האתנרד עשו לעורר בירורים גם בשאלות אחרות של מתן שלטון עצמי ועצמאות לשטחים התלויים עד כה תלות קולוניאלית בבריטניה. שקיום בסיסים איסטרטגיים בתור כם נראה בעיני בריטניה עצמה כחיוני ביותר בשבילה.

אשר לקפריסין עצמה — נראים הדברים, שבריטניה תגש לפיתוח בסיסה באי בלי

שתמסרוהו לידי יון, וטעמה ונימוקה עמה, לנוכח המצב המדיני המסובך והמסוכסך הן בפנים יון והן מחוצה לה. (ע' כ"כ בעמ' 88).

סוריה

בראשית אוקטובר נודע כי בשל הקושי במציאת מועמדים מתאימים לתפקידיקצינות אחראיים בצבא הסורי החדש, הוחלט להזמין לשם כך אנשיצבא מחוץ. מה טיבם של אנשים אלה אפשר להסיק מן הידיעה האופיינית שהקולונל מחמוד אל-הנדי, ש הוא עצמו אמנם ממוצא סורי, אך שירת כקצין גבוה בצבאה של עיראק — וסורטר מהצבא על חלקו במרד ראשיד-עלי ב-1941 בגדד — נתמנה עתה כסגן המנהל-הכללי במיניסטריון הסורי להגנה. בעשותה כך הלכה סוריה, בעצם, בעקבותיו של אבן-סעוד, ש כידוע, הזמין את הקוילונג הצבאי שלא הצליח, עזיו אל-מצרי, שסולק מהצבא המצרי, לכהונת המפקח בצבא סעודיה. קפיטן מן הצבא העיראקי הזומן כמדינה בבית-הספר הצבאי הסורי.

כן נתמנה קצין עיראקי, טאריק מראיד, לתפקיד גבוה בצבא סוריה. סבורים כי מינר יים אלה אינם לרצון לקציני הצבא הסוריים המצפים לעליות בדרגה.

ביה"ס הצבאי שבחומס יורחב, ויכלול 160 תלמיד במקום 50—60 עד עתה. פעולות נגד הכורדים

לאחר הפעולות נגד כנופיות של סולימאן אל-מורשד בחבל העלאיים, פתחו בזמן ה-

בראשית חודש ספטמבר, התפרסמו בעתון נות היומית מספר ידיעות מעורפלות למדי — ובחלקן, בלי ספק, פרי סנסציה מנופחת בדבר „מרד העלאוים בסוריה“. בתחילה הגיע ערכוב הענינים והמושגים עד כדי הודעות על התקוממות ופרעות רחוב בדמשק. עד מהרה נתברר שמרכזה של אותה התקוממות, במידה שנתחוללה במציאות ולא נופחה ע"י הממשלה הסורית, הנה, כמוכח, בארץ העלאוים שבצפון-מערבה של סוריה, — בעיר החוף לטקיה או בעיר ג'בל-אנסריה. הרקע למהומות שפרצו באותו חבל הנו מקור רי למדי. אחד מצירייה-חבל שבפרלמנט בדמשק סולימאן מורשד איננו רק עסן קן פוליטי, אלא — בעיני העלאוים, שהם העדה הראשית בין תושבי החבל, ואף בעלי התכונה הלוחמת ביותר — הנו גם התגלמות האלוהים על פני האדמה. דבר זה, ההולם יפה את מושגיה הדתיים-הכלליים של כת מוסלמית מעניינת זו, הכניס בכל זאת סיבוך-מה בין חסידים שבין ממשלת דמשק ובין צירי-פרלמנט זה; וב-יחוד שהלז לא ויתר כנראה מלהשתמש, נוסח-מורח, גם באמצעי לחץ וכוח כדי לשמור על מעמדו התקיף בחבל. אולם, לעניינים אלה של ארץ-העלאוים היתה גם בחינה אחרת. בתקופת המנדט הצרפתי מצאו גייסות הצרפתים את מתנגדיהם הרציניים ביותר שבסוריה שבשטי הרה-העלאוים. אך לאחר שהושלטו משטר ושקט באותו חבל, עשו הצרפתים במידת-מה גם לפיתוחו של החבל, ובדרך כלל ידעו לשמור על הסדר. אותו סולימאן מורשיד, שפתח אז במסע תעמולה דתית, שנראתה בו משום סכנה לשלום, הושם במאסר ונאלץ לחזור לזמן מה מגלגולו האלוהי לגלגול של בן-אנוש. החבל כולו לא נטה לקבלת מרות מרכזית של מדינה נאי דמשק וחלב (המוסלמים הסוניים בעיקר) ומבחינה זאת הלמה אותו יפה האב-טונומיה הרחבה אשר ניתנה לו בימי הצרפתים. משסולק המנדט נסתמנה ממילא האפשרות של התנגשות בין ממשלת דמשק לאנשי החבל; ועניינו של סולימאן מורשיד הופיע כאן כמדרכן ומגרה, מבחינה דתית ופוליטית גם יחד. לא מן הנמנע הוא כי כל

אחרון כוחות הג'נדרמריה הסורים בפעולות נגד הכנופיות של הציור הכורדי בפרלמנט הסורי, שאמנם לא נשבע עדיין את שבועת האמונים שלו, נורי אלי-חג'ה, השוכן בג'בל אכראד („הרה-הכורדים“, צפונית-מזרחית להר העלאוים וסמוך לפרת). ראוי להסמך ידיעה זו לידיעה שנתפרסמה בעתון „איאם“ הארמית כי תורכיה דרשה מסוריה להרחיק 19 מנהיגים כורדיים וארמניים מגבולות סוריה-תורכיה, כיון שהם מארגנים שם כנופיות המסכנות את הבטחון. לפי „איאם“ הסגירו כל בניו של נורי אלי-חג'ה עצמם לשלטונות.

לפי החלטת הקבינט הסורי יוקם בית-דין מיוחד שידון ב„משפטי מרידה ובגידה“. ביה"ד יורכב מחמישה שופטים. תובע כללי ישמש בו לויט. קול. חכמת אל-עדוי והחוקר יהיה — קול. עזת אל-סאטי. בית-הדין ישא אפוא אופי צבאי מובהק, ויהיה פטור מאזיקי מושב בת-דין רגילים. המשפט הראשון שיתברר לפניו — והדבר אופייני — יהיה משפטו של סולימאן אל-מורשד, מראשי התקוממות העלאוים.

לדמשק הגיעו 42 מומחים אמריקאים לתעופה. הם יבדקו את התכניות הבאות: (1) הקמת שדה-תעופה ענקי ליד דמשק; (2) יסוד קואויר ישיר בין ניו-יורק ודמשק; (3) תכניות תעופה אחרות במזרח-התיכון. לאחר שהייה של כמה ימים בדמשק יתפלגו המומחים לשתי קבוצות: האחת תצא לאיראן, והשנייה — לתורכיה.

מיניסטר ההגנה הסורי הזמין שני מומחי תעופה אנגליים כדי לבדוק את מכשירי התעופה של הצבא האמריקאי המוצעים למכירה במצרים.

כנסתה צבאי בצירות הבריטית בדמשק נתמנה לויט. קול. גורדון קרייד.

לפי ידיעות מדמשק, מתחילת ספטמבר, נגשה הממשלה הסורית לבנית כמה עמדות משמר משטרתיות בגבול הסוריה-הארצישראלית. תחנות שתכליתן למנוע „כניסת טרוריסטים יהודים לסוריה“.

אשר קרה בראשית ספטמבר זה, עד להפעלת הצבא הסורי על מכוניות השריון והתותחים בכלל, ועד למשלוח שדרות-הדברה לתוך החבל, לא היה בחלקו אלא פרי רצון הממשלה הסורית להקדים את מהלך העניינים. סולימאן מורשיד ורבים מתומכיו נאסרו; והיו גם קרבנות לא מעטים, אשר לא הרחיבו את הדיבור עליהם בעתונות, אך נתפרסם סיכום הנשק שהוחרם, תוך כדי "פעולות ההרגעה" הכללית אשר בוצעה ע"י הצבא הסורי בחבל העלאוי. בעיירותיו ובכפריו: — כאלפיים רובים, מאות אקדריים מספר גדול של כדורים, ומעט נשק אחר. לעת עתה שליטה, כנראה, ממשלת סוריה, מבחינה חיצונית, על המצב בחבל העלאוי, אך אין לדעת, כמובן, מה יביא אתו שם יום המחר.

נראה שהידעות ממקורות סוריים על תבוסת המורדים העלאויים היו מוגזמות במקצת. ב־20 בספטמבר הודיע "איאם" על אבידות המורדים כדלקמן: 127 הרוגים, 166 פצועים ו־70 שבויים, בעוד שמספר המתקורמים היה כ־2000 איש. גם לפי מספרים אלה הגיעו אבידות המורדים לפחות מרבע ממשלם פרם. אולם מקורות אחרים מעריכים את אבידות המורדים בכ־56 בלבד. לפי ידיעות שונות מראשית אוקטובר נמשכות ההתנגשויות בין אנשי מורשד ובין כוחות הממשלה הסורית.

לבנון

לפי דרישת מיניסטר ההגנה הלבנוני זוינו בזמן האחרון יחידות משמר-החופים במכונות-יריה, הואיל ומבחינת מצב-הבטיחות בחופים ודאי-שלא היה יסוד לכך, מסתבר, שעניני הברחה גרמו לכך.

המוה"מ על קניית מסה"ב ראס-אנקורה טריפולי (הקטע הארץ-ישראלי של המסילה הוא חיפה-נהריה — ראס-אנקורה, והיא נבנתה בשנות המלחמה, לצורך הקשר עם צפון-סוריה ועם תורכיה) הגיע לנקודה רגילה. אנגליה מסרבת להפחית מן הסכום שבעה לאחרונה: 5 מיליון ל"ל כמחיר

מסה"ב, וכן שהפיצויים, בסך 11 מיליון ל"ל, לבעלי הקרקעות שהופקעו לבניית המסילה ישולמו ע"י הממשלה הלבנונית. העתון הבינ-רוטי "לאוריגן" טוען, שמסילת-ברזל זאת מחוסרת ערך בשביל הלבנון והוקמה ע"י הבריטים אך ורק מטעמי איסטרטגיה אימפריאלית.

העתון "בירות" מביא את המספרים הבאים על כוחות הבטחון בלבנון: — הצבא — 3500 איש; הג'נדרמריה — 2000; המשטרה — 780; אנשי הבטחון הציבורי — 250; תקציבם של כוחות-הבטחון עולה ל־25 מיליון לירות לבנוניות לשנה.

לפי הודעת הצירות הבריטית בבירות, הושלם הפינוי הצבאי הגמור של לבנון, ל־אחר שגם חברי-העובדים מטעם הצבא הבריטי, שעסק בחיסול הרכוש העניינים של הצבא, יצא אף הוא מלבנון למצרים.

עיראק

יותר מ־400 אנשים נהרגו (לפי יוניסד פרס) ומאות נפצעו, בכלל זה נשים וילדים, בתגרה מזוינת שפרצה בין שבטי שמאר ואלבומאטיית באיזור סינג'אר שמצפון-מערב למוסול.

הודעה ממשלתית עיראקית מסרה כי ראש הממשלה חקר את המסיבות חקירה אישית. שלטונות מוסול אסרו את המנהיגים העמידו את איזור הסכסוך תחת ביקורת. אין זה ברור מתוך הידיעה, אם "שבטי שמאר" הנ"ל הגיעו מצפון ערב-הסעודית לחנייה בשטחי עיראק — או לא.

לרקע היחסים הפוליטיים שבין בריטניה וארצות ערב אופיינית הידיעה, כי הוסכם בין בריטניה ועיראק שהנציגות העיראקית בלונדון, וזו של הבריטים בבגדד, תועלינה מעתה למדרגת שגרירות (אמבסאדורות). מהראוי להסביר כי משרת השגריר היא הגבוהה בשלוש הדרגות של נציג דיפלומטי ראשי בבירה זרה, ובעבר מקובל היה להגביל סוג זה של נציגות רק ביחסים שבין מעצמות גדולות. לעתים נהגו גם אחרת,

להפסיק את זרם הסמים המוכנסים לארץ, יוצאים במידה רבה לריק, כל עוד מגדלים חשיש באיזורים נרחבים בארצות השכנות, על אף האיסור מטעם החוק".

בפנותו לבאיכות הליגה הערבית, כותב ראסל פחה, כי באי כוחן של סוריה והלבנון התחייבו לעשות הכל כדי להלחם בנגע זה בתחום ארצותיהן.

הברחת נשק

ראסל פחה מציין עוד מיני הברחה רבים ושונים, חוץ מהברחת סמים משכרים: "כמ"ר יות גדולות של נשק שנאספו בשדות הקרב שבמדבר המערבי הוברחו לארץ-ישראל; הברחת זהב ממצרים שכיחה גם היא, וכן מבריחים אנשים השואפים להיכנס למצרים מן המזרח.

מיניסטר ההגנה דרש הקצבת סך 10 מיליון ל"מ לחינוך הצבא המצרי והקמת גרעין לצי, תקציב ההגנה המצרי של השנה שעבר רה עלה ל-8,940,560 ל"מ, ואלו השנה תופס חת במקצת והועמד ל-8,877,950 ל"מ.

קבוצת קציני-צי מצריים יצאה לאנגליה להתאמן באולפני הצי הבריטי.

מיניסטר ההגנה החליט להכריז על שטחים מסוימים באיזור ים-סוף, איזור סיני והמדבר הדרומי, חוץ מכביש קהיר-סואץ ומסה"ב, כעל "איזורים אסורים". כריסטי רכבת חולקו לתושבים חינם אין כסף, לשם הוצאתם מאזורים אלה. (צעד זה בא כנראה עקב מעשי השוד שאירעו בזמן האחרון בקו מסה"ב קהיר-א"י — המער)."

בתזכיר לצירות הבריטית דורשת ממשלת מצרים לעצמה את מסה"ב של סיני (קבר טיה—רטיח). קו זה, שנבנה ע"י הצבא הבריטי בימי המלחמה הקודמת, היה נתון עד כה לסמכותם של שלטונות א"י.

עם כל העיכובים, ההפסקות והאפתעות שבמ"מ בין בריטניה למצרים בענין תרי קונים בחוזה שביניהן, ושינוי הסעיפים ה-

מתוך התחשבות מיוחדת בידידותה או זכר יותיה של מדינה מסוימת. צעד הפגנתי זה לגבי עיראק — וכן הודעתה של בריטניה לממשלת עיראק שבעתיד יוותר השגריר הבריטי על כל זכויות קדימה ומעמד קשישות, שנהגה מהם עד כה לעומת שאר הנציגים הדיפלומטיים שליד ממשלת עיראק, — שתי הן מעידות על הנסיגות לספק את שאיפת הכבוד של מדינה צעירה בויתורים שבנימו"סין תחת שינויים של ממש ביחסים הקיימים.

נציג עיראק בוועידת-השלום הגיש תזכיר בדבר הפיצויים שעיראק תובעת ממדינות ה"ציר", בסך הכל — מיליון 600 אלף לירות. לפי התזכיר היו אבידות עיראק במלחמה: 680 הרוגים, 786 פצועים, 57 נעדרים. אכן, שכחה, משום-מה, ממשלת עיראק לציין, בקרב נגד מי — ולצדו של מי — נפגעו קרבנות מלחמה עיראקים אלה, וע"י כך מנעה ממשלת-השלום את הבנתה של אחת ההלצות המובהקות שגולדו במלחמת-העולם השניה.

עבר הירדן

אל-חודיה" מודיע כי "חברת מס"ר סים עבר-ירדנית" תחיל בפעולתה באמצע 1947. בחברה זו משתתפים ערבים מארץ-ישראל בשליש המניות. הונה 100,000 לירות. לפי תכניתה עומדת החברה לקנות באנגליה 4 מטוסים לנוסעים: 3 מטוסים ישמשו להמראות דחופות ומטוס אחד — להעברת דגים טריים מעקבה. יעבדו בהם 24 טייסים בריטיים. לפי ידיעה אחרת יהיו האווירונים מתוצרת איטלקית, מלפני המלחמה.

מצרים

סר תומס ראסל פחה — ממפקד משטרת קהיר עד הזמן האחרון — מזהיר בדו"ח ה-17, והאחרון, שלו, כמנהל לשכת-המודיעין המרכזית למלחמה בהברחת סמים משכרים, שנראים סימנים לחידוש תנועת ההברחה של הירואין למצרים.

בענין החשיש מן הלבנון וסוריה אומר ראסל פחה: "מאמצי הממשלה המצרית

את ענינה של רוסיה בקירינאיקה, בכל צורה שהיא".
 ידיעות אלה, המוכאות ע"י "רויטר", יש בהן מעין "השלמה" למאמרו של ברנז' ס. לונגריג, קצין-פוליטי בריטי, על עניני לוב, בעמ' 57.

ארץ-ישראל

בראשית אוקטובר נערכה מסיבת-פרדא (בה השתתף גם יו"ר הקהילה העברית בח"י פה, כאחד מנכבדי שלוש ה"עדות" שנוכחו בה, יחד עם קציני צבא וצי גבוהים) לרגל סגירת "קולג" המטה המשותף לשירותים הלוחמים, של המורח-התיכון. "קולג" מטה זה על הר-הכרמל, ששימש במשך שנות המלחמה האחרונות מרכז להכשרה-גבוהה לקציני כל השירותים הבריטיים שבמורח התיכון (ועל כמה מפעולותיו, ומהתרגילים שנערכו על ידו, ניתנו ציונים בחובות הקודמות של "מערכות"), מילא תפקיד רב ערך בעיצוב דמותו של "הצבא-בפני-עצמו" ששהה במורח-התיכון. מעתה תרכזו שוב הכשרת-קצינים מסוג זה בתחומי בריטניה עצמה — וגם זה ציון לתום תקופת המלחמה.

בראשית חודש נובמבר ביקר גנרל דמפטי ששהה בארץ באולפן האימון של הכוחות הבריטיים במורח-התיכון שליד עזה.

סניף א"י לאיגוד משוחזרי חיל-האוויר המלכותי

סניף ל"אגודת חיל-האוויר-המלכותי" יקם בא"י. מרכזה של האגודה בלונדון הבטיח להגיש לסניף הארצי-ישראלי את מלוא עזרתו. גברים ונשים הזכאים להצטרף ומעוניינים בכך, נתבקשו (לפי ידיעה שהובאה ב"פלס" טייח פוסט" 16 בספטמבר) להתקשר עם מר מכס מינץ, רח אילחודוב 19, רחביה, ירושלים.

בין ערביי א"י

הפעילות הרבה שנתגלתה בזמן האחרון בקרב הציבוריות הערבית בא"י לגבי כל דבר הכרוך באספורט, או בעניינים אשר הגושפנקה "אספורט" משמשת כסות להם — נראה כי איננה מטמטמת עוד בנוגע לנב"י

צבאיים שבו, — מוסיף, כדיעבד, להתגושש תהליך היציאה של הבריטים מכמה וכמה עמדות-מפתח שבמרכז של מצרים; לאחר שכבר נמסרה הקיץ לידי המצרים מצודת-העיר של קהיר, בה החזיקו הבריטים 64 שנים רצופות — באהסכם בענין הקסקט של קסר-אל-ניל שבתוך העיר — מתברר עתה מועד פיננסי, ומסירתם למצרים, של קסר-קטיני — עבאסיה, שבמבואות הבירה המצרית.

רמזמה לועזעו החברתי, שמתחת לפני השטח" העובר עתה על מצרים, כפרי תקופת המלחמה, נתגלה כאמצע ספטמבר, כשתנועת הכנופיות המזוינות במצרים-העלית, מקום הרעב והמגיפות בין המוני דלת-העם בשנים עברו (כנופיות, שהשלטונות גמנעו מתת פרסום כלשהו לפעולותיהן) הביאה לידי הפעלתו של הצבא המצרי. הפקודה לכך ניתנה באופן בלתי אמצעי ע"י ראש-הממשלה צדקי פחה, בתוקף תפקידו כיוזר-הפגים. כשעה שהכנופיות הללו, שלפי המסור, פר, זיונו טוב משל המשטרה, התקיפו את המשטרה ואנשי הצבא באייט — נהרג איש אחד ואנשים אחרים נפצעו.

עבר-ירדן" מערבית בקירינאיקה

"רויטר" מודיע כי סעיף מוחמד אדיריס אל-טנסוסי, מנהיגם הרוחני של 250.000 הסנוסים הנודדים שבקירינאיקה, הביע בסוף אבגוסט את תקותו שקירינאיקה חפ"שית ועצמאית תוכל לזכות ברית עם בריטניה, לפי עיקרי החוזה עם עבר-הירדן. הוא אמר: "בתוקף חוזה כזה נוכל לספק לבריטניה בסיסים לכוחותיה המזוינים. ול-סייע לה בכל אשר לאל ידנו. בהשיגנו את העצמאות לא זו בלבד שנהיה לתועלת לבריטניה, שבתקופת האדמיניסטרציה הצבאית שלה סייעה בהרבה להדיח את שרידי האימ-פריאליזם הפשיסטי ולדפא את פצעי המל-חמה, אלא אף היא תעזור לנו מבחינות פלכליות ואחרות".

ה"סנוסי הגדול" השמיע את התנגדותו למשטר נאמנות מטעם האומות המאוחדות על קירינאיקה והזהיר, "שלא יקדם בברכה

רים בלבד, והיא החלה להקיף גם את הנ-
ש.ם. ביפו — שהיא היא המרכז לרוב
ההתחלות בשטח הנ"ל — נוסדה בסוף ספ-
טמבר, התאחדות הנשים הערביות לתרבות
הגוף. המיסדת והיו"ר של אותה התאחדות
הנה איסמת עבד-אר-רחמאן אל-
חבאב.

בראשית אוקטובר נוסדה בירושלים, הת-
אגדות החיילים המשוחררים הערביים, המו-
נה, לע"ע, 150 חבר. יש ענין בכך כי הת-
אגדות זאת תהיה מסונפת לוועידת אגודות
הפועלים הערביים בארץ-ישראל. וכן יש
לציין כי ה"התאגדות" פנתה אל הוועדה הפועל
הערבי העליון בבקשת מינוי מחלקה מיו-
חדת לטיפול בחיילים משוחררים.

צנחנים — ח'ן ג'

הרגלי האוון והמחשבה גרמו לכך כי ה-
תואר "צנחן" מעלה, בדרך כלל, במוחו של
הקהל העברי את אחת משתי הדמויות: או
את אחד מאנשי גדודי הצנחנים שבקרב
הדיביוזה הבריטית המוססת הששית, הפו-
עלת בארץ-ישראל מאז 1945; או את שליחי
הישוב אשר, במדים בריטיים ובשירות-המל-
חמה הבריטי, הגיעו בצניחה אל ארצות אי-
רופה המרכזיות והדרום-מזרחית לשם מילוי
תפקיד נועז ומבורך. ידיעה — בעתונות
הארצישראלית — מאמצע אוקטובר
ש.ז. מזכירה לנו כי צריך לא לשכוח כי
אכן היה — ובעצם, נמצא גם כעת — בארץ-
ישראל אף סוג שלישי של צנחנים
מימי המלחמה.

מנהל לשכת המודיעין הממשלתית השיב
במסיבת עתונאים, — משנשאל אודות הצנ-
חנים שהוטלו לא"י ע"י ה"ציר" בעת המל-
חמה, ובתוכם אחד, שיש חסאן סלאמה, ומה
הפעולה שנקטו נגדם בה — כי: "שני גר-
מנים ומספר ערבים נאסרו בקשר לכך. הת-
קירה הודרישה נמשכת עדיין (זה כמעט
שלוש שנים! — המערכת), וכל עוד לא נס-
תיימה החקירה אין בדעת השלטונות לפרסם
איה שמות שהם".

מספר שאלות נוספות שנשאלו, ביניהן:
כמה מבני ארץ-ישראל, אשר שירתו את
ה"ציר" בזמן המלחמה, חזרו לביתם?

לכמה מאלה שנמלטו כפליטים לגרמניה,
שעה שחיפשו אחריהם כאן, ולא נכנסו לשי-
רותו הפעיל של ה"ציר", הותר לשוב לארץ-
ישראל? האם ערבים ארצישראלים, אשר
נכנסו בא"י לשירות הצבא הבריטי, ולאחר
שנפלו בשבי הגרמנים עברו לצדו של ה-
"ציר" ונשבו אח"כ ע"י הבריטים, — מות-
זרים עתה לא"י? — הוסבו ע"י מנהל לש-
כת המודיעין לשלטונות גבוהים יותר, כלו-
מר, הוא סרב להשיב עליהן.

עשרות עשרות כפריים ערביים, ביחוד —
במחוז ירושלים, אך גם במקומות אחרים,
נבדקו בדיקה רפואית לפני חיולם ל"מש-
טרה הנוספת" הערבית, המוגדלת עתה ב-
מהירות ע"י הממשלה. קציני משטרה מפקחים
על החיול, ועשרות ערבים נשלחים מדי יום
ביומו למלא תפקידי הבטחה בערים ובכפ-
רים. מאמנים אותם גם בשימוש בנשק אב-
טומטי.

במשך החדשים החולפים לא היה כמעט
כל גיוס של יהודים למשטרת ארץ-ישראל
או למשטרת-העזר, ומספר הנוטרים המוספים
הזמניים היהודיים פחת והולך בהד-
רגה.

ממטרות, האחים המוסלמים

בראיון שהיה לב"כ "פלקור" ב"30 בספ-
טמבר עם שיש אסעד אל אימאם (האימאם
במסגד אל-אקצה בירושלים) מזכיר סניף
האחים המוסלמים הכריז השיך:

"מטרת האחים המוסלמים היא לקיים
את רוח האיסלאם ואת ערכיה". כן מסר השיך
כי "האחים המוסלמים", שייסדו לראשונה
סניף בארץ-ישראל באוקטובר 1945, מונים
עתה בארץ 10.000 חברים, מהם 1800 בירד
שלים ו-2500 ביפו. אף כי החברות פתוחה
למוסלמים בלבד, ישנם ביפו גם 50 מועמדים
נוצרים. כן אמר השיך כי הקשר בין ה-
"אחים" הארצישראלים והאגודה במצרים
הוא "דתי ותרבותי" גרידא.

יתכן כי על מלוא אופיה של האגודה
שופכת אורמה הידיעה הבאה:

קבוצה מיוחדת בקרב "האחים" הגנו
ה"ג'אאלה" ("משוטטים"), המונה בירושלים
93 חברים. מטרת הקבוצה היא עיצוב הגוף

והאופי, החדרת משמעת, הקניית כושר-הסבל ו-הגנת החיים, הרכוש והקרע".
בידיעות אחרות דובר על ייסוד קבוצות דומות גם בערי ארץ-ישראל האחרות.

"לורנס של כיס"

נמצא שתועמלן אנטי-יהודי נלהב, שנעצר ע"י נוטר יהודי במחנה בדואים ליד בית-שאן, הוא אנגלי מתחפש.

במחצית ספטמבר ש.ז. נתפרסמה בעתון גות הארץ ידיעה מקוטעת אשר יותר מש-היתה בה חשיבות כשלעצמה היה בה משום דוגמה ורמז לאוירה האופפת הרבה מהמת-רחש בארץ.

בעת מילוי תפקידו בקרבת בית-שאן הש-גיח הנוטר בהתקהלות באחד מאהלי הבדדים, ובהתקרבו למקום שמע דברים סוערים ומס-עירים בשפה הערבית. הוא הבחין בנואם שאינו ערבי מקומי, ומשנוכח בכך אסר את ה-"אורח" והביאו לתחנת המשטרה הקרובה. בדרך נודע לו שאותו "נואם באוהל" אינו אלא אנגלי המתחפש בלבוש ערבי.

הנואם שוחרר ע"י קצין המשטרה שלידינו מסרו הנוטר.

לשאלה בענין זה השיב מנהל לשכת המר-ידיעין הממשלתית. שלא שמע על כך דבר.

מלוח ה"נגא'דה" וה"פתווה"

ביום הראשון משלושת ימי החג המוסלמי "עיד אל-פיטר" (המציין את סוף רמדאן) התקיימה בחיפה תהלוכה של ה"נגא'דה" במלוא-המדים.

ב"כיכר כראמה" התכנסו כ-200 חברים, מבני עשר ועד גברים משופמים הלבושים במדי-מלחים, וערכו בו מסדר ומסקר, שבו הושמעו כמה נאומים פוליטיים.

המקהל כולו, שבראשו עמדו מתושפים ונושאי-דגלים, נתלווה ע"י משטרה וצעד אח"כ בסדר פחות או יותר צבאי בכבישים הראשיים לרובעי העיר הערביים כשרבים מן הצועדים מתאמצים לשמור על אחידות הצעד.

לפי סגנון הליכתם ניכר ביחידות שהן קיבלו אימון לפי מתכונת אימונו של הצבא הבריטי, ויש לשער שהדריכות בכך קציני-צבא וסמלים משוחררים. כמה מן האנשים ענדו סרטי-דרגא כדוגמת סרטי-דרגא הברי-

טיים. אחרי התהלוכה נהר והריע המון נערים.

"פלסטיין פוסט" המביא את הפרטים הנ"ל מעיר:

המצעד עורר כמה תהיות, כיון שסברה היא שלבישת "מדים פרטיים" העשויים להבדיל כל אירגון שהוא, הוא בלתי לגלי לפי "תקנות-החירום".

בסוף חודש אבגוסט, בימי-ששי, נתקיימו בכפרים שליד ירושלים שני מסדרים, שעה שדגלים ירוקים ונסים העטורים עיטורים נאים נמסרו לאירגון הנוער הערבי "פתווה" שהוקם בפתרון-ההגנה של "המפלגה הערבית הארצישראלית".

עתונאים וצלמי-עתונים ערביים נוכחו בטכס שנערך בבית צפאפה, ליד בית-לחם בעוד שבמסדר שבכפר אל-עיוזאריה בכביש ירושלים-יריחו נאמו מראשי "המפלגה הערבית" בפני הכפריים על מטרות ה"פת-ווה". תזמורת בית-היתומים המוסלמי ניגנה שירי-ילכת והצעירים צעדו כשהם לבושים מדי-צופים.

ששה אנשים הלבושים במדי ה"נגא'דה" נעצרו באיזור טבריה בתחילת ספטמבר. הששה — כולם בני צמח.

בשעות אחר הצהרים המוקדמות של 4 בספטמבר עצר ערבי, הלבוש מדי "נגא'דה" והעונד סמל דרגת לנס-קורפרל, מכונית נוסעים בכביש צמח-טבריה, וחקר את הנוסעים. כן עצרה קבוצה בת 5 אנשים, גם הם לובשי מדי הנגא'דה, כלי רכב אשר נסעו בכביש וחקרו נהגים ערביים בענין מקור הסחורות שבמכוניותיהם.

כן נמסר שבוע קודם לכן על עצירת שלוש מכוניות-משא ע"י "פטרולי-חרם" בכביש עכו ראש אל-נקורה.

כמה מאות מתנדבים נשבעו שבועת כניסה ל"נגא'דה" בטכס בכפר בית-נבאללה ב"11 בספטמבר.

בטכס, שהשתתפו בו מאות חברים, נוכחו מסקדי ה"נגא'דה" מיפו, לוד ורמלה. הוקמו שש פלוגות חדשות מכמה כפרים שכניי.

טיבית בלתי מפלגתית", אשר סיסמתו:
"ארץ הערבים לערבים".

נוסף על האימון הפיזי, נערכו קורסים להשכלה במלחמות הערבים, במדע הפוליטי ובחקירה פלילית.

המפקד העליון תיאר את עצמו כמי שמתנגד לכל המפלגות והעתונים הערבים. הוא נמנע מלמסור מספרים על החברות בארגונו. ה"נג'אדה" הוקמה בא"י ב־21 בינואר 1945, ונתמכה בתחילה ע"י משפחת החורסיינים. לאחרונה נתגלעו הבדלי דעות והחורסיינים מקימים עתה את תנועת ה"פתווה" היריבה.

מחמד נימר אפנדי הוזארי הוא בן 39, נולד בנצרת, ומוצאו בדוי. נוסף על ערבית, הוא דובר עברית ואנגלית.

עמדתה של ה"נג'אדה" לאור המצב הנרחב בארץ-ישראל גדונה בין מחמד נימר הוזארי, המפקד העליון, ולבין מר ד. א. אגינס, סגן מושל מחוז לוד ומר ה. ב. שאו, מפקד-מטרה.

הוזארי הצהיר שה"נג'אדה" באה כדי לשרת את צרכי האומה".

"פלגה נודדת" מן "האחים המוסלמים" הוזמנה להשתתף במסקר ה"נג'אדה" שהתקיים במחצית ספטמבר בנאבירובין, בהשתתפות קבוצות מערים וכפרים שונים.

בראיון עם כתב "פלוקר" תיאר עו"ד מחמד נימר אפנדי הוזארי, מפקדה הארצי של ה"נג'אדה", את אירגונו, כקבוצה ספורי

חישין הַפְתוּוּהַ

דعا الحرب العربي الفلسطيني قضية العرب عامة وفلسطين خاصة الى الانضمام تحت لواء فرق الفتوة التي تألفت احياء لتكون
المسد القوى في سبيل تركيز الجهاد الوطني لايجاد فلسطين... ولتدمر بشكل عمدة فرق وكان الافاق على الطوع لها منقطع
النظم حتى أصبحت فلسطين تحتل كل أسبوع حكومت فرقة جديدة حيث يبلغ علم الفتوة الذي هو شعار تلك
الفرق... ورمى الحشدي الفرق في قرية... صور... وأفرادها يرفعون سواعدهم ويغنون ايمين أثناء تسلمهم علم فرقتهم

צבא הפתווה

המפלגה הערבית ה"פלשתינאית" הזמינה את הנוער הערבי בכללו זה שבארץ-ישראל בפרט, להתלכד מתחת דגל "פלוגות הפתווה" אשר נתארגנו בזמן האחרון כדי להוות את הכוח המלכד למען ה"ג'יהאד" (מלחמת הקודש) הלאומי להצלת "פלסטין". מדי שבוע חוגגת "פלסטין" לרגל הקמת פלוגה חדשה, בעת שמוסרים לה את דגל ה"פתווה". לפניך אחת הפלוגות בכפר צור (מחוז ירושלים) כשהבריה נושאים את ידם ונשבעים שבועת-אמונים בהתקבלם לפלוגתם.

(מן הכתובת המלווה את הצילום בשבועון המצרי "אל-מצוור")

לגליותה של הנג'אדה נתבררה בפגישת-עיתונאים — אחת בירושלים השניה בתל-אביב — 30 בספטמבר, ובשתיהן הודיעו כי לבישת מדים ע"י חברי ה„נג'אדה“ אינו מהווה פגיעה בחוק.

בתשובה לשאלה בדבר מסדרים של חברי „נג'אדה“ שבהם לובשים מדים, השיב קצין המודיעין של הממשלה, מר ר. סטבס, בפגישה העיתונאית בתל-אביב כי רק מדים „שאפשר לטעות ביניהם לבין מדי צבא-הוד מלכותו הם בלתי-לגיטימיים“.

הנציב העליון — המשיך מר סטבס — החליט לא להשתמש ברגע הנוכחי בפסיקה. שבתקנות ההגנה הנוגעות בלבוש מדים כלשהם.

בירושלים השיב פקיד גבוה מן המחלקה הערבית של הסוכנות היהודית לרפורטרים שה„נג'אדה“ וה„פתווה“ מתקיימות מתוך בטחון כי אכן לגליות הן. „עד כה לא קיבלו כל רמז ממקורות רשמיים שארגוניהם אינם חוקיים“, המשיך הפקיד ואמר.

בדרך כלל אין כל חוק האוסר ללבוש מדי צופים. שתי הקבוצות קוראות לעצמן אירגוני צופים למבוגרים, וטוענות כי אכן צופים הם אלא שזקנים הם במקצת מכדי ללבוש מכנסים קצרים.

חברי אירגונים פארא-צבאיים הופיעו כשהם לבושים מדים שנקנו מעודפי המדים של מחסני הצבא האמריקאי, אשר לא היה בשום פנים אירגון צופים. — הוסיף הדובר כתשובה לשאלות נוספות.

אף אחד משני האירגונים לא היה קשור קשר כלשהו בתנועת הצופיות הבינלאומית או באירגון הצופים הבדן-פאולי.

הדובר העריך את עצמתה של ה„נג'אדה“ ב־5000 חברים ואת זו של ה„פתווה“ במעט פחות, מפני שאירגון זה חדש יותר. ידוע כי קציני צבא משוחררים מסייעים באימונם, אשר בו דנים כמעט ללא הסתר דבר בעתות נות הערבית.

כשנשאל הדובר אם עומד נשק לרשות הארגונים הנז"ל משך בכתפיו וענה „מדריי-כים אותם בתרגול עם מטרות-קליעה“.

יותר מאלפיים חברי „פתווה“ השתתפו מסדר בצור-באחר ליד תלפיות (ירושלים) לבשם את מדיהם (חולצת חקי, מכנסים צרים, וכובעים) ב־22 בספטמבר.

בפני המסדר — שבין משתתפיו היו שבאו יפו, שכס ומרכזים אחרים — נאם סעד דין עארף בשם „ועדת המיצוע“ של מפלגה הפלשתינאית הערבית („ועדת-מיצוע“ — הנה הועה"פ של המפלגה), ומסר פלוגת צור-באחר את דגלה.

ב־27 בספטמבר נערכו בהרבי הארץ סדרים ומצעדים נוספים של הארגונים ערביים היריבים „פתווה“ ו„נג'אדה“. ברחובותיה הראשיים של שכס עברו מצעד כמה מאות חברי „נג'אדה“ כשהם נושם את מלוא מדיהם.

בכפר אבו-דיס ליד ירושלים צעדו תהלוכת ה„פתווה“ פלוגות מכמה מחוזות. פלוגות אבו-דיס נמסרו במסדר זה סמליה אותותיה המיוחדים. סעד אל-דין עארף, וכיר הועד הפועל של „המפלגה הערבית א"י“ (דהיינו מפלגת החוסינים) נאם בפני מסדר.

ב־11 לאוקטובר נערכה פתיחה חגיגית זניף השני של ה„נג'אדה“ ביפו. בפתיחה שתתפו סניפי ה„נג'אדה“ במחוז לוד. נערך פקד ולאח"כ יצאו הפלוגות בתהלוכה רחובות יפו. בפני המפקד הכללי, מוחמד זר החארי, נשבעו קציני הפלוגות שבועת-זמנים ל„נג'אדה“ ולועד הערבי העליון — וְהַל הַמוֹמְזִימִים תֵּרֵם לַמַּעֲלָה מִ500 לִירוֹת „נג'אדה“.

ב־13 באוקטובר התקיים טקס מסירת הדגל זניף ה„פתווה“ של ערב-סוחארה (יריר-לים). השתתפו סניפי ה„פתווה“ בסביבת ירושלים. נאם המפקד הכללי, כאמל ערי-את, שקרא לאחד כל ארגוני הנוער, דוגמת ה„נג'אדה“ וה„פתווה“ שהתאחדו. אחר טקס השבועה של פלוגת ערבי וואחרה, הנקראת „פלוגת אמין“ התקיים פקד כללי של כל הפלוגות.

ח

אמרו של מ. אבי יונה — שעת הופעתו כוונה יפה אל הרחבת ההתישבו העברית בנגב, ובמבואות אליו, אשר חלה בחדש אוקטובר ש.ז.; בעל המאמר (המשמ כסגן מנהל בספרית המוזיאום הארכיאולוגי הממשלתי, מיסודו של רוקפלר), הוא בע הספר „בימי רומא וביונטיון“ שהופיע לא מכבר; כן, בין השאר, הוא עורכה של מפת א' בתקופה הרומאית.

לנושא זה — גורלה ותפקידה של ארץ הנגב בצירופים המדיניים השלטוניים השוני אשר אי נטלה חלק בהם במשך הדורות — עוד נשוב בהזדמנויות נוספות.

ב

על המאמר „מלך החי“ הוא אחד מותיקי היחידות היהודיות, ומאנט מחזור הקצינים הראשון של חיל-הרגלים. יחד עם יחידות הרגלים עבר את כל שלב התפתחותו, ומתוך תפקידיו השונים כמפקד בפלוגות רובאיות, בפלוגת נשק המסיני לשליש הגדוד, הכיר את בעיותיהן והישגיהן. מאמר זה הוא ראשון לסיכומי הנסיון מהשירות בחי"ל אשר ינתנו מעל דפי ירחוננו.

הקריקטורות המופיעות במאמר „מלך החי“ לקוחות מתוך החוברת „סביב אירופה ע חוד העפרון“ (מיומנו המצוייר של חייל ארץ ישראל) מאת יהודה הררי — קובץ קריקטורות שהופיעו גם ב„החייל“ — עתונם היומי של החיילי העברים באירופה. רשימות הלוי לחוברת כתובו בידי בן-חיים.

ע

תוך קצינים בריטי, בו נתפרסם לפני שבועות מספר מאמרו של מיור מור (בש „מעבר לנהר קמפונג“) צירף לו, בסקירת המערכת על תוכן החוברת, הערה לאמור: „המאמר „מעבר לנהר קמפונג“ הוא מחקר תיאורטי על עקרונות הפעולה והטכסיני בהם ייטיבו גייסות סדירים לטפל במלחמת גרילה, כזו הנמשכת כבר זמן כה רב ביאזו באם הלכתו של המיור מור נכונה — רוב דרכי מחשבתו גראים כהגיוניים וכמבוססים — הרי מתעורר הרושם כי הצבא הבריטי, לאחר שעמד במבחן של תחבולות יריבו בשני השלבי הקשים הראשונים בסוג מלחמה זה, שהוא כה בלתי-נעים, מוסר כעת לגייסות ההולנדיים את התפקיד הקל יותר של עריכת התקפת-נגד על יריב, שנצמד יותר למקומותיו, וישנם כ הסיכויים לכך, שאפשר יהיה לאלצו להיכנס לקרב.“

אכן, הצמדות היריב הפרטיזני לנקודת קבע כדי להשיגו — היא היא כנראה תפיסת היסוד בתורת הדברתם של כוחות גריליה.

ח

וברת זו של „מערכות“ לא תכיל את השלב הנוסף בסידרה: „לקח עמי שוחרי דרוור“. לאחר פרשות הציכים, הפולנים והאירים צריכה לבוא עתה סוגית מלחמת השחרור של העם האיטלקי: אולם, בשל רבוי החומר בחוברת זו ידחה פרק זה שבסידרה לחוברת הבאה של הירחון.

ק

רבות-הבית והרחוב שהתחוללו באתונא בדצמבר 1944—ינואר 1945 יש בהם, עד זה שיראה הדבר משונה, משום דמיון לפרשת ההתנגשויות בין הצבאות הבריטי וההולנדי בין המתקוממים האינדונזיים ביאווה. כשם שהאופרציות ביאווה שימשו מעין סיכום וגולת-זרת לכל הנסיון של מלחמת „אנטי-גריליה“ שנצטבר בשנות מלחמת-העולם, כך גם: זכות-העיר היווניים הרגימו את „המלה האחרונה“ בטכניקה ובטקטיקה של הטיפול הצבאי ירי מתמרדת.

אכן, יש אולי לציין, כי גם ביאווה ניתנו, כבר בשלהי 1945, הדגמות נוספות בטכניקה דשה זו. של השתלטות על עיר ואוכלוסייתה: ב ס ו ר א ב א י ה, למשל, שבה נערכו כסדר, משך שבועות הקרב, הפצות-צלילה על מרכזי הארגונים העממיים התומכים במרידה, יעשת תותחים שיטתית על תחנות-השידור שלהם, וכד'.

מ

מארו של י. בר (עמ' 29) הוא האחרון בסידרה: „מערכות-עיר היסטוריות — קחן“. אך בכך טרם נידלה הנושא. להארותו ולהדגמתו נשוב בחוברותינו הקרובות ביותר.

נ

נלה המבקשים להכיר את מקומם של המעשים המתוארים בסיפורו של פ. ורשיגורה (מ' 35) במסכת הכללית של הפשיטות הפרטיזניות הגדולות ע"י חטיבתו של ס. קובסאק - יעינו בסקירה על מסעותיה של חטיבה זו והישגיה האופרטיביים, שתתפרסם בחוברת קרובה של „מערכות“.

נ

נ"ן אנו מרחיבים את הדיבור בחוברת ל"ז בענין הידיעות שנתפרסמו במשך חודש האחרון בדבר „נסיגת בריטניה מהמזרח התיכון אל יבשת אפריקה“, ואשר גרמו סנסציה לא מעטה הן בעתונות והן בקרב הקהל. לשם שמירת חוש המידה אצל ציבור קוראים לגבי הערכות קיצוניות מדי, אשר הולידו ידיעות הנ"ל, הננו מביאים כאן (בעמוד 8) את הערכתו השקולה של קפיטן סיריל פולס, והערות מעטות מאת המערכת. זרעם ענין בקורת המושגים האיסטרטגיים של בריטניה לגבי המזרח-התיכון ואפריקה, זרקע עבודה, הארנו הערה מקפת עוד בחוברת יולי של „מערכות“, זמן רב בטרם יצא גין זה אל במת העתונות היומית והסך לדבר שבסנסציה. אנו מפנים את תשומת לב קוראים לשלוש הסקירות בענין זה, לבחינתיו השונות, שנתפרסמו בחוברת ל"ה, עמ' 15).

ב

בחוברת „דפנס“ האחרונה התפרסם הקטע הבא:
הננו מקדמים בברכה את „חברת השידור הבריטית“ על השידור האמיץ של נציגה א"י, בו סיפר תוך התגלות-לב יתרה על התנאים הקשים ללא נשוא בהם עומדים חילינו, עוד נמשך והולך מסע השנאה הנוכחי נגדם.
איש אינו יכול לצאת יחידי בלא שתהא צפויה לו סכנה מצד החטפנים. בכל מקום שהם ילכים, חייבים להיות מזוינים, ומכיון שכך הרי הם חייבים לשאת מדים. הם מוקפים בכל קום אוריה של רצח ומזימות. חיי חברה, מחוץ לקנטינה, נשללים מהם; בעוד שנמנע מהם מעט לבלות שעה במשחקים רגילים בכדורגל או הוקי.
בתנאים כאלה הופכים החיים לחוג צר ומשעמם של מילוי חובות. כמנהגנו מאז ומעולם, ין ברשותנו אף מחצית החיילות הדרושים לתפקיד, ואלה החייבים לשאת בו אינם נהנים

אפוא אלא מליל־שינה מסודר אחד כחמשה לילות.

על אף תנאים כאלה שומרים האנשים על רוחם הרמה. שאיפתו היחידה של האי־היה לגרות את אנשינו בלא הרף למעשי תגמול, ובמקרים רבים היתה ההתגרות כמעט למעל־מיכולת ההבלגה, אולם הבלג הבליוג, ותהי תוצאת הסכסוך המכוער הזה אשר תהיה, הן פרשת התנהגותו של הצבא היא ללא דומי.
תפקידו של הצי הוא, מכמה בחינות, לא פחות גרוע מזה. לעצור את מהלכן של אוניו תופת הוא דבר לחוד ולנהוג בנוסעים העלובים, בהם נשים רבות, שנבחרו לכך מתוך שכרו בקן שיניהן, — לחוד. מלחם כתבי אלינו בתארים את רגשי סלידתם הגמורה — הרגשה שכול באן באנגליה שותפים לה עמהם.

ע

עם כל ריחוקה היחסי של ארץ־לוב מארצנו, נודעת לה השיבות לא מעט לגבי דידנו מכמה בחינות. מהבחינה המדינית, עלולה הכנסתה של ארץ זו למעגלה של „הליגה הערבית“ להשפיע בהרבה על כל מעמדה ומגמותיה של זו האחרונה — ובין השא לסבכה יותר בחיכוך בלתי־אמצעי מחודש עם צרפת, והפעם יהא הדבר לא בגל סוריה כי אם בשל תוניסיה, אלג'יריה ומרוקו. מאידך גיסא, כל הטלת שלטון מצרי על לוי יש בה כדי להשפיע על מדיניותה העתידה של מצרים כלפי חוץ, אם כי אין להתנב באיזה כיוון: — האם במגמת הגברתה הכללית של שאיפת ההשתלטות המצרית גם כלס המזרח, כאשר כלפי המערב, או, אולי תלך בדרך של השתקעות בעניינה שבאפריקא ושל ויתור יחסי על התפשטותה מזרחה. אך לארץ לוב — ולקירינאיקה ביחוד — גם ערך איסטרטגי ניכר, נוסף על חשיבותה של הבחינה המדינית הנ"ל; היא־היא העשוי יחד עם יון וקריתים שמצפון, להוות „שער“ בין מרחבו של היס־התיכון המזרח למימי היס־התיכון המרכזי. „שער“ פתוח או „שער“ נעול, הכל לפי המסיבות וזכות העצמה הימית והעצמה האוירית שתושתתנה על בסיסה. מכאן גם חריפות הויכוח האנגלו־סובייטי בדבר עתידה.

ה

הבריגדיר ס. לונגריג איננו „פנים חדשות“ לקוראי „מערכות“. לאחדים מהם עוד זכורה בודאי רשימתו בענייני עיראק אשר נתפרסמה בחוברת כ"ט, ואשר בו ידע לנבא בדיוק רב למרד הטרודים בצפון עיראק, אכן, הבריגדיר לונגריג הוא אחד ממספר הבריגדירים שמאמריהם בענייני המזרח־התיכון מתפרסמים במשך השנה האחרונה בקביעות בשבועונים מדיניים בבריטניה, וודאי שהנו „בתוך ענייניה“ של המדיניות הבריטית בארצנו הערביות, והוא נמנה על קבוצת בעלי־התכניות והיועצים אשר בשביל קהל־הקוראים האי־גסתמלה בראש וראשונה בפרסומיו והשפעותיו של ה„צ'טהאם־האוו“ (ראה ב„מערכות“ חוב' ל"ג—ל"ד, עמ' 93).

ה

העתונות הבריטית מרבה להבליט כל ידיעה על פגיעה, או אפילו גילוי אירצון, כלס אנשי־הצבא הבריטיים בא"י; לידיעות אלה מצורפות גם הערות עורכים וסופרים, ואזהרות על הסכנה של „גידול האנטישמיות“.
לעומת זאת, הידיעות על ההתנקשויות, הטלת הפצצות וכיו"ב במצרים, המכוונות נגד אנשים ונשים המשרתים בכוחות הבריטיים שם, אף כי נמסרות הן בטלגרמות, אי זכות לאותה הבלטה בהערות־מערכת, הרשימה „המכשלה המצרית“, (עמ' 73) עלולה לשפוט מקצת אור על שרשי ההגבה השונה לגבי שני חזיונות דומים אלה של מתיחות ביחסים עוציגי השלטון הבריטי ועושי דברו.

"מכסף"

בית הרושת ארץ-ישראלי
לכלי כסף ומצופה כסף
בע"מ

תלאביב שכונת אגודבוק, סל. 60888
החנות: תלאביב, אלנבי 88

אנו נותנים ערובה למשך
25 שנה בעד כל כלי
הנושא עליו את החותמת
"מכסף 100"

עברי!

"מכסף" הוא בית החדושת שלך
שמור עליו!

חברת
"עלית" בע"מ
רמת-גן

שוקולדה

ממתקים

קאו

סמל "עלית" - סמל האיכות

"המניע"

חברה להובלת עש

תל-אביב:

רחוב השרון 3 טלפון 4695

חיפה:

בניו "פרדס" טלפון 4459

ירושלים:

מתנה יהודה (רח' יפו,

בית שמחה) טלפון 5131

"עליון"

חברה א"י לתעשיית עורות בע"מ
נתניה

"ELYON"

Palestine Tanning Co., Ltd.
Nathanya

הסוכנות הכללית
י. ז. פלסר
רחוב החשמל 12
טלפון 3454 • ת.ד. 553
תל-אביב

להספקת

כוח • זרם • אור

דיזלים ומוטורים חשמליים / גנרטורים / אגרגטים קטנים
מיטלטלים עבור זרקורים / משקפות שדה / מצפנים / מנורות
חשמל מכל הגדלים עד 500 וט / כל מיני חמרי חשמל

מספק:

המשביר המרכזי בע"מ

תל-אביב — חיפה
המחלקה התכנית

המלחים"

בית חרושת
לעבודות ברזל ורתוך

תל-אביב

דרך פתח-תקוה

ע"י בית התעשייה

תבת-דאר: 1275

טלפון: 3080

דרשו
שוקולדה

ליבר

יותר טעים

יותר מזין

חברת גרב

רמת-גן - - - טלפון 7217

בית חרשת לגרבים

תעשיית אבן וסיד
בערבון מוגבל

חיפה

תבר-דאר 563 * טלפון 4691

הסניפים:

רחוב מונטיפיורי 21 טלפון 4528

ירושלים

רחוב בן יהודה 1, טלפון 2273

הספקת אבני בנין

חצק, רבש וזיפוי-תים

הסיד הכי משובח בארץ

גדבי גברות
גדבי גברים
גדבי ילדים
גדבי, תועלתי

יש לגנוז
את הפנקסים והמסמכים
שלכם בתוך

ארונות וקופות ברזל
מתוצרת

„מגן - צטווד“

תל-אביב, דרך פתח-תקוה 21
ת.ד. 825 סלפון 3158

„לודזיה“

חברה לטקסטיל בע"מ
חולון ע"י תל-אביב

ג ר ב י ם
ט ר י ק ו
ל ב נ י ם
ב ג ר י ת י נ ו ק ו ת

אגרות י. קצנלסון

הוצאת הקיבוץ המאוחד המכילה לדפוס את כתבי יצחק קצנלסון
פונה בזה לכל מי שיש בידו מכתבים מאת המשורר-בבקשה
להעמידם לרשות מערכת-ההוצאה לשם הכנת כרך מכתביו.

אחרי שהמכתבים יועתקו יוחזרו לבעליהם

הננו מקווים שכל מי שיש בידו לעזור להכנת כרך המכתבים של
יצחק קצנלסון יענה בהקדם לבקשתנו זו ויבוא על הברכה

א. סיניבר ושורת' מהנדסים בע"מ

תל-אביב רחוב סלמה בנין גרין "ריאו" סלפון 81509

בית חרושת מכני יציקת ברזל, ארד
פליו ואלומיניום ובית מסחר למכונות.

משאבות מכל המינים להשקאה ולהספקת מים.

**ה ח ב ר ה
ה מ א ו ח ד ת
ל צ נ ו ר ו ת
ו ל מ ס ח ר ו ת ע ש י ה ב ע ״ מ**

ת ל א ב י ב

ל י ל י נ ב ל ו מ 30

ט ל פ ו נ י מ 2339-2135

בנק אנגלו-פרשת'נה

בערבון מוצבל

נוסד 1902

לונדון, תל-אביב (4 סניפים), יפו, ירושלים, חיפה הדרי-הכרמל,
טבריה, צפת, פתח-תקוה, חדרה, רחובות, ראשון-לציון

סוחר מוסמך במטבעות זרות

חברת עזר

חברת ב.א.פ. לנאמנות

בערבון מוצבל

